

Α. ΚΟΥΡΤΙΔΗ-Γ. ΚΩΝΙΔΑΡΗ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΚΔΟΣΗ 7

18957

ΑΘΗΝΑ 1927

ΕΚΔΟΤΑΙ: ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΤΗΣ „ΕΣΤΙΑΣ“ - ΣΤΑΔΙΟΥ 44

Κάθε γνήσιο άντίτυπο ἔχει σ' αὐτή τὴ σελίδα τὴν
ὑπογραφὴν ἐνὸς ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς καὶ τὴν σφρα-
γῆδα τοῦ ἐκδότη.

F. A. Konidairis

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Ο Ἀντέπατρος, ὁ Ἀμύντας καὶ ὁ παιδαγωγός τους.

Τὸν παλιὸν καιρό, στὰ χρόνια τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ζοῦσε στὴν Πέλλα, τὴν πρωτεύουσα τῆς Μακεδονίας, ἔνας Ἀθηναῖος αἰχμάλωτος, ὁ Ἀριστογένης.

Ήταν δάσκαλος στὸ σπίτι τοῦ Λεοννάτου, τοῦ στρατηγοῦ.

Ο Λεοννάτος, συγγενὴς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, εἶχε δυὸς παιδιά, τὸν Ἀντέπατρο καὶ τὸν Ἀμύντα. Τὸ πρῶτο ἥταν δεκατριῶν χρονῶν καὶ τὸ ἄλλο δέκα.

Μιὰ μέρα ποὺ ὁ δάσκαλος μὲ τὰ παιδὰ περνοῦνταν ἔναν ἀπὸ τοὺς στενοὺς καὶ λοξοὺς δρόμους τῆς Πέλλας, ὁ Ἀντέπατρος μὲ τὸν Ἀμύντα προχωροῦσαν γρήγορα καὶ ζωηρά. Ο δάσκαλος ποὺ κούτσαινε, δυσκολευόταν νὰ τοὺς φτάσῃ· γι' αὐτὸν συχνὰ τοὺς ἔλεγε:

«Μὴν τρέχετε, παιδιά μου. Ξέρετε πώς μὲ πονεῖ πάντα τὸ πληγωμένο πόδι μου καὶ δὲν μπορῶ νὰ σᾶς προφτάσω, ἀμα περπατεῖτε γρήγορα».

“Οταν γύριζαν ἀπὸ τὸν περίπατο, λέει ὁ Ἀντίπατρος, στὸ δάσκαλό του:

«Δὲν πᾶμε ὡς τὸ παλάτι, νὰ ἰδοῦμε τὴν εἰκόνα τοῦ βασιλιᾶ; Λένε πῶς εἶναι πολὺ ὠραία».

— «Μὲ πρόλαβες, Ἀντίπατρε» τοῦ εἶπε ὁ Ἀριστογένης. «Καὶ ἐγὼ τὴν ἴδια σκέψη ἔκαμα αὐτὴν τὴν στιγμήν. Ἐμπρὸς λοιπόν, ἃς παμέ γιατὶ κι ἐγὼ ἤκουσα πολλὰ καλὰ γι’ αὐτὴν τὴν εἰκόνα. Τὴν ἔκαμε ἔνας ζωγράφος ἔκαυστός, ὁ Ἀπελλῆς».

2. Η εἰκόνα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Σὲ λίγο ἔφτασαν στὴν εῖσοδο τοῦ παλατιοῦ. Κόσμος πολὺς ἦταν μαζεμένος γιὰ νὰ ἰδῃ τὴν εἰκόνα. Όλοι περίμεναν ὑπεμονετικὰ νὰ ἔρθῃ ἡ σειρά τους γιὰ νὰ πλησιάσουν.

“Υστερα ἀπὸ δρκετὴ ὥρα πλησίασαν στὴν εἰκόνα τὰ δυὸ παιδιὰ μὲ τὸν Ἀριστογένη.

‘Αλήθεια ἦταν ἀριστούργημα! Ἡταν τέσσο ὅμορφη καὶ τόσο ζωηρή, ποὺ οἱ τρεῖς τους τὴν κοίταζαν ἄφωνοι ὥρα πολλή.

‘Ο Ἀλέξανδρος ἦτων ἐκεῖ ἢν ἀληθινὸς καὶ ζωντανός! Πετοῦσε στὰ σύννεφα καὶ οὐδὲ δεξί του χέρι κρατοῦσε τὸν κεραυνό.

«Τί θαυμαστὴ εἰκόνα» εἶπε ὁ Ἀμύντας στὸν Ἀριστογένη, δταν ἔφυγαν ἀπὸ τὸ παλάτι. «Ἡθελα ὥρες νὰ τὴ βλέπω! Ἀχ, πῶς ζηλεύω τὸν Ἀπελλῆ! Πῶς ἥθελα νὰ μποροῦσα καὶ ἐγὼ νὰ ζωγράφιζα ἔτσι!»

«Ἀξιέ στὸν ξάδερφό μας μιὰ τέτοια ζωγραφιά» εἶπε ὁ Ἀντίπατρος· καὶ ὑστερα ἀπὸ λίγο πρόσθεσε ἀναστενάζοντας:

«"Αχ ! γιατί νὰ εἶμαι σήμερα τόσο μικρός ; "Αν
ημουν λίγο μεγαλύτερος, θὰ μ' ἔπαιρναν στὸν πόλεμο
μαζί τους !»

·Ο δεσμαλος, που κούτσανε, δυσκολευόταν νὰ τοὺς φτάσῃ (σ. 3).

— «Παιδιά μου, ἔχετε ύπομονή» εἶπε ὁ Ἀριστογένης. «Περνοῦν τὰ χρόνια γρήγορα· κυλοῦν σὰν τὸ ποτάμι. Ποτὲ δὲ χάνεται ὁ καιρὸς γιὰ κεῖνον ποὺ θέλει νὰ

δεῖξη τί ἀξίζει. Μὰ πρῶτα πρῶτα μάθετε πώς τὸν καλὸν πολεμιστὴν δὲν τὸν κάνουν μονάχα τὰ χρόνια. Ὁποιος διψᾶ γιὰ προκοπὴ καὶ γιὰ ὄνομα, πρέπει ἀπὸ μικρὸς νὰ μορφωθῇ. Χωρὶς κόπο καὶ μελέτη τίποτε δὲ γίνεται. Δὲ βλέπετε τὸν Ἀλέξανδρο;

»Ἀπὸ μικρὸν παιδὶ βέβαια ἔδειχνε πώς θὰ γίνη γενναῖος καὶ μεγαλόκαρδος. Ὄλοι μας ἔρομε τὴν τόλμη ποὺ ἔδειξε, δταν ἡμέρωσε ἐκεῖνο τὸ ἄγριο ἄλογο, τὸ Βουκέφαλο. Ξέρομε ἀκόμη πόσο ἐνθουσιάστηκε κι ἔτρεξε καὶ ἀρπάξε τὰ ὅπλα του, δταν ἀκουσε μιὰ μέρα κάποιο μουσικὸν νὰ παίζῃ μὲ τὴ λύρα του ἕνα πολεμικὸν τραγούδι.

»Εἶχε λοιπὸν πολλὰ φυσικὰ χαρίσματα ὁ Ἀλέξανδρος, ποὺ σπάνια τὰ βρίσκει κανεὶς μαζεμένα σ' ἔναν ἄνθρωπο. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα δὲ θὰ γινόταν τέτοιος ἥρωας, ἀν δὲ βρισκόταν ὁ Ἀριστοτέλης νὰ τοῦ δώσῃ τὴν τελειότερη ἀνατροφή.

»Ο Ἀλέξανδρος λοιπὸν στάθηκε τυχερὸς νὰ βρῇ δάσκαλο τὸ μεγαλύτερο φιλόσοφο ἀπ' ὅσους ἔζησαν ώς τώρα. Αὐτὸς τὸν ἔκαμε ν' ἀγαπήσῃ τὰ ποιήματα τοῦ Ὁμήρου τόσο πολύ, ποὺ καὶ στὴν ἐκστρατεία του τὰ ἔχει μαζί του. Τὰ ἔχει γιὰ σύντροφο πιστὸ καὶ ἀχώριστο, ὅπως καὶ τὸ σπαθί του.

»Αὐτὸς τὸν ἔκαμε νὰ ἔχῃ πάντοτε παράδειγμα τὸν Ἀχιλλέα καὶ γὰ μὴν καταδέχεται τίποτε μικρό· ν' ἀγαπᾶ τὰ ὄρατα, τὰ μεγάλα καὶ τὰ εὐγενικά, ποὺ ὁδηγοῦν στὴ δόξα, στὸν ἔπαινο καὶ στὴν τιμή. Χωρὶς Ἀριστοτέλη δὲ θὰ ἦταν σήμερα ὁ Ἀλέξανδρος δ, τι εἶναι».

3. Πῶς βρέθηκε ὁ Ἀριστογένης σκλάβος στὴ Μακεδονία.

»Ο Ἀριστογένης εἶχε κουραστὴ πολὺ καὶ μὲ μεγάλο.

κόπο σήκωνε τὸ μουδιασμένο πόδι του. Ὁ νηῦς του γύριζε τώρα στὴ μάχη τῆς Χαιρώνειας. Ἐκεῖ ποὺ μία

“Ο Ἀλέξανδρος ἦταν ἐκεὶ σὰν ὁληθινὸς καὶ ζωντανός (σ. 4). λόγχη μακεδονικὴ τοῦ τρύπησε πέρα πέρα τὸ πόδι ἀπάνω ἀπὸ τὸ γόνατο. Γιατρεύτηκε ἡ πληγὴ μὲ τὸν

καιρό, ἀλλὰ τὸ πόδι μούδιαζε, ἅμα περπατοῦσε λίγο περισσότερο. Αὐτὸς εἶχε πάθει καὶ τώρα.

‘Ο ‘Αντίπατρος ποὺ κατάλαβε τὴν κούρασή του, συμπόνεσε τὸ δάσκαλό του καὶ τοῦ εἶπε:

«Παρακουράστηκες. ‘Αλλη φορὰ νὰ κάνωμε μικρότερο περίπατο».

— «Σωστά!» εἶπε καὶ ὁ Ἀμύντας. «Δὲν πρέπει ὁ δάσκαλός μας νὰ κουράζεται πολύ· γιατὶ καὶ χωρὶς τὴν παλιὰ πληγή, τοῦ φέρνουν καὶ τὰ γεράματα κούραση».

‘Ο ‘Αριστογένης χαμογέλασε δταν ἀκουσε τὴν τελευταία λέξη, καὶ ρώτησε μὲ περιέργεια:

«Καὶ γιὰ πόσων χρονῶν μὲ περνᾶς, ‘Αντίπατρε;»

— «Ξέρω κι ἐγώ...» ἀποκρίθηκε ὁ Ἀντίπατρος.

Καὶ βλέποντας προσεκτικὰ τὰ ψαρὰ γένια τοῦ δασκάλου του καὶ τὶς βαθιές ζαρωματιὲς στὸ μέτωπό του εἶπε:

«Θὰ ἔχης καιρὸ ποὺ πέρασες, πιστεύω, τὰ ἔξήντα».

— «Α, α! τὸ παράκαμες. ‘Οχι, δχι ἀκόμη» εἶπε γελώντας ὁ Ἀριστογένης. «Τὸ ξέρω πὼς φαίνομαι σὰ γέρος, μὰ δὲ μὲ γέρασαν τὰ χρόνια.....Τὰ βάσανα καὶ οἱ πίκρες γερνοῦν γρήγορα τὸν ἀνθρωπο. Στὴ μάχη τῆς Χαιρώνειας ποὺ πληγώθηκα, ἥμουν σωστὰ τριάντα πέντε χρονῶν. Τώρα, πιστεύω, εἰναι εὔκολο νὰ βρῆτε τὰ χρόνια μου. Γιὰ λογαριάστε».

— «Ἐμένα μὴ μὲ ἀνακατώνετε μὲ λογαριασμοὺς καὶ χρονολογίες» εἶπε ὁ Ἀντίπατρος.

— «Ἀπὸ τὴ μάχη τῆς Χαιρώνειας», εἶπε ὁ Ἀμύντας, «ώς σήμερα πέρασαν πέντε χρόνια. ‘Ωστε εἰσαι σαράντα χρονῶν».

— «Τὸ βρῆκες» εἶπε ὁ Ἀριστογένης.

— «‘Ωστε λοιπὸν πληγώθηκες στὴ μάχη τῆς Χαιρώνειας;» ρώτησε ὁ Ἀμύντας.

—«Ναί ναί, παιδί μου· καὶ ἡ πληγὴ ἦταν βαριά,
πολὺ βαριά. Ἐνας φίλος μου, δὲ πιὸ καλός μου φί-

«Ωστε λοιπὸν πληγώθηκες στὴ μάχῃ τῆς Χαιρώνειας; Ιρώτησε δὲ Ἀμύντας (σ.8)·
λος, μὲ βρῆκε ἔαπλωμένο καὶ ἀναίσθητο· μὲ πῆρε
στὴ ράχη του καὶ μ' ἔσωσε.

»Μὰ δὲν πρόφτασε νὰ μπῆ στὴν Ἀττικὴ καὶ νὰ γλιτώσωμε. Μᾶς ἔπιασε ἔνα μακεδονικὸ ἀπόσπασμα καὶ μᾶς πῆρε σκλάβους καὶ τοὺς δυό μας, ἐμένα καὶ τὸν καημένο τὸ φίλο μου.

»Πέντε χρόνια λείπω ἀπὸ τὴν πατρίδα μου· πέντε χρόνια εἰμαι σκλάβος στὴ Μακεδονία. "Ας ἔχουν δμως δόξα οἱ θεοὶ ποὺ μ' ἀξίωσαν νὰ γίνω δάσκαλός σας".

Στὰ μάτια τῶν παιδιῶν φαινόταν τώρα ἀλλιώτικος ὁ Ἀθηναῖος αἰχμάλωτος. Τὸν κοίταζαν μὲ θαυμασμό, καὶ μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση πρόσεχαν τὰ λόγια του. Τὰ ἔλεγε τόσο ὅμορφα!

Τότε τοὺς ἥρθε ἡ ἐπιμυμία ν' ἀκούσουν καὶ νὰ μάθουν ἀπὸ τὸ στόμα του ὅλη τὴν ἱστορία του. Νὰ μάθουν ποῦ γεννήθηκε καὶ ποῦ ἔζησε. Νὰ μάθουν πῶς μεγάλωσε καὶ ποιὸς ἦταν ὁ δάσκαλός του. Νὰ τὰ μάθουν ὅλα. Γι' αὐτὸ ἀρχισταν καὶ οἱ δυό τοὺς νὰ τὸν παρακαλοῦν νὰ τοὺς πῇ τὴν ἱστορία του.

«Τὸ ξέρετε, τοὺς εἶπε ὁ δάσκαλος, πῶς τίποτε ὡς σήμερα δὲ σᾶς ἀρνήθηκα· καὶ αὐτὸ πὸν τώρα μοῦ ζητᾶτε, θὰ γίνη».

«Ετσι κάθε ἀπόγεμα ὁ Ἀριστογένης μὲ τὰ δυὸ παιδιὰ καθόταν κάτω ἀπὸ τὰ δέντρα τοῦ περιβολιοῦ, κοντὰ στὴ βρύση, καὶ τοὺς ἔλεγε τὴν ἱστορία τῆς ζωῆς του.

ΜΕΡΟΣ Α'

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΓΕΝΗ

4. Τὸ χωριό μου.

Γεννήθηκα σ' ἔνα χωριό τῆς Ἀττικῆς, ποὺ εἶναι
ἔξι ώρες μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα.

Τὸ σπίτι μας ἦταν μικρό, μὰ ἦταν μέσα σ' ἔνα
περιβόλι ὅμορφο καὶ μοσχομυρισμένο.

Πίσω ἀπὸ τὸ περιβόλι ἦταν ἔνα λιβάδι πράσινο,
πὼν γέμιζε τὴν ἄνοιξη ἀπὸ χαμομήλια, παπαρούνες
καὶ ἄλλα ἀγριολούλουδα.

Ἐκεῖ ἔβοσκαν ἀρνάκια μὲ τὶς μάνες τους καὶ μούγ-
κριζαν οἱ ἀγελάδες κι ἔγλειφαν τὰ ὅμορφα μοσχαρά-
κια τους.

Τὸ περιβόλι τὸ εἶχε ὁ παππούς μου, ὁ Κλεινίας,
σὰν παράδεισο. Ὁ, τι καὶ ἀν γύρευε κανείς, τὸ ἔβρισκε
ἐκεῖ μέσα.

Ήταν καλὸς περιβολάρης. Ὁλη τὴν ἡμέρα του
στὸ περιβόλι τὴν περνοῦσε.

Ὄταν τύχαινε νὰ εἶναι κρύος ὁ καϊρός, ἔμπαινε
στὸ σπίτι κι ἔπαιρνε τὸ βιβλίο του.

Μονάχος του κατώρθωσε νὰ μάθῃ γράμματα· κι ἔγινε
μάλιστα ὁ πιὸ γραμματισμένος τοῦ χωριοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ
οἱ χωριανοί μας τὸν ἔλεγαν δάσκαλο.

Εῖχαμε καὶ ἄλλα κτήματα, χωράφια, ἀμπέλια καὶ ἔλιές. Γι' αὐτὰ δλα δμως φρόντιζε ὁ πατέρας μου, ὁ Νικόστρατος, μὲ τοὺς δούλους.

Μὰ καὶ ἡ μητέρα μου εἶχε τὶς κότες καὶ τὶς πάπιες της, τὶς χῆνες της καὶ τὰ παγόνια.

3. "Οταν γεννήθηκα.

Κανεὶς δὲν ξέρει πῶς περνᾶ τὰ πρῶτα πρῶτα χρόνια του· τὸ ἴδιο κι ἐγώ. "Οσα θὰ σᾶς πῶ, μοῦ τὰ διηγήθηκε ἀργότερα ὁ παππούς μου καὶ σᾶς τὰ λέω δπως μοῦ τὰ εἰπε ἔκεινος.

"Οταν ἡ Διομάχη, ἡ μητέρα μου, ἦταν νὰ γεννήσῃ τὸ πρῶτο της παιδί—ἐμένα—παρακαλοῦσε τοὺς θεοὺς μαζὶ μὲ τὸν πατέρα μου νὰ είναι ἀρσενικό.

"Αμα ἥρθε ἡ ὥρα καὶ γεννήθηκα, ἀμέσως ὁ πατέρας μου κρέμασε στὴν ἔξωπορτα ἕνα στεφάνι ἀπὸ ἔλια· αὐτὸ φανέρωνε πῶς μέσα στὸ σπίτι γεννήθηκε ἀγόρι. "Αν τύχαινε νὰ γεννηθῇ κορίτσι, τότε θὰ κρεμοῦσε στὴν πόρτα μιὰ μάλλινη κορδέλλα. Αὐτὸ ἥθελε νὰ εἰπῇ, πῶς ἡ γυναῖκα πρέπει νὰ γνέθη καὶ νὰ ὑφαίνη.

Στὸν τόπο μας, παιδιά μου, ὁ πατέρας ἔχει μεγάλη ἔξουσία στὴν οἰκογένειά του. Αὐτὸ κρατᾶ ἀπὸ τὰ παλιὰ τὰ χρόνια. Στὰ χέρια του είναι ἡ ζωὴ ἡ ὁ θάνατος τῶν παιδιῶν του.

Μόλις λοιπὸν γεννήθηκα, ἡ Εύρυδίκη, ἡ γιαγιά μου, μὲ πῆγε στὸν πατέρα μου. Γονάτισε καὶ μ' ἔβαλε προσεχτικὰ κοντὰ στὰ πόδια του.

Οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι τοῦ πατέρα μου, ποὺ ἦταν καλεσμένοι σπίτι μας, γύρισαν δλοι κι ἔβλεπαν κατάματα τὸν πατέρα μου· περίμεναν τί κίνημα θὰ κάμη. "Εκεῖνος ἔσκυψε καὶ μὲ κοίταξε προσεχτικὰ καὶ μὲ πολλὴ συγκίνηση.

Ἐγὼ γυμνὸς καὶ μικρουλάκι, τοῦ φώναζα : «οὐά!... οὐάαα!»

Τοῦ ἄρεσα, φαίνεται, γιατὶ τὸ πρόσωπό του χαμογέλασε. Μὲ πῆρε στὰ χέρια του καὶ μ' ἔδωσε στὴ γιαγιά μου. Αὐτὸς σήμαινε πώς ήμουν γιὰ ζωή, πώς θὰ μεγάλωνα καὶ θὰ γινόμουν ἀντρας σὰν κι αὐτόν.

6. Οἱ πρῶτες μου ἡμέρες.

Αὐτὰ εἶπε ὁ Ἀριστογένης καὶ στάθηκε συλλογισμένος.

«Πές μας τώρα τί ἔγινε, ὅταν σὲ πῆρε ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ πατέρα σου ἡ γιαγιά σου» ρώτησε ὁ Ἀμύντας.

·Ο Ἀριστογένης ἔξακολούθησε :

·«Οἱ γυναῖκες ἔτρεξαν χαρούμενες. Μὲ πῆραν ἀπὸ τὰ χέρια τῆς γιαγιᾶς μου καὶ μ' ἔλουσαν μὲ δροσερὸνερὸν καὶ μὲ ἀλειψαν μὲ λάδι. Μὲ πλάγιασαν ὑστερα μέσα σ' ἕνα μικρουλὸν καλάμι ἀπὸ λυγαριὰ καὶ μὲ κουνοῦσαν.

·Η γιαγιά μου, παλαικὴ γυναῖκα, φύλαγε ὅλες τὶς συνήθειες τοῦ παλιοῦ καιροῦ. Δὲν ἥθελε νὰ μὲ λούσουν μὲ ζεστὸ νερό, δπως συνήθιζαν, παρὰ μὲ κρύο, δπως ἀλλοτε στὰ χρόνια της. Μὲ φάσκιωσαν μὲ μαλακὰ πανιὰ καὶ μ' ἔσφιξαν πολὺ ἐλαφρά, γιατὶ ἔλεγε ἡ γιαγιά μου πώς τὰ πολλὰ πανιὰ καὶ τὸ πολὺ σφίξιμο βλάφτουν τὴν ὑγεία τοῦ παιδιοῦ. «Ἀπὸ μικρὸς νὰ συνηθίσῃ στὴ σκληραγωγία» ἔλεγε.

·Απάνω στὶς ἐφτὰ ἡμέρες μὲ πῆρε ἡ γιαγιά μου στὴν ἀγκαλιά της καὶ μὲ γύριζε γύρω στὴ φωτιά, ποὺ ἦταν ἀναμμένη στὸ βωμό. Αὐτὸς ἦταν μιὰ εὐχή, νὰ εἰναι ὅλη ἡ ζωή μου λαμπερὴ σὰν τὴ φωτιὰ καὶ σὰν τὸ φῶς.

Σ. Τ' ὄνομά μου.

Στὶς δέκα ἡμέρες ἥρθαν στὸ σπίτι μας δλοι οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι μας. Τοὺς εἶχε καλεσμένους δι πατέρας μου ν' ἀκούσουν ἀπὸ τὸ στόμα του τ' ὄνομά μου. Ἔτσι ἦταν ἡ συνήθεια.

Οταν ἔφτασε ἡ κατάλληλη στιγμή, εἶπε μὲν ζω-ηρὴ φωνὴ ἐμπρὸς σὲ δλούς ποὺ περίμεναν: «Τὸ ὄνομά του θὰ εἶναι Ἀριστογένης».

Ἔτσι ἔλεγαν καὶ τὸν πατέρα τῆς μητέρας μου, ποὺ ἦταν πεθαμένος.

Εἶναι συνήθεια στὸν τόπο μας, τὸ πρῶτο ἀγόρι ποὺ θὰ γεννηθῇ νὰ παίρνῃ τ' ὄνομα τοῦ παπποῦ του.

Οἱ καλεσμένοι τότε μοῦ χάρισαν διάφορα παιγνίδια πήλινα καὶ ἀπὸ μέταλλο καὶ στὴ μητέρα μου ἔδωσαν κάτι πολὺ ώραῖα ἀγγεῖα μὲν ὅμορφες ζωγραφιές.

Ο πατέρας μου ἀπὸ τὴν χαρὰ του, ποὺ ἀπόχτησε ἀρσενικὸ παιδί, εἶχε ἑτοιμάσει τραπέζι, σὰν ἔκεινα ποὺ ἔκαναν οἱ πλούσιοι Ἀθηναῖοι.

Οἱ δοῦλοι ἔστρωσαν, ὅπως τιὺς πρόσταξε, τὰ τραπέζια ἔξω στὴν αὐλή, γιατὶ ἦταν πολλοὶ οἱ καλεσμένοι καὶ δὲ χωροῦσαν στὸ σπιτάκι μας. Τὰ φαγητὰ ἦταν δλα ἑτοιμα. Ο πατέρας μου μὲ τοὺς καλεσμένους ξαπλώθηκαν στὰ στρώματα τὰ μαλακά, γύρω στὰ τραπέζια. Φοροῦσαν δλοι στὸ κεφάλι τους στεφάνια ὅμοιοφα ἀπὸ λουλούδια.

Ο παππούς μου μόνη του τροφὴ εἶχε τὸ μέλι. Τὸν ὠφελοῦσε, φαίνεται, πολύ, γιατὶ μὲ δλα τὰ χρόνια του φαινόταν παλικάρι. Άλλοι στὴν ἡλικία του ἔχαναν τὸ μηνημονικό τους καὶ κουράζονταν καὶ στὴν παραμικρὴ δουλειά. Σὲ κείνυς ποὺ θαύμαζαν γι' αὐτό, συνήθιζε νὰ λέη:

«Ἄς εἶναι καλὰ τὸ μέλι, τὸ καθαρὸ καὶ μοσκομυρι-

σμένο μέλι τοῦ Ὑμητοῦ μας. Αὐτὸ δὲ δυναμώνει καὶ μὲ ζωηρεύει».

Τὴν ἡμέρα ὅμως ἐκείνη, γιὰ νὰ γιορτάσῃ τὸν ἔρχομό μου στὸν κόσμο, ἔβρεξε πρῶτος τὰ χείλη του στὸ κρασί, κι ὕστερα τὸ ροδοστεφανωμένο ποτήρι τὸ πέρασε ἀπὸ χέρι σὲ χέρι σὲ δλους τοὺς καλεσμένους. "Ηπιαν ἀπὸ τὸ ἴδιο ποτήρι ὅλοι, γιὰ νὰ δεῖξουν πώς ήταν μεταξύ τους ἐνωμένοι μὲ ἀγάπη καὶ φιλία.

Οἱ δοῦλοι στὴν ἀρχὴ ἔφεραν στρείδια, τόσο φρέσκα, ποὺ μύριζαν θάλασσα. "Επειτα αὐγὰ τῆς ὥρας καὶ λουκάνικα. "Υστερα πουλιὰ μαγειρεμένα μὲ σάλτσα καὶ ψάρια ἀπὸ τὸ Φάληρο.

"Οσο γιὰ ὀπωρικὰ ποὺ στόλιζαν τὸ τραπέζι δ, τι κι ἄν ἥθελες, τὸ ἔβρισκες.

Μὰ ἵσως πῆτε μὲ τὸ νοῦ σας: «Καὶ τί στομάχια εἶχαν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι; Πῶς μποροῦσαν νὰ φᾶνε τόσα φαγητά; Θὰ τὰ ἔρριγγαν στοὺς δρόμους δσαπερίσσευναν;»

"Οχι, παιδιά μου' στὸν τόπο μου τὸ ἔχομε ἀπὸ τὸν παλιὸ καιρὸ συνήθεια, δσα φαγητὰ μένουν νὰ τὰ μοιράζωνται οἱ καλεσμένοι μεταξύ τους καὶ νὰ τὰ στέλνουν στὸ σπίτι τους ἢ στοὺς φίλους των....

"Οταν τελείωσε τὸ φαγητό, ἔνας ἀπὸ τοὺς καλεσμένους, νέος καὶ ώρατος, πῆρε τὴ λύρα του, καὶ πάτζοντας τραγούδησε μὲ γλυκιὰ φωνὴ τραγούδι γιὰ τὸ νεογέννητο μικρό. "Επειτα τραγούδησαν καὶ ἄλλοι.

"Υστερα ἄρχισαν οἱ νέοι τὸ χορό. Οἱ γεροντότεροι δὲ σάλεψαν ἀπὸ τὴ θέση τους· ἔμειναν ἔαπλωμένοι γύρω ἀπὸ τὰ τραπέζια καὶ τοὺς καμάρωναν.

"Αμα τελείωσε ἡ διασκέδαση, ἔκαμαν θυσία στοὺς θεούς. Στὸ τέλος φεύγοντας οἱ καλεσμένοι εὐχήθηκαν νὰ εἰμαι εύτυχισμένος σὲ δλη μου τὴ ζωή!

8. Η ἀνατροφή μου.

Ἡ πρώτη ἔννοια τῶν δικῶν μου ἦταν νὰ γίνω γερὸς καὶ δυνατός. Γι' αὐτὸ φρόντιζαν μέρα νύχτα ἥ μητέρα μου καὶ ἥ γιαγιά μου.

Τί ἀστεῖα ἦταν τὴν πρώτη φορὰ ποὺ στάθηκα στὰ πόδια μου! Ὁ μακαρίτης ὁ παππούς μου γελώντας μοῦ παράσταινε πῶς εἶχε γίνει αὐτό.

Ἐγὼ δλόγυμνο παιδάκι μὲ τὸ φυλαχτό μου στὸ λαιμό, σηκώθηκα ἔξαφνα ὅρμιο. Τὰ πόδια μου ἔτρεμαν καὶ ζητοῦσα κάπου νὰ πιαστῶ.

Ἡ μητέρα μου ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ καὶ ἥ γιαγιά μου ἀπὸ τὴν ἄλλη, σκυμμένες, μὲ τὰ χέρια ἀνοιχτά, μὲ φώναζαν νὰ πάω στὴν ἀγκαλιά τους. Ἐγὼ δὲν ἤξερα σὲ ποιὰ νὰ πάω καὶ τὰ εἶχα χαμένα. Ὅλοι γύρω γελοῦσαν.

Ἡ Φλόγα, τὸ σκυλάκι μας, γεννημένο τὴν ἴδια ἡμέρα μ' ἐμένα, πηδοῦσε ζωηρὸ γύρω μου καὶ μὲ τρόμαζε. Πολλὲς φορὲς παραπατοῦσα κι ἔπεφτα κατὰ γῆς, καὶ τότε ἡ Φλόγα ὠρμοῦσε νὰ μοῦ γλείψῃ τὸ προσωπάκι μου· μὰ ἥ γιαγιά μου δὲν τὴν ἄφηνε, γιατὶ δὲν εἶναι καλὸ νὰ γλείφουν τὰ σκυλιὰ τὸ πρόσωπό μας.

Σὲ λίγο ἔμαθα νὰ περπατῶ. Ἀπὸ τότε ἥ μητέρα μου φρόντιζε νὰ γίνω καλὸ παιδί· μ' ἔμαθε νὰ μὴν κάνω πείσματα, νὰ μὴν κλαίω χωρίς αἰτία καὶ νὰ μὴ λέω ψέματα

“Οταν μεγάλωσα λιγάκι, μ' ἔμαθε νὰ μὴν εἶμαι φοβιτσιάρης, νὰ μὴ φοβοῦμαι στὸ σκοτάδι καὶ στὴ μοναξιά· καὶ ποτὲ σὰν ἔκλαια δὲ μὲ φοβέριζε, δπως ἄλλες μητέρες ἥ παραμάνες. «Σώπα, λένε, γιατὶ θὰ φω-

νάξω τὸν Μπαμπούλα νάρθη νὰ σὲ πάρη, καὶ ἀλοί-
μου τι ἔχεις νὰ πάθης!»

Μ' ξιασθεῖ ν' ἀκούω τὸ μεγαλύτερό μου, νὰ σέβω-
μαι τοὺς γονεῖς μου καὶ τοὺς γέρους, νὰ μὴν πειράζω
οὗτε ξῶδο, οὗτε δέντρο, οὗτε φυτό. Μ' ἔβαζε νὰ κοιμοῦ-
μαι σὲ σκληρὸ στρῶμα καὶ μοῦ ἔκανε κρύο λουτρὸ
κάθησε πρωί, χειμῶνα καλοκαίρι.

“Ωσπου νὰ γίνω πέντε χρονῶν, μόνη μου δουλειὰ
ῆταν τὸ παιγνίδι, ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ. ‘Α, τί
δημορφα ποὺ ἔπαιζα! Καὶ εἶχα ἔνα σύντροφο ἀκού-
ραστο, τὴν Φλόγα μας. Μαζὶ παραβγαίναμε στὸ τρέ-
ξιμο, καὶ πηδούσαμε τὰ δεμάτια τὸ σανὸ καὶ τὰ μικρὰ
χαντάκια· μαζὶ κυλιόμαστε στὰ χορτάρια καὶ μαζὶ σηκω-
νόμαστε γιὰ νὰ ξανατρέξωμε!...”

9. Τέθα γενόμουν ὅταν μεγάλωνα;

Οἱ γονεῖς μου καὶ ὁ παππούς μου συχνὰ μιλοῦσαν
γιὰ τὸ μέλλον μου.

“Η μητέρα μου μὲ ἥθελε νὰ γίνω γεωργός, σὰν
τὸν πατέρα μου καὶ τὸν παππού μου. ‘Ο πατέρας δικαίως
δὲν ἦταν σύμφωνος.

«Δὲν εἶναι καιρὸς ἀκόμη, ἔλεγε, νὰ μιλοῦμε γιὰ
τέτοια πράματα. ‘Ο Αριστογένης μας εἶναι πολὺ μικρός.
‘Ας μεγαλώσῃ, καὶ τότε θὰ διαλέξῃ μόνος του δ, τι
δουλειὰ τοῦ ἀρέσει».

“Ο παππούς μου πάλι, ποὺ ἔχει γίνει ὁ ἀχώριστος
σύντροφός μου ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ ἀρχισα νὰ περπατῶ,
ῆταν τῆς γνώμης νὰ μάθω γράμματα.

“Τὸ παιδί, ἔλεγε, ἔχει ὄρεξη νὰ μάθη. Δὲ βλέπετε;
“Ἐχει μεγάλη περιέργεια γιὰ δ, τι γίνεται γύρω του.

Θέλει νὰ μάθη τὴν αἰτία γιὰ τὸ καθει. Ἐγὼ τὸ ξέρω, τί τραβῶ κάθε μέρα : «Γιατὶ παππού ; Πῶς ; Γιὰ ποιὸ λόγο γίνεται αὐτὸ ἔτσι ;....» Τέτοιο παιδὶ δὲν πρέπει νὰ τὸ ἀφήσωμε χωρὶς σπουδή».

— «Δίκιο ἔχεις, πατέρα μου» ἔλεγε ἡ Διομάχη «μὰ ἐδῶ στὸ χωριούδακι μας δὲν ἔχομε σχολεῖα».

— «Ναι, μὰ εἶναι καὶ παραεῖναι στὴ μεγάλη μας Ἀθήνα» τῆς ἀπάντησε ὁ γερο-Κλεινίας. «Αὐτοῦ ποὺ ἔρχονται ἀπὸ δλον τὸν κόσμο γιὰ νὰ μάθουν, αὐτοῦ ἀς πάη καὶ τὸ δικό μας τὸ παιδί. Βέβαια θὰ γίνη ἀνάγκη νὰ τὸ χωριστοῦμε γιὰ κάμποσον καιρό. Μὰ ἀφοῦ θὰ εἶναι γιὰ τὸ καλό του, ἀς τὸ ὑποφέρωμε κι αὐτό. Ἄσ τὸ πάρωμε ἀπὸ τώρα ἀπόφαση».

Τὰ μάτια τῆς μητέρας μου βούρκωσαν ἀμέσως, μὲ τὴ σκέψη μοναχὰ πῶς θὰ μὲ χωριζόταν. Ἡθελε καὶ τὰ γράμματα, ἀλλὰ ἥθελε κι ἐμένα κοντά της.

Στὸ τέλος ἀποφάσισαν νὰ μὲ στείλουν στὴν Ἀθήνα, δταν θὰ γινόμουν δώδεκα χρονῶν. Μὴ θαρρεῖτε δμως πῶς ἐμεινα χωρὶς δάσκαλο ὡς τὰ δώδεκα χρόνια. Ὁ παππούς μου τὸ ἔκαμε δουλειά, νὰ μοῦ κάνῃ ταχτικὰ μάθημα, γιὰ νὰ μὴ μείνω πίσω ἀπὸ τὸ ἄλλα συνομῆλικα παιδιά.❶

10. Πῶς ἔμαθα νὰ διαβάζω καὶ νὰ γράψω.

Σιγὰ σιγὰ ὁ παππούς μου, μὲ μεγάλη τέχνη καὶ ὑπομονὴ μ' ἔμαθε νὰ συλλαβίζω.

Τὶς συλλαβὲς τὶς ἔλεγα τραγουδιστά : βα βε βη βι βο βυ βω. Ὅστερα μ' ἔμαθε καὶ νὰ διαβάζω χωρὶς δυσκολία.

Νὰ γράφω μ' ἔμαθε σὲ μιὰ μικρή μακρουλὴ σανιδένια πλάκα, ἀλειμένη μὲ κερί. Τὰ γράμματα τὰ χάραξα ἀπάνω στὸ κερί μ' ἔνα μυτερὸ κοντύλι. Ἡ ἄλλη ἀκρη τοῦ κον-

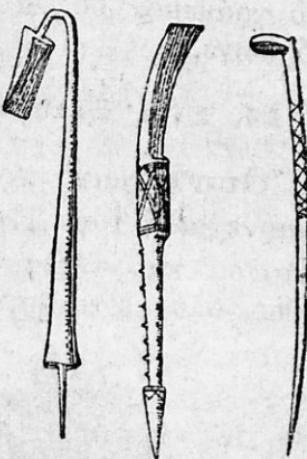
τυλιοῦ ἦταν πλατιὰ ἐπίτηδες γιὰ νὰ σβήνῃ τὰ γράμματα καὶ νὰ ισιώνῃ τὸ κερί.

Σὲ τρία χρόνια ἔπειτε νὰ μάθω νὰ γράφω καλά. Δὲν πρέπει νὰ σᾶς τὸ κρύψω, στὴν ἀρχὴ δὲν τὰ κατάφερνα, καὶ ἀπὸ τὴν στενοχώρια μου ἀφηνα κάποτε κάτω τὸ μυτερὸ κοντύλι μου. Μὰ μόλις γύριζα τὰ μάτια μου κι ἔβλεπα τὸν παππού μου λυπημένο, τὸ ἔπαιρνα πάλι καὶ ξανάρχιζα μὲ δλα μου τὰ δυνατά.

«Τὴν ἀριθμητική» φώτησε ὁ Ἀμύντας, «πῶς σοῦ τὴν ἔμαθε ὁ παππούς σου; «Οπως μᾶς τὴν μαθαίνεις»;

Σὲ τρία χρόνια ἔπειτε νὰ μάθω νὰ γράφω καλά (σ. 19).

Τὰ γράμματα τὰ χάραξα ἀπάνω στὸ κερί μ' ἔνα μυτερὸ κοντύλι (σ. 18).

— «Ναί, παιδί μου» εἶπε ὁ Ἀριστογένης. «Τὸ ἴδιο καὶ ἀπαράλλαχτα. Μ' ἔμαθε στὴν ἀρχὴνὰ λογαριάζω μὲ τὰ δάχτυλα· ἔπειτα μὲ τὰ χαλίκια ποὺ μάζευα στὸ ἀκρογιάλι,

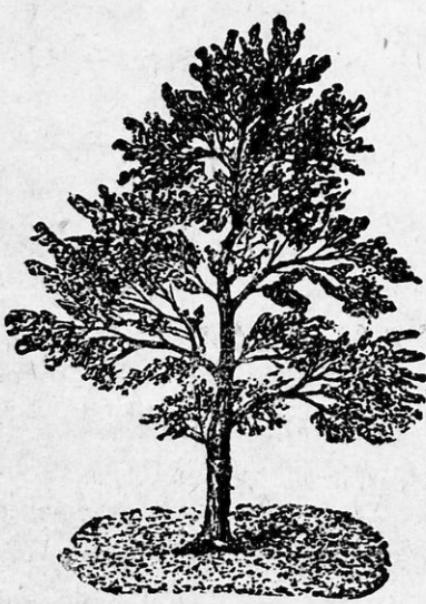
— «Ταν δημος μεγάλωσα λιγάκι, μοῦ χάρισε ἔνα ἀριθμητήριο. Δὲν ἦταν ἀπὸ ἐλεφαντοκόαλο σὰν τὰ δικά σας. Ἡταν ἀπὸ ἄσπρο σανίδι μὲ κόκκινες γραμμές, ποὺ χώριζαν τοὺς ἀριθμούς.

Καὶ στὴν ἀριθμητική, στὴν ἀρχὴ πάθαινα ὅτι καὶ

στὸ γράψιμο. Τὸ μάτι ὅμως τοῦ παπποῦ μου δλα τὰ διόρθωνε.

II. Τέ μ' ἔμαθε ὁ παππούς μου γιὰ τὴν ἐλιά.

“Οταν πήγαινε περίπατο δὲ παππούς μου, πάντα μὲ ἔπαιρνε μαζί του. Ἐγὼ δλο κοίταξα γύρω μου, δλο ρωτοῦσα καὶ αὐτὸς δλο μοῦ ἔδειχνε, δλο μοῦ ἔξηγοῦσε, δλο μὲ μάθαινε.

χωροῦν βαθιὰ στὸ χῶμα· γι' αὐτὸ ή ἐλιά μπορεῖ καὶ σὲ ἔρδον τόπο καὶ ἀνάμεσα σὲ βράχια νὰ προκόψῃ. Βρίσκει ἐκεῖ κάτω ὑγρασία καὶ τρέφεται.

»Μὲ τὶς μακριὲς καὶ πολύκλαδες φίλες της πιάνεται στερεὰ στὴ γῆ, καὶ μοιάζει μὲ μᾶς, ποὺ εἴμαστε φίλωμένοι στὸν τόπο μας καὶ δὲν μποροῦμε νὰ ζήσωμε μακριά του καὶ ή ξενιτιὰ μᾶς φαίνεται ἔξορία.

«Γιὰ κοίταξε πώς τὰ μικρὰ στενά, μυτερὰ φύλλα της, πράσινα καὶ γυαλιστερὰ ἀπὸ πάνω, ἀσπρόθαμπα ἀπὸ

· Ἀπὸ τὸ χωριό μας ὡς πέρα στὴν Ἄθηνα ἀπλώνεται ἔνα σταχτερὸ δάσος ἀπὸ ἐλιές, ὃ ἐλαιῶνας.

Συχνὰ μοῦ μιλοῦσε γιὰ τὴν ἐλιά, τὸ ίερὸ δέντρο τοῦ τόπου μας· καὶ τὴ γνώρισα καλὰ τὴν ἐλιά, καὶ τὴν ἀγάπησα, δπως ἀγαπᾶ κανεὶς ἔναν καλόκαρδο καὶ πονετικὸ γείτονα καὶ φίλο του.

«Οἱ φίλες τῆς ἐλιᾶς», μοῦ ἔλεγε δὲ παππούς, προ-

κάτω τῆς μένουν πιστὰ ὅλον τὸ χρόνο καὶ δὲν τὴν
ἀφήνουν γυμνὴ τὸ χειμῶνα».

Μοῦ ἔδειχνε τὰ μικρὰ ἀσπριδερὰ ἄνθη τῆς, ποὺ πέ-
φτουν γρήγορα, καὶ στὴ θέση τους βγαίνουν οἱ μικροὶ¹
πράσινοι καὶ στρογγυλοὶ καρποί· καὶ μοῦ ἔλεγε νὰ
προσέξω πῶς μεγαλώνουν σιγὰ σιγὰ καὶ γίνονται μα-
κρουλοὶ καὶ μαῦροι.

“Οταν ἦταν καιρὸς γιὰ τὸ κλάδεμα, μ.² ἔπαιρνε μαζί³
του. Μοῦ ἄρεσε νὰ κρατῶ τὸ κλαδευτήρι του καὶ τὸ
πριονάκι, καὶ στὸ γυρισμὸ τὸ βράδυ νὰ κουβαλῶ τὰ
κομμένα κλαδιὰ γιὰ τὶς γίδες καὶ γιὰ τὴ φωτιά.

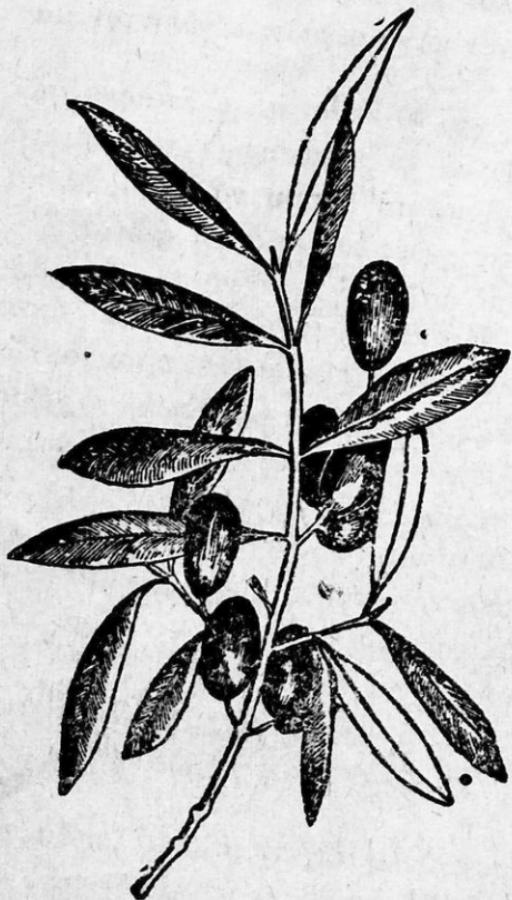
«Ἡ ἐλιά, παιδί μου, μοῦ ἔλεγε, γιὰ νὰ προκόψῃ θέ-
λει μεγάλη φροντίδα. Πρέπει νὰ σκάψωμε ἔνα λάκο-
γύρω στὸν κορμό της, γιὰ νὰ μαζεύεται ἐκεῖ τὸ νερὸ τῆς
βροχῆς καὶ νὰ τὴν ποτίζῃ. Πρέπει νὰ ὀργώσωμε τὸ χῶμα
τοῦ χωραφιοῦ· καὶ ὅπου ἡ γῆ εἶναι πετρότοπος ἡ
κατήφορος, νὰ τὸν σκάψωμε μὲ τὸ τσαπί.

»Τὸν ἐλαιῶνα πρέπει καὶ νὰ τὸν σκαλίζωμε. Ἐχει
ἀνάγκη καὶ ἀπὸ λίπασμα καὶ ἀπὸ πότισμα· ἀλλὰ ἐκεῖνο
ποὺ τῆς χρειάζεται περισσότερο ἀπὸ δλα εἶναι τὸ κλά-
δεμα. Ἡ ἐλιὰ δὲ μοιάζει μὲ τὸ πεῦκο, ποὺ δὲν ἔχει
ἀνάγκη ἀπὸ κλάδεμα, ποὺ ἀρρωσταίνει καὶ ξεραίνεται
ἄμα τὸ κλαδέψωμε. Ἡ ἐλιὰ χωρὶς κλάδεμα δὲν μπο-
ρεῖ νὰ προκόψῃ.

»Τὸ κλάδεμα δμως θέλει τέχνη ποὺ πολλοὶ δὲν τὴν
ξέρουν. Στὸ πρῶτο κλάδεμα κόβομε μ.⁴ ἔνα χοντρὸ ψα-
λίδι τὴν πιὸ ψηλὴ κορυφὴ τοῦ μικροῦ δέντρου καὶ τὶς
πλάγιες κορυφές, καὶ ἀφήνομε ἄκοπα μόνο τέσσερα
πέντε δυνατὰ κλαριά.

»Τὸ δεύτερο χρόνο κλαδεύομε αὐτὰ τὰ δυνατὰ κλα-
διὰ ἐκτὸς ἀπὸ τὰ δύο ψηλότερα· καὶ κόβομε δλα τ⁵
ἄλλα κλαδιὰ ὡς τὴ βάση ποὺ ἀρχίζει ἡ διακλάδωση.

»Τὸν τρίτο χρόνο κόβομε τὶς κορυφὲς τῶν κλαδιῶν ποὺ ἀφήσαμε πέρσι ἀκλάδευτα. Τὸν ἄλλο χρόνο κάνομε τὸ ἴδιο, κι ἔτσι τὸ φύλλωμα τῆς ἐλιᾶς μοιάζει μὲ μεγάλο κουδούνι ποὺ τὸ κρατοῦμε ἀνάποδα.

• Η καλὴ μας ἡ ἐλιὰ μας δίνει τὸν καρπὸν της ἀπὸ τὰ νιάτα της ώς τὰ βαθιά της γερατεῖα (σ. 23).

χόμενο χρόνο πληγώνουν τὸν καρπό, τὸν ωίχνουν στὸ χῶμα, καὶ λερώνεται καὶ δὲ βαστᾶ, μόνο σαπίζει γρήγορα.

»Τὶς ἐλιὲς πρέπει νὰ τὶς κόβωμε στὴν ὥρα τους μὲ

»Τότε προκόβει τὸ δέντρο καὶ κάθε κλαδί του, τὸ κάθε κλωνάρι εἶναι φορτωμένο ἀπὸ καρπό.

»Πολλοὶ δὲν ξέρουν οὕτε πότε οὕτε πῶς νὰ τινάξουν τὶς ἐλιές. Ἀφήνουν τὸν καρπὸν νὰ παραγίνεται ἀπάνω στὸ δέντρο καὶ νὰ πέφτῃ μόνος του. Δὲν καταλαβαίνουν πὼς τὸ λάδι ἀπὸ τέτοιες ἐλιές λιγοστεύει καὶ χάνει τὴ γεύση του.

»Ἄλλοι πάλι χτυποῦν μὲ ραβδιὰ τὸ δέντρο γιὰ νὰ πέση ὁ καρπός· σπάζουν τὰ κλαδιὰ ποὺ δὲν ἀνθήσουν καὶ θὰ δώσουν καρπὸ τὸν ἐρ-

τὸ χέρι μας ἀπάνω στὸ δέντρο, καὶ νὰ τὶς βάζωμε σὲ σακουλάκια ἥ σὲ καλάθια, καὶ τότε νὰ τὶς στέλνωμε στὸ λιοτρίβι»..

«Οπως κάνεις, ἐσύ, παππού» τοῦ εἶπα.

Μιὰ μέρα ποὺ ἦμαστε πάλι στὸν ἔλαιωνα, κοντὰ σὲ μιὰ ζεματιά, ἀπαντήσαμε μιὰ ψηλὴ λεύκα, ποὺ τὰ φύλλα της ἔμοιαζαν σὰν ἀσημένια κι ἔτρεμαν, δσο σιγανὰ κι ἀν φυσοῦσε τὸ ἀεράκι. Στὸ πλάγι της οἱ ἔλιες φαίνονταν πολὺ μικρές.

«Κοντὸ δένδρο ἡ ἔλια» εἶπα τοῦ παπποῦ μου.

— «Ναί, μὰ καρπερό. "Ετσι εἶναι, παιδί μου, κάποτε καὶ οἱ ἄνθρωποι" δὲν κάνουν ἐπίδειξη, δὲν ἔχουν θεωρία, μὰ ἔχουν ἀξία.

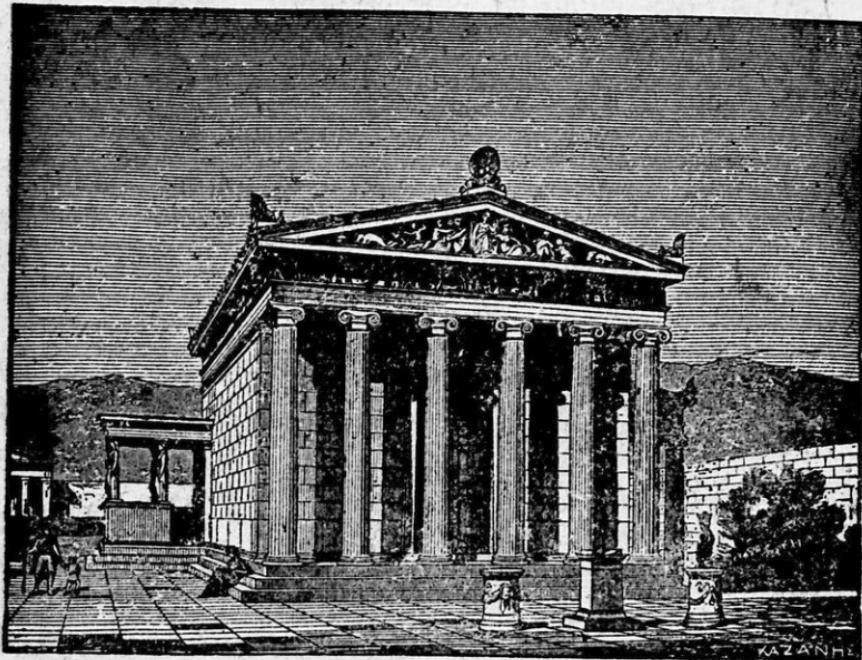
»Η καλή μας ἡ ἔλια μᾶς δίνει τὸν καρπό της ἀπὸ τὰ νιάτα της ώς τὸ βαθειά της γερατειά. Ἀτελείωτη εἶναι ἡ καλοσύνη της. Ζῆ χιλιάδες χρόνια, μὰ ώς τὴν τελευταία της στιγμὴ δίνει κι ὅλο δίνει τὸν καρπό της.

»Γιὰ μᾶς, παιδί μου, ποῦ ζοῦμε στὴν Ἀττική, ἡ ἔλια εἶναι ξεχωριστὸ δέντρο. Μᾶς τὴν χάρισε ἡ Ἀθηνᾶ. Ἡ πρώτη ἔλια ποὺ φύτρωσε στὸν κόσμο, φύτρωσε στὸν τόπο μας καὶ τὴν φύτεψε μὲ τὸ χέρι της ἡ θεὰ ποὺ ἔδωσε τ' ὄνομά της στὴν Ἀθήνα.

»Οταν ἤρθαν οἱ Πέρσες κι ἔκαψαν κι ἐρήμωσαν τὴν Ἀκρόπολη, ἔκαψαν καὶ τὴν ἔλια τῆς θεᾶς ώς τὴ φίξα της. Αὔτὴ δμως σὲ δύο μέρες ξαναβλάστησε καὶ μεγάλωσε ώς μιὰ πήχη. Αὔτῃ τὴν ἔλια τὴν είδα, παιδί μου, πίσω ἀπὸ τὸ Ἐρέχθειο, ἀπάνω στὴν Ἀκρόπολη, καὶ θὰ τὴ δῆς καὶ σύ, δταν μὲ τὸ καλὸ πᾶς στὴν Ἀθήνα.

»Σ' ἔνα δεντρόφυτεμένο καὶ καταπράσινο μέρος
ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη, στὴν Ἀκαδημία, βρίσκονται οἱ
ἰερὲς ἐλιὲς τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ εἶναι παιδιὰ τῆς πρώ-
της ἐκείνης ἐλιᾶς.

»Κανεὶς δὲν τολμᾶ νὰ τὶς πειράξῃ, γιατὶ βαριὰ
τιμωρία τὸν περιμένει. Ὁταν στὸν Πελοποννησιακὸν
πόλεμο οἱ Σπαρτιατες μπῆκαν στὴν Ἀττική, δ.τι βρῆ-
καν ἐμπρός τους, σπίτια καὶ δέντρο, τὰ ἔκομαν στάχτη·

Αὐτὴ τὴν ἐλιὰ τὴν εἶδα, παιδὶ μου, πίσω ἀπὸ τὸ Ἐρέχθειο,
ἀπάνω στὴν Ἀκρόπολη (σ. 23).

μόνον αὐτὲς τὶς ἐλιὲς δὲν τόλμησαν νὰ τὶς πειράξουν.

»Ὁταν μεγαλώσης καὶ γίνης ἄξιος ν' ἀγωνιστῆς καὶ
σὺ στοὺς παναθηναϊκοὺς ἀγῶνες κι ἔρθης πρῶτος, τὸ
βραβεῖο σου θὰ εἶναι ἔνα κλαδὶ καὶ λάδι ἀπὸ τὶς Ἱερὲς
αὐτὲς ἐλιές. Θὰ σοῦ τὸ δώσουν μέσα σὲ κάτι ὅμιορφα με-
γάλα ἄγγεῖα, μὲ δύο χερούλια, ποὺ ἔχουν ἀπὸ τὴν μιὰ

μεριά τὴν εἰκόνα τῆς θεᾶς κι ἀπὸ τὴν ἄλλη κάποια.
σκηνὴ ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες.

»'Αλλὰ κι ἔξω ἀπὸ τὴν 'Αθήνα καὶ τὴν 'Αττικὴ τὴν
τιμοῦν τὴν ἐλιά. Στοὺς ξακουστοὺς ἀγῶνες τῆς 'Ολυ-
μπίας, τὸ βραβεῖο ποὺ λαχταροῦν δλοι, εἶναι κλαδὲ
ἀγριελιᾶς. Μέσα στὸ ἵερὸ δάσος τῆς εἶναι μιὰ ἀγριελιὰ
ποὺ λένε πὼς τὴ φύτεψε μὲ τὸ χέρι
του δ 'Ηρακλῆς. «Ἐνα παιδὶ ποὺ
τοῦ ζοῦν κι ὁ πατέρας καὶ ἡ μη-
τέρα του κόβει μ' ἔνα μαχαιράκι
δεκαεφτὰ κλαδιὰ ἀπὸ τὸ ἵερὸ δέν-
τρο. Μὲ τὰ κλαδιὰ αὐτὰ γίνονται
τὰ περίφημα στεφάνια, ποὺ στε-
φανώνουν οἱ ἑλλανοδίκες τὸ νι-
κητή».

— «Παππού, παππού, εἴπα μὲ
λαχτάρα, ἂς ἔπαιρνα κι ἔγω στεφά-
νι μιὰ μέρα!»

— «Γιατί ὅχι!» εἴπε δ παπποὺς
εὐχαριστημένος. «Βάλε τὰ δυνατά
σου, καὶ μπορεῖς νὰ γίνης ἄξιος νὰ
τὸ πάρης. Θὰ τιμήσης τὸ γένος
σου, καὶ φίλοι καὶ ξένοι θὰ μὲ μα-
καρίζουν, ποὺ ἔχω τέτοιο ἐγγόνι,
καὶ θὰ πεθάνω εύτυχισμένος!...»

12. Τέ μοι εἴπε δ παππούς μοι γιὰ τὴ συκιά.]

Στὸ περιβόλι μας εἴχαμε κάμποσες συκιές.

Εἶχα ξεχωριστὴ χαρὰ στὸ τέλος τοῦ καλοκαιριοῦ,
δταν ὠριμάζουν τὰ σῦκα, νὰ σκαρφαλώνω πρωὶ πρωὶ στὶς
συκιές, νὰ κόβω τὰ πιὸ ὠριμα σῦκα, νὰ γεμίζω ἔνα

Παναθηγανὸ ἀγγεῖο.

καλάνθι καὶ νὰ τὰ πηγαίνω δροσερὰ δροσερὰ στὴ μητέρα, στὸν πατέρα καὶ τὸν παππού μου.

Ἐνα ἀπόγεμα τοῦ καλοκαιριοῦ, ποὺ ἡμαστὲ καθισμένοι μαζὶ μὲ τὸν παπποὺ στὸν κῆπο μας, στὸν παχὺ ἵσκιο ποὺ ἔρριχνε ἡ πυκνὴ φυλλωσιὰ μιᾶς συκιᾶς, μοῦ λέει:

«Ἄριστογένη, γιὰ τὴν ἐλιὰ κάτι ἔμαθες· πές μου τί ξέρης καὶ γιὰ τὴ συκιά».

— «Ξέρω πὼς ὁ καρπός της εἶναι γλυκὸς σὰ μέλι. Βλέπω πὼς ὁ κορμός της εἶναι στρωτός, σταχτερός, καὶ τὰ φύλλα της πλατιά, μεγάλα, σχισμένα καὶ τριχωτά· ἐνῶ ὁ κορμὸς τῆς ἐλιᾶς εἶναι μαυριδερός, δύλο ρόζους σὰν κόμποι σκοινιοῦ, γεμάτος βαθουλώματα καὶ τὰ φύλλα της μικρὰ καὶ μυτερά».

— «Οσο καὶ ἀν διαφέρῃ δμως ἡ συκιὰ ἀπὸ τὴν ἐλιὰ καὶ στὸν κορμὸ καὶ στὰ φύλλα καὶ στὸν καρπό, σὲ πολλὰ μοιάζουν» μοῦ εἶπε ὁ παππούς μου.

— «Ἡ ἐλιὰ μὲ τὴ συκιά;» ρώτησα μὲ ἀπορία.

— «Ναί, παιδί μου. Καὶ οἱ δυὸ εἶναι κόρες τοῦ ἥλιου, γιατὶ χωρὶς τὶς ἀκτῖνες του δὲν μποροῦν νὰ ζήσουν· γι' αὐτὸ μόνο σὲ ζεστοὺς τόπους φυτρώνουν καὶ τρανεύουν. Καὶ οἱ δυὸ μποροῦν νὰ προκόψουν καὶ στὸ πιὸ ξερὸ χῶμα καὶ βαστοῦν καὶ στὴν πιὸ μεγάλη ξηρασία.

» Ἀπὸ τὰ παλιὰ χρόνια οἱ πρόγονοί μας ἀγαποῦσαν καὶ τὰ δύο δέντρα μαζὶ κι ἔλεγαν μὲ καμάρι πὼς καὶ ἡ συκιά, δπως καὶ ἡ ἐλιά, στὴν Ἀττικὴ βλάστησε γιὰ πρώτη φορά, καὶ ἀπὸ δῶ πηγε στὸν ἄλλον κόσμο».

— «Ναί, μὰ τῆς ἐλιᾶς τὸ κλαδὶ τὸ δίνουν βραβεῖο στὸ νικητή, παππού!»

— «Ἀλήθεια· μ' αὐτὰ τὰ ἴδια παλικάρια γιὰ νὰ εἶναι δυνατὰ στὸ τρέξιμο, στὸ πήδημα καὶ στὸ λιθάρι τρῶνε

ώς τώρα ξηρὰ σῦκα καὶ τοὺς δυναμώνει ὁ γλυκὸς χυμός τους.

»Ἐδῶ στὸν τόπο μας ἔχει καὶ ἡ συκιὰ τὴ φήμη της ὅπως καὶ ἡ ἐλιά. Τὰ σῦκα ποὺ βγάζει ἡ Ἀθήνα καὶ τὰ περίχωρά της εἶναι ξακουστὰ σ' ὅλον τὸν κόσμο. Οἱ Πέρσες καὶ οἱ ἄλλοι μεγαλοσιάνοι ἀπὸ καιρὸν τὸ ἀγοράζουν μὲ χρυσάφι γιὰ τὰ βασιλικὰ τραπέζια τους.

»Τὸ φθινόπωρο πέφτουν τὰ φύλλα τῆς συκιᾶς καὶ τὸ χειμῶνα μένουν γυμνὰ τὰ σταχτερὰ κλαδιά της. Τὴν ἄνοιξη ξαναβγαίνουν τὰ φύλλα τῆς καὶ σὲ λίγο προβάλλουν τὰ σῦκα, μικρούτσικα στὴν ἀρχὴ καὶ ἀγουρα. Τὰ ἀγουρα σῦκα βγάζουν ἕνα ἀσπρό ύγρο σὰ γάλα».

Μιὰ μέρα κατέβηκα πάλι στὸ περιβόλι μας. Βρῆκα τὸν παπποὺ νὰ κάνῃ κάτι παράξενο κρεμνοῦσε στὰ κλαδιὰ τῶν συκιῶν ἀρμαθιές ἀπὸ σῦκα.

«Παππού, τοῦ λέω, τί κάνεις αὐτοῦ; Γιατί κρεμνᾶς αὐτὸ τὸ κομπολόγι στὶς συκιές μας;»

— «Γιὰ νὰ ώριμάσῃ ὁ καρπὸς τῆς συκιᾶς καὶ νὰ γλυκάνη χρειάζεται ἀνθόσκονη, ποὺ δὲν τὴν ἔχουν τὰ σῦκα τῆς ἥμερης συκιᾶς. Αὐτὴ ἡ ἀνθόσκονη βρίσκεται μέσα σὲ κάτι μεγάλα ἀγριόσυκα, ποὺ δὲν τρώγονται. Εκοψα λοιπὸν κάμποσα ἀπὸ τὶς ἀγριόσυκιές, ποὺ εἶναι κεῖ κάτω, ἐπέρασα ὅπως βλέπεις τέσσερα πέντε σ' ἕνα ράμμα καὶ τὶς ἀρμαθιές τὶς κρεμνῶ στὰ κλαδιὰ τῶν συκιῶν».

— «Μὰ γιατί, παππού;»

— «Ἀκουσε, παιδί μου, καὶ δὲς μὲ τί σοφία εἶναι δλα καμωμένα στὸν κόσμο! Μέσα στὸ ἀγριόσυκα γεννιέται μιὰ μικρὴ κάμπια, ποὺ σὲ λίγο γίνεται μικρούτσικη μαύρη μυγίτσα. Αὐτὴ ἡ μυγίτσα πετᾶ ἔξω ἀπὸ τὸ ἀγριόσυκο

κι ἔρχεται καὶ μπαίνει μέσα στὸ ἥμερο ἄγουρο σῦκο. Βγαίνοντας ἀπὸ τὸ ἀγριόσυκο παίρνει μαζί της ἀνθόσκονη, τὴ φέρνει μέσα στὸ ἥμεροσῦκο κι ἔστι ὠριμάζει αὐτὸ καὶ γίνεται γκυκὸ σὰ μέλι. Χωρὶς ἐκείνη τὴ μυγίτσα καὶ χωρὶς τὴν ἀνθόσκονη, παιδί μου, τοῦ κάκου θὰ σκαρφάλωνες στὶς συκιὲς τὸ καλοκαΐρι. Δὲ θὰ ἔβρισκες ὠριμο σῦκο καὶ θὰ κατέβαινες μὲ ἄδειο καλάθι Γι' αὐτὸ στολίζω τὶς συκιὲς μ' αὐτὸ τὸ παράξενο στολίδι».

13. 'Ο πόθος μου νὰ πάω στὴν 'Αθήνα.

• Περνοῦσαν τὰ χρόνια καὶ στὸ μεταξὺ ἡ οἰκογένεια μας μεγάλωσε. Ἡ μητέρα ὕστερα ἀπὸ μένα γέννησε δυὸ ἀγόρια κι ἔνα κοριτσάκι. Μέρα νύχτα γιὰ μᾶς φρόντιζε. Πολὺ κόπο τῆς ἔδινε ν' ἀναστήσῃ τέσσαρα παιδιά. Τὸ καλὸ δῆμος ἦταν πώς τώρα δὲ θὰ τῆς φανόταν τόσο πικρὸς ὁ χωρισμός μου.

"Αν πήγαινα στὴν 'Αθήνα, μεγάλη θὰ ἦταν ἡ λύπη της· μὰ τὸ σπίτι δὲ θὰ ἔμενε ἔρημο· θὰ εἶχε παρηγοριὰ τ' ἄλλα τ' ἀδέρφια μου..."

Πλησίαζε ἡ μέρα. Σὲ λίγες ἑβδομάδες θὰ πατοῦσα στὰ δώδεκα.

'Ο νοῦς μου ἔτρεχε πάντα στὴν 'Αθήνα. Δὲν ἔδειχνα χαρὰ ποὺ θὰ φύγω γιὰ νὰ μὴ λυπήσω τὴ μητέρα μου. 'Αλλὰ περίμενα μὲ καρδιοχτύπι καὶ ἀνυπόμονα τὴ στιγμὴ ποὺ θὰ ἔζευε δὲ παππούς μου τὸ ἀμάξι μας γιὰ νὰ ἔσκινησωμε.

"Η 'Αθήνα! 'Η μεγάλη, ἡ πεντάμουρφη, ἡ ξακουσμένη, ἡ δοξασμένη πόλη.

Δὲν εἶχα πάει ἀκόμη καμιὰ φορὰ καὶ τὴν ἔφερνα

μὲ τὴν φαντασία μου ἐμπρὸς στὰ μάτια μου. Πόσο λαχταροῦσα νὰ ἴδω μὲ τὰ ἵδια μου τὰ μάτια τὰ μαρμαροπελεκητὰ καὶ τὰ χρυσοῦς ωγραφισμένα χτίρια της, τὰ ὄραῖα ἀγάλματα τῶν θεῶν καὶ τῶν ἥρώων, ποὺ στόλιζαν τοὺς δρόμους καὶ τὶς πλατεῖες της, καὶ τὶς ὅμορφες τοποθεσίες της. νὰ ἴδω τὴν Ἀκρόπολη, τὸ θεόρατο ἀγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς μὲ τὸ μεγάλο δόρυ, τὸν Παρθενῶνα καὶ μέσα σ' αὐτὸν τὸ περίφημο χρυσελεφάντινο ἀγαλμα τῆς θεᾶς.

Ο πόθος μου ἦταν νὰ ζήσω ἐκεῖ μιὰ ζωὴ ἀλλιώτικη, εὐγενική, ἐγὼ τὸ χωριατόπουλο, τὸ δμαυθό, ποὺ ξέω ἀπὸ τὸ σπίτι μας δὲν ηξερα ἄλλο παρὰ τὰ χωράφια μας, τὸν ἔλαιῶνα καὶ τὸ ἀμπέλια μας.

Κάθε λίγο ρωτοῦσα τὸν παππού μου γιὰ τὴν Ἀθήνα· κι ἐκεῖνος μοῦ ἀπαντοῦσε μὲ μεγάλη προθυμία. Τὴν τελευταία ἑβδομάδα ποὺ πάλι τὸν ἐρώτησα, μοῦ εἶπε:

«Παιδί μου, ή Ἀθήνα εἶναι τὸ μεγάλο σχολεῖο τῆς Ἑλλάδας μας καὶ δλου τοῦ κόσμου. Ἐκεῖ ζοῦν οἱ πιὸ σοφοὶ ἀνθρωποι δλου τοῦ κόσμου. Μόνο αὐτοῦ μπορεῖ κανεὶς νὰ γίνῃ ξακουστὸς στὰ γράμματα, στὶς ἐπιστῆμες καὶ στὶς τέχνες. Γι' αὐτὸ ἀπὸ τὰ πέρατα τοῦ κόσμου ἔρχονται ἐκεῖ δσοι διψοῦν γιὰ μάθηση»,

§ 14. Γένομαι οἰκότροφος.

Ξημέρωσε ἐπὶ τέλους ἡ πομητὴ ήμέρα.

Ο πατέρας καὶ ὁ παππούς μου εἶχαν φροντίσει γιὰ σχολεῖο. Πήγαν μαζὶ στὴν Ἀθήνα, κι ἐκεῖ ἔμαθαν πῶς τὸ καλύτερο σχολεῖο ἦταν τοῦ Κρατίνου.

Ἐπρεπε δμως νὰ βιεθῇ καὶ κατάλληλο σπίτι γιὰ νὰ μπῶ οἰκότροφος.

Κοντά στὸ σχολεῖο τοῦ Κρατίνου κατοικοῦσε μιὰ φτωχὴ οἰκογένεια. Ἡταν δυὸς γυναικες· μιὰ γριὰ χήρα πολὺ ἀδύνατη, μὲ κάτασπρα μαλλιά, ποὺ τὴν ἔλεγαν Κλεώνη· καὶ ἡ ἐγγονή της, ἓνα φρόνιμο καὶ χαριτωμένο κορίτσι δεκαέξι χρονῶν, ἡ Νικομάχη.

Ο γυιὸς τῆς γριᾶς, δταν ζοῦσε, ἥταν καλὸς ζωγράφος. Χρωμάτιζε ἀγάλματα κι ἔκανε ζωγραφιὲς πολὺ δμορφες ἐπάνω στ' ἀγγεῖα. Ὁταν πέθανε, ἡ κόρη του ἥταν ἀκόμη μικρή· μόλις εἶχε πατήσει στὰ δώδεκα.

Ο πατέρας της γιὰ μόνη κληρονομία τῆς ἀφησε ἓνα δυὸς μαρμάρινα ἀγάλματα καὶ λίγα ζωγραφισμένα ἀγγεῖα. Ἀλλὰ τὴν εἶχε συνηθίσει νὰ ζωγραφίζῃ ἀπὸ μικρή. Καὶ ἡ Νικομάχη, ποὺ εἶχε εὐγενικὴ ψυχὴ καὶ ἀγαποῦσε πολὺ τὴν γιαγιά της, ἀποφάσισε νὰ κάμη τὴν τέχνη τοῦ πατέρα της.

Αὐτὴν τὴν οἰκογένεια εἶχαν συστήσει στὸν πατέρα μου.

Η γριὰ χήρα δέχτηκε μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση νὰ γίνη δεύτερη μητέρα μου δσον καιρὸ σπούδαζα στὴν πόλη τῆς Ἀθηνᾶς.

ΙΣ. Ξεκινῶ γιὰ τὴν Ἀθήνα.

Θυμοῦμαι σὰ νὰ εἶναι τώρα τὴν ἀνοιξιάτικη ἥμέρα, ποὺ ἔφυγα ἀπὸ τὸ χωριό μου. Ἀπὸ τὰ ἔημερώματα τὸ ἄμαξι μὲ τὰ δυὸς μεγάλα κοκκινωπὰ βόδια μας περίμενε ἐμπρὸς στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ μας;

Ήρθε ἡ ὥρα τοῦ χωρισμοῦ. Η μητέρα μου μέσφιγγε στὴν ἀγκαλιά της βρέχοντας τὸ πρόσωπό μου μὲ τὰ δάκρυα της. Η γιαγιά μου μὲ τὸ ἓνα χέρι της κρατοῦσε τὴν ἀδερφούλα μου καὶ μὲ τὸ ἄλλο μὲ

χάιδευε μὲ ἀγάπη· καὶ τὰ δυὸ τ' ἀδέρφια μου πιασμένα ἀπὸ τὸ φόρεμα τῆς μητέρας κρυφοκόίταζαν περίεργα νὰ δοῦν τί θὰ γίνη.

«Ἐμπρός» φώναξε ἔξαφνα ὁ παπποὺς ἀπὸ τὸ ἀμάξι.

Φίλησα τότε τὸ χέρι τῆς μητέρας μου καὶ τῆς γιαγιᾶς μου καὶ πήδησα στὸ ἀμάξι, δπου ἀνέβηκε κι ὁ πατέρας μου.

“Οσο φαινόταν τὸ σπίτι μας ἔβλεπα τὴ μητέρα μου νὰ στέκεται στὴν πόρτα καὶ νὰ μᾶς κοιτάζῃ.

‘Ο παπποὺς εἶχε κόψει κάτι κλαδιὰ πράσινα γιὰ νὰ τὰ κρατοῦμε ἀπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μας τὴν ὥρα ποὺ θὰ ἔκαιγε ὁ ἥλιος τοῦ μεσημεριοῦ.

Ἐγὼ κοιτάζοντας τὸ σπίτι μας κουνοῦσα ὅλο ἔνα τὸ κλαδί μου γι’ ἀποχαιρετισμό, καὶ ἀπὸ τὴν πόρτα μας ἀπαντοῦσαν ἡ μητέρα μου καὶ ἡ γιαγιά μου, κουνώντας στὸν ἀέρα τ’ ἄσπρα τους πέπλα.

Προχωρώντας ἀπαντήσαμε ἔνα ψήλωμα. “Οταν τὸ περάσαμε χάμηκε ἀπὸ τὰ μάτια μου τὸ σπίτι μας. Μιὰ λύπη παράξενη ἔσφιξε τότε τὴν καρδιά μου· μὰ δὲ βάσταξε πολὺ ἡ συγκάνησή μου.

“Αφηνα τὸ πατρικό μου σπίτι γιὰ νὰ μορφωθῶ. Καὶ κοίταξα γύρω μου μὲ περιέργεια. Τί ἡσυχη ποὺ ἦταν ἡ ἔξοχή! Μόνο τὰ κελαδήματα τῶν πουλιῶν ἀκούονταν μέσα στὰ φυλλώματα τῶν δέντρων.

•Μὰ ὅσο σιμώναμε στὴν Ἀθήνα, οἱ δρόμοι γέμιζαν χωρικούς, ποὺ ἔφερναν γιὰ πούλημα λογῆς λογῆς πράματα στὴ χώρα. Τραγουδοῦσαν, γελοῦσαν, ἔκαναν ἀστεῖα.

‘Εδῶ πήγαιναν ἀργὰ ἀργὰ κοπάδια πρόβατα, παρέκει ἀκουεις μουγκρίσματα μοσχαριῶν ἢ χῆνες νὰ φωνάζουν.

Σ' ἔνα γύρισμα τοῦ δρόμου ὁ παπποὺς μὲ τραβᾶ
ἀπὸ τὸ χιτῶνα καὶ μοῦ λέει :

Κοίταξ, Ἀριστογένη, ή Ἀκρόπολη !»

«Κοίταξ, Ἀριστογένη, ή Ἀκρόπολη !»

Γύρισα κατὰ κεῖ τὰ μάτια μου καὶ τὴν εἶδα. Λαμποκοποῦσε δόλοκληρη ἀπὸ τὶς ἀκτῖνες τοῦ ἥλιου. Τὰ συνεφάκια τὰ χρυσὰ ποὺ ἦταν ἀπὸ πάνω της φαίνονταν πώς χάιδευαν τὴν κορυφὴν τοῦ Παρθενῶνα.

Τὰ μάτια μου δὲ χόρταιναν νὰ βλέπω !

16. Φτάνομε στὴν Ἀθῆνα.

Φτάσαμε στὴν Ἀθῆνα καὶ προχωρήσαμε μέσα στὴν πόλη.

Δεξιὰ καὶ ἀριστερά μας βλέπαμε ὡραῖα ἀγάλματα, διορφους ναοὺς μαρμαροχισμένους καὶ σπίτια χρωματισμένα· τί πλῆθος, τί φωνές, τί θόρυβος! Δύσκολα προχωρεῖ τὸ ἀμάξι μας ἀνάμεσα σὲ τόσον κόσμο.

Αφοῦ περάσαμε πολλοὺς ὡραίους δρόμους καὶ πλατεῖες μὲ ψηλὰ πλατάνια, φτάσαμε σ' ἕνα φτωχικὸ δρομάκι μὲ χαμηλὰ σπιτάκια ἀσβεστοχρισμένα.

Σὲ λίγο φτάσαμε στὸ σπίτι τῆς Κλεώνης, ποὺ κατοικοῦσε μὲ τὴν ἐγγονή της, τὴν Νικομάχη.

Μόλις ἀκουσαν οἱ δύο γυναῖκες τὸν κρότο ποὺ ἔκανε τὸ βαρὺ ἀμάξι ἀπάνω στὸν ἀνώμαλο δρόμο, βγῆκαν στὴν αὐλόπορτα νὰ μᾶς καλωσορίσουν καὶ νὰ μᾶς ὑποδεχτοῦν.

Ἡ κόρη βοήθησε πρῶτα τὸν παππού μου νὰ κατεβῇ ἀπὸ τὸ ἀμάξι καὶ φίλησε τὸ χέρι του. Ἐπειτα ἔσφιξε τὸ χέρι τοῦ πατέρα μου καὶ τοῦ εἶπε : «καλῶς ὠρίσατε». Ὡς τερα χαιρέτησε καὶ μένα.

Καὶ ἡ γιαγιὰ μᾶς χαιρέτησε μ' εὐγένεια.

Ἡ Νικομάχη μᾶς βοήθησε καὶ κατεβάσαμε ἀπὸ τὸ ἀμάξι τὰ πράματα ποὺ φέραμε ἀπὸ τὸ χωριό. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ροῦχα μου, ἦταν μιὰ στάμνα λάδι, ἕνα σακὸ σιτάρι, δύο ἀσκιὰ γλυκὸ κρασὶ καὶ μιὰ κάσα λουκά-

νικα, ὀπωρικὰ καὶ μερικὰ γλυκίσματα, ποὺ τὰ εἶχε
κάμει ἡ μητέρα μου μοναχή της.

Μπήκαμε ἔπειτα στὴν αὐλὴν καὶ ἀπὸ κεῖ στὴν κα-
μαρούλσ, ποὺ εἶχαν ἐτοιμάσει γιὰ μένα.

“Οταν ἔκουσαστήκαμε, πήγαμε ἵσα στὸ σχολεῖο
τοῦ Κρατίνου. Ο δάσκαλος ἦταν ἐκεῖ, ὅταν μπήκαμε
οἱ τρεῖς μέσα.

‘Αφοῦ τὸν ἔχαιρετήσαμε, τοῦ εἶπε ὁ παππούς μου:
«Σοῦ φέρνω ἔνα μαθητὴ καινούριο».

Ο δάσκαλος μοῦ φάνηκε πολὺ αὐστηρός. Ή πυκνὴ
γενειάδα του, τὸ σοβιόρδο πρόσωπό του καὶ ἡ χοντρή
του φωνὴ μὲ φόβισαν. Δὲν ἄργησα δῆμος ν^ο ἀλλάξω
γνώμη, γιατὶ ἔβλεπα ἐκεῖ μέσα τὰ παιδιὰ πὼς τὸν ἀγα-
ποῦσαν σὰν πατέρα τους.

‘Αφοῦ μ^ο ἔγραψε ὁ Κρατίνος στὸν κατάλογό του,
γυρίσαμε στὸ σπίτι τῆς Κλεώνης καὶ φάγαμε.

Τὸ ἀπόγεμα γιρίσαμε τὴν πόλη, κι ὁ παπποὺς μοῦ
ἔδειξε τοὺς μαρμάρινους ναούς, τ’ ἀγάλματα, τὶς πλα-
τεῖες, τὰ θέατρα, τὶς παλαῖστρες. Εἶδα μὲ τὰ μάτια μου
ὅτι τόσον καιρὸν ἔβλεπα μὲ τὴ φαντοσία μου. Καὶ ὅσα
εἶδα ἦταν πολὺ πιὸ δύοφα ἀπὸ κεῖνα ποὺ φαστάστηκο.

Τὸ βράδυ, ὅταν βασίλεψε ὁ ἥλιος, ὁ παππούς μου κι ὁ
πατέρας μου μὲ ἀποχαιρέτησαν γιὰ νὰ γυρίσουν στὸ χω-
ριό μας. Σφίχτηκε ἡ καρδιά μου ἅμα εἶδα νὰ φεύγῃ μα-
κριὰ τὸ βαρὺ ὄμαξι μαζὶ μ^ο ἐκείνους ποὺ ἀγαποῦσα.
Μὲ πῆρε τότε τὸ παράπονο χωρὶς κι ἔγῳ νὰ καταλάβω
τί ἔκανα, ἔτρεξα κι ἔφτασα τὸ ἀμάξι τοὺς παρακάλεσα
νὰ σταματήσουν λίγο, νὰ μὲ φιλήσουν ἄλλη μιὰ φορά.
Χάιδεψα λίγο τὰ βόδια μας καὶ τὰ φίλησα. Ως καὶ
αὐτὰ τ’ ἀγαποῦσα τώρα πιὸ πολὺ.

‘Η Νικομάχη μὲ παρηγοροῦσε καὶ μοῦ ἔλεγε νὰ μὴ στενοχωριοῦμαι.

Πόσο στενόχωρο μοῦ φαινόταν τὸ σπίτι τῆς γριᾶς. Ποῦ τὸ πατρικό μου σπίτι μὲ τὴν ἀπλόχωρη αὐλή, τὶς μεγάλες κάμαρες, τ’ ὅμορφο περιβόλι, τὸν καθαρὸν ἀέρα του, τὸν πλατὺν δρόζοντα!

Ἐδῶ ὅλα μικρὰ καὶ φτωχικά. Τρεῖς καμαροῦλες μοναχὰ κι ἕνα μικρὸ μαγειρεῖο. Στὴ μιὰ ἔμεναν οἱ γυναῖκες, στὴν ἄλλη ἐγώ, καὶ ἡ τρίτη ἦταν τὸ ἐργαστήρι τῆς Νικομάχης.

Τὴν ἄλλη μέρα πρωὶ πρωὶ ἔπρεπε νὰ πάω στὸ σχολεῖο τοῦ Κρατίνου. Κουρασμένος ἀπὸ τὴ συγκίνηση τοῦ ἀποχωρισμοῦ κι ἀπὸ τόσα καινούρια πράματα ποὺ εἶδα ἀπὸ τὴν αὔγη, νύσταξα.

‘Η γριὰ μὲ πῆγε στὴν καμαρούλα μου. Ξαπλώθηκα στὸ κρεβατάκι ποὺ μοῦ εἶχαν στρωμένο. Ἡταν ἡ πρώτη φορὰ στὴ Ζωή μου ποὺ κοιμόμουν σὲ ἔνο σπίτι, μακριὰ ἀπὸ τὸν δικούς μου.

Πόσο πικρὴ μοῦ φαινόταν ἡ μοναξιὰ καὶ ἡ ἔννιτιά! Δάκρυα ἔβρεξαν τὸ προσκέφαλό μου. Μὰ ἥμουν τόσο ἀποκαμωμένος, ποὺ σὲ λίγο ἔκλεισαν τὰ κλαμένα μάτια μου κι ἀποκοιμήθηκα βαθιά!...

17. Στὸ σχολεῖο.

Τὴν ἄλλη μέρα ἔνπνησα πολὺ πρωὶ καὶ κίνησα γιὰ τὸ σχολεῖο.

‘Οταν μπῆκα στὴν αὐλὴ καὶ βρέθηκα μὲ τὸ ἄλλα παιδιά, ἡ καρδιά μου ἀρχισε νὰ χτυπᾷ. Στὸ σπίτι μας μιλοῦσαν μὲ τέτοιο σεβασμὸ πάντα γιὰ τὴν Ἀθήνα, ποὺ

μοῦ φαινόταν πώς τὸ τελευταῖο παιδὶ ἀπὸ τὴ δοξα-
σμένη αὐτὴ πόλη θὰ εἶναι πολὺ καλύτερό μου. Μὲ εἰχε
πιάσει φόβος μὴ φανῶ γελοῖος, ἐγὼ τὸ χωριατόπουλο,
ποὺ δὲν εἶχα τοὺς εὐγενικοὺς τρόπους τῶν Ἀθηναίων.
·Ως καὶ τὸ φόρεμά μου καὶ ἡ διμιλία μου καταλάβαινα
πώς ἦταν χωριάτικα. Σὲ λίγο δμως ἡσύχασα, κανεὶς
δὲν πρόσεχε σ' ἔμένα.

Ο δάσκαλος καθόταν ἀπάνω σ' ἓνα ψηλὸν κάθισμα
καὶ εἶχε στὰ χέρια μιὰ λύρα. Σὲ χαμηλότερο κάθισμα
ἀντικρύ του ἔνας μαθητὴς ἔπαιζε στὴ λύρα κάποιο
τραγούδι. ·Όταν ἔκανε στὸ παίξιμο κανένα λάθος, ὁ
δάσκαλος ἀμέσως ἔπαιζε τὸ ἴδιο μέρος δυνατώτερα στὴ
λύρα του, κι ἔτσι διώρυθωνε τὸ μαθητὴ δίνοντας τὸν
τόνο ποὺ ἔπρεπε.

Οἱ ἄλλοι περίμεναν ὅσπου νὰ ἔρθῃ ἡ σειρά τευς
γιὰ τὸ μάθημα.

Σὲ λίγο φώναξε ὁ δάσκαλος.

«Νὰ ἔρθῃ ὁ Κλεισθένης μὲ τὴ λύρα του».

·Αμέσως βλέπω καὶ σηκώνεται ἓνα παιδὶ ξανθό, μὲ
σγουρὰ μαλλιά, μὲ φορέματα πολὺ ὠραῖα. Κατάλαβα
ἀμέσως πώς ἦταν ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ ἀπὸ μεγάλη
οἰκογένεια.

·Ο μαθητὴς αὐτὸς εἶχε δλα τὰ χαρίσματα. Τίποτε
δὲν τοῦ ἔλειπε· ὁμοφιά, ἔξυπνάδα, κορμοστασιὰ εὐγε-
νική, φωνὴ γλυκιά.

·Ο Κλεισθένης πῆγε καὶ κάθισε ἐκεῖ ποὺ σηκώθηκε
ὁ ἄλλος καὶ ἀρχισε μὲ τὴ λύρα νὰ παίζῃ καὶ ν' ἀπαγγέλλῃ
ἕνα ποίημα γιὰ τὴν Ἱφιγένεια. Θὰ ἔλεγες πώς ἡ λύρα
του μιλοῦσε· μὰ καὶ ἡ φωνή του εἶχε μιὰ ἔκφραση! Ποτέ
μου ὡς τότε δὲν εἶχα ἀκούσει τόσο γλυκιὰ ἀρμονία!

Τὸ πρόσωπο τοῦ δασκάλου μας λαμποκοποῦσε ἀπὸ
εὐχαρίστηση.

‘Η εύχαριστη σημως αὐτὴ δὲ βάσταξε πολύ. Σὲ λίγο τὸ πρόσωπό του ἄλλαξε, δταν ἀρχισε νὰ τὸν ρωτᾶ γιὰ

‘Ο Κλεισθένης ἀρχισε μὲ τὴ λύρα του νὰ παιζῃ καὶ ν' ἀπαγγέλλῃ ἔνα ποίημα γιὰ τὴν Ἰφιγένεια (σ. 36)

τὴν Ἰφιγένεια κι δ Κλεισθένης δὲν ἥξερε ν' ἀπαντήσῃ».

«Ντροπή, Κλεισθένη, νὰ ἔρχεσαι ἀμελέτητος» τοῦ εἶπε δάσκαλος μὲ σοβαρὴ φωνή. «Παίζεις τὴ λύρα σου μὲ χάρη κι ἀπαγγέλλεις ὅμορφα, μὰ δὸλα αὐτὰ τὰ κάνεις χωρὶς κόπο, χωρὶς μελέτη. Εἶναι φυσικό σου χάρισμα, μοιάζεις μὲ τ' ἀηδόνι, ποὺ γεννιέται γιὰ νὰ κελαηδῆ γλυκά. Σιὸ καθετὶ ποὺ θέλει κόπο καὶ μελέτη δὲ δίνεις προσοχῆ!».

Άληθεια, πῶς μποροῦσε ἔνα τέτοιο παιδὶ νὰ μὴν ξέρῃ τὴν ίστορία τῆς Ἱφιγένειας! Έγὼ τὴν ἔμαθα μὲ μιὰ φορὰ μοναχὰ ποὺ τὴν ἀκούσα ἀπὸ τὸν παππού μου.

Ρώτησε δάσκαλος μὲ τὴ σειρὰ καὶ τοὺς ἄλλους, μὰ κανεὶς δὲν ἀπάντησε.

Τὸ βλέμμα του ἔπεσε καὶ σ' ἐμένα. Μὲ κοίταξε καλὰ καλὰ καὶ ὑστερα μοῦ εἶπε:

«Ἐσύ κάτι θὰ ξέρης, μικρέ μου».

Σηκώθηκα ἀπάνω κατακόκκινος καὶ φοβισμένος.

«Τὴν ξέρεις, παιδί μου, αὐτὴν τὴν ίστορία!»

— «Ναί, τὴν ξέρω» ἀποκρίθηκα.

— «Λέγε την».

«Αρχισα. Ἡ φωνή μου στὴν ὁρχὴ ἦταν τόσο ἀδύνατη, ποὺ μόλις τὴν ἀκουε. Τὰ γόνατά μου ἔτρεμαν προκωρώντας ὅμως πῆρα θάρρος καὶ εἶπα τὴν ίστορία δλόκληρη, χωρὶς νὰ κάμω λάθος.

«Ο δάσκαλος εὐχαριστήθηκε καὶ μοῦ εἶπε:

«Εὖγε σου. Πάρε αὐτὸ τὸ φυλαχτὸ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ κρέμασέ το στὸ λαιμό σου. Ἐσύ παίρνεις τὸ βραβεῖο τῆς ἡμέρας. Σοῦ γίνεται αὐτὴ ἡ τιμή, γιατὶ ἔδειξες πῶς καὶ μόνος σου καταγίνεσαι στὰ γράμματα».

Μοῦ ἔδωσε ἔνα μικρούτσικο ἀγαλματάκι τῆς Ἀθηνᾶς κρεμασμένο σὲ λουρί, κι ἔγὼ τὸ πέρασα στὸ λαιμό

μου. Ἐμέσως τότε πῆγε δὲ νοῦς μου στὸν παππού μου, στὸν πατέρα μου καὶ τὴν μητέρα μου. Πόσο θὰ γαίρονταν ἀν ήταν ἔκει νὰ μὲ ἰδοῦν!

18. Ο πρώτος φέλος.

Τὸ μάθημα τελείωσε καὶ ὅλοι μὲ γέλια καὶ χαρὲς φύγαμε ἀπὸ τὸ σχολεῖο. Δὲν εἶχα προχωρήσει καὶ πολύ, ὅταν εἶδα ἓνα συμμαθητή μου νὰ ἔρχεται ἵσια σὲ μένα. Ἡταν δὲ Θεαγένης.

«Ποῦ κάθεσαι;» μὲ ρώτησε.

— «Στὸ σπίτι τῆς Κλεώνης, ποὺ εἶναι ἐδῶ κοντά» τοῦ ἀπάντησα.

— «Τὸ ἔρωτο» μοῦ εἶπε ἔκεινος. «Κι ἐγὼ ἀπὸ κεῖ περνῶ γιὰ νὰ πάω στὸ σπίτι μου».

— «Πᾶμε λοιπὸν μαζί... Θέλεις;»

— «Ναί... Είσαι ἀπὸ τὰ χωριά μας;»

— «Ναί.»

— «Καὶ πῶς σοῦ φάνηκε ἡ Ἀθήνα;»

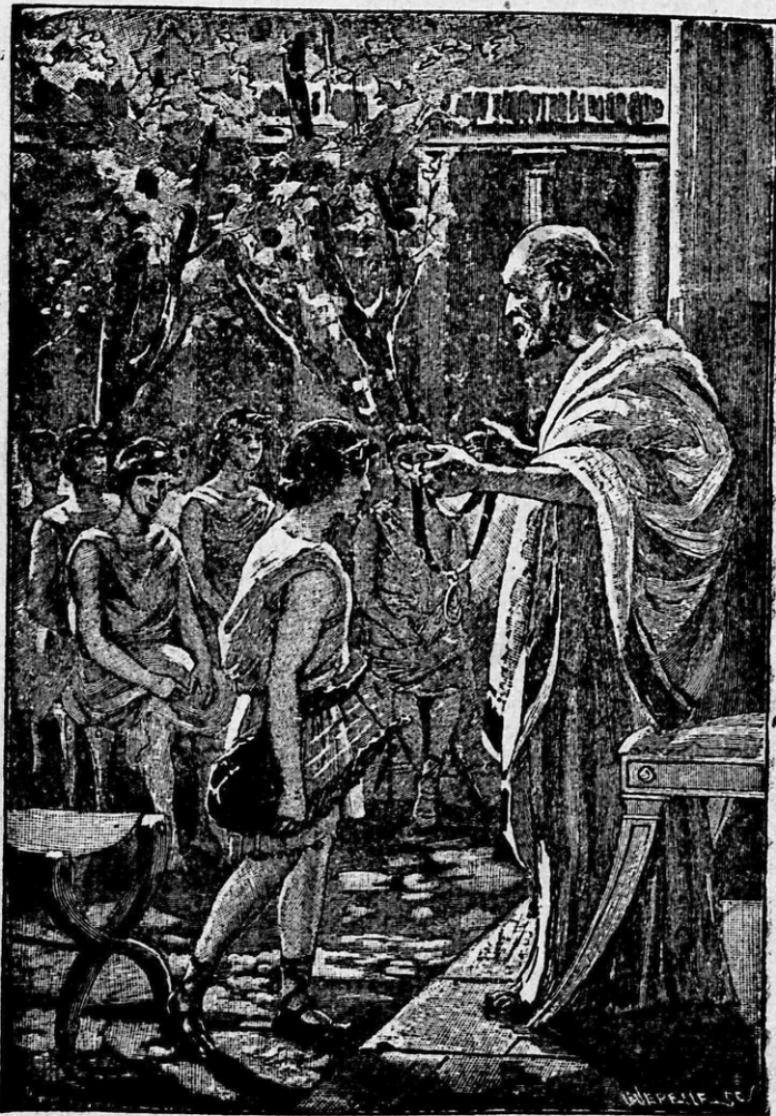
— «Πολὺ πολὺ ὅμορφη» ἀποκρίθηκα. «Χτές ποὺ ἐρχόμουν ἀπὸ τὸ χωριό μαζί μὲ τὸν παππού καὶ τὸν πατέρα μου καὶ πρωτοεἶδα τὴν Ἀκρόπολη καὶ τὸν Παρθενώνα, τί ὅμορφα ποὺ ήταν!»

— «Σᾶς εἶδα χτές, εἶπε δὲ Θεαγένης, ποὺ γυρίζατε μέσα στὴν πόλη. Παππούς σου ήταν ἔκεινος δὲ γέρος μὲ τὰ γένια τὰ μακριὰ καὶ τὰ κάτασπρα;»

— «Ναί. Ὁ ἄλλος ήταν δὲ πατέρας μου, δὲ Νικόστρατος.»

— «Τοῦ μοιάζεις. Είσαι πολὺ εύτυχισμένος ποὺ

ἔχεις καὶ τοὺς δυό! "Α, πόσο σὲ ζηλεύω! Έγὼ δὲν
ἔχω κανένα».

«Εὖγε σου. Πάρεξαντό τὸ φυλαχτό τῆς Ἀθηνᾶς καὶ χρέμασέ το
στὸ λαιμό σου» (σ. 38).

— «Κανένα;» ρώτησα μὲ λύπη.

— «Κανένα!» μοῦ ἀποκρίθηκε.

— «Καὶ ποῦ μένεις;» τὸν ἑρώτησα δειλά.

— «Στὸν κηδεμόνα μου. Αὐτὸς δῆμος εἶναι ἄνθρωπος πολὺ σκληρός· εἶναι καὶ φιλάργυρος. Δὲν βλέπω τὴν στιγμὴν νὰ μεγαλώσω, νὰ φύγω μακριά. Θὰ γίνω ναυτικός...»

Ἐτοι συνομιλῶντας φτάσαμε χωρὶς νὰ τὸ καταλάβωμε ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι μου.

Σιγὰ σιγὰ ἔνιωθα μέσα μου συμπάθεια γιὰ τὸ δόρφανὸν ἐκεῖνο παιδί, τὸ δόλομόναχο στὸν κόσμο, καὶ πρὸιν νὰ χωριστεῦμε τοῦ εἴπα:

«Θεαγένη, θέλεις νὰ εἴμαστε φίλοι; Θὰ σὲ ἀγαπῶ σὰν ἀδερφό.»

— «Μὲ δῆλη μου τὴν καρδιάν· καὶ ἔγὼ ἔνα φίλο σὰν ἐσένα γυρεύω.»

Σφίξαμε τότε τὰ χέρια μας καὶ χωριστήκαμε.

19. Στὸ σπέτι τῆς Κλεώνης.

Μπῆκα χαρούμενος στὸ σπίτι μας καὶ πῆγα ἵσια στὴν καμαρούλα μου. Ἔπλυνα τὰ χέρια μου καὶ τὸ πρόσωπό μου. Χτενίστηκα, ξεσκόνισα τὰ φορέματά μου κι ἐτοιμάστηκα νὰ παρουσιαστῶ δύπος πρέπει στὴν Κλεώνη καὶ τὴν Νικομάχη. Ποτὲ ή μητέρα μου δὲ μ' ἀφῆνε νὰ παρουσιαστῶ μπροστά της λερωμένος ἢ μὲ φορέματα σκονισμένα.

Ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἶδα τὴν Κλεώνη, ποὺ πήγαινε στὸ πηγάδι μὲ τὴν στάμνα νὰ τὴν γεμίσῃ. Μοῦ φάνηκε τόσο ἀδύνατη, ποὺ τὴν λυπήθηκα. Τρέχω ἀμέσως, παίρνω τὴν στάμνα ἀπὸ τὸ χέρι της καὶ τῆς λέω:

«Στάσου, κυρούλα. Είσαι ἀδύνατη καὶ δὲν μπορεῖς νὰ σηκώσης τόσο βάρος.»

Τὴ γέμισα καὶ τὴν πῆγα μόνος μου στὸ μαγειρεῖο.

Ἐκείνη συγκινήθηκε μὲ τὴ χάρη ποὺ τῆς ἔκαμα καὶ μοῦ εἶπε :

«Παιδί μου, νάχης τὴν εὐχή μου. Οἱ θεοὶ ἀς σοῦ δώσουν ὅλα τὰ καλά, γιατὶ τιμᾶς τὰ γερατειά».

Δὲν ἔφυγα ἀμέσως ἀπὸ τὸ μαγειρεῖο· ἔμεινα καὶ τὴ βιοήθησα νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ φαγό.

“Οταν τὰ ἐτοίμασε δλα, μοῦ λέει εὐχαριστημένη:

«Καὶ τώρα, ἀγόρι μου, είναι ώρα νὰ φάμε. Φώναξε τὴν ἐγγονή μου».

Μπαίνω στὸ ἔργαστήρι σιγὰ σιγὰ καὶ χωρὶς νὰ μὲ καταλάβῃ ἐκείνη. Ἡταν γονατισμένη ἐμπρὸς σ' ἔνα μαρμαρένιο δγαλμα καὶ τὸ χρωμάτιζε.

«Νικομάχη, τῆς λέω, ἡ γιαγιά σου μὲ ἔστειλε νὰ σὲ φωνάξω. Τὸ φαγητὸ εἶναι ἐτοιμό».

— «Ἀπὸ τώρα!» εἶπε. «Ἐγὼ νόμιζα πὼς ἥταν πολὺ νωρὶς ἀκόμη».

— «Μὰ δὲν πεινᾶς λοιπόν;» τὴν ρώτησα.

— «Ἄμα ἔχω πολλὴ ἔργασία, ξεχνῶ πολλὲς φορὲς τὸ φαγητό».

Πήγαμε τότε μαζὶ καὶ καθίσαμε μὲ τὴ γιαγιά της στὸ τραπέζι.

20. Τὸ γλύκισμα.

“Οταν ἀποφάγαμε, ἡ κυρὰ Κλεώνη μὲ ρώτησε :

«Ἔ ! Πῶς πέρασες σήμερα στὸ σχολεῖο;»

— «Πολὺ καλά» τῆς εἶπα καὶ τῆς διηγήθηκα δσα εἶχαν γίνει.

Οἱ δυὸς γυναῖκες χάρηκαν πολύ.

Σὲ λίγο ἡ Νικομάχη λέει στὴ γιαγιά της:

«Γιαγιά, πρέπει νὰ γιορτάσωμε τὴν ἡμέρα τὴ σημερινή, ποὺ ἀρχισε δὲ Ἀριστογένης νὰ πηγαίνῃ στὸ σχολεῖο. Μὲ τὰ καλὰ ποὺ μᾶς ἔστειλε ἡ μητέρα του, θὰ φτιάσω ἔνα γλυκὸ πολὺ δόμοδφο».

— «Ξέρεις νὰ φτιάνης ώραῖα γλυκὰ σὰν τὴ μητέρα μου;»

— «Θὰ ἴδούμε» εἶπε· «πήγαινε νὰ μοῦ φέρῃς τὸ σακούλι μὲ τὸ ἀλεύρι, ποὺ εἶναι μέσα στὸ κοφίνι. Ὑστερα φέρε μου τὰ δοχεῖα μὲ τὸ βιούτυρο καὶ τὸ μέλι. Ἐγὼ θὰ πάω στὸ κοτέτσι νὰ πάρω τὸ αὐγά ποὺ γέννησαν οἱ κότες σήμερα».

«Ετρεξα μὲ χαρὰ κι ἔφερα δλα ὅσα μοῦ εἶπε. Καὶ ἐκείνη εἶχε φέρει δχτὸ φρέσκα αὐγά, ζεστὰ ἀκόμη.

Ἡ Νικομάχη ἔβαλε μέσα σ' ἔνα σκαφίδι ὅσο ἀλεύρι χρειαζόταν γιὰ τὸ γλύκισμα, καὶ τὸ ζύμωσε μὲ γάλα, αὐγὰ καὶ βιούτυρο· ἔβαλε μέσα ὑστερα διάφορα μυρωδικὰ καὶ μύγδαλα κοπανισμένα.

21. "Ἐγα παράξενο ζῶο.

Ἐκεῖ ποὺ εἶχα τὸ νοῦ μου στὸ γλύκισμα, ἀνοίγει σιγὰ σιγὰ ἡ πόρτα καὶ μπαίνει ἔνα ζῶο ποὺ τὸ ἔβλεπα πρώτη φορά. Τὰ βήματά του καθόλου δὲν ἀκούστηκαν.

Ἡταν κατάμαυρο, μὲ τρίχες πυκνὲς ποὺ γυάλιζαν. Πῆγε κοντὰ στὴ Νικομάχη καὶ τριβόταν στὰ φρέσκα της. Σήκωσε τὴν οὐρά του καὶ νιαούριζε χαϊδευτικά.

«Τί ζῶο εἶναι αὐτό;» εἶπα στὴ Νικομάχη μὲ ἀπορία.

— «Πῶς; δὲν τὸ ξέρεις; Εἶναι γάτος» μοῦ εἶπε γελώντας.

— «Γάτος; πρώτη φορὰ βλέπω τέτοιο ζῶο. Ποιὸς σᾶς τὸ ἔφερε κι ἀπὸ ποῦ; »

— «'Απὸ τὴν Αἴγυπτο τὸ ἔφερε ὁ πατέρας μου ὅταν ζοῦσε» εἶπε ἡ Νικομάχη.

«Ο πατέρας μου βγῆκε ἀπὸ τὸ πλοῖο στὸν Πειραιᾶ κι ἀνέβηκε στὴν Ἀθήνα κρατώντας τὸ γάτο. Οἱ ἄνθρωποι στέκονταν στὸ δρόμο ἥ ἔβγαιναν στὶς πόρτες νὰ ἴδοιν τὸ παράξενο ζῶο».

— «'Ωραῖο ζῶο!» εἶπα. «Τί ὅμορφο ποὺ εἶναι τὸ καταστρόγγυλο κεφάλι του!»

— «Γιὰ δὲς καὶ τὰ χρυσοπράσινα μάτια του» μοῦ εἶπε ἡ Νικομάχη. Τώρα στὸν ἥλιο ἡ κόρη τους εἶναι λεπτὴ σὰν κλωστή· τὴν νύχτα ὅμως γίνεται ὀλοστρόγγυλη καὶ μεγάλη· καὶ στὸ σκοτάδι τὰ μάτια τοῦ γάτου μοιάζουν μὲ ἀναμμένα κάρβουνα».

— «Τί μαλακὸ δέρμα ποὺ ἔχει!» εἶπα χαϊδεύοντάς τον.

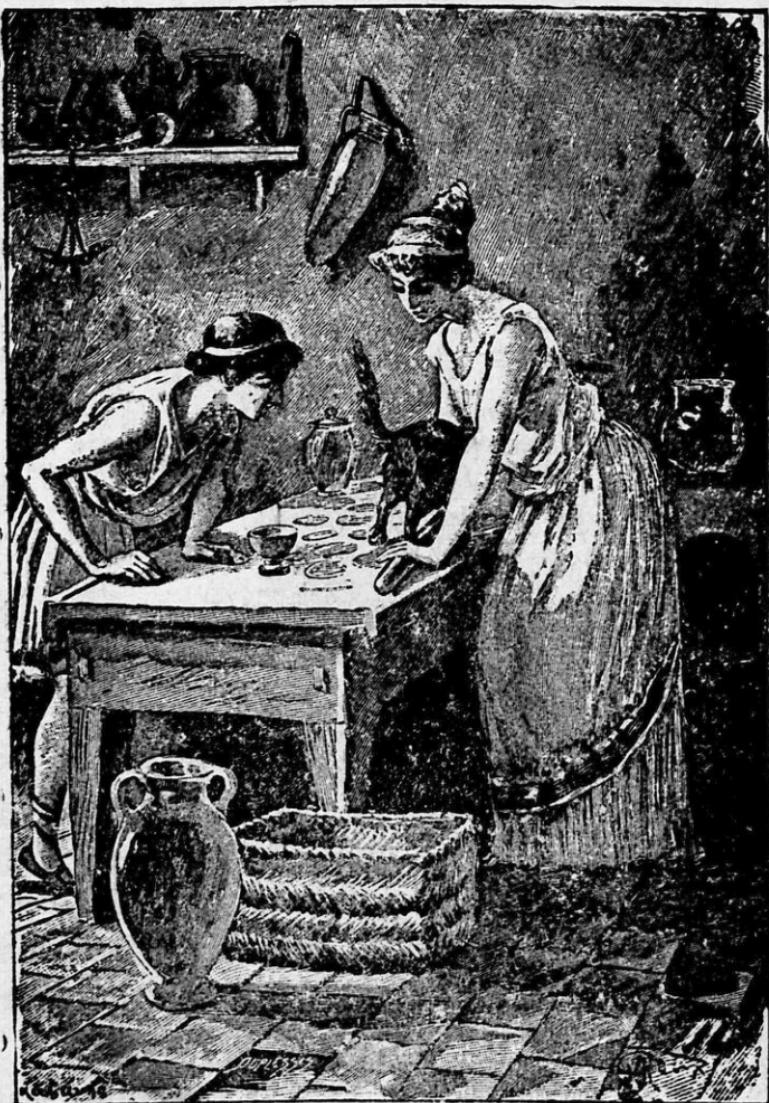
— «Ναί, καὶ τί ἀπαλὸ τρίχωμα σὰ μεταξωτό; γι' αὐτὸ τὸ κατάμαυρο τρίχωμά του τὸν ἔβγαλαμε Μαῦρο».

‘Ο γάτος ἔκείνη τὴ στιγμὴ πήδησε μὲ πολλὴ χάρη ἀπάνω στὸ τραπέζι. Περπατοῦσε μὲ προσοχὴ ἀνάμεσα στὰ γλυκὰ χωρὶς νὰ τὰ πειράζῃ· στὸ ἔνα ὅμως πάτησε τὸ πόδι του.

«Πάρε τον, κατέβασέ τον!» φώναξε μὲ θυμό, μὰ καὶ μὲ γέλια ἡ Νικομάχη· καὶ μὲ τὸ χέρι της τὸν ἐσπρωχνε νὰ φύγη ἀπὸ κεῖ.

‘Ο γάτος νόμισε πῶς ἡ κυρία του τὸ ἔκανε αὐτὸ

γιὰ νὰ παιξῃ μαζί του, καὶ δρχισε νὰ τρίβη τὸ κεφάλι του στὸ χέρι της νιαουρίζοντας πάλι.

«Τι ζῶ εἶναι αὐτό;» εἶπε στὴ Νικομάχη μὲ ἀπορία (σελ. 43).

«Πάρε τον, Ἀριστογένη. Δὲν πιστεύω νὰ τὸν φοβᾶσαι».

— «”Οχι !» είπα κι ἀρπαξα μὲ δύναμη τὸ γάτο γιὰ νὰ τὸν βάλω καταγῆς. Τὸν εἶχα σφίξει, φαίνεται, πολὺ καὶ δυσαρεστήθηκε· γι' αὐτὸ μοῦ ἔφυγε καὶ πήδησε στὸν ὕμο μου.

Πηδώντας δμως μὲ γρατσούνισε κι ἔνιωσα στὸ λαιμό μου ἐνα δυνατὸ πόνο.

«Τί νύχια!» είπα τρίβοντας τὸ πονεμένο μέρος.

— «Νύχια φοβερά, μυτερά, γυριστὰ σὰν ἀγκίστρι, κοφτερά» είπε ἡ Νικομάχη. «Μὰ τὰ φυλάει κρυμμένα. Όταν περπατῇ, τὰ ἔχει συμμαζεμένα· καὶ μόνο ἄμα θυμώσῃ, ἄμα θέλη νὰ ἔεσκίσῃ κάτι, τὰ προβάλλει, δπως τώρα ποὺ θύμωσε μαζί σου».

Φοβήθηκε ἡ Νικομάχη, μήπως καὶ τῆς τὸν δείρω, καὶ ἀρχισε νὰ μοῦ λέη πολλὰ γι' αὐτόν.

«Ἀγαπῶ καὶ ἔγὼ τὰ ξῶα, είπα, μὰ κοίταξε ἔκεινο τὸ γλύκισμα. Φαίνονται ἀκόμη τὰ σημάδια ἀπὸ τὰ πόδια του».

— «Τὸ διάλεξε, φαίνεται, γιὰ τὸν ἑαυτό του».

— «Τρώει γλυκά;» ρώτησα.

«Βέβαια. Τρελαίνεται δμως γιὰ τὸ γάλα καὶ πιὸ πολὺ γιὰ τὰ ψάρια.

— «Τὰ θέλει ψημένα ;»

— «Ψημένα καὶ ἄψητα, μὲ τὴν ἴδια ὅρεξη τὰ τρώει».

— «Ο γάτος καθόταν τώρα ἥσυχος σὲ μιὰ γωνιὰ ποὺ τὴ φωτίζε ὁ ἥλιος.

— «Ἀγαπᾶ τὴ ζέστη» μοῦ είπε ἡ Νικομάχη. «Ξαπλώνεται στὸν ἥλιο, καὶ τὸ χειμῶνα κοντὰ στὴ φωτιά. Δὲν μπορεῖ νὰ ὑποφέρῃ τὸ κρύο».

— «Ο γάτος, ἔκει ποὺ ἥταν ξαπλωμένος, ἀνασηκώθηκε

έλαφρὰ καὶ ἄρχισε νὰ γλύφῃ τὸ πόδι του μὲ τὴν τριανταφυλλένια γλῶσσα του, καὶ μὲ βρεγμένο πόδι ἔπλενε τὰ αὐτιά του.

«Γιὰ κοίταξέ τον, πῶς καθαρίζεται» εἶπε γελώντας ἡ Νικομάχη.

“Εκαμα νὰ τὸν πλησιάσω καὶ νὰ τὸν χαϊδέψω· μὰ δ Μαῦρος ἔφυγε. Πῆγε στὴν ἄλλην ἄκρη τῆς κάμαρας καὶ ξαπλώθηκε. Πῆγα κι ἐκεῖ, ἀλλὰ πάλι ἔφυγε.

«Ο Μαῦρος σου δὲ μὲ ἀγαπᾶ» εἶπα.

— «Ισως, μοῦ ἀποκρίθηκε ἡ Νικομάχη, στὸ χέρι σου εἶναι ὅμως νὰ τὸν κάμης φύλο. Προσπάθησε. Μάθε δικασ πῶς ἡ γάτα δὲν ἀγαπᾶ πιστὰ δπως δ σκύλος. Γι' αὐτὸ λένε πῶς ἡ γάτα γνωρίζει σπίτι καὶ ὅχι νοικούρη.

«Η γάτα μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό της φροντίζει. Καμιὰ δουλειὰ δὲν κάνει γιὰ νὰ ὠφελήσῃ τὸν ἀφέντη της. Καὶ ποντικοὺς ποὺ πιάνει, δὲν τὸ κάνει γιὰ τὸν ἀφεντικό της, ἀλλὰ γιατὶ τοὺς βρίσκει ὀρεχτικούς.

«Καὶ τώρα, Ἀριστογένη, δις ἀφήσωμε τὸ γάτο καὶ δις κοιτάξωμε τὰ γλυκίσματα. Νάτα, εἶναι ἔτοιμα. Δὲ μένει τίποτε ἄλλο παρὰ τὸ ψήσιμο...Μὰ ἀλήθεια, πότε θὰ μελετήσῃς!»

— «Τὸ βράδυ» ἀποκρίθηκα: «τώρα ἔχω γυμναστική, καὶ εἶναι ὥρα νὰ πάω στὴν παλαιότρα».

22. Στὴν παλαιότρα.

Σὲ λίγο ἔφτασα στὴν παλαιότρα τοῦ Ταυρέα.

Η παλαιότρα ἦταν ἔνα μεγάλο γυμναστήριο μὲ δέντρα διλόγυρα καὶ στολισμένη μὲ πολλὰ ἀγάλματα.

“Ενα πλατύ χοντρόπανο τεντωμένο ψηλά δὲν
ἄφηνε τὶς ἀκτῖνες τοῦ ἥλιου νὰ πέφτουν μέσα.

Μόλις μὲ εἶδε ὁ Θεαγένης ποὺ ἦταν ἔκει, ἤρθε
κοντά μου καὶ μοῦ λέει :

«Πᾶμε στὸ γυμναστή μας νὰ σὲ συστήσω.

Ο γυμναστὴς ἦταν ἄντρας ψηλός, μὲ πρόσωπο αὐ-
στηρὸ καὶ μακριὰ γενειάδα. Φοροῦσε κόκκινο φόρεμα
καὶ εἶχε στὸ χέρι μακρὺ ραβδί.

«Χαῖρε» εἶπε ὁ Θεαγένης προσκλίνοντας ἐμπρὸς
στὸ γυμναστή. «Νά ἔνας νέος μαθητής σου. Ἔρχεται
ἀπὸ τὸ χωριό του».

Ο Ταυρέας μὲ κοίταξε μὲ σοβαρὸ βλέμμα· εἶδε
τὸ ροδοκόκκινο χρῶμα τοῦ προσώπου μου ποὺ ἔδειχνε
ύγεια, καὶ μοῦ εἶπε νὰ γδυθῶ.

Πῆγα ἀμέσως σ' ἔνα χωριστὸ μέρος ποὺ γδύνονταν
τὰ παιδιὰ καὶ κρεμοῦσαν τὰ φορέματά τους, καὶ βγῆ-
κα ὀλόγυμνος.

Τώρα ὁ Ταυρέας μὲ κοίταξε καλύτερα καὶ φαίνε-
ται πὼς ἔμεινε εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸ σῶμα μου.

«Πόσων χρονῶν εἶσαι;» μὲ ρώτησε.

— «Δώδεκα».

— «Τὸ σῶμα σου εἶναι ἀνάλογο μὲ τὴν ἥλικία
σου· εἶναι γερὸ καὶ δυνατό. Στὸ χωριό σου τί γυ-
μνάσια ἔκανες;»

— «Ἐρριχνα τὸ λιθάρι, πηδοῦσα, ἔτρεχα».

— «Καὶ στὸ κοντάρι;» ρώτησε ὁ γυμναστής.

— «Απὸ κοντάρι δὲν ξέρω τίποτε. Δὲν ἔρριξα
ποτέ μου».

— «Τὸ δίσκο;»

— «Οὔτε δίσκο δὲν ξέρω φέρει».

— «Δὲν πειράζει, παιδί μου, σιγά σιγά θὰ
μάθης».

«Ἐλα ἐμπρός, Θεαγένη ἐσὺ πων εἰσαι προχωρημένος σ' αὐτὰ τὰ γυμνάσματα, δῶσε τὰ πρῶτα μαθήματα στὸν . . . Πῶς σὲ λένε, μικρέ;»

Στὰ Παλιὰ χρόνια έκδ. 7 1/9127

Φημιοποιηθήκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

- «'Αριστογένη».
- «Στὸν Ἀριστογένη».
- «Εἴμαστε μαζὶ στὸ σχολεῖο τοῦ Κρατίνου, εἶπε
ὁ Θεαγένης, κι εἴμαστε φίλοι».
- «Καλά. Δῶσε λοιπὸν τὰ πρῶτα μαθήματα
στὸ φίλο σου. Σοῦ τὸν ἐμπιστεύομαι».

‘Ο Θεαγένης μὲν ὠδῆγησε στὸ μέρος ποὺ μικρὰ
παιδιὰ ἀλειβαν μὲν λάδι τὰ σώματα τῶν παλαιστῶν.

Στὸν τοῖχο ἥταν στὴ σειρὰ βρύσες μὲ νερὸ διεστὸ
ἡ κρύο, ποὺ ἔτρεχε σὲ μαρμαρένιες γοῦρνες. Παιδιὰ
στὴν ἥλικία μου καὶ λίγο μεγαλύτερα λούζονταν ἀπὸ
τὸ κεφάλι ὡς τὰ πόδια. Μικροὶ ὑπηρέτες πήγαιναν
τρέχοντας στὸ ἀποδυτήριο κι ἔφερναν τὰ φορέματά τους.

Πρώτη φορὰ στὴ ζωὴ μου ἔβλεπα ἐκεῖνο τὸ θέα-
μα. Σ’ αὐτὸ είχα δλη μου τὴν προσοχὴ καὶ δὲν
κατάλαβα πῶς μὲ ἀλειψαν κι ἐμένα.

Σὲ λίγο γυαλιστεροὶ ἀπὸ τὸ λάδι καὶ οἱ δυό μας
πήγαμε ἵσια στὴν κονίστρα. Ἡταν στρωμένη μὲ ἄμμο
πολὺ λεπτό. Ἐνας ὑπηρέτης ἔχυσε νερὸ ἐπάνω στὸν
ἄμμο κι ἔγινε παχιὰ λάσπη. Ἐκεῖ ἥταν ὁ Ταυρέας
καὶ μᾶς περίμενε.

Πήραμε τὴ στάση ποὺ ἔπρεπε γιὰ νὰ παλέψωμε.
Ἀπλώσαμε πρῶτα τὰ δεξιὰ χέρια μας, ἀμέσως σφί-
ξαμε καὶ τὸ ἀριστερά, κι ὁ καθένας μας ἔβαζε τὰ
δυνατά του νὰ φέξῃ τὸν ἄλλο χάμω.

Ἄφοῦ στριφογυρίσαμε πολλὲς φορὲς καὶ σκουντη-
θήκαμε, πιαστήκαμε καὶ ἀπολυθήκαμε, στὸ τέλος κυ-
λιστήκαμε στὸ βρεμένο ἄμμο. Μὰ ὁ Θεαγένης μὲ τὸ
σῶμα του τὸ ἀλειψμένο λάδι γλιστροῦσε μὲς ἀπὸ τὰ
χέρια σὰ νὰ ἥταν χέλι.

Θέλω νὸ τὸν νικήσω. Ὁ φίλος μου διπος εἶναι δυνατώτερος καὶ πιὸ γυμνασμένος καὶ μὲρικαί.

«Κυλίσου τώρα στὸν ἄμμο» μοῦ λέει ὁ Θεαγένης.
«Οταν ἔραθη στὸ δέρμα ἀπάνω, φράζει τοὺς

·Ο δίσκος βούβηξ στὸν ἀέρα (σ. 52).

πόρονς καὶ μᾶς φυλάγει ἀπὸ τὰ κρυολογήματα. Δὲν εἶναι ἀκόμη ὡρα γιὰ πλύσιμο».

«Ο δίσκος τώρα!» φωνάζει ὁ Ταυρέας, καὶ ἔνας ὑπηρέτης φέρνει στὴ στιγμὴ ἔνα δίσκο. Ἡταν χάλκινος, πιὸ λεπτὸς στὶς ἀκρες, πιὸ χοντρὸς στὴ μέση,

βαρύς, γυαλιστερός· καὶ τόσο πολὺ γλιστροῦσε, ποὺ μόλις τὸν κρατοῦσα στὰ χέρια μου.

• Πρῶτος τὸν πῆρε δὲ Κλεισθένης. Λυγίζει τὸ σῶμα του μὲ χάρη καὶ μὲ μιὰ ὅμορφη κίνηση τὸν πετᾶ.

‘Ο δίσκος βιούιξε στὸν ἀέρα, ἔκαμε μιὰ καμπύλη κι ἔπειτα ἔπεσε στὴ μέση τῆς κονίστρας. Ἀμέσως ἔβαλαν σημάδι στὸ μέρος ποὺ ἔπεσε.

Τώρα εἶναι ἡ σειρὰ τοῦ Θεαγένη. Πῆρε τὸ δίσκο καὶ τὸν ἔρριξε.

‘Ο δίσκος σκίζοντας μὲ δύναμη τὸν ἀέρα πέφτει μακρύτερα ἀπὸ τὸ σημάδι τοῦ Κλεισθένη.

‘Ορμᾶ τότε δὲ Λυκίδας ποὺ φοροῦσε ἀκόμη τὸ μαῦρο χοντρὸ χιτῶνα του καὶ τὰ κόκκινα σπαρτιατικά του πέδιλα· ἀρπάζει τὸ δίσκο καὶ τὸν ρίχνει. ‘Ο δίσκος πέφτει ἀνάμεσα στὰ δύο σημάδια.

«Εἶμαι ντυμένος καὶ γι' αὐτὸ ἔμεινα πίσω» λέει μὲ ὑπεροηφάνεια τὸ σπαρτιατόπουλο.

— «Καὶ ποιὸς σ' ἐμπόδισε νὰ γδυθῆς;» τοῦ λέει δὲ γυμναστής. «Πήγαινε γδύσου κι ἔλα νὰ ξαναρίξῃς».

Ἡ δισκοβολία βάσταξε ἀρκετὴ ὥρα. Στὸ τέλος νικητὴς ἔμεινε δὲ Θεαγένης.

‘Υστερα πήδησα κι ἐγὼ μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους κι ἔρριξα καὶ τὸ λιθάρι. Τοὺς πέρασα δλους καὶ στὰ δυὸ γυμνάσματα ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Κλεισθένη καὶ τὸ Θεαγένη.

«Καὶ τώρα δλοι τὰ κοντάρια σας στὸ χέρι» πρόσταξε δὲ Ταυρέας.

«Ἐσύ, Ἀριστογένη, νὰ κοιτάζης μονάχα! Δὲν εἶναι ἀκόμη καιρὸς νὰ γυμναστῆς καὶ σὺ σ' αὐτὸ τὸ γύμνασμα».

‘Ο Λυκίδας ρίχνει καὶ ξαναρίχνει τὸ κοντάρι, ὥσπερ κατορθώνει νὰ τὸ μπήξῃ μέσα στὸν κύκλο τοῦ σημαδιοῦ, ὅχι δικράνης καὶ στὸ κέντρο.

‘Ο Κλεισθένης δοκιμάζει δύθελα καὶ χωρίς ὅρεξη, καὶ τὸ κοντάρι του πέφτει πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὸ σημάδι.

«Ντροπή σου!» τοῦ λέει ὁ γυμναστής. «ἔσù ποὺ ἔχεις μάτι ἀιτοῦ!».

‘Ο Λουκίδας γελᾶ περιπαιχτικά. Τότε ὁ Κλεισθένης ἀφήνει τὴν ἀδιαφορία του, ἔαναπαίρνει τὸ κοντάρι καὶ τὸ ρίχνει μονομάς μέσα στὸν κύκλο τοῦ σημαδιοῦ.

“Υστερα ἔρχεται ἡ σειρὰ τοῦ Θεαγένη. Ἀμέσως τὸ ρίχνει στὸν κύκλο καὶ τὴν τρίτη φορὰ τὸ κοντάρι χτυπᾶ στὸ κέντρο.

«Εὖγε, Θεαγένη» τοῦ λέει εὐχαριστημένος ὁ Ταυρέας. «Θὰ γίνης καλὸς στρατιώτης. Μὴ ἔεχηνάτε, παιδιά, πῶς αὐτὸ τὸ γύμνασμα ἔχει πολὺ μεγάλη σημασία γιὰ σᾶς. Μὲ τὸ ρίξιμο τοῦ κονταριοῦ δὲν κάνετε μονάχα γυμναστική ἀλλὰ ἐτοιμάζεστε νὰ ὑπηρετήσετε τὴν πατρίδα. Ὁποιος ἀπὸ σᾶς μάθη νὰ ρίχνῃ πιὸ ἵσια τὸ κοντάρι στὴν παλαιστρα, αὐτὸς θὰ φέρῃ τὴ μεγαλύτερη καταστροφὴ στοὺς ἔχθροὺς τῆς πατρίδας. Μάτι ποὺ βλέπει μακρυά, χέρι δυνατὸ καὶ στερεό, καλὸ σημάδεμα, αὐτὰ γυρεύει ἡ πατρίδα ἀπὸ τὰ παιδιά της».

Ρίχνουν καὶ ἄλλοι τὸ κοντάρι καὶ στὸ τέλος νικητὴς ἔμεινε ὁ Ἀρχίας ὁ Θηβαῖος ποὺ ἔμπηξε τὴ σιδερένια μύτη τοῦ κονταριοῦ μέσα στὸ κέντρο. Τότε δλοι ἐτοιμάστηκαν νὰ φύγουν.

«Καὶ τὸ τρέξιμο;» εἶπα. «Τὸ ἔχασε ὁ γυμναστής;»

— «Θὰ τρέξωμε στὸ Στάδιο» μοῦ λέει ὁ Θεαγένης. «Ἐδῶ τὸ γυμναστήριο εἶναι στενόχωρο».

Πήγαμε τότε καὶ πλυνθήκαμε μὲ χλιαρὸ νερὸ καὶ στερα μὲ κρύο! Ξύσαμε μὲ τὴν ἔνστρα τὸ λάδι, τὸν ἰδρῶτα καὶ τὴ λάσπη ἀπὸ τὸ κορμί μας, ντυθήκαμε γρήγορα γρήγορα καὶ ἔκινήσαμε γιὰ τὸ Στάδιο.

23. Στὸ Στάδιο

Τὸ Στάδιο ἥταν ιστὸ ἄλλο μέρος τῆς Ἀθήνας. Τὸ λένε Στάδιο, γιατὶ τὸ μάκρος του εἶναι ἔνα στάδιο *. Τὸ μέρος ποὺ γίνονταν οἱ ἀγῶνες εἶναι στρωμένο μὲ ψιλὸ ἄμμο.

Στὸ Στάδιο βρήκαμε τὰ παιδιὰ ἀπὸ μιὰν ἄλλη παλαιότρα, ποὺ μᾶς περίμεναν. Ρίξαμε κλήρους γιὰ νὰ δοῦμε πιὸ παιδὶ ἀπὸ τὴ μιὰ παλαιότρα καὶ πιὸ ἀπὸ τὴν ἄλλη θὰ παραβγοῦν στὸ τρέξιμο.

*Ἀπὸ τὴ συντροφιά μας ὁ κλῆρος ἔπεσε σ' ἐμένα· ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ κλῆρος ἔπεσε σ' ἔνα παιδὶ ἀπὸ τὴν Ἡλιδα. Ἡταν χοντροκαμωμένο καὶ δὲ φαινόταν πολὺ ἔξυπνο.

*Αφοῦ σταθήκαμε στὴ σειρά, ὁ γυμναστὴς φώναξε:
«Ἐνα!... δύο!... τρία!...»

*Ωρμήσαμε καὶ οἱ δυὸ σὰν ἀστραπή. Στὸ δεύτερο γῦρο προσπέρασα τὸν ἀντίπαλό μου.

Σθ λίγο ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τοῦ γυμναστῆ:
«Νικητὴς ὁ Ἄριστογένης τοῦ Νικοστράτου».

24. Τὰ ἀνθεστήρια.

*Ἡρθε ὁ μῆνας ποὺ τὸν λέμε Ἀνθεστηριῶνα.

Αὐτὸν τὸ μῆνα στὴν Ἀθήνα γιορτάζουν τ' Ἀνθεστήρια.

Μὲ τ' Ἀνθεστήρια χαιρετοῦμε τὴν ἀνοιξη ποὺ ξαναγυρίζει καὶ τὴν ἀνθηση τῶν λουλουδιῶν.

Στὴν ἀρχὴ τῆς γιορτῆς πήγαμε κι ἐμεῖς στὴν παρέλαση τῶν ἀμαξιῶν, ὕστερα πήγαμε στὸ γενικὸ τραπέζι, ποὺ τὸ κάνει ἡ πόλη μ' ἔξοδά της.

*) Ἐνα Στάδιο τῶν ἀρχαίων εἶναι 185 μέτρα δικά μας.

Ἐκεῖ ἔβλεπε κανεὶς νέους, γέροντος καὶ παιδιά. Καὶ
ἄλλοι ἔτρωγαν καὶ διασκέδαζαν.

Φάγαμε κι ἐμεῖς μὲ μεγάλη ὅρεξη. Κρασὶ δὲ βά-
ζαμε στὸ στόμα μας, οὕτε ἐγὼ οὕτε ὁ Θεαγένης. Μὰ
ἐκείνη τὴν ἡμέρα βρέξαμε πρώτη φορὰ τὰ χεῖλη μας,
γιατὶ ἔτσι ἥταν ἡ συνήθεια.

Σηκωθήκαμε ἀπὸ τὸ τραπέζι χαρούμενοι γιὰ νὰ
πāμε στὸ περίφημο πανηγύρι, ποὺ γινόταν στὸ κέντρο
τῆς Ἀθήνας. Ἀπὸ μακριὰ ἀκούονταν οἱ φωνὲς καὶ
τὰ τραγούδια τῶν πανηγυριστῶν, τὰ τούμπαν καὶ
τ' ἄλλα μουσικὰ ὅργανα.

Πουλοῦσαν ἔκεī ἄλλογα, μουλάρια, χῆνες, κότες,
κρασί, μέλι, χαλιὰ περίφημα καὶ ὑφάσματα πολύτιμα.
Ἀπὸ αὐτὰ ψώνιζαν ἀδιάκοπα οἱ γυναῖκες γιὰ νὰ κά-
μουν γιορτινοὺς πέπλους. Τὴ μεγαλύτερη ὅμως πέραση
εἶχαν τὰ πήλινα ἀγγεῖα, ποὺ εἰχαν ἀπέξω ζωγραφιές.
Ολος ὁ κόσμος ἔπαιρνε ἀπὸ αὐτά.

Τέτοια ἀγγεῖα πουλοῦσε πολλὰ καὶ ἡ Νικομάχη,
γιατὶ ἦξερε καὶ ζωγράφιζε μὲ μεγάλη τέχνη σὸν αὐτὰ
λουλούδια, φύλλα ἀπὸ κισσό, πουλιά, πεταλοῦδες καὶ
πολλὰ ἄλλα. Πολλοὶ τὸ ἀγόραζαν καὶ τὰ ἔκαναν δῶρα
στὰ παιδιά τους.

Ἡ γιαγιὰ τῆς Νικομάχης πῆγε πολὺ πρωὶ κι ἔπια-
σε θέση στὴ μέση τοῦ πανηγυριοῦ. Ἐστρωσε καταγῆς
ἔνα ὅμορφο χαλί, ποὺ τῆς τὸ εἶχε φέρει ὁ γυιός της
ἀπὸ τὰ ταξίδια του.

Ἡ Νικομάχη ἔκεī ἀπάνω ἀράδιασε μὲ τάξη τὰ ζω-
γραφισμένα ἀγγεῖα καὶ γύρισε στὸ σπίτι. Δὲν τὸ ἔβρι-
σκε σωστό, νὰ βρίσκεται μέσα σὲ τόσον κόσμο. Ἐμεινε
λοιπὸν ἡ Κλεώνη μονάχη ἔκεī γιὰ τὸ πούλημα.

25. Οἱ τρεῖς φέλοι: διασκεδάζουν.

T. Ἀνθεστήρια εἶναι γιορτὴ τῶν παιδιῶν. Γυρνοῦν

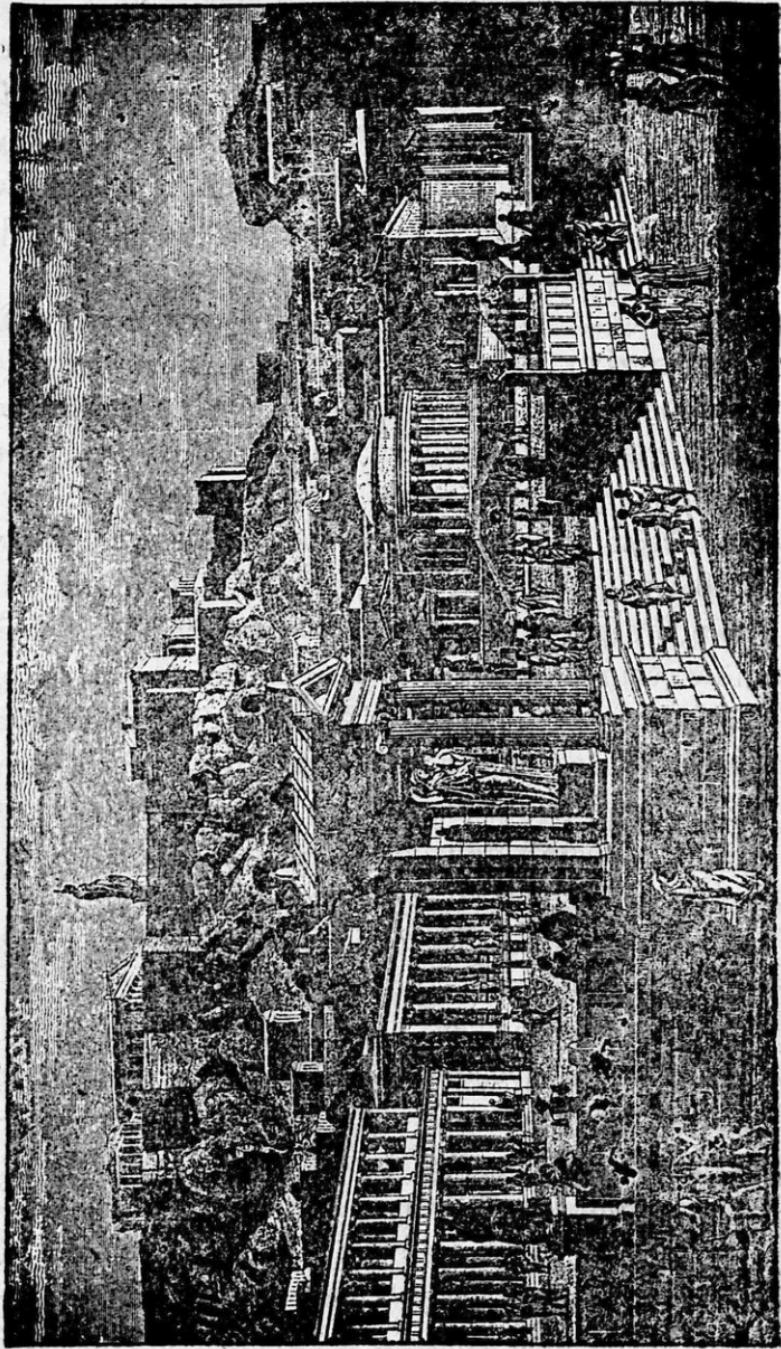
τοὺς δρόμους μέσα σ' ἀνθεστολισμένα ἀμάξια παιδιὰ μικρὰ καὶ μεγάλα· ἀπὸ τὰ μικρά, ποὺ τὰ κρατοῦσαν ἀνθο-

· Η Νικομάχη ἀράδιαζε μὲ τᾶξη τὰ ζωγραφισμένα ἀγγεῖα (σ. 55).

στεφανωμένα στὴν ἀγκαλιά τους οἱ μάνες ἢ οἱ παραμάνες τους, ὡς τὰ μεγάλα παιδιά, ποὺ διασκέδαζαν γεμάτα χαρά.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
Α. Αγραίνη Στάλιας χρόνια.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Στὸ πανηγύρι αὐτό, ποὺ βαστᾶ τρεῖς μέρες, δὲ μαζεύονται στὴν Ἀθήνα μόνο δσοι κατοικοῦν στὰ περίχωρα, παρὰ καὶ πολλοὶ ξένοι. Ζωέμποροι μὲ ἄλογα τῆς Θεσσαλίας καὶ μὲ μουλάρια, γαϊδούρια, πρόβατα καὶ βόδια. Πραματευτάδες καὶ χωρικοὶ μὲ κοπάδια, χῆνες, κότες καὶ ἄλλα πουλερικά.

Σὲ λίγο φτάσαμε στὸ πιὸ ζωηρὸ μέρος τοῦ πανηγυριοῦ. Ὁ Θεαγένης, ντόπιος Ἀθηναῖος, εἶχε δεῖ δλα αὐτὰ ἔννεα καὶ δέκα φορὲς καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἔδινε μεγάλη προσοχή. Σ' ἐμένα δμως, ποὺ τὰ ἔβλεπα πρώτη φορά, μοῦ ἔκαναν δλα μεγάλη ἔντύπωση. Ἀδιάκοπα γύριζα τὸ κεφάλι μου δεξιὰ κι ἀριστερά. Ἡθελα νὰ είχα χίλια μάτια γιὰ νὰ βλέπω καὶ ἄλλα τόσα αὐτιὰ γιὰ ν' ἀκούωμεν.

"Ολη τὴν ἡμέρα ἔγω καὶ δὲ Θεαγένης γυρίζαμε ἐδῶ κι ἔκει μὲ γέλια καὶ χαρές. "Ολοι οἱ δρόμοι καὶ τὰ πεζοδρόμια ἦταν γεμάτα κόσμο. Ἀμάξια ἀνέβαιναν καὶ κατέβαιναν ἀδιάκοπα, μὲ παιδιὰ ποὺ φώναζαν, γελοῦσαν καὶ χαλοῦσαν τὸν κόσμο. Μέσα στὸ ἀμάξια διακρίναμε ἔνα πολὺ πλούσιο, ποὺ τὸ τραβοῦσαν δυὸ ώραῖα μαῦρα ἄλογα. Ἡταν τὸ ἀμάξι τοῦ Κλεισθένη.

Μόλις μᾶς εἶδε δὲ Κλεισθένης σταμάτησε τὸ ἀμάξι του καὶ μ' εὐχαρίστηση μᾶς πῆρε ἀπάνω.

Τὸ ἀμάξι προχωροῦσε μὲ μεγάλη δυσκολία ἀπὸ τοὺς πολλοὺς πανηγυριῶτες. Ὁλοι είχαν στεφάνια στὰ κεφάλια τους καὶ φώναζαν, γελοῦσαν καὶ πειράζονταν ἀναμεταξύ τους μὲ λόγια ἀστεῖα καὶ ἔξυπνα.

"Αμα φτάσαμε στὸ μέρος ποὺ πουλοῦσε ἡ Κλεώνη τ' ἀγγεῖα τῆς, κατέβηκε δὲ Κλεισθένης ἀπὸ τὸ ἀμάξι καὶ ἀγόρασε τέσσερα πέντε ἀγγεῖα. Εἶχε μάθει ἀπὸ μένα πόσο κοπίαζε ἡ καημένη ἡ Νικομάχη καὶ ἦθελε νὰ τὴν βοηθήσῃ.

‘Ολόκληρη τὴν ἡμέρα τὴν περάσαμε μαζὶ οἱ τρεῖς πολὺ εὐχάριστα. ‘Οταν ἥρθε ἡ ὥρα νὰ χωριστοῦμε, μᾶς λέει ὁ Κλεισθένης :

«Δυὸς ἐσεῖς καὶ ἐγὼ τρεῖς. Σύμφωνοι; »

— «Τί θὰ πῆ αὐτό;» ρώτησε ὁ Θεαγένης.

— «Δὲν τὸ κατάλαβες; Σεῖς οἱ δυὸς εἶστε φίλοι ἀχώριστοι. Θέλω καὶ ἐγὼ νὰ γίνω φίλος σας».

— «Μὲ μεγάλῃ μας εὐχαρίστηση» τοῦ ἀπάντησα ἐγώ. «Μὰ καὶ μὲ μιὰ συμφωνία : να μὴ μᾶς φέρνης ἔκεινον τὸ φίλο σου, τὸ Σρεψιάδη δὲ μοῦ ἀρέσει. Ποτέ μου δὲν τὸν ἀκουσα νὰ πῆ λόγο καλὸς γιὰ συμμαθητή του».

— «Ἐχετε δίκιο. Μὰ δὲν εἶναι φίλος μου» εἶπε ὁ Κλεισθένης. «Ακοῦστε νὰ σᾶς πῶ, γιατὶ τὸν παίρνω κάποτε μαζί μου.

»Ο πατέρας μου, ὅπως ξέρετε, εἶναι πολὺ πλούσιος, καὶ οἱ πλούσιοι συνηθίζουν νὰ ἔχουν στὸ τραπέζι τους ἔναν ἄνθρωπο ἀστεῖο, ποὺ νὰ τοὺς κάνῃ νὰ γελοῦν καὶ νὰ διασκεδάζουν. Ἐναν τέτοιον ἔχομε κι ἐμεῖς, καὶ γυιός του εἶναι ὁ Στρεψιάδης. Ἔ, δ, τι εἶναι ὁ πατέρας θὰ γίνῃ χωρὶς ἄλλο καὶ τὸ παιδί! Τὸ μῆλο κάτω ἀπὸ τὴ μηλιὰ θὰ πέσῃ, ποὺ λέει καὶ ἡ παροιμία. Ἀρχίσε λοιπὸν ἀπὸ τώρα κι αὐτὸς νὰ μοῦ κάνῃ κολακεῖες, γιὰ νὰ τρώῃ χάρισμα στὸ σπίτι μας. Ο πατέρας μου εἶναι ἄνθρωπος καλόκαρδος καὶ τὸν στέλνει στὸ σχολεῖο νὰ μορφωθῇ. Μὰ καθὼς βλέπω τοῦ κάκου! Κρῖμα στὸν κόπο μας! Δὲν εἶναι γιὰ προκοπή».

— «Καθὼς τὸν κατάλαβα εἶναι καὶ πολὺ ζηλιάρης» εἶπε ὁ Θεαγένης. «Ἐπρεπε νὰ τὸν δῆτε τὴν ἡμέρα ποὺ ὁ δάσκαλος ἐπαίνεσε τὸ φίλο μας τὸν Ἀριστογένη. Ἔ-

πρεπε νὰ ιδῆτε τὸ μάτι του! Εἶχε μέσα τέτοια ξήλεια καὶ τέτοια κακία!»

«Πολὺ γρήγορα θὰ φύγουν ἀπὸ τὸ σπίτι μας γυιός καὶ πατέρας» εἶπε ὁ Κλεισθένης.

— «Οχι! εἶπα ἔγω. Ἀφῆστέ τους. Μπορεῖ καὶ νὰ διορθωθοῦν».

— «Μακάρι, μὰ δὲν τὸ πιστεύω· τοὺς ἔχει κι ὁ πατέρας βαρεθῆ».

Σφίξαμε καὶ οἱ τρεῖς τὰ χέρια μας μὲ πολλὴ ἄγάπη καὶ χωριστήκαμε.

Τὴν ἄλλη μέρα γιὰ νὰ γελάσωμε πήγαμε νὰ ιδοῦμε ἐνα περίεργο ἀγώνισμα. Οἱ πανηγυριῶτες ἔστεκαν στὴ σειρὰ κρατώντας ὁ καθένας ἐνα δοχεῖο γεμάτο καινούριο κρασί. Μόλις χτύπησε ἡ σάλπιγγα τὸ ρούφηξαν μονομιᾶς χωρὶς νὰ πάρουν τὴν ἀναπνοή τους. Ἐκεῖνος ποὺ τὸ ἥπιε πρῶτος, πῆρε βραβεῖο ἐνα ἀσκὶ κρασί.

“Υστερα ὅλο τὸ πλῆθος μὲ στεφάνια στὸ κεφάλι κίνησε σιγὰ σιγὰ γιὰ τὸ ναὸ τοῦ Διονύσου. Ἐκαμε θυσία στὸ θεὸν κι ἀφησε γύρω στὸ βωμὸ δλα τὰ στεφάνια.

Ἡ τρίτη ἡμέρα τοῦ πανηγυριοῦ ἦταν γιὰ τοὺς πεθαμένους. «Όλα τὰ σπίτια ἔβρασαν γιὰ τοὺς νεκροὺς διάφορα ὅσπρια καὶ ἀφησαν τὶς χύτρες στοὺς δρόμους. Πίστευαν πὼς τὴ νύχτα ἔρχονταιαν οἱ νεκροὶ καὶ τὰ ἔτρωγαν.

26. Μὲ καλοῦν στὸ σπέτι τοῦ Κλεισθένη.

Μιὰ μέρα ὁ Κλεισθένης μοῦ λέει: «Ἀριστογένη, πολὺ θὰ εὐχαριστηθῶ ἂν ἔρθης σπίτι μας».

Χάρηκα πολὺ γι' αὐτὸ τὸ κάλεσμα, μὰ δὲν εἶπα ἀκέσθως ναί, γιατὶ θυμήθηκα μιὰ συμβούλη τοῦ παπποῦ

μου: Ποτὲ νὰ μὴ δέχεσαι ἀπὸ κανένα χάρη ποὺ δὲν μπορεῖς νὰ τοῦ τὴν ἔξπληρόσης».

“Αν πήγαινα στὸ σπίτι του, ἔπρεπε νὰ τὸν προσκαλέσω κι ἐγὼ στὸ δικό μας. Μὰ τάχα θὰ ηθελαν οἱ δικοί μου νὰ φιλοξενήσουν στὸ φτωχικὸ σπίτι μας ἔκεινο τὸ ἀρχοντόπουλο;

«Ἐ λοιπόν, θάρυθης; » μοῦ εἶπε ὁ Κλεισθένης βλέποντας πώς δὲν ἔδινα ἀπόκριση.

Τότε τοῦ φανέρωσα τὴ σκέψη μου καὶ τοῦ εἶπα τὴν ἄλληθεια. Ὁ Κλεισθένης γέλασε μὲ τὴν καρδιά του.

«Καημένε Ἀριστογένη, τί εἶναι αὐτὰ ποὺ βάζεις μὲ τὸ νοῦ σου; Ταιριάζουν σὲ φίλους τέτοια πράματα; Ὅλα βλέπω, τὰ πολυκοσκινίζεις. Μὰ ἀφοῦ θέλεις νὰ ρωτήσῃς τὸν πατέρα σου, δὲ σ' ἐμποδίζω. Γράψε του πώς σὲ κάλεσαν οἱ γονεῖς μου. Πολλὲς φορὲς μιλήσαμε στὸ σπίτι μας γιὰ σένα».

Τὰ εὐγενικὰ λόγια τοῦ φίλου μου μ' εύχαριστησαν πολύ. Ὁ Κλεισθένης ἦταν ἀπὸ τὰ παιδιὰ ποὺ τὰ συμπαθεῖ κανεὶς μόλις τὰ ἴδῃ, καὶ θέλει νὰ εἶναι φίλος τους. «Ετσι σιγὰ σιγὰ ἀγαπηθήκαμε καὶ οἱ τρεῖς μας σᾶν ἀδέρφια.

«Ἐγραψα στοὺς δικούς μου καὶ ἡ ἀπάντηση δὲν ἀργησε νὰ ἔρθη.

«Ο πατέρας μοῦ ἔγραψε νὰ εύχαριστήσω ἀπὸ μέρος του τὸ φίλο μου καὶ νὰ δεχτῶ τὴν πρόσκλησην νὰ μὴ λησμονήσω ὅμως στὶς διακοπὲς νὰ τὸν παρακαλέσω νὰ ἔρθη μαζί μου στὸ σπίτι μας.

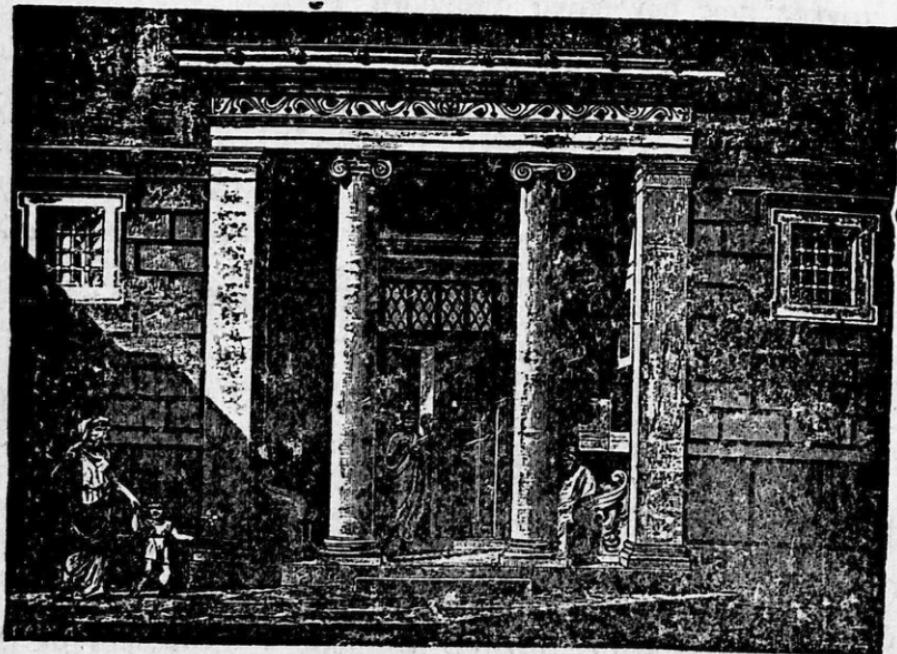
«Τὰ σταφύλια θὰ εἶναι ὕδριμα τότε, μοῦ ἔγραψε, καὶ ἡ ήσυχία τῆς ἔξιοχῆς θὰ τοῦ ἀρέσῃ ὑστερα ἀπὸ τὴν πολυμόρφυβη ζωὴ τῆς χώρας».

Ἐτρεξα μὲ χαρὰ κι ἔδειξα τὸ γράμμα στὸν Κλεισθένη.

Ο φίλος μου πολὺ εὐχαριστήθηκε καὶ μοῦ λέει χαμογελώντας: «Λοιπὸν αὔριο σὲ περιμένω».

22. Τὸ σπίτι τοῦ Κλεισθένη.

Τὴν ἄλλη μέρα πῆγα στὸ σπίτι τοῦ φίλου μου.

Τὸ σπίτι τοῦ Κλεισθένη.

Μιὰ φορὰ τὰ σπίτια τῶν μεγάλων, τοῦ Μιλιάδης τοῦ Ἀριστείδη, τοῦ Θεμιστοκλῆ, ἦταν μικρά, χαμηλὰ καὶ μέσα χωρὶς πολυτέλεια. Ἀπὸ τὸν καιρὸν δικιάς ποὺ νικήσαμε τοὺς Πέρσες, οἱ πλούσιοι ἀρχισαν νὰ χτίζουν ἀληθινὰ παλάτια. Ἀπ' ὅλα δικιάς αὐτὰ τὸ πιὸ δικιάς ἦταν τοῦ Λεωκόρατη, τοῦ πατέρα τοῦ Κλεισθένη.

Ο Λεωκόρατης ἦταν πολὺ πολὺ πλούσιος· καὶ ἦ-

περιουσία του μέρα μὲ τὴν ἡμέρα μεγάλωνε,[¶] γιατὶ
ἔπαιρνε μερίδιο ἀπὸ τὰ μεταλλεῖα τοῦ Λαυρείου.

‘Η μητέρα τοῦ Κλεισθένη ἦταν ἀπὸ τὸ μεγάλο γέ-
νος τοῦ Πεισιστράτου. ’Αλλη γυναῖκα στὴν Ἀθήνα σὰν
αὐτὴ δὲν ἦταν. Τί ὁμορφιά, τί ἀνάστημα, τί εὐγένεια !

‘Ο Κλεισθένης ἔτρεξε καὶ μὲ ὑποδέχτηκε μὲ ἀδερ-
φικὴ ἀγάπη καὶ μὲ ὠδήγησε στὴ μητέρα του.

28. Πῶς μὲ δέχτηκε ἡ μητέρα τοῦ Κλεισθένη-

Μόλις μπῆκα στὴν κάμαρά της, ἔμεινα μὲ στόμα
ἀνοιχτό. Ποτέ μου δὲν εἶχα ίδεῖ τέτοια πλούτη. Δὲν
ῆξερα παρὰ τὸ πατρικό μου σπίτι, ποὺ εἶχε λίγα ἐπι-
πλα καὶ ἀπλά.

‘Η μητέρα μου πάλι ἦταν γυναῖκα τῆς δουλειᾶς-
Φρόντιζε μονάχα γιὰ τὸ νοικοκυριό της, γιὰ τὸν ἄν-
τρα της καὶ τὰ παιδιά της. Γιὰ πολυτέλειες καὶ γιὰ
στολίδια δὲ φρόντιζε καὶ πολύ.

Τὰ ἐπιπλα ἦταν καμωμένα ἀπὸ χρυσάφι κι ἐλε-
φαντοκόκαλο· τὰ ταβάνια καὶ οἱ τοῖχοι στολισμένοι
μὲ ὥρατες ζωγραφιές· χαλιὰ μὲ χρώματα ἀρμονικὰ·
στόλιζαν τοὺς τοίχους καὶ τὶς πόρτες. Στὸν τοῖχο
ἦταν κρεμασμένη μιὰ ὅμορφη εἰκόνα τοῦ Κλεισθένη.
Ζωγραφισμένη ἀπὸ μεγάλο ζωγράφο.

‘Η μητέρα του μὲ δέχτηκε μὲ πολλὴ εὐγένεια
καὶ καλοσύνη. Δὲ μοῦ φάνηκε γυναῖκα ξιπασμένη
γιὰ τὰ πλούτη της καὶ τὴν ὁμορφιά της. Μοῦ ἔδωσε
νὰ καταλάβω πώς πολλὰ καλὰ τῆς εἴπε ὁ γυιός της
γιὰ μένα καὶ πώς μὲ μεγάλη της εύχαριστηση θὰ
μ’ ἔβλεπε συχνὰ στὸ σπίτι της.

Τῆς μίλησα κι ἐγὼ μὲ δλη μου τὴν καρδιὰ γιὰ-

τὰ πολλὰ καὶ σπάνια προτερήματα τοῦ Κλεισθένη.
Ἐκείνη εὐχαριστήθηκε ἀκόμη πιὸ πολὺ μὲ τὰ καλὰ
λόγια ποὺ τῆς εἶπα γιὰ τὸ παιδί της.

29. Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Λεωκράτη.

Ἐπειτα δὲ Κλεισθένης μὲ πῆγε στὴ βιβλιοθήκη
τοῦ πατέρα του, μιὰ ἀπὸ τὶς καλύτερες στὴν Ἀθήνα.

«Ο πατέρας μου ἔδω περνᾶ τὶς περισσότερες
ῶρες του» μοῦ εἶπε δὲ Κλεισθένης.

Όλα τὰ μεγαλύτερα βιβλία ἔδω βρίσκονταν. Τί-
ποτε δὲν ἔλειπε. «Αλλα ἡταν γραμμένα ἀπάνω σὲ
δέρματα ἀπὸ πρόβατα, ἀπὸ γίδια κι ἀπὸ ἄλλα ζῶα,
καὶ ἄλλα ἀπάνω σὲ ύφασματα καὶ σὲ φλούδα ἀπὸ
πάπυρο, τὸ φυτὸ ποὺ φυτεύεται στὸ Νεῖλο, τὸν πο-
ταμὸ τῆς Αἰγύπτου.

Ο Κλεισθένης ἔδειπλωσε πολλὰ βιβλία καὶ μοῦ
ἔδειξε τὴν Ὁδύσσεια τοῦ Ὄμηρου κι ἄλλα ποιῆματα.

Απ' δλα, τὰ ὡραῖα πράματα, δσα στόλιζαν τὴ
βιβλιοθήκη, πιὸ πολὺ μοῦ ἀρεσε ἔνα ἀγαλματάκι τοῦ
Ποσειδῶνα. Ο θεὸς ἡταν καθισμένος σ' ἔνα ἄλογο
τῆς θάλασσας κρατώντας τὴν τρίαινά του. Η κορ-
μοστασιά του, τὸ πρόσωπό του, τὸ βλέμμα του, εί-
χαν κάτι ἔχωριστό, ὑπερήφανο κι ὡραῖο.

«Αχ, τί δυορφο ποὺ εἶναι!» εἶπα μὲ θάυμασμό.

— «Βλέπω πὼς κάτι καταλαβαίνεις» μοῦ εἶπε δὲ
Κλεισθένης. «Ξέρεις ποιὸς τὸ ἔκαμε αὐτὸ τὸ ἀρι-
στούργημα; Ο Φειδίας, δ μεγαλύτερος καλλιτέχνης
τοῦ αόσμου.

Τὸ εἶχε χαρίσει δ ἵδιος στὸν παππού μου. Τὰ
πράσινα μάτια του εἶναι καμωμένα ἀπὸ δυὸ σμαρά-
γδια. Η τρίαινα ἀπὸ καθαρὸ μάλαμα, δπως καὶ τὸ
στεφάνι ποὺ φορεῖ στὸ κεφάλι».

— «Καθώς βλέπω δὲν εἶναι χρωματισμένο σὰν ἔκεινα ποὺ κάνει ἡ Νικομάχη» εἶπα στὸ φίλο μου.

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ μπῆκε καὶ ὁ Στρεψιάδης στὴ βιβλιοθήκη, καὶ μόλις ἀκουσε τί εἶπα, μοῦ λέει μὲ τρόπο ἀπότομο : «Ντοπή, καημένε, νὰ παραβάλης τέτοιο ἔργο μ' ἔκεινες τὶς χοντροκοπίες ποὺ κάνει ἡ ἐγγονή τῆς σπιτονοικουρδᾶς σου ! Πῶς φαίνεσαι πὼς εἶσαι χωριάτης».

• Η μητέρα τοῦ Κλεισθένη ἦταν ἀπὸ τὸ μεγάλο γένος τοῦ Πειστράτου (σ. 63).

‘Ο Κλεισθένης θύμωσε· γίρισε καὶ τὸν κοίταξε μὲ βλέμμα αὐστηρὸ κι ἐτοιμαζόταν κάτι νὰ τοῦ πῆ· μὰ ἔξαφνα ἥρθε ἔνας ὑπηρέτης καὶ τοῦ εἶπε πὼς τὸν ξῆτεῖ ἡ μητέρα του. ‘Ο Κλεισθένης πῆγε ἀμέσως.

30. Τὸ ἀγαλματάκι τοῦ Ποσειδῶνα.

“Οταν μείναμε μόνοι στὴ βιβλιοθήκη, ὁ Στρεψιάδης

άνεβαίνει σ' ένα κάθισμα και παίρνει στά χέρια του τὸ ἀγαλματάκι.

«Πρόσεξε, τοῦ φωνάζω, μὴν τὸ σπάσης. Γιατί ἀπλώνεις χέρι χωρὶς ἄδεια σὲ ξένα πράματα; Βάλε το στὴ θέση του».

— «”Οχι» μοῦ λέει. «Γιὰ κοίταξε ἐδῶ, πῶς βγαίνει ἡ τρίαινα ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ θεοῦ! Νά και τὸ χρυσὸ στεφάνι· βγαίνει κι αὐτό».

Δὲν πρόφτασε νὰ πῆ ἄλλη λέξη και τὸ στεφάνι ξέφυγε ἀπὸ τὰ χέρια του κι ἔπεισε καταγῆς.

«Βλέπεις!» τοῦ φώναξα κι ἔσκυψα νὰ σηκώσω τὸ στεφάνι. Στὸ μεταξὺ ὁ Στρεψιάδης εἶχε βάλει στὴ θέση του τὸ ἀγαλματάκι κι εἶχε κατεβῆ ἀπὸ τὸ κάθισμα.

Ἐκείνη τὴ σιγμὴ νά κι ἀνοίγει ἡ πόρτα και μπαίνει δι Λεωχράτης.

«Τί κάνετε ἐδῶ, παιδιά;» μᾶς λέει μὲ γλυκὸ χαμύγελο.◆

— «Περιμένομε τὸν Κλεισθένη» ἀποκρίθηκα ἐγὼ μὲ σιγαλὴ φωνή.

— «Καλά· μὰ τί κρατεῖς στὰ χέρια σου;»

Χωρὶς ν' ἀποκριθῶ ἀπλωσα τὸ χέρι μου και τοῦ ἔδωκα τὸ στεφάνι.

«Τὸ στεφάνι τοῦ Ποσειδῶνα μου!» εἶπε μὲ δυσαρέσκεια· «και πῶς βρέθηκε στὰ χέρια σου;»

Ἐγὼ γύρισα τότε και κοίταξα τὸ Στρεψιάδη. Νόμιζα πῶς θ' ἀποκριθῆ αὐτὸς και πῶς θὰ πῆ δλη τὴν ἀλήθεια. Αὐτὸς δμως μιλιά!

«Κανεὶς ἐδῶ μέσα δὲν ἔχει τὴν ἄδεια νὰ πειράζῃ αὐτὸ τὸ ἀγαλματάκι, ποὺ ἔφτιασαν τὰ θεῖα χέρια τοῦ Φιδία» εἶπε μὲ αὐστηρὴ φωνὴ δι Λεωχράτης.

«Παιδιά μὲ ἀνατροφὴ ποτέ τους δὲν πειράζουν τίπο-

τε, δταν πᾶνε στὰ ξένα σπίτια. Μὰ εἰσαι νεοφερμένος καὶ δὲν ξέρεις ἀπ' αὐτά».

Καλύτερα ν' ἀνοιγε ἡ γῆ νὰ μὲ κατάπινε παρὰ ν' ἀκούσω τέτοια λόγια. Δύο τρεῖς φορὲς μοῦ ἥρθε νὰ εἰπῶ στὸ Λεωχράτη τὴν ἀλήθεια, νὰ τοῦ ἔξηγήσω ποιὸς φταιέι, μὰ κρατήθηκα. Συλλογίστηκα τί θὰ πάθαιναν ὁ Στρεψιάδης κι ὁ πατέρας του. Τὴν ἵδια στιγμὴ ὁ Λεωχράτης θὰ τοὺς ἔδιωχνε ἀλύπητα ἀπὸ τὸ σπίτι του.

Σὲ λίγο ἥρθε καὶ ὁ Κλεισθένης, καὶ βγήκαμε μαζὶ καὶ οἱ τρεῖς μας.

“Αμα βρεθήκαμε ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι, τότε πιὰ ξέσπασε ὁ θυμός μου καὶ λέω στὸ Στρεψιάδη.

«Φύγε ἀπὸ μπρός μου, ψεύτη. Δὲ θέλω νὰ σὲ βλέπω πιά».

— «Γιατί μὲ βρίζεις;» τόλμησε νὰ μοῦ εἰπῇ. «Εἴπα κανένα ψέμα;»

— «Ἐχεις μοῦτρα καὶ μιλᾶς;» Τοῦ λέω. «Καὶ πὼς ἄλλιῶς νὰ σὲ εἰπῶ, ἀφοῦ ἀφησες τὸν κύριο σου νὰ πιστέψῃ πὼς ἐγὼ φταιώ; Τράβα μακριά, μὴ μὲ κάνης καὶ φερθῶ ὅπως σοῦ ἀξίζει».

‘Ο Στρεψιάδης γύρισε ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος κι ἔφυγε σὰν τὴ βρεμένη γάτα.

‘Ο Κλεισθένης κατάλαβε τί ἔγινε, μὰ τίποτα δὲ μοῦ εἶπε. ‘Υστερα ὅμως ἀπὸ μέρες ἔμαθα πὼς ὁ Λεωχράτης ἔδιωξε ἀπὸ τὸ σπίτι του τὸ Στρεψιάδη καὶ τὸν πατέρα του.

31. Πῶς ὁ Πελοπέννας ἐλευθέρωσε τὴν πατρίδα του.

‘Εκεῖνον τὸν καιρὸν εἶχαμε μεγάλη ἡσυχία στὴν Ἀθήνα. Οἱ ἄλλες ὅμως πόλεις στὴν Ἐλλάδα ἦταν ἀνω κάτω.

Στὴ Θήβα εἶχαν γεννηθῆ δύο μεγάλοι ἄντρες,
οἱ Πελοπίδας καὶ ὁ Ἐπαμεινώνδας.

Οἱ Πελοπίδας ἐλευθέρωσε τὴν πατρίδα του ἀπὸ
τοὺς Σπαρτιάτες. Ὁ Ἐπαμεινώνδας στὰ Λεῦκτρα
καὶ στὴ Μαντίνεια κατάφερε πληγὴ ἀγιάτρευτη στὸν
ὑπερήφανο καὶ σκληρὸ δέχθρο μας, ποὺ μᾶς ἔκαμε
τόσο κακὸ στὸν Πελοποννησιακὸ πόλεμο.

Όλα τὰ παιδιὰ στὸ σχολεῖο εἶχαμε χωριστῆ σὲ
δύο στρατόπεδα. Τὸ ἕνα ἦταν μὲ τοὺς Σπαρτιάτες,
τὸ ἄλλο μὲ τοὺς Θηβαίους.

Ἄρχηγὸς στὸ κόμμα τῶν Σπαρτιατῶν ἦταν φυσικὰ
οἱ Σπαρτιάτης Λυκίδας. Ἡταν πολὺ ταχικὸς μαθη-
τῆς, μὰ καὶ πολὺ σκληρὸς καὶ περήφανος. Κανεὶς δὲν
τὸν ἔχωνευε, γιατὶ ἦταν καυχησιάρης καὶ δλοένα ἐπαι-
νοῦσε τὴν πατρίδα του, τὴ Σπάρτη.

Μὲ τὸ Λυκίδα τώρα πήγαινε κι ὁ Στρεψιάδης.
Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ τὸν ἔδιωξε ὁ Λεωκάτης κόλλη-
σε κοντὰ στὸ Σπαρτιατόπολο, ποὺ μισοῦσε κάθε Ἀ-
θηναῖο.

Ἐγὼ κι οἱ φίλοι μου καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἥμαστε
μὲ τοὺς Θηβαίους. Μὲ τὸ μέρος μας ἦταν φυσικὰ καὶ ὁ
Θηβαῖος Ἄρχιας, ἀνεψιὸς τοῦ Ἄρχια, ποὺ γιὰ μιὰ ἀ-
ναβολὴ ἔχασε τὴ ζωή του.

Οταν ὁ Πελοπίδας ἦταν ἀκόμη πολὺ νέος δὲν
ὑπόφερε νὰ βλέπῃ σκλάβα τὴν πατρίδα του. Ἐφυγε
κρυφὰ ἀπὸ τὴ Θήβα κι ἥρθε στὴν Ἀθήνα. Μαζί του
ἥρθαν καὶ ἄλλοι φίλοι του. Ἐκεῖ ἀποφάσισαν νὰ ἐ-
λευθερώσουν τὴν πατρίδα τους σκοτώνοντας τοὺς προ-
δότες. Καὶ ἔκαμαν καὶ τὸ σχέδιο. Φόρεσαν λοιπὸν φο-
ρέματα κυνηγιοῦ, γιὰ νὰ μὴν τοὺς "γνωρίσουν" κι ἔφτα-
σαν στὴ Θήβα μόλις νύχτωσε. Χιόνιζε ἔκείνη τὴ

βραδιά· ψυχὴ δὲν ἦταν ἔξω στοὺς δρόμους. Οἱ συνωμότες κρύφτηκαν σ' ἓνα φιλικὸ σπίτι.

Τὸ ἄλλο βράδυ, ἐκεῖ ποὺ δ' Ἀρχίας καὶ οἱ φίλοι του διασκέδαζαν, ἔφτασε ἕνας ταχυδρόμος βιαστικός. Ἔφερε ἓνα γράμμα στὸν Ἀρχία καὶ τοῦ εἶπε: «Σεῦ γράφει πολὺ σπουδαῖα πράματα».

Ο Ἀρχίας, ζαλισμένος δπως ἦταν ἀπὸ τὸ κρασί, ἔβαλε τὸ γράμμα κάτω ἀπὸ τὸ προσκέφαλό του κι εἶπε γελώντας: «Αὔριο τὰ σπουδαῖα».

Τὸ γράμμα αὐτὸ τοῦ ἔλεγε νάχη τὸ νοῦ του ἐκείνη τῇ βραδιά, γιατὶ κινδυνεύει ἡ ζωή του.

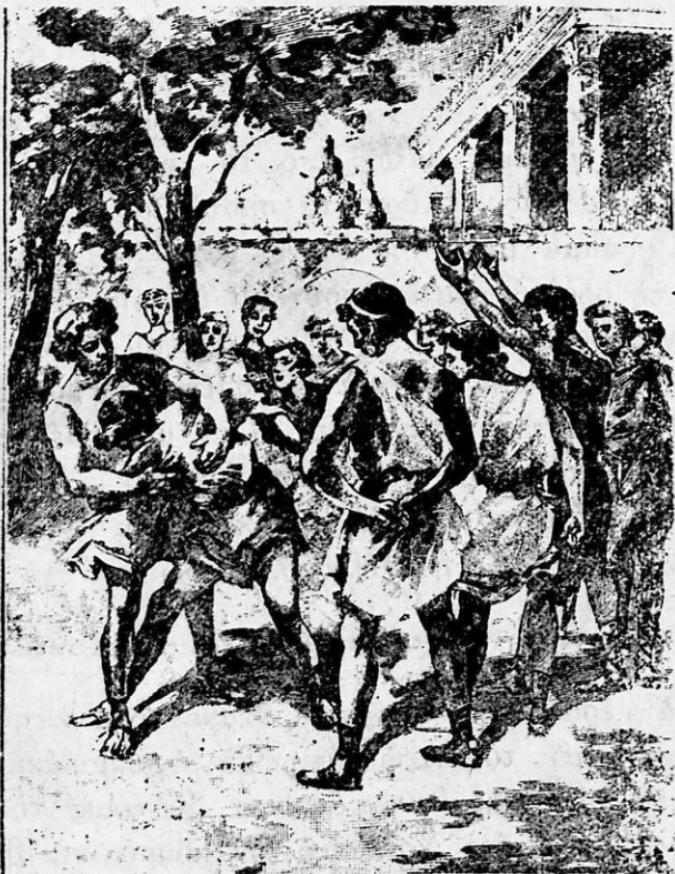
Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα κι ἀρκετοὶ συνωμότες ντυμένοι γυναικεῖα, μπῆκαν στὸ σπίτι ποὺ διασκέδαζαν οἱ προδότες δταν τοὺς εἶδαν μεθυσμένους, δ Πελοπίδας καὶ οἱ σύντροφοί του ἔβγαλαν τὰ σπαθιά τους καὶ σκότωσαν τὸν Ἀρχία κι δλους τοὺς φίλους του. Καὶ ἔτσι ἡ Θήβα ἐλευθερώθηκε.

32. Γειτε ὁ Ἀρχίας πάλεψε μὲ τὸ Λυκέδα.

Μιὰ μέρα ἔγινε κάτι ποὺ ἔκαμε ἄνω κάτω τὸ ἀρχοντικὸ σπίτι τοῦ Λεωκράτη. Τὸ ἀγαλματάκι τοῦ θεοῦ τῆς θάλασσας ἔγινε ἀφαντο. Κάποιος τὸ εἶχε κλέψει, ἀλλὰ ποιός; Χάλασαν τὸν κόσμο νὰ βροῦν τὸν κλέφτη, μὰ στάθηκε ἀδύνατο.

Στὴν Ἀθήνα, τ' ἀρχοντόσπιτα συνήθιζαν ἀπὸ χρόνια νὰ παίρνουν παραμάνες Σπαρτιάτισσες, γερὲς καὶ δυνατές. Καὶ δ Ἄλεωκράτης, δταν γεννήθηκε δ Κλεισθένης, ἀπὸ τὴ Σπάρτη ἔστειλε κι ἔφερε παραμάνα. Αὕτη τὸν ἔβύζαξε καὶ τὸν ἐμεγάλωσε κι ἔπειδὴ ἦταν γυναικα νοικοκυρὰ καὶ πιστή, τὴν εἶχαν ἀκόμη στὴν ὑπηρεσία τους κι ἀφοῦ μεγάλωσε τὸ παιδί.

Μιὰ μέρα στὸ σχολεῖο ἔνας συμμαθητής μας εἶπε:
«Στοιχηματίζω πώς τὸ Σάλματάκι τὸ ἔκλεψε
ἔκείνη ἡ Σπαρτιάτισσα ποὺ μένει στὸ σπίτι τους».

Πάλεψαν ἀρκετὴ ὥρα (σ. 71).

‘Ο Λυκίδας κοκκίνισε ἀπὸ τὸ ψυμό του μόλις ἀκουσε νὰ κατηγοροῦν τὴν πατριώτισσά του. Καὶ λέει μὲν ἄγρια φωνή :

«Πάρε τὸ λόγο σου πίσω ! Δὲ σοῦ ἐπιτρέπω νὰ βρεῖς αὐτὴν τὴ γυναικα. Οἱ Σπαρτιάτες, ἀντρες καὶ γυναικες, στὴν τιμιότητα δὲν ἔχουν ταίρι».

— «Δὲ μοῦ τὸ ἐπιτρέπεις; Καὶ μήπως θὰ σοῦ
ζητήσω τὴν ἀδειανά πῶ διτι μόνον!»

— «Ξαναπές το λοιπόν, ἀν τολμᾶς» εἶπε μὲ θυμὸ^ν
δι Λυκίδας.

— «Μὰ γιατί σοῦ κακοφαίνεται, Λυκίδα;» εἶπε δι
·Αρχίας ἥσυχα. «Μήπως ἐσεῖς οἱ Σπαρτιάτες τὴν
κλεψιὰ δὲν τὴν ἔχετε προτέρημα;»

Τὸ Σπαρτιατόπουλο μάνιασε ἀπὸ τὸ θυμό του.
Σὰν κριάρι χύθηκε ἀπάνω στὸν ·Αρχία. Ό ἔνας ἔδινε
στὸν ἄλλο γρούθιες πολλές. Ό ·Αρχίας ἦταν πολὺ δυ-
νατός, μὰ καὶ δι Λυκίδας ἦταν γερός, γιατὶ ἦταν
καλὰ γυμνασμένος.

Πάλεψαν ἀρκετὴ ὥρα. Ό ίδρωτας ἔτρεχε ποτάμι
στὸ πρόσωπό τους. ·Επιτέλους βλέπομε τὸ Λυκίδα
ξαπλωμένο καταγῆς. ·Όλοι μας χαιρετήσαμε μὲ ζωηρὰ
χειροκροτήματα τὴν νίκη τοῦ ·Αρχία. Ό ·Αρχίας ἔσκυψε
κι ἔδωσε τὸ χέρι στὸ Λυκίδα γιὰ νὰ σηκωθῇ. ·Επειτα
ἔσφιξαν τὰ χέρια, γιὰ νὰ δείξουν πῶς λησμόνησαν
τὴν ἔχθρα τους.

Τότε ξανάρχισε πιὸ ζωηρὴ ἡ συζήτηση γιὰ τὸ ἀ-
γαλματάκι. Ό καθένας ἔλεγε τὴ γνώμη του καὶ δλοι
ρωτοῦσαν τὸν Κλεισθένη.

·Ο Κλεισθένης εἶπε:

«Ο πατέρας μου δὲν ἀπορεῖ τόσο γιατὶ τοῦ ἔκλε-
ψαν ἔνα πρᾶμα πολύτιμο, ἀν καὶ τὸ φύλαγε μὲ τόση
προσοχὴ. ·Απορεῖ τί θὰ τὸ κάμη αὐτὸ τὸ ἀγαλματάκι
ό κλέφτης. Νὰ τὸ πουλήσῃ δὲν μπορεῖ, οὔτε καὶ νὰ
τὸ ἀλλάξῃ μὲ ἄλλο τίποτε, γιατὶ δλοι τὸν ξέρουν τὸν
Ποσειδῶνα μας. ·Οπου κι ἀν τὸν πάη δι κλέφτης, θὰ
τὸν γνωρίσουν καὶ θὰ μᾶς τὸ ποῦν».»

— «Μπορεῖ κανένας ἔχθρος νὰ τὸ ἔκλεψε γιὰ νὰ λυπήσῃ τὸν πατέρα σου».

— «Μὰ οἱ ἔχθροὶ δὲν μπαινοβγαίνονταν ἐλεύθερα στὸ σπίτι μας. Χωρὶς ἄλλο θὰ τὸ ἔκλεψε κάποιος ποὺ ξέρει τὰ κατατόπια τοῦ σπιτιοῦ μας».

«Καὶ σύ, Στρεψιάδη, πῶς δὲ μιλεῖς, δὲ λές καὶ σὺ τὴν ίδέα σου γι' αὐτὴν τὴν κλοπή; Τί βάζεις ἐσὺ μὲ τὸ νοῦ σου; Ἐσὺ κι ὁ πατέρας σου εἶστε σὲ θέση νὰ κρίνετε καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλο».

Κιτρίνισε ὁ Στρεψιάδης μόλις ἄκουσε τὰ λόγια αὐτὰ καὶ εἶπε μὲ τρεμουλιαστὴ φωνή:

«Ἐμεῖς δὲν ξέρομε τί γίνεται στὸ σπίτι τοῦ Κλεισθένη. Ὁλόκληρη ἑβδομάδα ἔχομε νὰ καθίσωμε στὸ τραπέζι τοῦ Λεωκράτη. Κόψαμε κάθε σχέση μὲ τὸ σπίτι».

33. Η Νικομάχη.

Λίγους μῆνες εἶχα ποὺ κατοικοῦσα στὸ σπίτι τῆς Κλεώνης. Μὰ ὁ λίγος αὐτὸς καιρὸς ήταν ἀρκετὸς γιὰ νὰ καταλάβω τὴν καλὴ καρδιὰ τῆς γριούλας καὶ τῆς ἔγγονῆς της.

Τὴν Κλεώνη τὴν ἐσεβόμουν σὰ δεύτερη μητέρα μου, καὶ τὴ Νικομάχη τὴν ἀγαποῦσα σὰ μεγαλύτερη ἀδερφή μου.

Ἡ Νικομάχη ήταν κορίτσι πολὺ ἐργατικό. Στιγμὴ δὲν ἔμενε ἀνεργη. Ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ δούλευε στὸ ἐργαστήρι της.

Ἐγώ, δταν δὲν εἶχα νὰ μελετήσω, πήγαινα καὶ τῆς ἔκανα συντροφιά. Μοῦ ἄρεσε νὰ τὴ βλέπω νὰ δουλεύῃ

καὶ νὰ τὴν ἀκούω νὰ μοῦ μιλῇ γιὰ τὰ μεγάλα
κατορθώματα τῶν προγόνων μας.

Κάθε μέρα μοῦ ἔλεγε νέες ἴστορίες καὶ νέους
χαριτωμένους μύθους. Τὶς περισσότερες ἀπ' αὐτὲς,

‘Η Νικομάχη δουλευει μὲ πολλὴ προσοχὴ (σ. 75).

τὶς ἴστορίες τὶς εἶχε μάθει ἀπὸ τὸν πατέρα της, ποὺ
ῆταν, φαίνεται, πολὺ γραμματισμένος ἀνθρωπος.

Πολλὲς φορές, ἅμα τὴν ἔβλεπα πολὺ κουρασμένη
καὶ χλωμή, τῆς ἔλεγα :

«Μὰ γιατί, Νικομάχη, δουλεύεις τόσο πολύ; Είσαι

ἀδύνατη, καὶ ἡ πολλὴ δουλειὰ σὲ βλάπτει. Δὲν ξε-
κουράζεσαι καὶ λίγο;»

— «Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐργαστῶ».

— «Μὰ γιατί; Ἐχεις τόση ἀνάγκη; Νομίζω πὼς
σου φτάνουν δσα κερδίζεις κάθε μέρα».

— «Ναι, ἀλήθεια, αὐτὰ φτάνουν γιὰ σήμερα.
Αν τύχη δμως νὰ φύγω ἀπὸ ἔδω, τί θ' ἀπογίνη
τότε ἡ γιαγιά μου;»

— «Νὰ φύγης; τί θέλεις νὰ πῆς; Μήπως ἀπὸ
τώρα συλλογίζεσαι νὰ παντρευτῆς;»

— «Οχι, Ἀριστογένη, δὲ συλλογίζομαι γάμους
καὶ χαρές. Άλλο εἶχα στὸ νοῦ μου· μπορεῖ καὶ νὰ
πεθάνω· καὶ τότε τί θὰ γίνη ἡ γιαγιά;»

— «Νὰ πεθάνης; Πῶς σου ἥρθε αὐτὴ ἡ σκέψη;
Σὺ τόσο νέα νὰ πεθάνης; Είσαι ἄρρωστη; γιατί δὲ
μοῦ λὲς τί ἔχεις; νὰ φωνάξω ξα γιατρό;»

— «Τί νὰ τὸν κάμω, παιδί μου; Ξέρω τί θὰ
μοῦ πῇ. Νὰ μὴ πολυδουλεύω, νὰ τρώγω καλά, νὰ
πηγαίνω περίπατο στὴν ἔξοχή, νὰ φύγω ἀπὸ τοῦτο
τὸ ὑγρὸ ἐργαστήρι μου καὶ ἄλλα τέτοια. Γίνονται
αὐτά; Ἡ δουλειά μου εἶναι ἔδω, κι ἔδω πρέπει νὰ
ζήσω ὕσπου νὰ κλείσω τὰ μάτια μου γιὰ πάντα».

— «Μὴν τὸ λὲς αὐτό» εἶπα μὲ λύπη· καὶ δάκρυα
ἀνέβηκαν στὰ μάτια μου.

Τὰ εἶδε ἡ Νικομάχη καὶ μοῦ λέει:

«Σὲ λίπησα μὲ τὰ λόγια μου. Συχώρεσέ με.
Κάποτε μοῦ ἔρχονται τέτοιες ἰδέες. Είμαι ὀρφανή·
οἱ δικοί μου μὲ ἄφησαν μικρή· καὶ συχνὰ φαντά-
ζομαι πὼς γρήγορα θὰ πάω νὰ τοὺς βρῶ. Μὰ πάλι
ποιὸς ξέρει! Μπορεῖ νὰ ζήσω, καὶ νὰ γίνω γριούλα,
νὰ περπατῶ σκυφτή μὲ μπαστουνάκι σὰν τὴ γιαγιά
μου, καλὴ ωρα».

Μᾶς πῆραν καὶ τοὺς δυὸς τὰ γέλια. Ἐγὼ ἀπὸ τὴν χαρά μου ποὺ τὴν εἶδα νὰ γελᾶ, τῆς εἶπα :

«Ἄλλη φορὰ μὴ βάζεις μὲ τὸ νοῦ σου τέτοια πρόματα. Ἐγὼ σὰ μεγαλώσω, θὰ σοῦ χτίσω στὸ χωριό μου ἐνα δημορφό σπιτάκι δίπλα στὸ δικό μας. Κάθε πρωὶ καὶ κάθε ἀπόγεμα θὰ σοῦ φέρνω ἀπὸ τὶς ἀγελάδες μας ζεστὸ γάλα. Θὰ σοῦ φέρνω μέλι ἀπὸ τὰ μελίσσια μας καὶ τὰ κοτόπουλα ποτὲ δὲ θὰ σοῦ λείπουν. Θὰ ἔχης δλα τὰ καλά. Ἡ μητέρα θὰ σὲ ἀγαπᾶ καὶ θὰ σὲ φροντίζῃ σὰν κόρη της».

Ἡ Νικομάχη γελοῦσε ἀπὸ τὴν καρδιά της ἀκούοντας τὰ παιδιάστικα σχέδια μου, ποὺ ἔδειχναν πώς δὲν τὴν ξεχώριζα ἀπὸ ἀδερφή.

34. Στὸ ἑργαστήρα τῆς Νικομάχης.

Τὶς περισσότερες βραδιὲς μαζευόμαστε δλοι στὸ ἔργαστήρι τῆς Νικομάχης. Τὸ φῶτιζε ἐνα παλιὸ λυχνάρι μὲ δυὸ φῶτα. Ἡ Νικομάχη δούλευε μὲ πολλὴ προσοχὴ καὶ βασάνιζε τὸ μυαλό της νὰ βρῇ νέα δημορφα σχέδια γιὰ νὰ στολίσῃ τὰ ἀγγεῖα της. Ὁ μαῦρος γάτος της ρουθούνιζε ἥσυχα ἀπάνω στὰ γόνατά της.

Ἐγὼ μελετοῦσα τὰ μαθήματά μου. Ἡ γριὰ ἔγνεθε καὶ κάποτε μᾶς ἔλεγε καὶ κανένα παραμύθι, γιὰ νὰ περάσῃ ἡ ὥρα.

Καμὰ φορὰ μᾶς ἔκανε συντροφιὰ καὶ ὁ Θεαγένης. Οἱ γυναῖκες τὸν ἔδέχονταν μὲ εὐχαρίστηση γιατὶ ἦταν καλὸ παιδί. Μελετοῦσαμε μαζὶ καὶ ὑστερα βοηθούσαμε τὴ Νικομάχη. Ἀνακατεύαμε τὸ κοκκινόχωμα μὲ νερὸ καὶ τὸ ζυμώναμε σὰν τὸ ζυμάρι· τρίβαμε τὰ χώματα στὸ μάρμαρο καὶ καθαρίζαμε τὰ πινέλα της.

‘Η Νικομάχη μὲ πολλὴ εὐγένεια μᾶς εύχαριστοῦσε, μᾶς ἔλεγε :

«·Απὸ τὸν καιρὸν ποὺ μοῦ κάνετε συντροφιὰ καὶ μὲ βοηθᾶτε, ἡ δουλειὰ μοῦ φαίνεται σὰ διασκέδαση».

35. Στὸν Κηφισό.

Πολλὲς φορὲς ἡ Νικομάχη μοῦ εἶχε εἰπεῖ :

«·Αμα καλοσυνέψη θὰ πᾶμε καμιὰ μέρα στὴν ἐξοχή».

«·Εμπρός» μοῦ λέει ἔνα ὠραῖο πρωΐ. Καὶ ξεκινήσαμε πρὸς τὸ μέρος τοῦ Κηφισοῦ. Σὲ λίγο βρεθῆκαμε ἔξω ἀπὸ τὸ κάστρο, στοὺς ἄγρούς, καὶ τραβήξαμε γιὰ τὸν Κηφισό. Μαζί μας πήραμε ἔνα καλάθι μὲ λίγα τρόφιμα.

‘Η καλὴ κόρη μὲ τὸ λεπτὸ χιτῶνα της, τὸ καπέλακι της, τὸ στολισμένο μὲ στεφάνι ἀπὸ κρινάκια, καὶ τὰ ἐλαφρὰ σαντάλια ἥταν σὰ ζωγραφιά.

‘Επειτα ἀπὸ ἀρκετὴ ὥρα φτάσαμε στὸ ποτάμι. Οἱ ὅχθες του ἥταν στολισμένες μὲ ἀνύσιμες πικροδάφνες καὶ πλατάνια.

Περπατούσαμε τώρα σιγὰ σιγὰ στὴν ἀκροποταμιά.

‘Η Νικομάχη ἔψαχνε νὰ βρῇ κανένα ἄγνωστο φυτό, κανένα ἀγριολούλουδο, γιὰ νὰ τὸ ζωγραφίσῃ στὰ ἀγγεῖα της.

‘Εξαφνα, ἐκεῖ ποὺ περπατούσαμε, ἀκοῦμε πίσω μας : νιάου ! νιάου ! Γυρίζομε καὶ τί νὰ ἴδουμε! ‘Ενα μικρὸ μαῦρο ζῶο ἔτρεχε πρὸς τὸ μέρος μας.

«Νικομάχη, ὁ γάτος σου ! Μᾶς πῆρε ἀπὸ πίσω» τῆς λέω.

— «Μπά ! Πῶς μπόρεσε ; ‘Εγὼ τὸν εἶχα καλὰ κλειδωμένο. ‘Ο κακόμοιρος ὁ Μαῦρος ! Τί κούραση ποὺ θὰ ἔχῃ τὸ βράδυ».

— «Ἐτσι ἔρχεται κατόπι σου ἀμα βγαίνεις ἔξω;»
ρώτησα τὴ Νικομάχη.

— «Ναί, καὶ τὸν ἀφήνω νὰ ἔρχεται, δταν δὲν πηγαίνω μακριὰ ἀπὸ τὸ σπίτι. Σήμερα δμως δὲν ἥθελα νὰ ἔρθη μαζί μου».

‘Ο γάτος φτάνει κοντά μας. Εἶναι χαρούμενος ποὺ βρῆκε τὴν κυρά του καὶ τρίβεται ἀπάνω της.

‘Η Νικομάχη, βλέποντας πὼς ὁ Μαῦρος της κουράστηκε, τὸν παίρνει στὰ χέρια της.

‘Ο γάτος μὲ πολλὴ χαρὰ πηδᾶ στοὺς ώμους της. ‘Αλλὰ εἶναι βαρύς. Κάνω νὰ τὸν πάρω ἐγώ, μὰ μοῦ ξεφεύγει. Τοῦ κάκου τὸν χαῖδεύω.

‘Επειτα ἀπὸ πολλὴ ώρα φτάνομε σὲ μιὰ ώραία τοποθεσία. ‘Η Νικομάχη μοῦ λέει: « ‘Ας σταματήσωμε ἔδω νὰ φᾶμε».

‘Εκεῖ ἦταν ἔνα θεόρατο πλατάνι καὶ καθίσαμε στὸν ἵσκιο του. Γιὰ τραπέζομάντιλο ἔστρωσα τρυφερὰ κλωνάρια ἀπὸ θάμνους ποὺ μοσκοβιοῦσαν. ‘Εκεῖ ἀπάνω ἡ Νικομάχη ἔβαλε τὸ φαγητό μας. Γιὰ δρεχτικὸ ἔκοψα λίγη ρόκα, φυτρωμένη κοντὰ στὸ τρεχούμενο νερό.

‘Αρχίζομε νὰ τρῶμε. ‘Ο γάτος μᾶς συντροφεύει στὸ τραπέζι καὶ παίρνει κι αὐτὸς τὸ μερδικό του.

Τρῶμε μὲ πολλὴ δρεξῆ. Τὴ δίψα μας τὴ σβήναμε μὲ τὸ δροσερὸ νερὸ ποὺ ἀνάβρυζε ἀπὸ ἔνα βράχο καὶ χυνόταν στὸν Κηφισό.

‘Αφοῦ φάγαμε καὶ ἔκουραστήκαμε, σκαρφαλώσαμε στὸ βουνό. ‘Ηταν μεγάλη ἡ ζέστη κι ὁ ἀνήφορος κουραστικός, μὰ ἥθελα νὰ ἴδω ἀπὸ ψηλὰ τὴν Ἀθήνα. ‘Ανεβαίνομε δλο ἔνα καὶ φτάνομε στὴν κορυφὴ τοῦ λόφου.

«Α ! τί ώραῖα!» φώναξα γεμάτος θαυμασμό.

Άληθεια! μπροστά στὰ μάτια μας ἀπλωνόταν ἔνα πανόραμα. Μακριὰ γυάλιζε ἀσπρογάλαξη ἡ θάλασσα τοῦ Σαρωνικοῦ, σὰ νὰ ἦταν σπαρμένη μὲ πολλὰ διαμάντια. Ἐδῶ κι ἐκεῖ τὴ στόλιζαν ὅμορφα νησάκια ποὺ φαίνονταν σὰν τριάνταφυλλιά· κι ἀκόμη πάρα πέρα ἔχωριζαν κάτι ἔανθοκόκκινες ἀκρογιαλιές, ποὺ ἔλαμπαν σὰν νὰ ἦταν ἀπὸ μάλαμα.

Ἐμπρὸς στὰ πόδια μας ἦταν ἔαπλωμένη ἡ ὅμορφη πόλη ποὺ τὴν προστάτευε ἡ Ἀθηνᾶ. Παντοῦ βλέπαμε λαμπρὰ μνημεῖα, ναούς, ἀγάλματα. Κι ἀνάμεσα σ' ὅλα αὐτὰ ὅμορφα περιβόλια γεμάτα δέντρα καὶ ἄνθη.

36. Τέ πάθουμε ἀπὸ τὴ βροχή.

Ἐκεῖ ποὺ ἔλαμπε ὁ ἥλιος καὶ ἦταν χαρὰ θεοῦ, ὁ οὐρανὸς σκοτείνιασε. Πυκνά, βαριὰ σύννεφα τὸν ἐσκέπασαν πέρα πέρα· δυνατὸς ἀέρας σηκώθηκε. Ἐξαφνα μιὰ φοβερὴ βροντὴ ἀκούστηκε, κι ὕστερα ἄλλη κι ἄλλη. Συχνὲς ἀστραπὲς σὰ λαμπερὰ φίδια ἔεσκίζουν τὰ σύννεφα.

«Γρήγορα νὰ φύγωμε» τῆς λέω· «σὲ λίγο θὰ ἔχωμε νεροποντή».

Πιανόμαστε ἀπὸ τὸ χέρι καὶ φεύγομε τρέχοντας.

Δὲν εἶχαμε φτάσει στὴ μέση τοῦ λόφου καὶ μᾶς πιάνει ἡ βροχή. Κοιτάζομε δεξιὰ κι ἀριστερὰ μὴ βροῦμε κανένα σκεπασμένο μέρος νὰ φυλαχτοῦμε, μὰ τίποτε. Τὰ ροῦχα μας μούσκεψαν ἀπὸ τὸ νερό. Τρέχαμε δσο μπορούμαστε λαχανιασμένοι· κατεβήκαμε τὸ μισὸ τὸ λόφο· ἔξαφνα ἡ Νικομάχη στέκεται καὶ φωνάζει:

«Καὶ ὁ γάτος μου; ποῦ εἶναι ὁ γάτος μου; Ἄχ

ό κακόμοιρος, θὰ χάθηκε! "Ας γυρίσωμε μήπως τὸν βροῦμε».

— «'Εγὼ θὰ πάω μόνος μου. "Ωσπου νὰ γυρίσω, ἐσὺ στάσου κάτω ἀπὸ κεῖνο τὸ μεγάλο πεῦκο, γιὰ νὰ μὴ βρέχεσαι πολύ. Τώρα σταμάτησαν οἱ ἀστραπὲς καὶ δὲν εἶναι πιὰ φόβος ἀπὸ ἀστροπελέκι».

— «"Ω! εἶναι καὶ παραεῖναι. Θὰ πάω ἔκεī στὸ χαμηλὸ δεντράκι ποὺ εἶναι καὶ φουντωτό» μοῦ εἴπε ἡ Νικομάχη.

·Ανεβαίνω πάλι στὸ λόφο. Τώρα πιὰ ποραβράχη-καν τὰ ροῦχα μου ἀπὸ τὴ βροχή. Κατακουρασμένος φτάνω στὸ μέρος ποὺ εἶχαμε καθίσει. Ψάχνω ἐδῶθε κεῖθε, πουθενὰ Μαῦρος. Τὸν φωνάζω, τρέχω δεξιὰ ἀριστερά, τίποτε. Γυρίζω πίσω· ἡ Νικομάχη μὲ βλέπει μὲ βουρκωμένα μάτια ποὺ γύριζα μονάχος.

«Μὴ λυπᾶσαι, τῆς λέω, θὰ ἔφυγε μόνος του. Θὰ τὸν βροῦμε στὸ σπίτι. Κατάλαβε πὼς θὰ βρέξῃ κι ἔφυγε ποὺν ἀπὸ μᾶς».

Κατεβαίνομε μὲ πολὺν κόπο τὸ λόφο. Τὰ φορέματα τῆς Νικομάχης ἀπὸ τὴν πολλὴ βροχὴ κόλλησαν ἐπάνω της καὶ δὲν τὴν ἄφηναν νὰ περπατῇ γρήγορα. Φτάσαμε στὸ σπίτι σ' ἐλεεινὴ κατάσταση. Τὰ ροῦχα μας ἔσταζαν καὶ τὰ ψυθάκια μας εἶχαν γίνει σὰ χωνιά.

·Η Κλεώνη μᾶς περίμενε μὲ καρδιοχτύπι δυνατό:

«"Αχ! θὰ μοῦ κρυώσετε! Πῶς δὲν προφτάσετε νὰ γυρίσετε πιὸ νωρίς; Γρήγορα ν' ἀλλάξετε φορέματα».

·Άμεσως ρίχνει ἔύλα στὴ φωτιὰ νὰ στεγνώσωμε καὶ νὰ ζεσταθοῦμε.

«"Ο γάτος μου!» ἥταν ἡ πρώτη λέξη ποὺ εἴπε ἡ Νικομάχη μόλις μπῆκε στὸ σπίτι. Τοῦ κάκου ἔψχνε μὲ τὸ μάτι της κάθε γωνιά, περιμένοντας ν' ἀκούση

τὸ ἀγαπητό του νιαούρισμα. Ὁ Μαῦρος δὲ φαινόταν πουθενά.

Ἡ Νικομάχη ἔπεσε στὸ κρεβάτι πικραμένη· εἶχε δυνατὸ πυρετό. Ἀνήσυχη ἡ γριούλα μοῦ ἔφερε ἔνα ζεστὸ καὶ μοῦ εἶπε:

«Καίει καὶ ψήνεται ἡ καημένη ἡ Νικομάχη μου. Τῆς ἔδωσα ἔνα ζεστὸ ἀπὸ ἄγριολούλουδα καὶ φύλαξα λιγάκι καὶ γιὰ σένα. Ἐχω ἔνα φύρο στὴν καρδιά. Ἔτσι ἀδύνατη καθὼς εἰναι . . . Ἄχ! πῶς φοβοῦμαι μὴ μοῦ ἀρρωστήσῃ βαριά . . .»

37. Πῶς θρέψης ὁ γάτος.

Ἡ Νικομάχη ξημέρωσε χειρότερα. Τρέχω καὶ φωνάζω τὸ γιατρό. Πρόσταξε βεντοῦζες κι ἔνα γιατρικό.

«Ἐχει πάρει δυνατὸ κρυολόγημα, μᾶς λέει ὁ γιατρός, καὶ πρέπει νὰ προσέξετε».

Ἡ Νικομάχη μέσα στὸν πυρετό της μὲ παρακαλοῦσσε μὲ δακρυσμένα μάτια νὰ τῆς βρῶ μὲ κάθε τρόπο τὸ Μαῦρο της. *

Ἐτρεξα παντοῦ. Δὲν ἄφησα δρομάκι ἀγύριστο. Χαμένος κόπος! Πουθενὰ δὲν τὸν βρῆκα.

Τὴν ἄλλη μέρα στὸ σχολεῖο τὸ εἶπα στοὺς φίλους μου καὶ αὐτοὶ μοῦ ὑποσχέθηκαν νὰ ἔχουν τὰ μάτια τους τέσσερα καὶ νὰ μοῦ φέρουν τὸ Μαῦρο, ἀν τυχὸν τὸν βροῦνε.

Πέρασαν τρεῖς ἡμέρες. Εἶχαμε πιὰ δλοι ἀπελπιστῆ. Τὴν τρίτη ἡμέρα, βράδυ βράδυ, πήγαινα ν' ἀγοράσω ἔνα γιατρικὸ τῆς Νικομάχης.

Ἐκεῖ ποὺ πήγαινα σ' ἔνα δρόμο στενό, ἀπαντῶ τὸ Στρεψιάδη. Ἡταν τυλιγμένος μὲ τὸ πλατὺ πανωφόρι

του καὶ στὴ μασχάλη του κρατοῦσε ἔνα μεγάλο δέμα. Ταράχτηκε ἀμα μὲ εἰδε.

«Ποῦ τρέχεις τέτοια ὥρα ;» τὸν ρωτῶ.

— «Καὶ σὺ δὲ γυρίζεις στοὺς δρόμους τέτοια ὥρα ;» μοῦ ἀποκρίθηκε.

— «Μὰ ἐγὼ ἔχω τὸ λόγο μου. Ἡ Νικομάχη εἶναι πολὺ ἀρρωστη καὶ πάω νὰ τῆς φέρω γιατρικό. Ἐχασε καὶ τὸ γάτο της καὶ ἡ μεγάλη της λύπη τὴν κάνει χειρότερα».

— «Τί ἀνόητη νὰ στενοχωριέται ἔτσι γιὰ ἔνα ζῶο» εἶπε ὁ Σρεψιάδης γελώντας περιπαιχτικά.

— «Πρέπει νὰ τ' ἀγαποῦμε καὶ τὰ ζῶα» εἶπα.

— «Δὲν ἔχω καιρὸν ν' ἀκούω τὶς ἀνοησίες σου. Καλὴ νύχτα» εἶπε καὶ ἔκαμε νὰ φύγη.

Ἐξαφνα, δὲν ξέρω πῶς, μία ύποψία πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ μου. Ποῦ πήγαινε; Τί ἦταν ἔκεινο τὸ χοντρὸ δέμα ποὺ ἔκρυβε κάτω ἀπὸ τὸ πανωφόρι του;

Μ' ἔνα πήδημα τὸν φεύγω, τὸν ἀρπάζω ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τοῦ λέω :

«Ποῦ πᾶς ; καὶ τί ἔχεις ἔκει ποὺ τὸ κρύβεις ἔτσι ;»

— «Φύγε ἀπὸ δῶ, χωριάτη· δὲ θὰ σοῦ δώσω λόγο».

— «Δὲ σ' ἀφήνω, ἀν δὲ μοῦ δεῖξης τί κρατεῖς ἔκει μέσα».

— «Ἀφησέ με ἡ θὰ φωνάξω» κι ἔκαμε νὰ φύγη, ἐνῶ ἔσφιγγε δυνατὰ τὸ δέμα του.

Ἐξαφνα ἔνα πνιγμένο νιαούρισμα ἀκούεται κάτω ἀπὸ τὸ πανωφόρι του.

«Ο Μαῦρος» εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου· «θὰ τὸν βρῆκε στὸ δρόμο καὶ ποιδς ξέρει ποὺ τὸν πάει γιὰ νὰ τὸν βασανίσῃ».

Χύνομαι ἀπάνω του, τὸν ωίχνω χάμω, ἀκουμπῶ· τὸ γόνατό μου στὸ στῆθος του, τραβῶ τὸ πανωφόρι· καὶ βρίσκω κάτω ἀπὸ τὴν μασχάλη του ἓνα σακούλι δεμένο μὲ σκοινί. Μέσα σ' αὐτὸν παράδερνε καὶ τινάζόταν ἕνα ζῶο.

Τὸ κακόπαιδο! κρατοῦσε ἕνα χοντρὸν μπαστούνι. Τὸ παίρνω ἀπὸ τὸ χέρι του· τὸ πετῶ μακριὰ καὶ γρήγυρα γρήγορα λύνω τὸ σκοινὶ τοῦ σακουλιοῦ. Ὁ Μαῦρος τινάζεται ἔξω καὶ φεύγει τρέχοντας στὸ σπιτάκι τῆς Κλεώνης.

Δὲν κρατήθηκα. Ἀπάνω στὸ θυμό μου τοῦ κατέβασα μιὰ γροθιά.

«Ποῦ τὸ πήγαινες τὸ ζῶο; ἔ;»

— «Τὸ πήγαινα στὴν θάλασσα νὰ τὸ πνίξω. Πρῶτα θὰ τὸ βασάνιζα καὶ θὰ τὸ τσάκιζα στὸ ξύλο· δπως θὰ τσακίσω κι ἐσένα, παλιοχωριάτη». ἀποκρίθηκε μὲ λύσσα. «Ἐσὺ ἔγινες αἰτία νὰ μᾶς διώξῃ ἀπὸ τὸ σπίτι του ὁ Λεωκράτης γιὰ νὰ μπῆς ἔσύ. Μὰ ἐννοια σου καὶ θὰ λογαριαστοῦμε καλά».

— «Φαντάζεσαι τοὺς ἄλλους σὰν τὸν ἑαυτό σου»· τοῦ λέω. «Μὰ ἐγὼ καλύτερα ἔχω νὰ πεθάνω ἀπὸ τὴν πεῖνα παρὰ νὰ γίνω σὰν κι, ἐσένα κόλακας» καὶ τοῦ γύρισα τὶς πλάτες.

38. Ἡ Νικομάχη ἀφρωστη·

Ἔταν βουβὸν τὸ σπίτι τῆς Κλεώνης καὶ σὲ μεγάλη λύπη βυθισμένο. Ὁ πυρετὸς τῆς Νικομάχης δὲν ἔπεφτε· καὶ τὸ καημένο τὸ κορίτσι ἔλιωνε σὰν τὸ κερὶ μέρα μὲ

τὴν ἡμέρα. Ὁ γιατρὸς φαινόταν πολὺ σιγλογισμένος. Ἡ Νικομάχη δὲ θὰ ξανάβρισκε πιὰ τὴν ύγια τῆς. Κι ἐγὼ τὰ παράτησα δλα, μαθήματα καὶ γυμναστική, καὶ βοηθοῦσα τὴν γριούλα.

¶ Ραγιζόταν ἡ καρδιά μου σὰν τὴν ἔβλεπα γονατισμένη ἐμπρὸς σ' ἓνα ἀγαλματάκι τῆς Ἀθηνᾶς. Παρακαλοῦσε τὴν θεὰ νὰ κάμη καλὰ τὴν ἐγγονούλα της.

Ἡ θεὰ τὴν λυπήθηκε· ἡ ἐγγονή της γύρισε στὸ καλύτερο. Ἐπεισε ὁ πυρετὸς καὶ σὲ λίγες μέρες μπόρεσε νὰ σηκωθῇ. Στὴν ἀρχὴ εἶχε μεγάλη ἀδυναμία. Μὰ σιγὰ σιγὰ δυνάμωσε. ¶

39. Οἱ δικοί μου στὴν Ἀθήνα.

Μιὰ μέρα γυρίζοντας ἀπὸ τὸ σχολεῖο μὲ τὸ Θεαγένη, βλέπω ἀπὸ μακριὰ τὰ κοκκινωπὰ βόδια μας καὶ τὸ ἀμάξι μας ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ μας. Ἡ χαρά μου δὲ λέγεται. Τρέχω κι ἀγκαλιάζω τὸν πατέρα μου καὶ τ' ἀδερφάκια μου.

Ἡ μητέρα μου μ' ἔσφιξε στὴν ἀγκαλιά της καὶ μὲ φίλησε. Ἐπειτα στάθηκε καὶ μὲ καμάρωνε. Ἀργότερα μοῦ εἶπε πώς τῆς φάνηκα πιὸ ὅμορφος καὶ πιὸ μεγάλος.

Φωνάζω τὸ φίλο μου ποὺ στεκόταν παρὰ πέρα. Τὸν πιάνω ἀπὸ τὸ χέρι, τὸν φέρνω στοὺς δικούς μου καὶ τοὺς λέω: «Ο Θεαγένης ὁ φίλος μου, ποὺ τὸν ἀγαπῶ σὰν ἀδερφό».

Ἡ μητέρα μου τὸν ἐφίλησε ὅταν ἀκουσε πώς εἰναι ὁρφανὸς καὶ ἀγαπημένος σύντροφός μου.

«*Ἡρθαμε γιὰ νὰ σὲ δοῦμε, μοῦ λέει ὁ πατέρας, καὶ νὰ δοῦμε καὶ τὴ μεγάλη γιορτὴ τῆς Ἀθηνᾶς.*»

Μπαίνομε στὸ σπίτι. *Ἡ Νικομάχη* μὲ τὴ γιαγιά της τρέχουν καὶ τοὺς ὑποδέχονται μὲ πολλὴ εὐγένεια καὶ μὲ μεγάλη χαρά. Τὸ μικρὸ σπιτάκι τώρα ἀντιλαλοῦσε ἀπὸ γέλια καὶ χαρές.

Βοήθησα τὸν πατέρα μου καὶ κατεβάσαμε ἀπὸ τὸ ἀμάξι κάμποσα κοτόπουλα, τυρί, μέλι, κρασὶ καὶ ἄλλα πράματα. *Ολα ἀπὸ τὸ σπίτι μας καὶ ἀπὸ τὰ κτήματά μας.*

Καθόμαστε στὸ τραπέζι καὶ τρῶμε μὲ πολλὴ δρεξη δ, τι βρήκαμε πρόχειρο.

Τὸ πρόσωπο τῆς μητέρας μου λάμπει ἀπὸ χαρὰ ὅσο ἀκούει τὰ καλὰ ποὺ τῆς λέει γιὰ μένα ἡ Κλεώνη.

Ο παππούς μου ἀπὸ τὴ χαρά του μὲ τράβηξε στὴν ἀγκαλιά του, μὲ φίλησε καὶ μοῦ λέει: «Ἐχε τὴν εὐχή μου, παιδί μου».

Ἐπειτα ὁ πατέρας ἀρχίζει νὰ μοῦ λέη δσα ἔγιναν στὸ χωριὸ ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ ἔφυγα. Ἡ Ἰώ, ἡ ἀγελάδα μας, μοῦ λέει, γέννησε ἔνα ὅμιορφο μοσχαράκι. Ἡ φοράδα μας ἔνα πουλαράκι. Ἡ θεία μου ἡ Δανάη παντρεύτηκε μὲ τὸ Φίλωνα τὸν περιβολάρη. Τὸ ἀμπέλι μας ἦταν φορτωμένο σταφύλια, καὶ ἄλλα πολλά.

Ἄμα σηκωθήκαμε ἀπὸ τὸ τραπέζι, ὁ παππούς μου μὲ τὸν πατέρα μου πήγαν στὸ σχολεῖο καὶ στὴν παλαίστρα γιὰ νὰ ρωτήσουν τοὺς δασκάλους πῶς πήγαινα στὰ μαθήματα. Καὶ οἱ δυό τους δίνουν καλὲς πληροφορίες.

Οἱ δικοί μου γύρισαν στὸ σπίτι εὐχαριστημένοι, καὶ σὲ λίγο βγήκαμε δλοι περίπατο.

Στὸ δρόμο ἀπαντήσαμε τὸ Λεωκράτη. Πρῶτος σταμάτησε ὁ εὐγενικὸς αὐτὸς ἄρχοντας καὶ μᾶς χαιρέτησε· καὶ μοῦ εἶπε νὰ τὸν συστήσω στοὺς δικούς μου. Τὸ κάνω μὲ δλη μου τὴν εὐχαρίστηση, καὶ ὁ Λεωκράτης τοὺς μιλεῖ πολὺ καταδεχτικὰ κι εὐγενικά. Κοντὰ στ' ἄλλα τοὺς λέει πὼς ἐμένα προτιμᾶ ἀπὸ δλους τοὺς φίλους ποὺ συναναστρέφεται τὸ παιδί του.

‘Ο πατέρας μου τὸν παρακαλεῖ ν’ ἀφήσῃ τὸν Κλεισθένη νὰ ἔρθῃ στὸ χωριό μας στὶς διακοπές.

«Ναί, ναί, μὲ δλη μου τὴν καρδιὰ θὰ τοῦ δώσω τὴν ἄδεια νὰ ἔρθῃ μαζί σας στὸν τρύγο, καὶ σᾶς εὐχαριστῶ μάλιστα πολὺ γιὰ τὸ εὐγενικό σας κάλεσμα».

40. Γιατέ ωνομάστηκε Ἀθῆνα.

Οἱ δικοί μου ἥρθαν στὴν Ἀθήνα, δπως σᾶς εἶπα, γιὰ νὰ μὲ ἰδοῦν, μὰ καὶ γιὰ νὰ ἰδοῦν τὴ μεγάλη γιορτὴ τῆς Ἀθηνᾶς.

Ἡ γιορτὴ τῆς θεᾶς γινόταν κάθε χρόνο τὸν Αὐγουστο. Μὰ κάθε τέταρτο χρόνο οἱ Ἀθηναῖοι τὴ γιόρταζαν πολὺ καλύτερα καὶ τότε τὴν ἔλεγαν τὰ «Μεγάλα Παναθήναια».

Τὸν παλιὸ καιρὸ ὁ βασιλιὰς Ἐρεχθέας εἶχε χτίσει ἔνα μικρὸ χωριουδάκι στὴν ὅχθη τοῦ Κηφισοῦ. Στὴν ἀρχὴ ἦταν χωρὶς ὄνομα καὶ ἄγνωστο. Οἱ κάτοικοὶ του ὅμως ἦταν παλικάρια καὶ πολὺ ἔξυπνοι. Γι’ αὐτὸ ὁ Δίας ποὺ ἔρει ἀπὸ πρωτύτερα τί θὰ γίνη, γνώριζε πὼς αὐτὸ τὸ χωριουδάκι θὰ γίνη μιὰ πέρα ἡ πιὸ δοξασμένη πολιτεία τοῦ κόσμου.

Τὸ ἔμαθαν αὐτὸν οἱ θεοί, καὶ ὁ καθένας ἤθελε νὰ δώσῃ τὸ δικό του ὄνομα στὸ μικρὸ χωριὸ τοῦ Ἐρεχθέα. Οἱ ἀνθρωποι δμως ποὺ ζοῦσαν ἔκει ἤξεραν καλὰ δύο τέχνες, νὰ φτιάνουν γερὰ καράβια, γιὰ νὰ ταξιδεύουν στὴ θάλασσα, καὶ νὰ φτιάνουν ὠραῖα ἄγγεῖα καὶ νὰ πελεκοῦν τὶς πέτρες, γιὰ νὰ κάνουν ἀγάλματα καὶ ναοὺς γιὰ τοὺς θεούς.

Ο Δίας λοιπὸν ἀποφάσισε μονάχα δυὸ θεοὶ ν' ἀγωνιστοῦν μεταξύ τους, γιὰ νὰ δώσουν τὸ ὄνομά τους στὸ νεόχτιστο χωριό, ὁ Ποσειδῶνας, ὁ θεὸς τῆς θάλασσας, καὶ ἡ Ἀθηνᾶ, ποὺ προστατεύει τὶς τέχνες.

Τὴν ἡμέρα ποὺ πρόσταξε ὁ Δίας, ἥρθαν δλοι καὶ κάθισαν σὲ χρυσοὺς θρόνους, κοντὰ στὴν ὅχθη τοῦ Κηφισοῦ. Ψηλότερα ἀπ' δλους ἦταν ὁ θρόνος τοῦ Δία. Στὸ πλάγι του εἶχε καθίσει ἡ Ἡρα μὲ τὰ μεγάλα μάτια. Παρέκει ἦταν ὁ Ἀπόλλωνας μὲ

Ἡ Ἀθηνᾶ, ποὺ προστατεύει τὶς τέχνες. (σ. 86).

χρυσὴ λύρα στὸ χέρι, καὶ κοντά του ἡ ἀδερφὴ του ἡ
Ἄρτεμη, μὲ τόξο καὶ σαῖτες στὸ χέρι, ἔτοιμη γιὰ κυνήγι.

Πίσω τους καθόταν ἡ Ἀφροδίτη, ἡ θεὰ τῆς ὁμορφιᾶς, ὁ Ἄρης, ὁ ἀτρόμητος θεὸς τοῦ πολέμου, καὶ ἡ Δήμητρα, ἡ θεὰ τῆς γεωργίας, αὐτὴ ποὺ ἔμαθε τοὺς ἀνθρώπους νὰ σπέρνουν καὶ νὰ θερίζουν τὸ σιτάρι. Ἐκεῖ ἦταν καὶ ὁ Πλούτωνας, ὁ θεὸς τοῦ Ἀδη, καὶ ὁ Ἡφαιστος, ὁ θεὸς τῆς φωτιᾶς. Πίσω ἀπὸ τὸ Δία καθόταν ὁ Ἔρμης, μὲ τὰ φτερωτά του πόδια.

Μέσα σ' ἐκείνη τὴν συνέλευση ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ποσειδῶνας στέκονταν ἀμίλητοι καὶ περίμεναν τὸ Δία ν' ἀποφασίσῃ. Ἡ Ἀθηνᾶ κρατοῦσε στὸ δεξὶ της χέρι τὸ ἀκίνητο δόρυ της· στὸ χέρι τοῦ Ποσειδῶνα ἔλαμπε ἡ τρίαινά του, ποὺ κάνει τὴν θάλασσα νὰ τρέμη. Τότε εἶπε ὁ Δίας:

« Ὁποιος ἀπὸ τοὺς δύο θεοὺς θὰ κάμη νὰ βγῆ ἀπὸ τὴν γῆ τὸ δῶρο, τὸ πιὸ χρήσιμο στοὺς κατοίκους τῆς Ἀττικῆς, αὐτὸς θὰ δώσῃ τὸ ὄνομά του στὸ χωριὸ τοῦ Ἐρεχθέα. »

Αμέσως σηκώθηκε ὁ Ποσειδῶνας καὶ μὲ τὴν τρίαινά του χτύπησε δυνατὰ τὸ χῶμα. Τότε ἀμέσως ἀνατράχτηκε ἡ γῆ καὶ μέσα ἀπὸ τὰ σπλάχνα της τινάχτηκε ἔνα πεντάμορφο ἄλογο, ἀσπέρ σὰν τὸ χιόνι.

Οἱ θεοὶ τὸ κοίταζαν μὲ θαυμασμό. Ἡ χαίτη του ἀνέμιζε στὸν ἀέρα, τὰ μάτια του ἔλαμπαν καὶ τὰ γοργὰ πόδια του ἔτοιμάζονταν νὰ πηδήσουν καὶ νὰ τρέξουν.

Ἡ Ἀθηνᾶ ἀτάραχη ἔσκυψε ἥσυχα στὴ γῆ, τὴν ἔσκαψε λίγο μὲ τὸ ἀριστερό της χέρι κι ἔρριξε στὸ μικρὸ λάκκο ἔνα μικρὸ σπόρο ποὺ κρατοῦσε στὸ δεξὶ της χέρι. Δὲν ἔλεγε τίποτε, μόνο μὲ χαμόγελο στὰ

χείλη κοίταζε τοὺς ἄλλους θεούς. Καὶ νά, ἀμέσως φυτρώνει ἀπὸ τὴ γῆ ἔνα μικρὸ βλαστάρι, ποὺ μεγαλώνει στὴ στιγμὴ καὶ γίνεται δέντρο μεγάλο μὲ κορμό. Καὶ στὴ στιγμὴ γεμίζει μὲ κλαδιά, κλωνιὰ καὶ φύλλα ποὺ ἔλαμπαν σὰν ἀσήμι. Τὸ δέντρο δλο καὶ μεγάλωνε, καὶ τὰ κλαδιά του ἔγερναν φορτωμένα ἀπὸ καρποὺς πρασινωπούς, γεμάτους χυμό.

«Πατέρα Δία» λέει τότε ἡ Ἀθηνᾶ· «αὐτὸ εἶναι τὸ δῶρο μου. Τὸ ἄλιο τοῦ Ποσειδῶνα, θὰ κάμη αὐτὸν τὸ λαδ *v' ἀγαπήσῃ* τὸν πόλεμο καὶ τὰ αῖματα. Τὸ δῶρο τὸ δικό μου, ἡ ἐλιά, θὰ εἶναι σημεῖο τῆς εἰρήνης, τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς εὔτυχίας».

Τότε δλοι οἱ ἀθάνατοι θεοὶ φώναξαν μὲ μιὰ φωνή:

«Τὸ δῶρο τῆς Ἀθηνᾶς εἶναι τὸ καλύτερο! Καὶ τὸ χωρὶ ἀυτὸ ποὺ μιὰ μέρα θὰ γίνη ἡ πιὸ δοξασμένη πολιτεία τοῦ κόσμου, θὰ πάρῃ τ' ὄνομα τῆς Ἀθηνᾶς».

«Ετσι πῆρε τ' ὄνομά της ἡ Ἀθήνα».

Η θεὰ ἀπὸ τότε προστατεύει τὴν ἀγαπημένη της χώρα. Οἱ Ἀθηναῖοι τῆς ἔχτισαν στὴν Ἀκρόπολη ἔνα λαμπρότατο ναό, τὸν Παρθενῶνα, καὶ γιὰ τιμή της γιορτάζουν τὰ Παναθήναια.

41. Ἐτειμασίες γιὰ τὰ μεγάλα Παναθήναια.

Πλησίασε ἡ μεγάλη γιορτὴ τῆς θεᾶς. Ὁχτὼ ἡμέρες ἀδιάκοπα ἔφταναν στὴν Ἀθήνα χιλιάδες ἀνθρωποι ἀπὸ τὰ περίχωρα κι ἀπ' δλη τὴν Ἑλλάδα. Πολλοὶ ἔφερναν μαζί τους καὶ τὰ ζῶα ποὺ θὰ υστίαζαν στὴ θεά.

Η Ἀθήνα ἦταν ἀδύνατο νὰ χωρέσῃ δλον τὸν

κόσμο ποὺ μαζεύτηκε τότε ἐκεῖ. Γι' αὐτὸ οἱ πιδοπόλλοι ἀπὸ τοὺς πανηγυριῶτες, ποὺ τὸ ἥξεραν, ἔφερναν σκηνὲς μαζί τους, τὶς ἔστηναν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη κι ἔμεναν ἐκεῖ.

'Ο Θεαγένης κι ἐγὼ γιὰ διασκέδαση πηγαίνωμε συχνὰ ἐκεῖ καὶ βλέπαμε τὸν κόσμο, καὶ μᾶς ἄρεσε δάσυνήθιστος θόρυβος, οἱ φωνὲς τῶν ἀνθρώπων, τὰ χλιμιντρίσματα τῶν ἀλόγων, τὰ μουγκρητὰ τῶν ἀγελάδων καὶ τὰ βελάσματα τῶν προβάτων. Στὰ σχολεῖα, στίς παλαιστρες καὶ στὸ Στάδιο ἄλλος λόγος δὲ γινόταν παρὰ γιὰ τὸ μεγάλο πανηγύρι. Ποτέ μου δὲν τὸ εἶχα ἰδεῖ. Μπορεῖτε λοιπὸν νὰ φανταστῆτε πῶς τὸ περίμενα !

Σὲ ὅλα τὰ σχολεῖα εἶχαν διαλέξει τὰ πὶ καλόφωνα παιδιὰ καὶ τὰ γύμναζαν στοὺς ὕμνους ποὺ θὰ τοὺς τραγουδοῦσαν μὲ κιθάρες καὶ μὲ ἄλλα μουσικὰ ὅργανα.

'Ο κάνθε μαθητὴς μάθαινε χωριστὰ τὸ μέρος του. Αφοῦ ὅλα τὰ παιδιὰ ἔμαθαν τὸ τραγούδι τους, τότε τὰ μάζεψαν ὅλα σ' ἔνα μέρος γιὰ νὰ γίνη ἡ γενικὴ δοκιμή, νὰ ἴδουν ἀν πήγαιναν σύμφωνα δλες οἱ φωνές.

Στὴν ἐποχὴ ἐκείνη εἶχα πολὺ ὡραία φωνή. Τὰ μαθήματα τοῦ Κρατίνου τὴν εἶχαν γυμνάσει καλά.

Εἴκοσιπέντε ἀπὸ τοὺς νέους τῆς παλαιστρας του διάλεξε ὁ Κρατίνος, γιὰ νὰ τραγουδήσουν στὸ χορό, ἀπ' δλους δμως στὸν Κλεισθένη καὶ σ' ἔμένα εἶχε τὶς περισσότερες ἐλπίδες του.

Τί αὐτηρότητα δμως ἦταν ἐκείνη ! Δὲ συγχωροῦσε οὔτε τὸ παραμικὸ λάθος· δλα τὰ ἥμελε σωστά· τὴ στάση μας, τὴν κάθε κίνηση, τὴν κάθε φωνή,

·άκομη καὶ τὶς συλλαβὲς τοῦ ὕμνου ποὺ θὰ τραγουδούσαμε στὴ θεά.

Οἱ δοκιμὲς εἶχαν πετύχει καὶ ήμαστε ἔτοιμοι.

42. Τὰ μεγάλα Παναθήναια.

Ξημέρωσε ἡ μεγάλη ήμέρα. Τὰ Παναθήναια ἄρχισαν ἀπὸ τὸ πρωὶ μὲ ἀγῶνες ἵππικούς, κοντὰ στὸν Ἱλισό.

Οἱ πλουσιώτεροι Ἀθηναῖοι εἶχαν στείλει ἐκεῖ τὰ καλύτερα ἄλογά τους. Τὰ ὠδηγοῦσαν οἱ γιοί τους, ἀν ἥταν ἔφηβοι. Καὶ ὁ Λεωκράτης ἔστειλε ἔξι ἄλογα θαυμάσια. Ὁ φίλος μου ὁ Κλεισθένης ἥταν λυπημένος ποὺ δὲν ἥταν ἀκόμη δεκαοχτὼ χρονῶν, γιὰ ν' ἀγωνιστῇ μὲ τὰ πατρικά του ἄλογα.

Μὲ πόση χάρη καβαλίκεψαν οἱ ὅμιρφοι νέοι τὰ περήφανα ἄλογά τους! Καὶ πόσο εὔκολα τὰ ὠδηγοῦσαν, γιατὶ ἥταν ἔξυπνα καὶ καταλάβαιναν μὲ εύκολία τί θέλει ὁ καβαλάρης τους.

Ἀνυπομονοῦσαν νὰ παραβγοῦν στὸ τρέξιμο. Κρατοῦσαν τὰ κεφάλια τους ψηλά, τὰ μάτια τους ἔβγαζαν φλόγες. Μὲ αὐτὶὰ ὀλόρθα στέκονταν στὴ σειρὰ καὶ περίμεναν ν' ἀκούσουν τὴ σάλπιγγα γιὰ νὰ δρμήσουν.

Ἄργουσε ἡ σάλπιγγα καὶ αὐτὰ στενοχωριοῦνταν, δάγκαναν τὰ χιλινάρια τους, κινοῦσαν τὴ χαίτη τους καὶ χτυποῦσαν τὸ χῶμα μὲ τὰ λεπτὰ καὶ δυνατά τους πόδια. Πολλὰ γλιμίντριζαν καὶ ἔδειχναν ἔτσι τὴ στενοχώρια τους.

Ἐξαφνα ἀκούστηκε τὸ σάλπισμα καὶ ἀρχισε ὁ ἀγῶνας. Τὰ φιλότιμα ζῶα λὲς καὶ πετοῦν. Τὸ χῶμα μόλις τὸ ἀγγίζουν. Τὰ πέταλά τους βγάζουν σπίδες. Θαρ-

ρεῖς πὼς εἶναι ἔνα σῶμα μὲ τὸν καβαλάρη καὶ μιὰ θέληση ἔχουν καὶ οἱ δυό, πὼς νὰ κερδίσουν τὸ βραβεῖο τῆς νίκης.

Ἄπὸ μικρὸ παιδὶ ἀγαποῦσα τ' ἄλογα· μὰ ἔκείνη τὴν ἡμέρα τὰ λάτρευα. Ὁ πατέρας μου βλέποντας τὴν ἀγάπη μου καὶ τὸν ἐνθουσιασμό μου, μοῦ φανέρωσε ἔνα μυστικό. Μοῦ εἶπε πὼς μεγάλωνε γιὰ μένα ἔνα πολὺ ὅμορφο πουλαράκι. Ἀπὸ τὴ χαρά μου ἀρπαξα τὸ χέρι του καὶ τοῦ τὸ φίλησα. Δὲν τοῦ εἶπα ὅμως λέξη, γιατὶ δλη μου ἡ προσοχὴ ἦταν στ' ἄλογα ποὺ ἔτρεχαν.

Κι' ἔγώ, δπως καὶ δλος ὁ ἄλλος κόσμος, μὲ καρδιοχτύπι περιμέναμε τὸ ἀποτέλεσμα. Περιμέναμε νὰ ἴδοῦμε ποιὸς θὰ ἦταν ὁ εὐτυχισμένος ποὺ θὰ ἔπαιρνε τὸ βραβεῖο σ' αὐτὸ τὸ ἀγώνισμα. Ὅλοι ἐλπίζαμε πὼς θὰ νικοῦσαν τ' ἄλογα τοῦ Λεωχράτη· καὶ οἱ ἐλπίδες μας βγῆκαν ἀληθινές. Ἀπὸ τὰ ἔξι ἄλογά του τὰ πέντε νίκησαν.

Ὑστερα ἀπὸ τοὺς ἵππικοὺς ἀγῶνες ἀρχισαν τ' ἄλλα ἀγωνίσματα, τὸ πάλεμα, τὸ τρέξιμο, τὸ πήδημα, ὁ δίσκος, τὸ κοντάρι. Τὸ σχολεῖο μας ἔπηρε τέσσερα πρῶτα βραβεῖα.

Ο Θεαγένης νίκησε στὸ κοντάρι, ὁ Κλεισθένης στὸ δίσκο, ὁ Λυκέδας στὸ πάλεμα κι ἔγώ στὸ τρέξιμο.

Ἐνα ὅμορφο στεφάνι καμωμένο μὲ κλαδιὰ ἀπὸ τὴν ἱερὴ ἐλιὰ τῆς Ἀθηνᾶς κι ἔνα θαυμάσιο πήλινο ἀγγεῖο μὲ λάδι ἀπὸ τὴν ἴδια ἐλιὰ ἦταν τὸ βραβεῖο τῆς νίκης μας.

Ὑστερα ἀρχισαν οἱ μουσικοὶ ἀγῶνες στ' Ὁδεῖο, κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη. Καὶ σ' αὐτὸὺς δὲν ἔμεινε πίσω τὸ σχολεῖο μας· νίκησε ὁ Κλεισθένης καὶ πῆρε τὸ στεφάνι. Ἐγὼ πῆρα πρῶτο ἔπαινο.

43. Η μεγάλη πομπή.

Τὸ πιὸ ὠραῖο μέρος στὴ μεγάλη αὐτὴ γιορτὴ ἦταν ἡ πομπὴ. Τρέξαμε κι ἐμεῖς γρήγορα νὰ πιάσωμε θέση, γιὰ νὰ ἴδοῦμε καλά.

Χιλιάδες κόσμος ἔκεινοῦσε ἀπὸ τὸν Κεραμεικὸν νὰ φέρῃ ὡς τὴν Ἀκρόπολη τὸ νέο πέπλο τῆς θεᾶς.

Δὲν εἶχαν δεῖ τὰ μάτια μου ὡς τότε τέτοιο ἀριστούργημα. Τὸν πέπλο αὐτὸν τὸν εἶχαν ὑφάνει τὰ καλύτερα κορίτσια τῆς Ἀθήνας καὶ εἶχαν κεντήσει ἀπάνω μὲ τέχνη τὰ μεγάλα κατορθώματα τῆς θεᾶς.

Ἐμπρὸς ἐμπρὸς στὴν πομπὴν ἦταν πολλὲς σειρὲς κορίτσια ἀπὸ τὶς πιὸ εὐγενικὲς οἰκογένειες. Ἡταν ντυμένα ὅμορφα καὶ φοροῦσαν στεφάνια ἀπὸ κρίνους στὰ κεφάλια τους. Μὲ τ' ἀσπρὰ τους χέρια βαστοῦσαν στὸ κεφάλι τους ἀπὸ ἕνα πανεράκι ποὺ εἶχε μέσα δσα χρειάζονταν γιὰ τὴ θυσία.

Ἐπειτα ἔρχονταν ἄλλες σειρὲς κορίτσια, ποὺ οἱ γονεῖς τους δὲν ἦταν ντόπιοι Ἀθηναῖοι. Ἄυτὰ κρατοῦσαν τὰ καπέλα καὶ τὶς ὅμπρέλες τῶν Ἀθηναίων παρθένων ποὺ πήγαιναν μπροστά τους.

Πίσω ἀπὸ τὰ κορίτσια ἀκολουθοῦσαν γέροι σοβαροί, ποὺ οἱ ἀσπρες γενειάδες τους κυμάτιζαν ἀπάνω στοὺς καθαροὺς χιτῶνες τους. Φοροῦσαν στὸ κεφάλι τους στεφάνια ἀπὸ ἀσπρα τριαντάφυλλα, καὶ εἶχαν στὰ χέρια τους κλωνάρια ἀπὸ ἔλια.

Ἐπειτα ἀπὸ αὐτοὺς ἔρχονταν πολλὲς σειρὲς ἀπὸ ὠραίους ἀνθροστολισμένους ἄντρες· ἥταν δλοι ψηλοί, λεβέντες καὶ κρατοῦσαν λόγχες κι ἀσπίδες, σὰ νὰ πήγαιναν στὸν πόλεμο.

Πίσω ἀπ' αὐτοὺς ἀκολουθοῦσαν οἱ ἔφηβοι, παλικά-

Μπῆκαν στὸ ναὸ τῆς Ἀθηνᾶς, τὸν Παρθενῶνα (σ. 94).

ρια δεκαοχτὼ χρονῶν, ντυμένοι πολὺ ὄμορφα, ἄλλοι καβάλα σὲ ώραια ἄλογα καὶ ἄλλοι πεζοί.

Τελευταῖα ἔρχονταν πολλὲς σειρὲς παιδιά, δλα-

καλοκαμωμένα φοροῦσαν στενὸ χιτῶνα καὶ στὸ κεφάλι στεφάνι ἀπὸ τριαντάφυλλα.

"Υστερα ἦταν οἱ ἀντιπρόσωποι, ποὺ ἔστειλαν οἱ ἀποικίες ἐπίτηδες γιὰ τὴν πομπή.

Κάθε συντροφιὰ ἔψελνε τὸν ὕμνο στὴ θεά. Πίσω ἀπὸ τοὺς ἔνενους ἀκολουθοῦσαν μουσικοῖ, ποὺ ἔπαιζαν κιθάρες κι αὐλούς καὶ ὕστερα οἱ τραγουδιστές, π.ν τραγουδοῦσαν μὲ γλυκιὰ φωνή.

"Ἐπειτα ἀπὸ δλα αὐτὰ ἔρχόταν ἔνα παράξενο πλοῖο ποὺ τὸ κινοῦσαν ρόδες κρυμμένες. Στὸ κατάρτι του ἦταν ἀπλωμένος σὰν πανὶ ὁ νέος πέπλος τῆς θεᾶς.

Ἡ πομπὴ προχωροῦσε στὴν Ἀκρόπολη σιγάσιγὰ καὶ μὲ μεγαλοπρέπεια. Στὰ πεζοδρόμια δεξιὰ κι ἀριστερὰ στέκονταν χιλιάδες κόσμος, κι ἔρραιναν μὲ λουλούδια τὸν ἵερο πέπλο τῆς θεᾶς.

"Ετσι φτάσαμε κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη. Τὸ ἵερο πλοῖο σταμάτησε καὶ τὸν πέπλο τῆς θεᾶς τὸν πῆραν τὰ κορίτσια μὲ μεγάλη εὐλάβεια.

Ἡ πομπὴ ἀνέβηκε τότε στὴν Ἀκρόπολη. Οἱ ὁραιότερες παρθένες μπῆκαν στὸ ναὸ τῆς Ἀθηνᾶς, τὸν Παρθενώνα, καὶ πῆγαν νὰ κρεμάσουν τὸν πέπλο στὸ βωμὸ τῆς θεᾶς.

Νομίζω πὼς βλέπω ἀκόμη τὸν ἄρχοντα τῆς πολιτείας νὰ παίρνῃ ἀπὸ τὰ χέρια τῶν παρθένων τὸν ἵερο πέπλο καὶ νὰ τὸν προσφέρῃ στὴ θεά;

Τὸ βράδυ πῆγα μαζὶ μὲ τοὺς γονεῖς μου στὴ λαμπαδοδομία τῶν ἐφήβων. Ὁ πρῶτος ἐφηβος ἀνάβει τὴ λαμπάδα του ἀπὸ τὸ βωμό, καὶ τρέχοντας δίνει τὴ φλόγα στὸ δεύτερο, ὁ δεύτερος στὸν τρίτο κι ἔτσι ὡς τὸ τέλος. Ἀλιμονο σ' ὅποιον ἀφήσῃ νὰ τοῦ σβήσῃ ἡ φωτιά του! Τὸν βγάζουν ἔξω ἀπὸ τὴ

σειρὰ καὶ δλο τὸ πλῆθος τὸν κυνηγᾶ μὲ φωνὲς περιπαιχτικές.

‘Η λαμπαδοδρομία εἶναι ἀπὸ τὶς ὡραιότερες διασκεδάσεις ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ χαρῇ στὴ ζωὴ του.

‘Η μεγάλη γιορτὴ τῆς θεᾶς κράτησε τέσσαρες μέρες.

Τὴν τελευταία ἔσφαξαν χιλιάδες πρόβατα καὶ βόδια, ἔστρωσαν μεγάλα τραπέζια μέσα σὲ δημόσιους κήπους, κι ὅλος ὁ λαὸς ἔφαγε καὶ ἤπιε. ‘Υστερα ἀρχισαν οἱ μουσικές, τὰ τραγούδια καὶ οἱ χοροὶ καὶ κράτησαν ώς τὸ πρωΐ.

44. Οἱ δικοί μου γυναῖκες στὸ χωριό.

Τελείωσαν τὰ Παναθήναια καὶ ἦρθε ἡ ὥρα νὰ φύγουν οἱ δικοί μου γιὰ τὸ χωριό.

‘Η μητέρα μου ἔφευγε ἥσυχη, γιατὶ εἶδε τὴ μεγάλη περιποίηση ποὺ εἶχα στὸ σπίτι τῆς Κλεώνης. ‘Ο πατέρας μου μᾶς ἔταξε πῶς γρήγορα θὰ ξαναγύριζε νὰ μὲ πάρη μαζὶ μὲ τὸν Κλεισθένη.

«Τὸ Θεαγένη, πατέρα, τὸν ξέχασες; Δὲ θὰ τὸν πάρωμε μαζί μας;»

— «Πῶς ὅχι! Μπορεῖ νὰ λείψῃ τὸ καλὸ αὐτὸ παιδί; Μάλιστα συλλογίστηκα νὰ προσκαλέσω καὶ τὴ Νικομάχη. Μοῦ φαίνεται χλωμὴ κι ἀδύνατη· ὁ καθυρόδες ἀέρας τοῦ χωριοῦ μας θὰ τῆς κάμη καλό.»

— «Χρυσέ μου πατέρα, μὲ αὐτὸ ποὺ συλλογίστηκες κάνεις ἔνα μυστήριο. Εἶναι τόσο καλὴ ἡ Νικομάχη καὶ τόσο περιποιητική, ποὺ κι ἀδερφή μου νὰ ἥταν δὲ μὲ κοίταξε ἔτσι.

‘Ἐνῶ συνοιλούσαμε, ἡ Νικομάχη καὶ ἡ μητέρα μου εἶχαν ξεκαρδιστὴ στὰ γέλια, γιατὶ ἡ ἀδερφούλα μου,

ποὺ ἦταν τώρα τριῶν χρονῶν, ζητοῦσε ν' ἀνεβῆ στὸ
ἄμαξι μαζὶ μὲ τὸ γάτο. Κι ἐκεῖνος ἔμενε στὴν ἀγκα-

Πῆγαν νὰ κρεμάσουν τὸν πέπλο στὸ Ξωμὸ τῆς θεᾶς. (σ. 94).

λιά της, ἥτυχος σὰν νὰ ἥθελε νὰ ταξιδέψῃ.

Πῆγα νὰ τῆς τὸν πάρω, μὰ στάθηκε ἀδύνατο. Ἡ
Φιλομήλα κλαίει, φωνάζει, δὲ θέλει νὰ τὸν χωριστῇ μὰ

κι ὁ Μαῦρος δὲ μ' ἀφήνει ν' ἀπλώσω τὰ χέρια μου
ἀπάνω του. Ἀγριεμένος ἔτοιμάζει τὰ κοφτερά του
νύχια.

Τὰ ἔχασα καὶ δὲν ἥξερα τί νὰ κάμω. Ἐξαφνα μοῦ
ἥρθε στὸ νοῦ μιὰ ίδέα. Τρέχω στὸ μαγειρειό, ἀρπάζω
ἔνα ψαροκέφαλο καὶ τὸ πετῶ κατὰ γῆς ἐμπρὸς στὴν
ἀδερφή μου.

Τὸ σχέδιό μου πέτυχε. Ὁ γάτος πετάχτηκε ἀμέσως
καὶ ἀρπάζοντας τὸ ψαροκέφαλο ἔγινε ἀφαντος. Ἡ Φι-
λομήλα κοίταζε δεξιὰ κι ἀριστερά, καὶ ἀποροῦσε πῶς
ἔγινε αὐτό. Ἡταν ἀστεῖο τὸ προσωπάκι της, ποὺ ἔδει-
χνε πῶς δὲν καταλάβαινε γιατί ἔτσι γρήγορα καὶ χωρὶς
λόγο τὴν παράτησε δὲ φίλος της.

Όλοι γελάσαμε ἀπὸ τὴν καρδιά μας. Σὲ λίγο τὸ
ἀμάξι ἔκεινησε γιὰ τὸ χωριό.

43. Ὁ πατέρας μου ἥρθε νὰ μᾶς πάρη.

Κράτησε δὲ πατέρας μου τὸ λόγο του. Στὸ μῆνα
ἀπάνω τὸν βλέπω ἔνα πρωὶ ἔξαφνα ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα
μας. Ἡταν μαυρισμένος ἀπὸ τὸν ἥλιο.

«Ἐλα, παιδί μου, λέει, ἀφοῦ μὲ φίλησε. Ἐτοι-
μάσου νὰ πάμε στὸ χωριό. Ἡρθα ἐπίτηδες νὰ σᾶς
πάρω».

Ἐκείνη τὴν στιγμὴ φτάνει καὶ δὲ Θεαγένης. Μόλις
εἶδε τὸν πατέρα μου, τρέχει καὶ τοῦ φιλεῖ τὸ χέρι.

Καὶ οἱ τρεῖς μας τότε μπαίνομε μέσα στὸ σπίτι.
Ἡ Νικομάχη μὲ τὴν συνηθισμένη της εύγένεια τρέχει
καὶ ὑποδέχεται τὸν πατέρα μου.

Σὲ λίγο πήγαμε στὸν κηδεμόνα τοῦ Θεαγένη, νὰ
πάρωμε ἄδεια γιὰ τὸ φίλο μου.

“Ηταν ἀληθινὰ σκληρὸς ὁ κηδεμόνος του καὶ ἀνάποδος ἄνθρωπος.

« Ἄς ἔρθη! » εἶπε στὸν πατέρα μου ἔερα ἔερα.
« Μακάρι νὰ τὸν ἐπαιρνες γιὰ πάντα».

‘Απὸ κεῖ πήγαμε νὰ ζητήσωμε τὸν Κλεισθένη. Ο Λεωκράτης, σωστὸς ἀρχοντας, μᾶς δέχτηκε μὲν εὐγένεια, καὶ μὲ μεγάλη εύχαριστηση ἔδωσε τὴν ἀδεια στὸ παιδί του νὰ ἔρθη μαζί μας στὸ χωριό.

Τώρα ἥρθε καὶ τῆς Κλεώνης ἡ σειρά. Τὴ φώναξε παράμερα ὁ πατέρας μου καὶ τὴν παρακάλεσε ν’ ἀφῆσῃ τὴν ἐγγονή της νὰ ἔρθη μαζί μας.

« Η Νικομάχη, τῆς λέει, εἶναι ἀδύνατη ἀπὸ τὴν ἀρρώστια καὶ πολυκουράζεται. Ο καυθαρὸς ἀέρος τοῦ χωριοῦ καὶ ἡ ἡσυχία πολὺ θὰ τὴν ώφελήσουν. Θὰ γυρίσῃ γεμάτη ὑγεία κι ὅμορφιά. Ἀν δὲ σοῦ ἥταν κουραστικό, θὰ σοῦ ἔλεγα νὰ ἔρθης καὶ σὺ μαζί μας γιὰ λίγες μέρες».

— « Ἔγώ, παιδί μου, εἴμαι πολὺ γριὰ καὶ δὲ βαστῶ σὲ κόπους καὶ ταξίδια, μὰ ἡ Νικομάχη μου νάρθη μὲ τὴν εύχη μου. Κοιράζεται πόρα πολὺ τὸ καημένο τὸ κορίτσι, καὶ πρέπει νὰ ξεκουραστῇ λίγες μέρες».

Η Νικομάχη στὴν ἀρχὴ δὲν ἦθελε νὰ ἔρθη.

« Δὲν μπερδῶ, μᾶς ἔλεγε, νὰ φύγω. Πῶς ν’ ἀφήσω μονάχη τὴ γιαγιά μου! »

· Άλλὰ ἡ γιαγιά της τὴν κατάφερε, καὶ ἔτσι ἀλλαξε γνώμη καὶ δέχτηκε.

46. Πηγαίνω μὲ τοὺς φέλους μου στὸ χωρεύ-

· Η Νικομάχη σὲ λίγο ἥταν ἔτοιμη. Εἶχε δέσει

σ' ἔνα δέμια λίγα φορέματα. Ὁ Μαυροὶς σὰ νὰ κατάλαβε πώς θὰ ἔφευγε ἡ κυρά του καὶ δὲν ἔκολοῦσε ἀπὸ κοντά της οὔτε στιγμή. Τριβόταν ἀπάνω της καὶ νιαούριζε, σὰ νὰ τῆς ἔλεγε: «πάρε με μαζί σου».

— «Ἡσύχασε, Μαυρούλη μου» τοῦ ἔλεγε ἡ Νικομάχη. «Ἐγὼ δὲ φεύγω χωρὶς ἐσένα».

Ο πατέρας στὸ μεταξὺ ἑτοίμασε ἔνα μαλακὸ κάθισμα ἀπὸ ἄχυρα. Ἐκεῖ ἀπάνω κάθισε ἡ Νικομάχη μὲ τὸ Μαυρούλη της στὰ γόνατα. «Υστερα ἀνεβήκαμε κι ἐμεῖς.

Εἶχε βασιλέψει ὁ ἥλιος ἅμα ἔκεινήσαμε. «Οταν προχωρήσαμε στὰ χωράφια, ἀρχισε νὰ σκοτεινιάζῃ καὶ ὁ οὐρανὸς στολίστηκε μὲ ἀμέτρητα ἀστέρια λαμπερά. Οἱ βάτραχοι φώναζαν κοὰξ κοὰξ στὴν ἀκροποταμιὰ τοῦ Κηφισοῦ.

Σὲ λίγο τὸ φεγγάρι πρόβαλε πίσω ἀπὸ τὸν Υμηττό. Ἡταν ὀλοστρόγγυλο· τὸ φῶς του στὴν ἀρχὴ ἦταν κάπως ἀδύνατο, μὰ ὅσο προχωροῦσε ἡ νύχτα ζωήρευε κι ἔφευγε σὰ νὰ ἦταν μέρα.

Αεράκι ἥσυχο καὶ δροσερὸ μᾶς χάιδευε τὸ πρόσωπο κι ἔπαιζε μὲ τὸ ὀλόξανθα μαλλιὰ τῆς Νικομάχης. Απὸ μακριὰ ἀκουε κανεὶς τὸ γλυκὸν ἥχο τῆς φλογέρας κάποιου βοσκοῦ καὶ τὰ βελάσματα τῶν κοπαδιῶν ποὺ ἔβισκαν γύρω στὶς βουνοπλαγιές.

Σιγὰ σιγὰ ἀνοιξε καὶ ἡ δική μας καρδιὰ καὶ μᾶς ἥρθε ἡ ὅρεξη γιὰ τραγούδι. Οἱ γλυκὲς φωνὲς τῆς Νικομάχης καὶ τοῦ Κλεισθένη ἀντιλαλοῦσαν μέσα στὴν ἥσυχη νυχτιὰ σὰν κελάηδημα ἀηδονιοῦ.

ΜΕΡΟΣ Β'.

47. Στὸ χωριό.

Ἐτοι μὲ τραγούδια καὶ χαρὲς φτάσαμε στὸ χωριό.

Νὰ τὸ σπίτι μας! Μὲ τί χαρὰ τὸ ξαναβλέπω!...

Νὰ ἡ μητέρα μου, μὲ τὴν ἀσπρη της ποδιά! Νὰ ὁ παππούς μου, μὲ τὸ γεροντικὸ ραβδί του καὶ τὸ νυχτικό του σκοῦφο! Νὰ καὶ τ' ἀδερφάκια μου!... Οἱ δοῦλες, οἱ γείτονες τρέχουν δλοι νὰ μᾶς ὑποδεχτοῦν. Μᾶς περίμεναν.

«Καλῶς ηρθατε! καλῶς ὠρίσατε! Καλῶς τὰ παιδιά μας» φώναξαν δλοι τους.

Μὰ ποιὸ εἶναι αὐτὸ τὸ τριχωτὸ κοκκινωπὸ πρᾶμα ποὺ πηδάει ἀπάνω μου καὶ κλαίει ἀπὸ χαρὰ καὶ γλείφει τὰ χέρια μου καὶ μοῦ κάνει τόσα παιγνίδια, καὶ τρέχει στὴ μητέρα μου καὶ πάλι ξαναγυρίζει σὲ μένα; Εἶναι ἡ Φλόγα, ποὺ δείχνει τὴ μεγάλη χαρά της δπως μπορεῖ. Τὸ παίρνω τὸ πιστὸ σκυλί, τὸ σύντροφο τῶν παιδικῶν μου χρόνων, καὶ τὸ σφίγγω στὴν ἀγκαλιά μου.

Οἱ φύλοι μους θαυμάζουν τὴν ἐξυπνάδα του καὶ τὴν ἀγάπη του. Ως καὶ τὸ Μαυρούλη πῆγε νὰ τὸν χαιδέψῃ. Αὐτὸς δμως ἀγρίεψε, σήκωσε τὶς τρίχες του, καμπούριασε τὴ ράχη του καὶ χύθηκε μὲ τὰ γαντζωτά του νύχια νὰ τὸ γρατσουνίσῃ. Πρόλαβα καὶ ἔκρυψα τὴν καημένη τὴ Φλόγα κάτω ἀπὸ τὸ φόρεμά μου.

Ἡ μητέρα μου μᾶς πρόσφερε γάλα, βούτυρο φρέσκο, αὐγὰ βραστά, παξιμάδια καὶ μέλι.

Σὲ λίγο πήγαμε στὰ κρεβάτια, γιατὶ ἥμαστε κου-
ρασμένοι.

48. Περέπατος μέσα στὸ χωριό.

Μόλις γλυκοχάραζε ἥμαστε ὅλοι στὸ πόδι· ἡ μη-

Μὲ τραγούδια καὶ χαρὲς φτάσαμε στὸ χωριό (σ.100).

τέρα μου εἶχε σηκωθῆ πρωτύτερα ἀπὸ μᾶς. "Αρμεξε

μὲ τὰ καθαρά της χέρια μέσα σὲ δοχεῖο, ποὺ ἀστραφτε, γάλα ἀπὸ τὶς ἀγελάδες μας καὶ τὸ εἶχε ἔτοιμο μὲ τὰ παξιμάδια.

Σὲ λίγο βγήκαμε οἱ τρεῖς μαζὶ νὰ δοῦμε τὸ χωριό. Ἀπὸ πίσω μας ἔρχονται σιγὰ σιγὰ ὁ παπποὺς μὲ τὴ Νικομάχη. Ὁ πατέρας μου πρωὶ πρωὶ εἶχε πάει στὸ ἀμπέλι.

Οἱ φίλοι μου πρώτη φορὰ πήγαιναν σὲ χωριό, καὶ ὅλα δσα ἔβλεπαν τοὺς ἔκαναν ἐντύπωση· πιὸ πολὺ δμως τοὺς ἄρεσαν τὰ κάτασπρα σπιτάκια, ποὺ ἦταν ὅλα καθαρά, καὶ εἶχαν ὅλα αὐλὴ ἀνθοστολισμένη καὶ κληματαριὲς φορτωμένες σταφύλια. Χωρὶς περιβόλι δὲν ἦταν κανένα σπίτι στὸ χωριό.

Τὸ κάθε σπιτάκι εἶχε μέσα ἀπὸ ἕναν ἀργαλειό. Αὐτὸ ἔδειχνε πὼς οἱ γυναῖκες τοῦ χωριοῦ ἦταν νοικοκυρὲς κι ἀγαποῦσαν τὴ δουλειά. Ὅφαιναν χαλιά, ὑφάσματα γιὰ χλαῖνες καὶ γιὰ χιτῶνες, πανιὰ καὶ πολλὰ ἄλλα.

Ἐκεῖ ποὺ τριγυρίζαμε, ἀκοῦμε ἔξαφνα μιὰ μαγευτικὴ φωνή. Σταθήκαμε καὶ ἀκούαμε τὸ δμορφό τραγούδι.

Κοιτάζομε ἀπὸ περιέργεια μέσα στὸ μικρὸ σπιτάκι ἀπὸ δπου ἔβγαινε ἡ φωνή, καὶ βλέπομε μιὰ δμορφὴ κόρη νὰ ὑφαίνη καθισμένη στὸν ἀργαλειό.

«Ο Κλεισθένης σκύβει τότε καὶ μοῦ λέει :

«Δὲ νομίζεις πὼς βλέπεις τὴν Καλυψὼ μέσα στὴ σπηλιά της, ὅταν τῆς εἴπε ὁ Ἐρμῆς, ν' ἀφῆσῃ τὸν Ὀδυσσέα νὰ γυρίση στὴν πατρίδα του;»

— «Καὶ ἔγὼ τὸ ἴδιο ἔλεγα αὐτὴν τὴ στιγμή» τοῦ ἀπαντῶ. Δὲ συλλογίστηκα δμως τὴ θεά, ποὺ κρατοῦσε τὸν Ὀδυσσέα στὸ νησί της μακριὰ ἀπὸ τὸ

σπίτι του, ἀλλὰ τὴν Πηγελόπη, τὴ φρόνιμη νοικοκυρά,
ὅπως εἶναι καὶ αὐτὴ ποὺ τραγουδεῖ τώρα».

Οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ, δῆλοι ζωηροί, δῆλοι γλυκο-
μήλητοι, μᾶς χαιρετοῦσαν μὲ τὸ «καλῶς ὠρίσατε»
καὶ τραβοῦσαν γρήγορα ὁ καθένας στ' ἀμπέλι του
καὶ στὸ χωράφι του.

Στὴν ἄκρη τοῦ χωριοῦ ἦταν ἔνα βαθὺ πηγάδι μὲ
νερὸ δικρυσταλλένιο. Ἀπὸ ἐκεῖ οἱ γυναῖκες καὶ τὰ κο-
ρίτσια μὲ τὶς ὅμορφες στάμνες στὸ κεφάλι κουβα-
λοῦσαν νερὸ στὰ σπίτια τους.

49. Περίπατος ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό.

Πηγαίναμε σιγὰ σιγὰ κουβεντιάζοντας καὶ χωρὶς
νὰ τὸ καταλάβωμε βρευθήκαμε ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό.

Τί ώραῖα ποὺ ἦταν ἐκεῖ! Ὁπου καὶ νὰ γύριζε
κανεὶς τὸ μάτι του, ἔβλεπε πρασινάδα καὶ δέντρα μὲ
γλυκοὺς καρπούς. Τὸ ἀμπέλια ἦταν φορτωμένα μὲ στα-
φύλια· στὰ λιβάδια οἱ χωρικοὶ εἶχαν στιβαγμένο τὸ
νεούμεριστο χορτάρι. Γύρω στὰ χωράφια ἦταν φυτρω-
μένοι ἀγριόβατοι μὲ μαῦρα καὶ γλυκὰ βατόμουρα.

Κάπου κάπου βλέπαμε μέσα στὰ πράσινα λιβάδια
κάτι μεγάλα πουλιά, μὲ κόκκινα καὶ μακριὰ πόδια καὶ
μὲ μεγάλες μύτες κόκκινες. Ἡταν λελέκια. Περίπατοῦ-
σαν καμαρωτά, τέντωναν τὸ κορμί τους ἐμπρός, ἔρρι-
χναν τὸ κεφάλι τους πίσω καὶ στέκονταν κάπου κάπου
στὸ ἔνα τους πόδι.

Ἐνα ἀπὸ αὐτὰ εἶχε στὴ μύτη του ἔνα φίδι καὶ τὸ
χτυποῦσε καταγῆς νὰ τὰ σκοτώσῃ. Ἐνα ἄλλο ἔτρεχε
καὶ κυνηγοῦσε ἔνα βάτραχο.

Οἱ πράσινες σαῦρες, ποὺ ἔμοιαζαν σὰ φρεσκοβαμμέ-

νες, ἔτρεχαν και τρύπωναν κάτω ἀπὸ τὶς πέτρες και τὰ χαμόκλαδα, δταν ἄκουαν τὰ βήματά μας. Οἱ ὅμορφες πεταλοῦδες, ποὺ φάνταζαν μὲ τὰ χτυπητά τους χρώματα, πετοῦσαν στὰ λουλούδια τοῦ κάμπου τρελές ἀπὸ χαρά. Παντοῦ κελάρυζε νερὸς κρύο και κρυσταλλένιο.

Ἐξαφνα ἐκεῖ ποὺ περπατούσαμε, βλέπομε ἀπάνω σ' ἔνα δεντράκι μιὰ φωλιά. Τὴν εἶχαν χτίσει τὰ πουλάκια μὲ πολλὴ τέχνη· τ' ἄχυρα, τὸ μαλλί, τὶς τρίχες και τὰ πούπουλα τὰ εἶχαν μαζέψει ἐκεῖ μὲ τὶς μυτίτσες τους.

Απὸ τὴν τρύπα τῆς φωλιᾶς φαινόταν ἔνα κεφαλάκι. Εἶχε δληγ τὴν ὥρα ἀνοιχτὸ τὸ στόμα και φώναζε ἀδιάκοπα.

«Τί πουλὶ εἶναι αὐτό;» μὲ ρώτησε ὁ Θεαγένης.

— «Κι ἐγὼ δὲν ξέρω» τοὺς εἶπα. «Τώρα ποὺ θὰ ἔρθουν οἱ γονεῖς του νὰ τὸ ταΐσουν, θὰ τὸ καταλάβωμε».

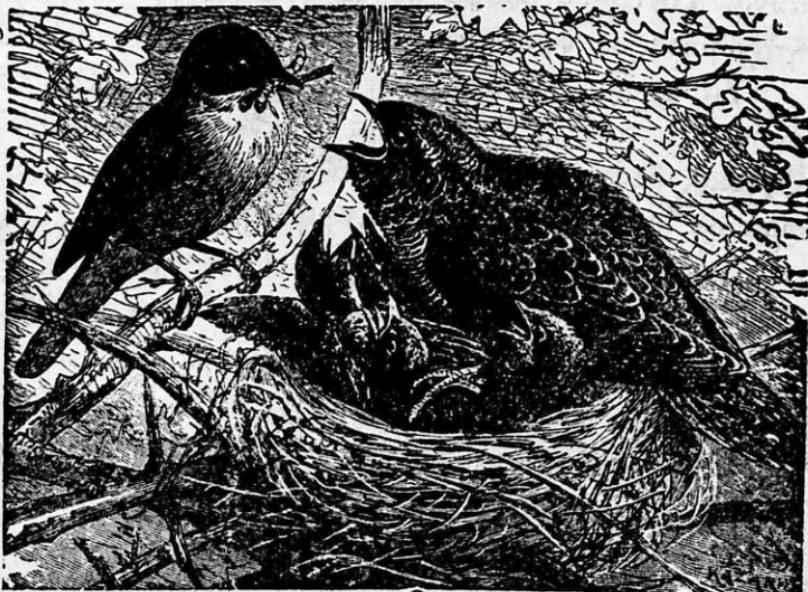
Δὲν πέρασε πολὺ ὥρα και νά, δύο ὅμορφα φλόρια φτάνουν στὴ φωλιά. Στὸ στόμα τους κρατοῦσαν κάτι ποὺ ἔμιοιαζε σὰν ἀκρίδα· ἵσως νὰ ἦταν και σκουλήκι. Φοβήθηκαν μόλις μᾶς εἶδαν, μὰ ὅχι και πολύ· γιατὶ στάθηκαν στὴ φωλιά και τάισαν τὸ μικρό τους.

«Ο νοῦς μου δὲν τὸ χωρεῖ, εἶπε ὁ Κλεισθένης, πῶς δυὸ πουλάκια τόσα δά, νὰ ἔχουν στὴ φωλιά τους παιδὶ μεγαλύτερό τους!»

— «Ἐγὼ παραξενεύομαι και γιὰ ἔνα ἄλλο ἀκόμη» εἶπε ὁ Θεαγένης. «Γιατί ἡ φωλιὰ νὰ ἔχῃ ἔνα πουλὶ μονάχα, ἐνῶ τὰ φλόρια γεννοῦν τέσσερα και πέντε αὐγά;»

— «Ἐγὼ θὰ σᾶς τὸ πῶ τὸ γιατί» λέει ὁ παππούς μου, ποὺ ἐρχόταν ἀπὸ πίσω μὲ τὴ Νικομάχη. «Μὰ πρῶτα ἐλᾶτε νὰ καθίσωμε σ' αὐτὸν τὸν ἶσκιο τὸν παχύ, νὰ φᾶμε κάτι καὶ νὰ ἔκουσαστοῦμε».

Στρώσαμε τρυφερὰ κλαδιά, ἀνοιξαμε τὸ καλαθάκι ποὺ εἶχαμε μαζί μας καὶ ἀπλώσαμε ἀπάνω στὸ φυ-

Τὰ πουλάκια ἔτερων, ἔτερων καὶ δὲ χόρταιναν (σ. 106).

σικὸ καταπράσινο τραπεζομάντιλο δ, τι εἶχαμε. Φάγαμε μὲ τὴν ὅρεξη ἔκείνη ποὺ δίνει ὁ περίπατος μέσα στὰ δέντρα καὶ ὁ καθαρὸς ἀέρας τῆς ἔξοχῆς.

ΔΟ. Μέν παράξενη ἴστορεια.

“Ηπιαμε ἀπὸ τὸ δροσερὸ νερὸ μᾶς πηγῆς, ποὺ ἔτρεχε ἔκει κοντὰ μὲ ἥσυχο κελαρισμό, καὶ ἔαπλωθήκαμε στὴ σκιά. Τότε μᾶς λέει ὁ παππούς μου :

«Μιὰ φορὰ δυὸ φλόρια, σὰν αὐτὰ ποὺ εἶδατε, εἶχαν χτίσει τὴ φωλιά τους ἀπάνω σ' ἓνα δέντρο. Τὸ θηλυκὸ σὲ λίγες μέρες γέννησε τρία αὐγά.

Μιὰ μέρα ποὺ τὰ φλόρια ἔλειπαν, πάει στὴ φωλιὰ ἓνα πουλὶ μαυριδερό, μὲ μαῦρα σημάδια στὸ στῆθος καὶ στὴν κοιλιά. Κρατοῦσε στὴ μύτη του ἓνα αὐγό. Τὸ ἔβαλε κρυφὰ κοντὰ στὰ τέσσερα αὐγὰ ποὺ ἦταν μέσα, κι ἔφυγε φωνάζοντας: «κούκου! κούκου!»

Τὰ φλόρια γύρισαν στὴ φωλιά τους, ἀλλὰ δὲν πρόσεξαν πῶς τ' αὐγά τους ἦταν περισσότερα. Τὸ θηλυκό, δταν ἥρθε ἡ ὥρα νὰ κλωσήσῃ, κάθισε ἐλαφρὰ στ' αὐγὰ καὶ τὰ ζέσταινε.

Στὶς δεκατέσσαρες ἡμέρες τ' αὐγὰ ἔγιναν πουλάκια. "Ετσι ἡ φωλιά τους τώρα εἶχε πέντε πουλάκια.

"Η μητέρα ἀπλωνε τὶς φτεροῦγες της καὶ τὰ σκέπαζε.

"Ο πατέρας τους πετοῦσε ἐδῶ κι ἐκεῖ, κι ἔφερνε τροφή. Τὰ πουλάκια ἔτρωγαν, ἔτρωγαν καὶ δὲ χόρταιναν. Τὸ ἓνα δμως ἀπὸ τὰ πέντε ἦταν πιὸ λαίμαργο, μὰ καὶ μεγάλωνε πιὸ πολύ.

Μιὰ μέρα δταν γύρισαν τὰ φλόρια στὴ φωλιά τους, βρῆκαν μόνο τέσσερα πουλιὰ στὴ φωλιά. Τὸ ἄλλο ἔλειπε. Ρωτοῦν τί ἔγινε καὶ μαθαίνουν πῶς τὸ ἐσπρωξε δ μεγάλος καὶ τὸ γκρέμισε ἀπὸ τὴ φωλιά.

"Ο φλόρος πολὺ θύμωσε καὶ θέλησε νὰ χτυπήσῃ τὸ μεγαλύτερο παιδί, μὰ ἡ φλόραινα τὸν κράτησε.

Σὲ λίγες μέρες ἄλλη συμφορά. "Οταν γύρισαν τὰ φλόρια στὴ φωλιά τους, βρῆκαν ἓνα πουλὶ μονάχα, τὸ μεγάλο.

«Ποῦ εἶναι τὸ ἀδερφάκια σου;» τοῦ λέει τρομαγμένη ἡ μητέρα του.

— «”Ἐπεσαν κάτω, μητέρα» λέει ἔκεινο. «Εἶναι στενὴ ἡ φωλιά, γλίστρησαν κι ἐπεσαν κάτω· καὶ κάποιο ζῶο τὰ ἔφαγε. Θαρρῶ πὼς ἦταν νυφίτσα».

«”Ἄχ οἱ ἄμοιροι τί πάθαμε!» ἔλεγαν τὰ φλόρια κλαίοντας. «”Αν κάναμε τὴν φωλιά μας πιὸ μεγάλη, θὰ μᾶς ζοῦσαν τὰ πουλάκια μας! ”Ας ζήσῃ τουλάχιστο αὐτὸ ποὺ μᾶς ἔμεινε!»

Αὐτὸ δὲ καὶ μεγάλωνε. Κάπου κάπου ἔλεγε στὴ γυναῖκα του δὲ φλόρος:

«Γυναῖκα, αὐτὸ τὸ παιδί καθόλου δὲ μοιάζει μὲ τὴ γενιά μας. Γί παιδὶ εἶναι αὐτὸ δὲν καταλαβαίνω».

Τὸ φλορόπουλο ποὺ πετοῦσε τώρα τριγύρω ἀπὸ τὴ φωλιά, ἀρπάζει μὲ τὴ μύτη του μιὰ μέρα μιὰ κάμπια μαλλιαρὴ καὶ ἀρχίζει νὰ τὴν τρώῃ.

«Φτύσε την, φτύσε την» τοῦ λέει δὲ πατέρας του. «Θὰ φαρμακωθῆς».

— «Δοκίμασα κι ἀλλη φορά, τοῦ ἀποκρίθηκε, καὶ τίποτε δὲν ἔπαθα. Μ' αὐτὲς χορταίνω κάθε ἥμέρα δταν λείπετε ἀπὸ δῶ».

— «Πρώτη φορὰ φλορόπουλο νὰ τρώῃ κάμπιες!» εἶπε δὲ φλόρος μ' ἀπορίᾳ.

— «Γιὰ φλορόπουλο τὸ παίρνεις;» τοῦ λέει μιὰ καρακάξα, ποὺ ἦταν ἔκει κοντὰ ἀπάνω σ' ἕνα δέντρο. «Δὲν εἶναι».

— «Καὶ πῶς τὸ ξέρεις ἐσύ;»

— «Ἐγὼ λίγα θὰ σου πῶ, φλόρε μου, λέει ἡ καρακάξα, καὶ σὺ πολλὰ κατάλαβε.

»Θὰ ξέρης βέβαια ἔνα πουλὶ ποὺ τὸ λένε κοῦκο.
Αύτὸς ποτέ του δὲ χτίζει φωλιά· ποτὲ δὲν κλωσᾶ
τὰ αὐγά του· ποτὲ δὲ βάζει στὸ στόμα τῶν παιδιῶν
του οὕτε μιὰ μύγα.

»Μόλις γεννήσῃ ἡ γυναῖκα του ἔνα αὐγό, τὸ
παίρνει καὶ πάει καὶ τὸ ἀφήνει κρυφὰ σὲ ξένη φω-
λιὰ μέσα στὸ αὐγὰ τῶν ἄλλων πουλιῶν· ἔκεινα χω-
ρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνουν τὸ κλωσοῦν καὶ τὸ ἀνα-
τρέφουν μαζὶ μὲ τὰ δικά τους. Τί υποφέρουν
ἄσπου νὰ τὸ μεγαλώσουν! Καὶ στὸ τέλος σκουντᾶ
μὲ τρόπο ἔνα τὰ πουλιὰ καὶ τὰ οίχνει εἶξω ἀπὸ
τὴ φωλιά, γιὰ νὰ ἔχῃ τὴν ἀνάπαυσή του».

Τὰ τελευταῖα λόγια τὸ ἀκουσει καὶ ἡ φλόραινα,
ποὺ εἶχε ἔρθει ἔκεινη τὴ στιγμή.

«Ἄχ, τί πάθαμε οἱ ἄμοιροι!» φώναξε. «Ἀναθρέ-
ψαμε τὸ παιδὶ τεῦ κούκου. Ἀχ! καὶ τὸ ἀχάριστο
πουλὶ τί μᾶς ἔκαμε!»

Κούκου! κούκου! ἀκούεται μιὰ φωνὴ καὶ προβάλ-
λει στὸ ἀπέναντι δέντρο μιὰ κούκαινα.

«Δὲν κάνεις καλὰ νὰ μᾶς βρίζης» λέει στὴ φλό-
ραινα. «Δὲν ἔχεις δίκιο. Πρέπει νὰ ξέρης καὶ τί τρέχει.

»Ἐμεῖς οἱ κοῦκοι δὲ γεννοῦμε σὰν τὸ ἄλλα πουλιά.
Ἀμα γεννήσωμε τὸ πρῶτο αὐγό, πρέπει νὰ περάσουν
δόχτῳ μέρες γιὰ νὰ κάμωμε δεύτερο. Ἔτσι δσο νὰ γεν-
νηθῇ τὸ δεύτερο χαλᾶ τὸ πρῶτο. Γι’ αὐτὸ δὲν μπο-
ροῦμε νὰ κλωσήσωμε μόνοι μας τὸ αὐγά μας».

Ο φλόρος καὶ ἡ φλόραινα ἔμειναν συλλογισμένοι
Τοὺς φαινόταν πὼς δὲ φταίει καὶ τόσο ὁ κοῦκος. Μὰ
πάλι εἶχαν τὴν πίκρα, πὼς γιὰ νὰ ζήσῃ ἔνας κοῦκος,
χάμηκαν τέσσερα χαριτωμένα φλοράκια!

31. Λελέκι καὶ σκουλήκι.

Πρὶν καλοτελειώσῃ τὴν παράξενη ἴστορία του δ παππούς, δυνατὸ φτερούγισμα ἀκούστηκε στὸν ἄέρα. Δυὸ μεγάλα πετούμενα ἔσκιζαν τὸν ἀέρα.

«Πολλὰ λελέκια ἔχετε ἐδῶ» εἶπε ὁ Θεαγένης.

— «Ἐχομε κι ἔχομε!» εἶπε ὁ παππούς «Μᾶς ἔρχονται τὴν ἄνοιξη μαζὶ μὲ τὰ χελιδόνια καὶ μαζὶ πάλι φεύγουν τὸ φθινόπωρο.

»Γιὰ μᾶς τοὺς χωρικοὺς αὐτὰ τὰ πουλιὰ εἶναι πολὺ ὠφέλιμα. Τρῶνε φίδια, ποντικούς, σαλιάγκους, σαῦρες κι ἄλλα βλαβερὰ ζῶα, ποὺ κάνουν ζημιές στὰ κτήματά μας. Γι' αὐτὸ δῆλοι μας τ' ἀγαποῦμε». ||

— «Καὶ στὴν Αἴγυπτο εἶναι πολλὰ λελέκια» εἶπε ἡ Νικομάχη. «Μᾶς τὸ ἔλεγε ὁ πατέρας μου, ποὺ πήγαινε ταχτικὰ ἔκεī.

»Γιὰ τὰ λελέκια μοῦ εἶπε κάποτε μιὰ ἴστορία, ποὺ ἀκόμη τῇ θυμοῦμαι».

— «Νὰ μᾶς τὴν πῆς, Νικομάχη» εἶπε ὁ παππούς. «Μὴν περιμένετε δλα ἀπὸ τὸ γέρο».

— «Μιὰ φορὰ κι ἔναν καιρό, ἀρχισε νὰ λέη ἡ Νικομάχη, δυὸ λελέκια ἔχτισαν τὴ φωλιά τους ψηλὰ στὴν σκεπὴ ἐνὸς ἐρημόσπιτου, δίπλα σ' ἔνα λιβάδι καταπρὸ ἰσινο καὶ μεγάλο.

“Αμα βῆκαν τὰ λελέκια τους ἀπὸ τὸ αὔγα, ἡ μη-

τέρα τὰ φύλαγε κι δ πατέρας πηγαινοερχόταν μὲ τὴν τροφὴ στὸ στόμα.

Μιὰ μέρα τὸ λελέκι, ἔκεī ποὺ ἔψωχνε στὸ λίβαδι γιὰ τροφή, βλέπει ἔνα σκουλήκι. Ἡταν μακρὺ μακρύ, καὶ τὸ χρῶμα του ἡταν σὰν τὸ χῶμα. Δὲν εἶχε πόδια καὶ δμως προχωροῦσε. Μαζευόταν, ἀπλωνόταν, μαζευόταν, ἀπλωνόταν κι ἐτσι πάντα περπατοῦσε.

«Ἐ, ποῦ πᾶς;» τοῦ λέει τὸ λελέκι. Δὲ μὲ φοβᾶσαι;

— «Καὶ ποιὸς εἰσαι ἡ ἀφεντιά σου; Δὲ σὲ βλέπω Είμαι τυφλό».

— «Είμαι τὸ λελέκι» τοῦ λέει.

— «Ποπό, τί ἔπαθμα τὸ ἄμοιρο!»

— «Ωστε μὲ ἔρεις σὰ νὰ ποῦμε!»

— «Τὸν ἀφέντη τοῦ λιβαδιοῦ νὰ μὴν ἔρω, ποὺ τὸν τρέμομε δλοι δσοι ζοῦμε ἐδῶ μέσα!»

— «Ωστε καὶ σὺ ἐδῶ μένεις πάντα μὲ τὴν οἰκογένειά σου;»

— «Ποῦ νὰ τὴ βρῶ τὴν οἰκογένεια, ἀφέντη μου; Δὲ μοῦ φτάνει ἡ φτώχεια μου, μόνο θέλω νάχω καὶ οἰκογένεια!»

— «Μὰ δὲ νομίζεις πῶς σὺ καὶ οἱ σύντροφοί σου, οἱ φτωχοὶ καὶ κακομοιχιασμένοι, εἰστε περιττοὶ στὸν κόσμο αὐτό;»

— «Οχι δὰ καὶ τόσο περιττοὶ δσο νομίζεις ἀρχοντά μου. Ἀλλη φορὰ θὰ σοῦ εἰπῶ τὸ γιατί».

— «Ἄς είναι ἀλλη φορά» εἶπε καὶ τὸ λελέκι πέταξε στὴ φωλιά του.

Τὸ σκουλήκι σύρθηκε βιαστικὰ στὴν τρύπα του.

52. Τέ παράπονο ἔχει τὸ σκουλήκι.

Δὲν πέρασαν πολλὲς μέρες καὶ συναντήθηκαν στὸ
ἴδιο μέρος πάλι τὸ λελέκι μὲ τὸ σκουλήκι.

«Σκουλήκι, λέει τὸ λελέκι, μὴ φοβᾶσαι· εἶμαι χορ-
τάτο. Τί μοῦ ἔλεγες προχτές, πῶς καὶ σεῖς οἱ μι-
κροὶ δὲν εἰστε περιττοὶ σ' αὐτὸ τὸν κόσμο. Ἐξήγησέ
μου πῶς ζῆς καὶ τί δουλειὰ κάνεις».

— «Δουλεύω μέρα νύχτα τὸ χῶμα, σκάβω. . . . Α-
νοίγω παντοῦ τρύπες . . .»

— «Καὶ αὐτὸ τί ὠφελεῖ;» ρώτησε τὸ λελέκι.

— «Πῶς δὲν ὠφελεῖ! Μὲ αὐτὸ ποὺ κάνω φυτρώνουν-
εῦκολα τὰ φυτά, κι ἀνάμεσα στὰ φυτὰ ζοῦν ἔντομα,
κι ἀπὸ τὰ ἔντομα ζοῦν οἱ βάτραχοι, οἱ σαῦρες, τὰ
φίδια, ποὺ ἡ εὐγενία σου καταδέχεσαι καὶ τρῶς.

»Τὸ χῶμα ποὺ εἶναι κάτω τὸ φέρνω ἔξω στὸν
ἡλιο, στὸν ἄέρα καὶ στὴ βροχή· καὶ τὸ χῶμα ποὺ
εἶναι ἀπάνω τὸ πάω κάτω. Αὔτὸ ὠφελεῖ πολὺ στὴ
γεωργία. Καὶ ἀκόμη ἔνα ἄλλο· θὰ ἔτυχε νὰ δῆς, κάτι
μαραμένα φύλλα, ποὺ τυλιγμένα σὰ χωνὶ στέκονται
ὅρμια. Αὔτὴν τὴν δουλειὰ τὴν κάνομε τὴ νύχτα. Τὴν
ἄλλη μέρα τραβοῦμε τὰ φύλλα πιὸ κάτω, ὥσπου χώνε-
ται δὲν τὸ φύλλο μέσα στὴ γῆ. Ἐτσι λίγο λίγο τὸ
φύλλο σαπίζει καὶ γίνεται μαλακὸ γιὰ νὰ τὸ φᾶμε-
δ, τι περισσέψη γίνεται λίπασμα, δηλαδὴ κάτι ποὺ δυ-
ναμώνει τὸ χῶμα καὶ τὸ κάνει παχύτερο».

— «Εἶστε δμως πολὺ ἄσχημα» εἶπε τὸ λελέκι.

— «Καὶ τί μ' αὐτό; Δὲν εἴμαστε ἐργατικά; Δὲν
εἴμαστε ὠφέλιμα; Γιατί λοιπὸν μᾶς περιφρονοῦν; Γιατί
μᾶς πατοῦν; Μὴ θαρροῦν πῶς δὲν πονοῦμε;»

— «Σὲ λυποῦμαι, κακόμοιρο» εἶπε τὸ λελέκι.

— «Μὰ ἀφοῦ ἔχεις τέτοια εὐγενικὴ καρδιά, δὲ λὲς ξέναν καλὸ λόγο στὰ παιδιά σου γιὰ μᾶς;»

Τὸ λελέκι στάθηκε στὸ ἔνα του πόδι, τεντώθηκε καμαρωτὰ καὶ εἶπε:

— «Ἀφησε, καὶ θὰ συλλογιστῶ μὲ τὴν ἡσυχία μου δσα μοῦ εἶπες».

— «Καὶ τώρα θὰ σοῦ δώσω κι ἐγὼ μιὰ συμβουλή, ἀφέντη μου» εἶπε τὸ σκουλήκι.

— «Ἄ, ἄ! δλα κι δλα, μὰ οἱ συμβουλὲς ἄς λείψουν. Βλέπω πολὺ τὸ πῆρες ἀπάνω σου, ποὺ καταδέχομαι νὰ κουβεντιάζω μαζί σου!»

— «Μὲ συγχωρεῖς. Ἐγώ ξέρω τί τιποτένιο πρᾶμα εἶμαι. Αὐτὸ σοῦ τὸ εἴπα γιὰ νὰ σὲ προφυλάξω ἀπὸ ἔνα μεγάλο κακό».

Τὸ λελέκι γέλασε περιφρονητικά. «Λέγε μας λοιπόν, ἀπὸ τί κακὸ θὰ μὲ προφυλάξης ἔσύ;»

— «Ἀποκάτω ἀπ' αὐτὸ τὸ παλιόσπιτο ἔχομε ἀνοίξει ἐμεῖς τὰ σκουλήκια παντοῦ τρύπες. Ὁλη ἡ γῆ εἶναι σκαμμένη· σ' αὐτὴ τὴ δουλειὰ ἔχομε ἐργαστῇ ἔκατὸ χιλιάδες σκουλήκια καὶ περισσότερα. Λοιπὸν τὰ μάτια σου τέσσερα, ἀφέντη, νὰ μὴν πέσῃ καμιὰ ὥρα καὶ σᾶς πλακώσῃ.»

Τὸ λελέκι γέλασε πολὺ δυνατὰ καὶ λέει :

«Δὲν εἶναι σωστὸ νὰ σχετίζεται κανεὶς μὲ τέτοια πλάσματα. Ἔνα σκουλήκι νὰ φαντάζεται πώς μπορεῖ νὰ οἶη ὅλοκληρο σπίτι μαζὶ μὲ τὴ φωλιά μας!»

Αὐτὰ εἶτε κι ἔφυγε. Τὸ σκουλήκι σύρθηκε ἡσυχα στὴν τρύπα του.

Μιὰ μέρα τὰ δυὸ λελέκια καθισμένα στὴ φωλιά τους

χάιδευαν τὰ παιδιά τους μὲ τὴ μύτη τους. Ἔξαφνα ἀκοῦν ἔνα τρίξιμο.

«Τί εἶναι αὐτό;» λέει τὸ θηλυκὸ λελέκι φοβισμένο.
«Μοῦ φαίνεται σὰ νὰ τρέμῃ ἡ στέγη».

— «Κι ἐμένα ἔτσι μοῦ φαίνεται» λέει τὸ ἄλλο.

Δὲν πρόφτασαν νὰ εἰποῦν ἄλλη λέξη καὶ τὸ σπίτι σωριάστηκε μὲ βρόντο μεγάλο. Ἐνα σύννεφο σκόνη σηκώθηκε ψηλὰ στὸν ἀέρα καὶ τὰ δυὸ λελέκια πέταξαν τρομαγμένα. Μὰ γύρισαν ἀμέσως πίσω. Φώναξαν τὰ παιδιά τους, χτυποῦσαν μὲ τὴ μύτη τους τὶς πέτρες καὶ τὰ ξύλα. Καμιὰ ἀπάντηση. Τὰ παιδιά τους εἶχαν σκοτωθῆ.

Τὰ δυὸ πουλιὰ κάθησαν ἐκεῖ ὑρκετή ὁρα κι ἔκλαψαν τὰ παιδιά τους. Τὸ ἀρσενικὸ λελέκι υμηθῆκε τί τοῦ εἶπε μιὰ μέρα τὸ σκουλήκι καὶ τὸ διηγήθηκε στὴ συντρόφισσά του.

«Ποιὸς νὰ τὸ φανταστῇ, ἔλεγε πῶς ἔνα τιποτένιο σκουλήκι μοῦ ἔλεγε τὴν ἀλήθεια!»

Τὰ δυὸ πουλιὰ ἔφυγαν ἀπαρηγόρητα καὶ δὲν ξαναγύρισαν. Μὰ καὶ μιὰ ἀπόφαση νὰ μὴν περιφρονοῦν κανένα, δσο μικρὸς κι ἀν εἶναι.

23. Στὴν ἀκρογιαλιά.

Τὸ ἄλλο πρωὶ τραβήξαμε γιὰ τὴ θάλασσα. Ὁ πατέρας καὶ ὁ παπποὺς πῆραν μαζὶ τους ἀγκίστρια, πετονιὲς καὶ δολώματα γιὰ νὰ ψαρέψουν.

Ἡ θάλασσα δὲν εἶχε κύματα καὶ ἦταν ἥσυχη· λαμποκοποῦσε ἀπὸ μακριὰ κι ἔμοιαζε σὰν καθρέφτης.

«Ο μπάτης, τὸ ἀεράκι ποὺ φυσοῦσε μέσα ἀπὸ τὸ

πέλαγος κι ἔφερνε μαζί του τὴν μυρούδιὰ τῆς θάλασσας, μᾶς δρόσιζε τὸ πρόσωπο. Νιώσαμε τὸ σῶμα μας πιο ἐλαφρό.

Καθίσαμε στὰ χαλίκια γιὰ νὰ ἔσκουραστοῦμε. Τὰ νερὰ ἦταν τόσο διάφανα, ποὺ βλέπαμε μ' εύκολία τὸ καθετὶ ποὺ ἦταν μέσα στὴ θάλασσα.

Βλέπαμε ψάρια διάφορα ποὺ κολυμποῦσαν κι ἔλαμπαν σὰν ἀσήμι. Βλέπαμε ἀχινοὺς κάτω στὸ βυθὸν ἀπάνω σὲ πέτρες, νὰ μαυρίζουν σὰν ἀγκαθωτὲς σφαῖρες. Πιὸ πέρα φαίνονταν κολλημένα στοὺς βράχους στρείδια καὶ πεταλίδες μὲ τὰ πλουμιστά τους ὅστρακα καὶ μύδια κι ἄλλα κογχύλια μὲ περίεργα σχήματα. Στὶς πντρες τῆς ἀκρογιαλιᾶς περπατοῦσαν στραβοπόδαρα καβούρια, μεγάλα καὶ μικρά.

Ποὺ καὶ ποῦ σάλευναν μέσα στὸ νερὸν καὶ φύκια, καθὼς σαλεύει στὸν ἀέρα τὸ φύλλωμα τῶν δέντρων.

Ἄφοῦ ἔσκουραστήκαμε, σηκωθήκαμε καὶ ἀρχίσαμε νὰ μαζεύωμε ὅμορφα χρωματιστὰ χαλίκια καὶ κογχύλια. Ἔτσι σιγὰ σιγὰ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβωμε, κάμαμε δρόμο ἀρκετό.

Ἐξαφνα βλέπομε ἐμπρός μας ἔνα λιμανάκι καὶ στὸν ἄμμο τῆς ἀκρογιαλιᾶς τραβηγμένη τὴν βαρκούλα κάποιων ψαράδων ποὺ ἦταν γνωστοὶ τοῦ παπποῦ μου. Ἐκεῖ κοντὰ ἦταν ἔνας ἀπ' αὐτούς. Τὸν κοιτάζομε στὰ μάτια σὰ νὰ τοῦ λέμε:

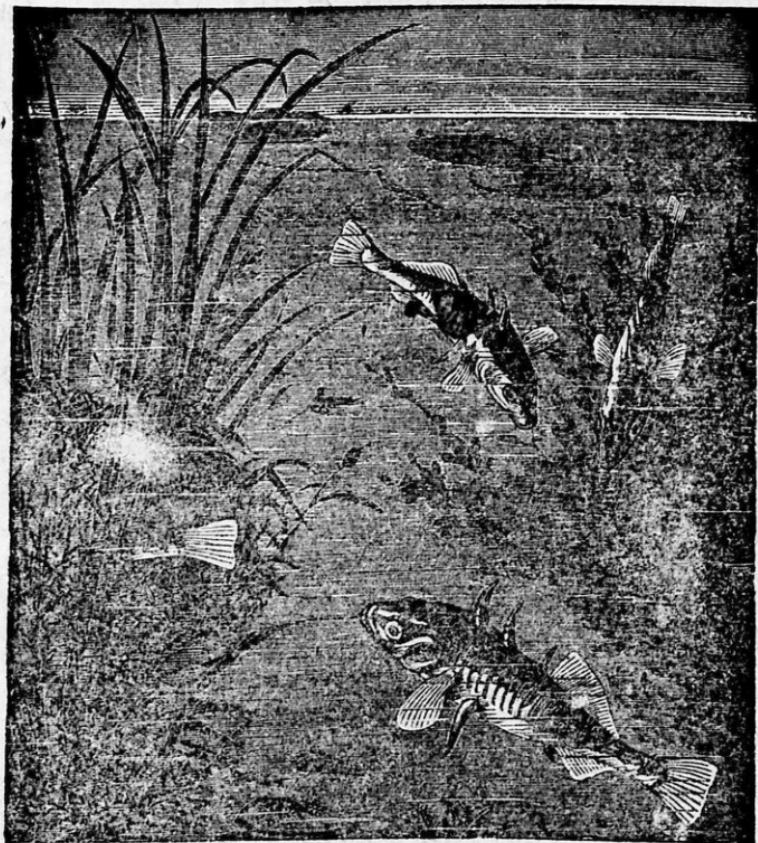
«Νὰ τὴ σπρώξωμε στὴ θάλασσα ;»

— «Ναι» μᾶς λέει χαμογελώντας· καὶ στὴ στιγμὴ ἦν βαρκούλα γλίστρησε στὴ θάλασσα.

Μπαίνομε μέσα κι ἀρχίζομε νὰ τραβοῦμε κουπί.. ·· Η βαρκούλα ἔσκιζε τὴ θάλασσα μὲ χάρη.

Μακρύναμε λίγο ἀπὸ τὴν ἀκροθαλασσιά, καὶ ἡ βαρκούλα ἄρχισε νὰ κουνιετάι καὶ ν' ἀνεβοκατεβαίνη.

Ἡ Νικομάχη, ποὺ πρώτη φορά ἔμπαινε σὲ βάρκα, τρόμαξε κι ἔβγαζε φοβισμένες φωνές· σὲ λίγο ὅμως πῆρε ψάρδος.

Βλέπαμε ψάρικ όιάφορα ποῦ κολυμποῦσαν^τ(σ. 114).

Σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ ὁ πατέρας μου μὲ τὸν παπποὺ ψάρευαν μὲ τ' ἀγκίστρια, καὶ ὅταν γυρίσαμε ἀπὸ τὴν ἐκδρομή, βρήκαμε τὸ καλάθι τους γεμάτο ψάρια. Εἶχαν πιασμένα ἔναν κέφαλο, δυὸ τοιποῦρες, λίγα πετρόψαρα κι ἔνα μεγάλο λαβράκι.

34. Τὸ λαβράκι.

Τὰ ψάρια ἀκόμη σπαρταροῦσαν· τὸ μεγαλύτερο μάλιστα ἀπ' αὐτά, τὸ λαβράκι, ἔκαμε κάτι περισσότερο. Μ' ἔνα δυνατὸ τίναγμα βρέθηκε ἔξω ἀπὸ τὸ καλάθι.

‘Ο Θεαγένης ἔσκυψε καὶ πῆρε τὸ ψάρι στὰ χέρια του· καὶ ἀφοῦ τὸ ξοίταξε προσεχτικά, κρατώντας το σφιχτὰ νὰ μὴν τοῦ φύγῃ, μᾶς εἶπε:

«Γιὰ ἵδετε το, δὲ μοιάζει μὲ βαρκούλα; κοιτάξετε μπροστὰ εἶναι μυτερὸ καὶ ὡς τὴ μέση δλο χοντραίνει».

— «Ἐπίτηδες εἶναι φτιασμένο ἔτσι, εἶπε ὁ παππούς, γιὰ νὰ σκίζῃ μ' εύκολία τὸ νερὸ καὶ νὰ κολυμπᾶ γρήγορα. Καὶ τὰ πλοῖα μας γι' αὐτὸ εἶναι μυτερὰ μπροστά. Ἡ οὐρὰ πάλι εἶναι τὸ κουπὶ τοῦ ψαριοῦ· δο πιὸ μεγάλο εἶναι αὐτὸ τὸ κουπί, τόσο περισσότερο νερὸ σπρώχνει πίσω, τόσο πιὸ γρήγορα κολυμπᾶ τὸ ψάρι».

— «Καὶ δὲν εἶναι μονάχα κουπί, ἀλλὰ καὶ τιμόνι» εἶπε ὁ πατέρας μου.

— «Ἐνα πρᾶμα δὲ μ' ἀρέσει σ' αὐτὸ τὸ ψάρι» εἶπε χαμογελώντας ὁ Κλεισθένης. «Τὸ στόμα του. Αὐτὸ μπορεῖ κι ἐμένα νὰ χωρέσῃ μέσα».

— «Δὲν εἶναι μόνο ποὺ εἶναι μεγάλο, μὰ ἔχει καὶ χιλιάδες δόντια, σὰν τὶς βελόνες μυτερά» εἶπε ὁ Θεαγένης. «Ολο τὸ στόμα του θαρρεῖ κανεὶς πῶς εἶναι γεμάτο δόντια, γιατὶ ἔχει καὶ στὸν οὐρανίσκο του ἀκόμη χωρὶς ἄλλο τὸ λαβράκι θὰ εἶναι πολὺ λαίμαργο καὶ ἀρπαχτικὸ ψάρι.

— «Ἐχεις δίκιο» εἶπε ὁ παππούς μου. «Ποτέ του δὲ χορταίνει, καὶ δὲν ἀφήνει τίποτε. Τρώει γαρί-

δες, καβούρια, σμαρίδες και ἄλλα ψαράκια. Και μάλιστα ἀπὸ τὴν λαιμαργία του τὰ καταπίνει ὀλόκληρα κι ἀμάσητα. Γιὰ νὰ βεβαιωθῆτε, σκίστε τώρα ἀμέσως τὴν κοιλιά του».

Στὸ μεταξὺ τὸ λαβράκι εἶχε ἡψοφήσει και ὁ Θεαγένης μὲν ἔνα μυτερὸ δουνγιὰ τοῦ ἄνοιξε τὴν κοιλιά. Κι ἀλήθεια, ἐκεῖ μέσα βρήκαμε δυὸ ὅλο κληρα ψαράκια και δυὸ μακρουλὰ σακουλάκια γεμάτα αὐγά.

«Τὸ βλέπετε λοιπὸν πῶς εἶχα δίκιο;» λέει ὁ παππούς μου. «Ἄκουστε τώρα και γιὰ τὰ δυὸ σακουλάκια. Οἱ ψαράδες τὰ καθαρίζουν καλά, τὸ ἀλατίζουν και τὰ ἀφήνουν νὰ ἔραθοῦν. Υστερὰ γιὰ νὰ μὴ χαλάσουν ἀπὸ τὸν ἄέρα ἢ ἀπὸ ἄλλο τίποτε, τὰ βουτοῦν σὲ κερὶ λιωμένο. Ετσι σκεπασμένα μὲ κερὶ βαστοῦν δσον καιρὸ δέλομε. Αὗτὶ οἱ ψαράδες τὰ λένε αὔγοτάραχο, φαγητὸ ἀκριβό, πολὺ νόστιμο και ὀρεχτικό.

»Τὰ μικρὰ μικρὰ αὐγὰ ποὺ βλέπετε, θὰ γίνονταν σὲ λίγες μέρες ἀμέτρητα ψαράκια. Τὸ λαβράκι μας ἦταν ἔτοιμο νὰ γεννήσῃ.

«Ποῦ, πατέρα;» τὸν ἐρώτησα.

— «Στὴν ἀμμουδιά, παιδί μου. Ἐκεῖ ποὺ ἡ θάλασσα είναι πιὸ ἥσυχη.

— «Καὶ αὐτὰ τὰ φτερούγια ποὺ ἔχει τὸ ψάρι στὴ φάρη και στὰ πλάγια, τί τὰ δέλει;»

— «Είναι τὰ δπλα του» εἶπε ὁ πατέρας «Μὲ αὐτὰ ὑπερασπίζεται τὴν ζωή του, γιατὶ ἔχει πολλοὺς ἔχθρούς. Όπως τὸ λαβράκι τρώει τὰ μικρότερα ψάρια, ἔτσι και τὰ μεγαλύτερα κυνηγοῦν τὸ λαβράκι. Και τώρα είναι καιρὸς νὰ δοκιμάσωμε και τὸ νόστιμο κρέας του.

“Ας πᾶμε νὰ τὰ μαγειρέψωμε τὰ ψάρια κάτω ἀπὸ τὸ φουντωτὸ ἐκεῖνο πεῦκο».

— «Καὶ μὲ τί τσουκάλι;» ρώτησε γελώντας ἡ Νικομάχη.

— «Μὴ σὲ μέλει, μικρή μου νοικοκυρούλα» εἶπε ὁ παπποὺς χαμογελώντας. «Γιὰ ὅλα φρόντισα ἔγώ».

“Αμα φτάσαμε στὸ πεῦκο βρήκαμε ἐκεῖ τὸν ὑπηρέτη μας, ποὺ εἶχε φέρει δὲ τι χρειαζόταν δπως τοῦ εἶχε παραγγείλει ὁ παπποὺς μου.

“Ο παπποὺς ἔξυσε, καθάρισε κι ἀλάτισε τὰ ψάρια, καὶ ὁ ὑπηρέτης ἄναψε τὴν φωτιά.

«Μὴ τόσο κοντὰ στὸ πεῦκο!» πρόσταξε ὁ παπποὺς τὸν ὑπηρέτη.

«Γιατί;» ρώτησα μὲ ἀπορία.

— «Πιάσε τὰ διλοπράσινα φύλλα τοῦ πεύκου, ποὺ εἶναι λεπτὰ καὶ μακρουλὰ σὰ βελόνι».

— «Κολλοῦν, παππού· κι ἔχουν μιὰ παράξενη μυρουδιά».

— «Γιατὶ ἔχουν μέσα τους ρετσίνι. Τὸ ἵδιο καὶ τὰ φύλλα, ποὺ εἶναι χάμω σκορπισμένα, κάτω ἀπὸ τὰ δέντρα· τὸ ἵδιο καὶ τὸ ξύλο τοῦ πεύκου. Γι' αὐτὸ παίρνει τὸ πεῦκο εὔκολα φωτιά· καὶ γι' αὐτὸ χρειάζεται πολλὴ προσοχή. Σὲ μιὰ στιγμὴ μπορεῖ νὰ χαμῆ ἔνα δάσος ποὺ ἡ φύση χρειάζεται ἐκατὸ καὶ διακόσια χρόνια νὰ τὸ κάμη ὠραῖο, πυκνόφυλλο καὶ καταπράσινο».

“Αλήθεια τί δημορφο δάσος!» εἶπε ὁ Κλεισθένης θαυμάζοντας τὴν φουντωτὴ φυλλωσιὰ τῶν πεύκων.

“Ο ἀέρας τοῦ πεύκου καὶ τοῦ ἔλατου εἶναι σὰν βάλσαμο» εἶπε ὁ παπποὺς μου. «Δίνει ζωὴ καὶ δύναμη. Γι' αὐτὸ τοὺς ἀρρώστους τοὺς φέροντας σὲ μέρη

ψηλά, πευκοφυτεμένα, καὶ βρίσκουν τὴν ὑγεία τους».

— «Παππού, δσο νὰ γίνῃ τὸ φαγητό, πᾶμε σὰ θέλης, νὰ κάμωμε ἔνα γύρο μέσα στὸ δάσος;» εἶπα παρακαλεστικά.

— «Πᾶμε» εἶπε ὁ παππούς, πάντα πρόθυμος καὶ πάντα ἔκούραστος.

“Οσό προχωρούσαμε στὸ δάσος, τὸ περπάτημά μας γινόταν πιὸ δύσκολο· γλιστρούσαμε καὶ κάποτε πέφταμε· γελούσαμε γιατὶ μᾶς φαινόταν σὰν παιγνίδι.

«Γιατὶ γλιστροῦμε ἔτσι;» ρώτησε ὁ Κλεισθένης.

— «Δὲ βλέπετε πῶς τὸ χῶμα τοῦ δάσους εἶναι πέρα πέρα πευκόφυλλα; Αὐτὰ σᾶς κάνουν νὰ γλιστρᾶτε».

— «Παππού, ρώτησα σὲ λίγο κι ἐγώ, γιατὶ ἄλλα πεῦκα ἔχουν τὸ κορμί τους ἵσιο, στρωτὸ καὶ ἀσπρουδερό, καὶ ἄλλα ἔρδο, ζαρωμένο καὶ σχισμένο;»

«Γιατί, εἶπε ὁ παππούς γελώντας, ἄλλα μοιάζουν μὲ σένα καὶ τοὺς φίλους σου, κι ἄλλα μ' ἔμένα. Τὰ ἵσια καὶ τὰ ἀσπρουδερὰ εἶναι τὰ παιδιά, τὰ καμπουριαστά, τὰ ζαρωμένα καὶ τὰ σταχτόμαυρα εἶναι τὰ γέρικα».

— «Μὰ τί εἶναι αὐτὰ τὰ μακροστρόγγυλα πράματα, ποὺ εἶναι κάτω ἀπὸ τὰ πεῦκα»;

«Εἶναι οἱ κῶνοι, ὁ καρπὸς τοῦ πεύκου. Κοιτάξετε, κάμποσα πεῦκα τοὺς ἔχουν ἀκόμη. Στὴν ἀρχὴ ἦταν μικροί, μακρουλοὶ καὶ πράσινοι· σιγὰ σιγὰ διώσωσ ὠρίμασαν, ἔγιναν πιὸ στρογγυλοὶ καὶ καστανόμαυροι. Αὐτοὶ οἱ κῶνοι παίρνουν εὔκολα φωτιά· γι' αὐτὸς οἱ νοικοκυρὲς τοὺς μεταχειρίζονται γιὰ προσάναμμα. «Ε, τώρα εἶναι ὕρα νὰ γυρίσωμε».

Στὸ γυρισμό, ρώτησα ἐγὼ τὸν παππού μου: «Εἶναι καλὸ δέντρο τὸ πεῦκο;»

«Θέλει καὶ ρώτημα, παιδί μου; Τὸ πεῦκο φυτώνει παντοῦ καὶ στὸ χειρότερο ξερότοπο. Μεγαλώνει καὶ προκόβει καὶ στὶς ψηλές βουνοπλαγιὲς καὶ στὸ φρύδι τῆς θάλασσας δπως ἐδῶ. Υπάρχουν πεῦκα ποὺ φυτρώνουν ἀνάμεσα στοὺς βράχους καὶ γέρνουν πάνω ἀπὸ τὴν θάλασσα. Ή ἀριη τῆς ποτίζει τὰ κλαδιά τους καὶ στὴν τρικυμία τ' ἄγρια κύματα βρέχουν μὲ τοὺς ἀφρούς τους τὶς φιλλωσιές τους.

»Τὸ πεῦκο προκόβει μονάχο του χωρὶς τὴν παραμικρὴ περιποίηση ἀπὸ τὸν ἀνθρωπο. Στὴ ζέστη μᾶς δίνει τὸ δροσερό του ἴσκιο· στὸ κρύο μᾶς δίνει τὸ ξύλο του γιὰ νὰ ζεσταθοῦμε. Απὸ τὰ κλαδιά του κάνομε τὰ κάρβουνα. Μὲ τὸ ξύλο τοῦ κορμοῦ του κάνομε πλοῖα, πόρτες, παράθυρα, δ.τι θέλεις. Ή πίσσα γίνεται ἀπὸ τὸ ρετσίνι.»

«Καὶ τὸ δαδὶ ποὺ ἀνάβομε φωτιά, ἀπὸ τὸ πεῦκο δὲ γίνεται;» ρώτησε ὁ Θεαγένης.

— «Ναί, παιδί μου· καὶ τὰ μεγάλα δαδιά, οἱ δᾶδες, ποὺ μᾶς φέγγουν στὴ μεγάλη γιορτὴ τῆς θεᾶς Δήμητρας στὴν Ἐλευσῖνα, ἀπὸ τὸ ξύλο τοῦ πεύκου γίνονται.

»Στὰ Ἰσθμια, στοὺς ἀγῶνες ποὺ γίνονται στὸν Ἰσθμό τῆς Κορίνθου, δίνουν στὸ νικητὴ βραβεῖο ἔνα στεφάνι ἀπὸ ἡμερο πεῦκο.

»Στὸ ἄλσος τῆς Ὀλυμπίας, ποὺ θὰ πᾶτε δταν μεγαλώσετε, θὰ ἴδητε πυκνὰ πεῦκα νὰ |δροσίζουν τὰ μάτια καὶ τὴν καρδιὰ μὲ τὸ ζωηρὸ πράσινο χρῶμα τους».»

«Οταν γυρίσαμε πίσω, τὸ φαγητὸ ἦταν ἔτοιμο. Κα-

θίσαμε κοντά στὴν ἀκρογιαλιὰ καὶ φάγαμε μὲ πολλὴ
δρεξῆ τὰ φρέσκα ψάρια.

Τὸ βράδυ ἄμα δρόσισε, γυρίσαμε σιγὰ σιγὰ στὸ
σπίτι μας πολὺ πολὺ εύχαριστημένοι.

ΑΑ. Πῶς ἔγινα καλὸς καθαλάρης.

Ο Κλεισθένης ἦταν καλὸς καβαλάρης. Ἐπρεπε νὰ
εἶναι τέτοιος, ἀφοῦ ἀπὸ μικρὸς εἶχε καὶ ἀλογα διαλε-
χτὰ καὶ δάσκαλο τὸν πιὸ καλὸ ποὺ ἦταν στὴν Ἀθήνα.

Καὶ ἔγὼ τὰ κατάφερνα δπως δπως. Ο πατέρας μοῦ
χάρισε τὸ ἀλογάκι ποὺ μοῦ εἶχε ὑποσχεθῆ. Τί χαριτω-
μένο ἀλογο ποὺ ἦταν! Τὸ κορμί του λύγιζε σὰν τὴν
όχια, τὰ μάτια του πετοῦσαν σπίθες, ἡ χαίτη του ἦταν
σὰν τὸ μετάξι καὶ ἡ οὐρά του μεγάλη. Όλα του ἦταν
διμορφα καὶ κανονικά. Χαιρόταν κανεὶς νὰ τὸ βλέπῃ.
Στὸ τρέξιμο κανένα ἀλογο τοῦ χωριοῦ μας δὲν τὸ
ἔφτανε. Τὸ λέγανε Αἴολο, γιατὶ ἦταν ἐλαφρὸ καὶ γρή-
γορο σὰν τὸν ἀέρα.

Πῆγα πολλὲς φορὲς στὸ ἀμπέλι μας καὶ τὰ χω-
ράφια μὲ τὸν Αἴολο.

Ο Θεαγένης, ποὺ ποτέ του δὲν εἶχε καβαλικέψει
ἀλογο, ἀρχισε τώρα μὲ τὸν Αἴολο νὰ συνηθίζῃ στὴν
καβάλα.

Ἐπειτα εἶχαμε καὶ καλὸ δάσκαλο, τὸν Κλεισθένη.
Τίς περισσότερες ὥρες τῆς ἡμέρας μᾶς γύμναζε μὲ με-
γάλη ὑπομονή, καὶ ὑστερα γυρίζαμε σπίτι μὲ μεγάλη
δρεξῆ. Ή μητέρα μου πάντοτε μᾶς δεχόταν μὲ τὸ γέ-
λοιο καὶ μὲ τὸ «καλῶς τὰ παιδιά μου».

Τὸ φαγητὸν ἡταν πάντοτε ἔτοιμο καὶ πάντοτε ὁρεχτικό.

Ο Κλεισθένης τὶς πρῶτες βραδίες δὲν μποροῦσε νὰ κοιμηθῇ ἀναπαυτικά. Δὲν μποροῦσε νὰ ἡσυχάσῃ στὰ στρώματα, ποὺ ἔστρωνε ἡ μητέρα μου στὴ μέση τῆς κάμαρας. Ἡταν συνηθισμένος ἀπὸ μικρὸς νὰ κοικᾶται σὲ πλούσιο κρεβάτι μὲ μαλακὰ στρώματα γεμάτα πούπουλα. Ἀλλὰ δὲν πέρασαν πολλὲς ἡμέρες καὶ συνήθισε στὴ σκληραγωγία. Ἡ νέα ζωὴ στὴν ἔξοχὴ τὸν ὠφέλησε πολύ. Τὸ πρόσωπό του τὸ ἔκαψε λιγάκι ὁ ἥλιος, μὰ ἔγινε πιὸ δυνατὸς καὶ ζωηρός.

36. Πῶς περνοῦσε ἡ Νικομάγη στὸ χωριό.

Ο καθαρὸς ἀέρας τῆς ἔξοχῆς καὶ τὸ ξεκούρασμα ὠφέλησαν πολὺ τὴ Νικομάχη. Ἀπὸ τὶς πρῶτες μέρες ἀρχισε νὰ δυναμώνῃ καὶ τὸ πρόσωπό της ξαναπῆρε τὸ φυσικό του χρῶμα. Ροδοκοκκίνισαν τὰ μάγουλά της καὶ τὰ μάτια της ζωήρεψαν.

Τῆς ἀρεσε νὰ κάθεται κάτω ἀπὸ μιὰ καστανιὰ μεγάλη, ποὺ ἡταν κοντὰ στὸ σπίτι μας. Ἐκεῖ περνοῦσε εὐχάριστα τὶς ὥρες της κεντώντας ἕνα πέπλο. Ἡταν γιὰ τὴ μητέρα μου.

Πολλὲς φορές, δταν ἄφηνε τὴ βελόνα της, ἀνέβαινε σ' ἓνα ψήλωμα ποὺ ἡταν ἐκεῖ κοντά, καὶ κοίταζε τριγύρω μὲ εὐχαρίστηση τὸν καταπράσινο κάμπο, τὰ δέντρα τὰ φορτωμένα μὲ γλυκόχυμους καρποὺς καὶ τὰ πουλάκια ποὺ φτερούγιζαν μὲ χαρὰ ἀπὸ κλαδὶ σὲ κλαδὶ.

Πολλὲς φορές μᾶς ἀκολουθοῦσε στὶς ἔκδρομὲς ποὺ κάναμε. Κάποτε ὅμως κουραζόταν καὶ γύριζε πίσω νὰ

ξεκουραστῆ κοντὰ στὸν παππού μου, ποὺ τὴν ἀγαποῦσε σᾶν παιδί του.

‘Ο παππούς μου, δταν ἦταν κουρασμένος, ἔμενε καθισμένος κάτω ἀπὸ μιὰ καρυδιά, τὸ ἀγαπημένο του δέντρο. Τὴν εἶχε φυτέψει μικρὸ παιδὶ ὁ ἴδιος μὲ τὰ χέρια του καὶ τὴν ἀγαποῦσε γι' αὐτὸ πάρα πολύ.

Θυμοῦμαι κι ἐγὼ συχνὰ αὐτὸ τὸ δέντρο. Μιλεῖ μέσα στὴν ψυχή μου χίλια δυὸ πράματα ἀπὸ τὰ περασμένα χρόνια. Κάτω στὸν ἵσκιο του μὲ φιλοῦσε καὶ μὲ νανούριζε στὰ γόνατά της ἡ καλή μου ἡ μανούλα. ‘Εκεῖ μεγάλωσα. ‘Εκεῖ μ' ἔμαθε νὰ συλλαβίζω ὁ παππούς μου. ‘Εκεῖ ἔπαιξα μὲ τ' ἀδέρφια μου, γελούσαμε, χοροπηδούσαμε, κάναμε κούνιες, περνούσαμε ὕρες ἀλησμόνητες !

Κάτω ἀπὸ τὴν πλατύκορμη αὐτὴ καρυδιὰ καθόταν ἡ Νικομάχη, ἔπαιρνε στὰ γόνατά της τὴν ἀδερφούλα μου καὶ περνοῦσε τὴν ὕρα της κουβεντιάζοντας μὲ τὸν παππού.

Κάποτε πηγαίναμε κι ἔμεις ἔκεī. Καθόμαστε γύρω γύρω, κι ἔκεīνος μὲ τὸ χαμόγελο στὸ στόμα ἀρχίζε καὶ μᾶς ἔλεγε δύμορφες ἴστορίες καὶ μύθους.

ΔΖ. Τέ ἔπαθε μὲὰ φαντασμένη ὑφάντρα.

“Ἐνα ἀπόγεμα καθόμαστε στὸν κῆπο μας καὶ τρώγαμε σῦκα. ‘Εκεῖ ἔξαφνα βλέπει ἡ μητέρα μου ἓνα δίχτυ ἀράχνης ἀπλωμένο ὀνάμεσα σὲ μιὰ τριανταφυλλιὰ καὶ τὸ φράχτη τοῦ κήπου.

«Νικόστρατε, λέει στὸν πατέρα μου γελώντας, ἀποχτήσαμε κι ἄλλον ἀργαλειό. Κοίταξε ἔκεī τί γίνεται!» καὶ τοῦ ἔδειξα τὸ δίχτυ τῆς ἀράχνης.

‘Η ἀράχνη ἦταν μεγάλη σὰ φουντούκι. Εἶχε χρῶμα καστανοκίτρινο κι ἀπάνω στὴ ράχη της ἔξι ἀσπρα σημαδάκια, ποὺ σχημάτιζαν σταυρό.

«Ἐχει καὶ ἡ ἀράχνη τὸ μῦθο τῆς» μᾶς λέει ὁ παππούς.

— «Νὰ μὰς τὸν πῆς, παππούλη μου» τοῦ λέω ἐγώ, ποὺ τρελαινόμουν γιὰ ὠραίους μύθους.

— «Ἀκοῦστε λοιπόν, παιδιά μου:

‘Η ἀράχνη ἦταν μιὰ μονάχριβη κόρη, ποὺ κατοικοῦσε σὲ μιὰ πολιτεία κοντὰ στὴν Σμύρνη.

‘Η ἀράχνη ἦταν ἔακουστὴ ὑφάντρα.

Στὸν ἀργαλειὸν καμιὰ γυναῖκα δὲν μποροῦσε νὰ τὴν παραβγῇ καὶ δλος ὁ κόσμος τὸ ἥξερε.

Στὸ σπίτι τοῦ πατέρα τῆς ἔρχονταν κάθε μέρα γυναῖκες καὶ ἀντρες νὰ θαυμάσουν τὴν τέχνη τῆς κι ἔφευγαν μαγεμένοι.

«Εἰδες ἔκει, ἔλεγαν ἀναμεταξύ τους, πῶς πηγαίνουν τὰ χέρια τῆς! Καὶ πῶς τὰ δάχτυλά της ἀρπάζουν τὴ σαΐτα, καὶ μὲ τί γρηγοράδα περνοῦν μέσα ἀπὸ τὸ στημόνι! Μὲ πόση χάρη τραβᾶ τὸ χτένι τοῦ ἀργαλειοῦ καὶ σφίγγει τὸ ὑφάδι ἀπάνω στὸ στημόνι! Καὶ μὲ τί τέχνη ταιριάζει τὰ χρώματα! Χωρὶς ἄλλο ἡ Ἀθηνᾶ τὴν ἔχει μαθημένη νὰ ὑφαίνῃ τόσο ὅμορφα!»

Μιὰ μέρα ποὺ ἔτυχε ν' ἀκούσῃ αὐτὰ ἡ Ἀράχνη, θύμωσε κι ἀποκρίθηκε σ' ἔκεινον ποὺ τὸ εἶπε :

«Δὲ μ' ἔμαθε ἡ Ἀθηνᾶ νὰ ὑφαίνω ἔτσι. Οὕτε καὶ μποροῦσε, γιατὶ στὸν ἀργαλειὸν ἡ θεὰ εἶναι κατώτερη ἀπὸ μένα».

“Οταν ἔμαθε τὰ λόγια αὐτὰ ἡ Ἀθηνᾶ, κούνησε τὸ κεφάλι της καὶ πῆρε ἀπόφαση νὰ τὴν τιμωρήσῃ.

Μὰ σὰν πονόψυχη ποὺ εἶναι, πρῶτα ἥθελε νὰ ἰδῇ μῆπως μετάνιωσε γι' ὅσα εἰχε πεῖ.

Ἐγινε λοιπὸν γριούλα στὸ πρόσωπο καὶ στὸ κορμὶ καὶ ἔτσι σκυφτὴ καὶ καμπουριασμένη, ἀκουμπώντας σ' ἐνα ραβδί, μπῆκε στὸ ἐργαστήρι τῆς Ἀράχνης.

«Κόρη μου, τῆς λέει, τὰ χρόνια κάνουν τὸν ἄνθρωπο νὰ μαθαίνῃ τὸν κόσμο. Καὶ ἐγὼ ὅπως βλέπεις ἔζησα πολὺ καὶ εἶδα κι ἔμαθα πολλά. Ἀκουσε λοιπὸν τὰ λόγια μιᾶς γριᾶς. Δὲν εἶναι καλὸ νὰ λές πώς καμιὰ γυναῖκα στὸν κόσμο δὲν μπορεῖ νὰ σὲ παραβγῆ στὴν τέχνη. Εἶναι ὅμως ἀληθινὴ τρέλα νὰ προσβάλλῃς μὲ περήφανα λόγια τὴ θεὰ Ἀθηνᾶ. Ζήτησε ἀμέσως συγχώρεση γιὰ ὅσα εἶπες. Ἡ Ἀθηνᾶ ἔχει πονετικὴ ψυχὴ καὶ θὰ σὲ συγχωρέσῃ».

Ἡ Ἀράχνη μόλις ἀκούσει αὐτά, ἔγινε κατακόκκινη ἀπὸ τὸ θυμό της, πετάχτηκε ἀπὸ τὸν ἀργαλειό καὶ μὲ τρόπο ἀπότομο λέει στὴ γριά:

«Γριά, δὲν ἔρεις τί λές. Τὰ πολλὰ τὰ χρόνια σὲ ἔξεμώραναν. Ἡ Ἀθηνᾶ ζηλεύει ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ παραβγῆ μαζί μου κι ἔστειλε σένα γιὰ νὰ μὲ συμβουλέψης τάχα. Πές της λοιπόν, ἀν ἔχῃ τὸ θάρρος, ἀς ἔρθη νὰ παραβγοῦμε. Ἄσ ἔρθη!»

«^τΗρθα!» ἀκούεται ἔξαφνα μιὰ τρομερὴ φωνή, καὶ στὴ στιγμὴ φεύγουν τὰ γερατειὰ τῆς γριᾶς. Ἐμπρὸς στὴν Ἀράχνη στέκεται ἡ θεά, μὲ τὸ μεγάλο κοντάρι στὸ δεξὶ της χέρι καὶ μὲ τὴ φοβερὴ ἀσπίδα στὸ ἀριστερό.

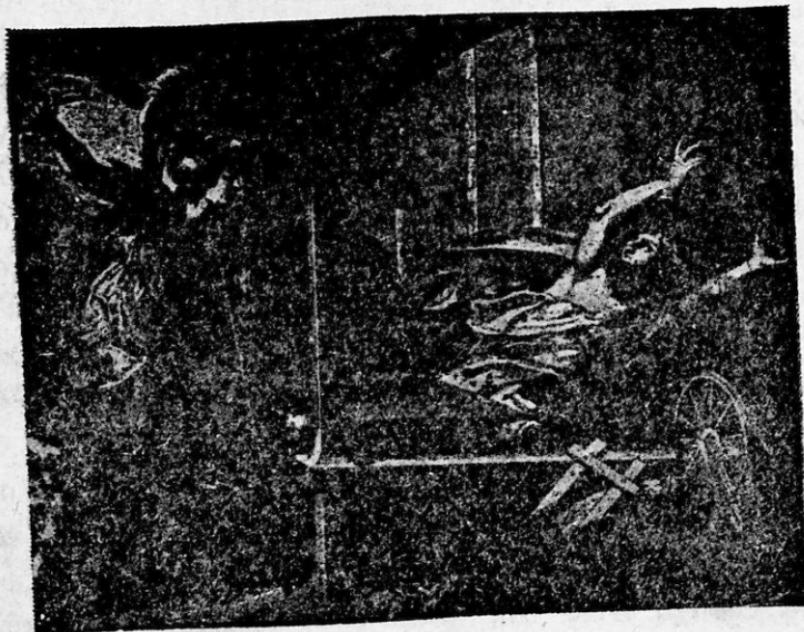
Ἡ φαντασμένη ἀράχνη σὰ νὰ μὴν εἶδε τίποτε, λέει στὴ θεά :

«Ἐμπρός, ἔλα νὰ παραβγοῦμε!» καὶ τρέχοντας στὸν ἀργαλειό, ἀρπαξε τὴ σαΐτα, ἔκαμε νόημα στὴν

Αθηνᾶ νὰ καθίσῃ στὸν ἄλλο ἀργαλειό, καὶ ἀρχισε
νὰ ὑφαίνῃ.

Ἡ θεὰ δὲν μπόρεσε πιὰ νὰ κρατήσῃ τὸ θυμό της.
Ἄρπαξε τὸ ὑφασμα, τὸ ἔσκισε καὶ μὲ μιὰ σαΐτα τὴ
χτύπησε στὸ πρόσωπο.

Ἀπάνω ἀπὸ τὸν ἀργαλειὸν κρεμόταν ἕνα σκοινί. Ἀπὸ

τὸ σκοινὶ αὐτὸ πιάστηκε ἡ Ἀράχνη σὰν τρελὴ ἀπὸ τὴν
προσβολή, γιὰ νὰ κρεμαστῇ καὶ νὰ πεθάνῃ. Τότε ἡ
θεὰ τῆς λέει μὲ αὐστηρὴ φωνή:

«Δὲ θὰ πεθάνης, ὅχι! Θὰ ζήσης, μὰ θὰ μείνης
σ' δλη σου τὴ ζωὴ ἔτσι πάντα κρεμασμένη. Καὶ δλη
ἡ γενιά σου τὴν ἴδια τύχη θὰ ἔχῃ».

Ἐρριξε στὴν περήφανη ὑφάντρα ἕνα φαρμακερὸ
χορτάρι κι ἔγινε ἀφαντη.

Ἡ νιότη κι ἡ ὁμορφιὰ τῆς ἀράχνης χάμηκαν

άμεσως. Ἔπεισαν τὰ μαλλιά της, μήρανε μήρανε πολὺ τὸ κεφάλι της, φύτρωσαν μακριὰ δάχτυλα στὰ πλευρά της, τὸ κορμί της ἔγινε στρογγυλὸν καὶ ἀπὸ μέσα ἔβγαινε μιὰ οὔσια. Μ' αὐτὴν ἀρχισε ἡ Ἀράχνη νὰ ὑφαίνη τὸ δίχτυ της, δπως κάνει κι αὐτὴ ποὺ βρίσκεται ἐδῶ στὸν κῆπο μας.

28. Ὁ Στρεψιάδης στὸ χωριό.

Εἶχαν περάσει δώδεκα μέρες ποὺ ἥρθαμε στὸ χωριό. Σ' αὐτὸν τὸ μεταξὺ πηγαίναμε κάποτε στὸ ἀμπέλι, καὶ δοκιμάζαμε τὰ σταφύλια γιὰ νὰ ίδοῦμε ἢνταν καιρὸς νὰ τὰ τρυγήσωμε.

Μιὰ μέρα, γυρίζοντας ἀπὸ τὸ ἀμπέλι βλέπομε ἀπὸ μακριὰ ἕνα παιδί κατασκονισμένο, ποὺ ἔτρεχε κατὰ τὸ μέρος μας. Σταθήκαμε νὰ δοῦμε ποιὸ εἶναι. Σὲ λίγο, ποὺ ἥρθε πιὸ κοντά, τὸ γνωρίσαμε. Ἡταν ὁ Στρεψιάδης.

«Πῶς ἐδῶ; Ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι καὶ ποῦ πηγαίνεις;» τὸν ἔρωτήσαμε ὅλοι μὲν ἀπορία.

— «Ἐρχομαι ἀπὸ τὴν Ἀθήνα» μᾶς λέει. «Κάποιος πλούσιος πῆρε τὸν πατέρα μου στὴν ἔξοχή του γιὰ λίγες μέρες, κι ἔμεινα μονάχος. Δὲν ἥξερα τί νὰ κάμω. Ρώτησα τὴν γιαγιὰ τῆς Νικομάχης τί ἀπογίνατε, κι ἔμαθα μὲν πολλή μου εὐχαρίστηση, πὼς εἶστε ἐδῶ καὶ δὲν περνᾶτε ἀσχημα. Συλλογίστηκα λοιπὸν νὰ ἥρθω κι ἔγω νὰ παρακαλέσω τὸν πατέρα σου, νὰ μὲν δεχτῇ γιὰ λίγες μέρες στὸ σπίτι σας».

Ο πατέρας μου δὲν ἥξερε τί πρᾶμα ἦταν ὁ Στρεψιάδης, τὸν νόμισε φίλο μας καὶ τοῦ λέει:

«Καλῶς ἥρθες, παιδί μου. Οἱ φίλοι σου θὰ χα-

ροῦν πολὺ πολὺ ποὺ ἥρθες νὰ μείνης λίγες μέρες μαζί τους. Ὅσο γιὰ μένα, δσο περισσότεροι εἶστε, τόσο περισσότερο εὐχαριστιέμαι.»

Πήγαμε στὸ σπίτι. Ὁ Στρεψιάδης στὸ τραπέζι φέρθηκε δπως πρέπει. Ἐμεῖς ποὺ τὸν ἔέραμε εἴπαμε ἀπὸ μέσα μας: «ἴσως διωρθώθηκε». Δὲν πέρασε δμως πολλὴ ὥρα κι ἔδειξε πὼς ἦταν ὁ ἴδιος κι ἀπαράλλαχτος.

«Ἡρθε ἡ ὥρα νὰ κοιμηθοῦμε. Ὁ Στρεψιάδης ἐτοιμαζόταν νὰ πλαγιάσῃ μὲ πόδια κατασκονισμένα. Τρέχω καὶ τοῦ φέρνω μιὰ λεκάνη μὲ νερὸ κι ἔνα χιτῶνα καθαρό, γιατὶ εἶχε ἔρθει μόνο μὲ τὰ φορέματα ποὺ φοροῦσε.

«Ο Στρεψιάδης ἀντὶ νὰ μ' εὐχαριστήσῃ, τί γυρίζει καὶ μοῦ λέει;

«Ἐδῶ τέτοιες εὐγένειες δὲ χρειάζονται. Στὸ χωρὶς χωριάτης. Ἀν εἴμαστε στὴν Ἀθήνα ἄλλο πρᾶμα!» καὶ πλάγιασε δπως ἦταν.

39. Τέ έκαμε ὁ Στρεψιάδης στὸ χωρὶς.

Τὸ πρωὶ ὁ Στρεψιάδης ἔπλυνε τὸ πρόσωπο καὶ τὰ χέρια του μὲ λίγο νερὸ καὶ κάθισε στὸ τραπέζι ἀχτένιστος, μὲ νύχια βρόμικα καὶ μὲ χιτῶνα ζαρωμένο. Αύτὸ ἔκαμε σὲ δλους κακὴ ἐντύπωση καὶ μάλιστα στὴ μητέρα μου, ποὺ ἦταν συνηθισμένη στὴν καθαριότητα, καὶ τὸ σπίτι μας ἔλαμπε. Ὁ Θεαγένης ἦταν πολὺ καθαρός. Ἐγὼ ἀπὸ μικρὸ παιδὶ εἶχα συνηθίσει στὴν καθαριότητα. Ὁ Κλεισθένης ἦταν φισικὰ ἀρχοντομαθημένος. Ὅσο γιὰ τὴ Νικομάχη ἦταν δλοκάθαρη, σὰν ἀληθινὴ Ἀθηναία ποὺ ἦταν. Μέσα σὲ τέτοια συντροφιά, ἡ ἀκαταστασία καὶ ἡ

βρωμιὰ τοῦ Στρεψιάδη ἔφερνε ἀηδία. Ἀκόμη καὶ τὰ μικρά μου τ' ἀδέρφια τὸν ἀπόφευγαν καὶ δὲν πήγαιναν κοντά του.

Τὸ βράδυ δὲν κάθισε ὁ πατέρας στὸ τραπέζι. Εἶχε δουλειὰ στὸ ἀμπέλι. Ὁ Στρεψιάδης βρῆκε τότε τὸν καιρὸν νὰ δεῖξῃ δλη του τὴν προστυχιά. Ἄρχισε νὰ φωνάζῃ δυνατά, νὰ μὴν ἀφίνῃ τὸν ἄλλον νὰ μιλήσῃ, νὰ κάθεται μὲ τὸ ἔνα πόδι ἀπάνω στὸ ἄλλο, νὰ κατηγορῇ τὸ χωριό μας, νὰ ζητῇ φαγητὰ ποὺ δὲν ἦταν στὸ τραπέζι. Μὲ λίγα λόγια ἔδειξε πὼς ἦταν παιδὶ χωρὶς ἀνατροφή.

Καὶ μήπως εἶχε αὐτὰ μόνο τὰ ἑλαττώματα! Μήπως ἤξερε νὰ παίξῃ σὰν παιδί, νὰ τρέξῃ, νὰ πηδήσῃ στὸ λιβάδι, νὰ ψαρέψῃ στὴν ἀκρογιαλιά, νὰ καβαλικέψῃ τὸ ἀλογάκι μας στὸν κάμπο! Μόνο φαγί, ὑπνο καὶ γρίνια. Ὁ ἥλιος τὸν πείραζε καὶ τοῦ ἔφερνε πονοκέφαλο· ἡ βροχὴ τὸν ἐσυνάχωνε· τὸ φαγητὸ δὲν ἦταν καλὰ μαγειρεμένο, τὸ κρεβάτι σκληρὸ καὶ ἡ ζωὴ πληχτική.

«Ο Κλεισθένης ἔχασε πιὰ τὴν ὑπομονὴ καὶ τοῦ λέει μιὰ μέρα:

«Ποιὸς σοῦ εἴπε νὰ ἔρθης; σὲ κάλεσε κανείς; Καὶ ἀφοῦ τέλος πάντων ἥρθες, ποιὸς σὲ κρατεῖ ἐδῶ μὲ τὴ βία; σὰ δὲ σ' ἀρέσει φύγε!»

Ο Στρεψιάδης κοκκίνισε καὶ εἶπε:

«Θαρρεῖς πὼς ἥρθα μὲ τὴν καρδιά μου; Ἡ ἀνάγκη μὲ ἔκαμε νὰ ἔρθω. Δὲν εἶχα ποῦ ἄλλοῦ νὰ πάω».

— «Καὶ γιατί δὲν πήγαινες στοῦ Λυκίδα;»

— «Δὲν τὰ ἔχομε καλά».

— «Ἀπὸ τώρα; γρήγορα τὰ χαλάσατε· τόση ἦταν ἡ φιλία σας;» εἶπε γελώντας ὁ Κλεισθένης.

‘Ο Στρεψιάδης δὲ μίλησε. “Εφυγε μὲ κατεβασμένο πρόσωπο καὶ πῆγε μονάχος του στὸ περιβόλι.

“Ολοι περιμέναμε, ὅστερα ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Κλεισθένη, νὰ μᾶς ἀδειάσῃ τὴ γωνιά· μὰ τοῦ κάκου! ‘Ο Στρεψιάδης ὅσο περνοῦσαν οἱ μέρες καὶ ξεθάρρευε, τόσο πιὸ πρόστυχος γινόταν. Γιὰ κανένα δὲν εἶχε σέβας, οὕτε γιὰ τὴ μητέρα μου, οὕτε γιὰ τὸν παπτού μου. Μόνο ἐμπρὸς στὸν πατέρα μου στεκόταν λίγο συμμαζεμένος.

60. Τι ἔπαθε ὁ Στρεψιάδης ἀπὸ τὶς ἀγελάδες.

‘Ο Στρεψιάδης ἐκτὸς ἀπὸ τ’ ἄλλα ἐλαττώματα ποὺ εἶχε ἦταν καὶ φοβιτσάρης. “Οταν ἔβλεπε μουλάρι ἢ ἀλογο, ἔφευγε μακριά, πολὺ μακριά, μ’ ἔναν κωμικὸ φόβο. ‘Ως καὶ οἱ ἄκακες ἀγελάδες καὶ τὰ ἀθῶα τὰ πρόβατα, ποὺ ἔβισκαν ἡσυχα στὸ λιβάδι, τὸν τρόμαζαν.

Αὐτὸ ἔγινε ἀφορμὴ νὰ τοῦ κάμω ἕνα ἀστεῖο παιγνίδι ποὺ μᾶς ἔκαμε γιὰ πολὺν καιρὸν νὰ ἔκεισθε στὰ γέλια. Δὲν ἦταν σωστό, τὸ ἔρω κι ἐγώ, μὰ σκοπός μου ἦταν ὅχι τόσο νὰ γελάσω, ὅσο νὰ τὸν διορθώσω ἀπὸ τὴ δειλία του.

‘Ο πατέρας μου εἶχε δώδεκα ἀγελάδες, κι ἔβισκαν δλες στὸ λιβάδι ποὺ ἦταν πίσω ἀπὸ τὸ σπίτι μας.

‘Εκείνη τὴν ἡμέρα ἔλειπαν δλοι στὸ ἀμπέλι. ‘Ο πατέρας πρὶν φύγῃ μὲ τοὺς ἄλλους, εἶπε σὲ μένα καὶ στὸ Στρεψιάδη:

«Μαζέψετε στὸ περιβόλι ἕνα καλάθι σῦκα, κι ἐπειτα ἐλάτε νὰ μᾶς βρῆτε».

‘Αφοῦ γεμίσαμε τὸ καλάθι, τὸ πῆρα ἐγὼ στὰ χέρια μου. Στὸ Στρεψιάδη ἔδωσα μιὰ μεγάλη σακούλα, γεμάτη μὲ κάτι ποὺ βάραινε πολύ.

‘Ο Στρεψιάδης νόμιζε πώς εἶχε μέσα πράματα φαγώσιμα και τὴν πῆρε μὲ μεγάλη προθυμία.

“Ετσι οἱ δυό μας ἔκεινήσαμε. Γιὰ νὰ φτάσωμε σύμμως πιὸ γρήγορα στὸ ἀμπέλι περάσαμε μέσα ἀπὸ τὸ λιβάδι.

Οἱ ἀγελάδες μόλις πλησιάσαμε, ἀρχισαν νὰ μουγκρίζουν, νὰ φυσοῦν δυνατὰ μὲ τὰ πλατιὰ ρουθούνια τους, σὰν κάτι νὰ μυρίζονταν, καὶ νὰ τεντώνουν πρὸς τὰ ἐμπρὸς τὸ χοντρὸ λαιμό τους. Ἐπειτα ἔτρεξαν ὅλες ἕσια κατ’ ἐπάνω στὸ Στρεψιάδη.

Αὐτὸς τὰ ἔχασε ἀπὸ τὸ φόβο του· ἔτρεμε ὅλοκληρος κι ἐφώναζε: «Βοήθεια, βοήθεια».

Οἱ ἀγελάδες χωρὶς νὰ φοβηθοῦν ἀπὸ τὶς φωνές του, μαζεύτηκαν γύρω του μουγκρίζοντας καὶ μὲ τὴ γλῶσσα ἔξω σκουντοῦσαν ἥ μιὰ τὴν ἄλλη γιὰ νὰ φτάσουν τὴ σακούλα, ποὺ ἔσφιγγε ὁ Στρεψιάδης στὴν ἀγκαλιά του.

‘Η σακούλα εἶχε μέσα ἀλάτι, καὶ ὅλοι ἔρομε πώς οἱ ἀγελάδες τὸ ἀγαποῦν πολύ.

‘Ο Στρεψιάδης ἔκανε σὰν τρελὸς ἀπὸ τὸ φόβο του. Ἔγώ, χωρὶς νὰ θέλω, ἔκειρδισμένος ἀπὸ τὰ γέλιο, τοῦ φώναξα: «Πέταξε, καημένε, τὴ σακούλα».

Τὴν πέταξε. ‘Η σακούλα λύθηκε καὶ τὸ ἀλάτι χύθηκε κατὰ γῆς. Οἱ ἀγελάδες ὠρμησαν κι ἀρχισαν νὰ τὸ τρῶνε μὲ μεγάλη ὅρεξη».

‘Ο Στρεψιάδης πῆρε λίγο θάρρος τότε κι ἀρχισε νὰ φωνάξῃ: «”Α! ἦξερες τί εἶχε μέσα ἥ σακούλα, καὶ τὸ ἔκαμες ἐπίτηδες! Ἐννοια σου καὶ θὰ μοῦ τὸ πληρώσης!»

‘Ἔγὼ τοῦ εἶπα γελώντας ἀκόμη: «Εἶδα κι εἶδα φοβιτσιάρηδες, μὰ σὰν καὶ σένα πρώτη φορὰ βλέπω. Μὰ

ξέρεις πώς ξκανες; "Οποιος νὰ σὲ ξβλεπε, θὰ σ' ξπαιρνε γιὰ τρελό».

— «Καὶ ἂν μὲ σκότωναν;» μοῦ εἶπε.

— «Νὰ σὲ σκότωναν! μὰ δὲν ντρέπεσαι; Νομίζεις πὼς οἱ ἀγελάδες εἰναι ἄγρια θηρία, καὶ μάλιστα οἱ δικές μας ποὺ εἰναι τόσο ἡμερες; Ἐγὼ σοῦ τὸ ξκαμα αὐτὸ γιὰ νὰ διορθωθῆς».

Τραβήξαμε τὸ δρόμο μας καὶ φτάσαμε σὲ λίγο στὸ ἀμπέλι μας. "Ολοι μᾶς ρώτησαν γιατὶ ἀργήσαμε, κι ἐγὼ τοὺς διηγήθηκα τὸ πάθημα τοῦ Στρεψιάδη.

"Ολοι γέλασαν μὲ τὴν καρδιά τους. "Επειτα μοῦ λέει ἡ μητέρα μου:

«Δὲν ξκαμες καλά, παιδί μου, ἀφοῦ ἥξερες πὼς ὁ φύλος σου εἶναι τόσο δειλός. Καὶ σύ, παιδί μου Στρεψιάδη, δὲν πρέπει νὰ φοβᾶσαι ἔτσι. Εἴναι ντροπὴ νὰ εἶναι κανεὶς δειλός».

— «Δὲν τὸ ξκαμα γιὰ κακό, μητέρα» τῆς εἶπα.

Ο Στρεψιάδης ὅμως γυρίζει καὶ μοῦ λέει μὲ θυμό:

«Μονάχα οἱ βοϊδοβοσκοὶ δὲ φοβοῦνται τὶς ἀγελάδες. Πῶς φαίνεσαι πὼς μεγάλωσες στὸ χωριό!»

Ἐγὼ δὲν ἀποκρίθηκα. Μὰ δλοι, μικροὶ καὶ μεγάλοι, γύρισαν καὶ εἶδαν μὲ περιφρόνηση τὸ κακοαναθρεμένο ἔκεινο παιδί.

61. ·Ο τρύγος.

Ξημέρωσε ἡ ἡμέρα ποὺ θ' ἀρχιζε ὁ τρύγος. Ο πάτέρας ἔστειλε στὸ ἀμπέλι πολὺ πρωὶ τὸ ἀμάξι, φορτωμένο μικρὰ καὶ μεγάλα κοφίνια. Απάνω στὸ ἀμάξι ἀνέβηκαν οἱ ἀντρες καὶ οἱ γυναικες, τ' ἀγόρια καὶ τὰ

κορίτσια ποὺ χρειάζονταν γιὰ νὰ τρυγήσουν τὰ σταφύλια. Ἐμεῖς οἱ ἄλλοι πήγαμε μὲ τὰ πόδια.

“Οταν φτάσαμε στὸ ἀμπέλι, ἡ δουλεὶα εἶχε ἀρχίσει. Ἡταν σωστὸ πανηγύρι. Μὲ φωνὲς καὶ μὲ τραγούδια γυναικες κι ἄντρες ἔτρεχαν ἐδῶ κι ἐκεῖ στὰ κλήματα, ποὺ ἔγερναν φορτωμένα ἀπὸ τὰ πολλὰ σταφύλια. ”Αλλοι ἔκοβαν γρήγορα γρήγορα τὰ σταφύλια καὶ γέμιζαν τὰ κοφίνια, κι ἄλλοι τὰ κουβαλοῦσαν στὸ πατητήρι.

Σὲ λίγο πήδησαν μέσα στὸ πατητήρι τρεῖς ὅμιορφοι νέοι κι ἀρχισαν νὰ πατοῦν τὰ σταφύλια. ‘Ο χυμὸς τῶν σταφυλιῶν τιναζόταν ἀπὸ τὸ δυνατὸ ζούλημα καὶ κοκκίνιζε τὰ πόδια τους ὡς τὰ γόνατα.

Τὰ μεγάλα πιθάρια ἦταν ἔτοιμα νὰ δεχτοῦν τὸ γλυκὸ μοῦστο, ποὺ ἔτρεχε ἀπὸ τὸ πατητήρι. Οἱ δούλοι εἶχαν βράσει φασκομηλιά, μάραθα, δάφνη καὶ μυρτιὰ καὶ τὰ ξέπλεναν μὲ τὸ μοσκομυρισμένο αὐτὸν νερό. “Υστερα τὰ κάπνισαν μὲ θειάφι.

“Οταν πιὰ κουράσιήκαμε, πήγαμε καὶ κάθισαμε κάτω ἀπὸ τὶς ψηλὲς λεῦκες, ποὺ ἦταν φυτεμένες στὸ μάκρος τῆς ἀκροπαταμιᾶς.

Τὸ ἀπόγεμα στρώθηκε μακρὺ τραπέζι. Κάθησαν δλοι γύρω στεφανωμένοι μὲ στεφάνια ἀπὸ κλήματα.

‘Αφοῦ ἔφαγαν, σηκώθηκαν δλοι, γέμισαν τὰ ποτήρια καὶ πίνοντας ἔλεγαν : «Σ’ εύχαριστοῦμε, Διόνυσε, γιὰ τὸ γλυκὸ κρασὶ ποὺ μᾶς δίνουν κάθε χρόνο τὰ πλατύφυλλά σου κλήματα». ”Επειτα ἀρχισαν νὰ τραγουδοῦν ζωηρὰ καὶ γελαστὰ τραγούδια γιὰ τὸ Διόνυσο.

Ἐνῶ οἱ μεγάλοι τραγουδοῦσαν, κάποιος ἀπὸ μᾶς ρώτησε τὸν παππού :

«Παππού, δλο γιὰ τὸ Διόνυσο ἀκοῦμε σήμερα. Πές

μας τί σχέση ἔχει μὲ τὰ κλήματα, μὲ τὰ σταφύλια καὶ μὲ τὸ κρασί».

Καθίσαμε τριγύρω του καὶ περιμέναμε ν' ἀνοίξῃ τὸ στόμα του. Ὁ παπποὺς ἔβηξε λίγο καὶ μᾶς εἶπε αὐτῇ τὴν ἴστορία γιὰ τὸ Διόνυσο.

62. Ὁ μῦθος γιὰ τὸ Διόνυσο.

‘Ο Διόνυσος, παιδιά μου, ἔχει πατέρα τὸ Δία. Γεννήθηκε σὲ μιὰ σπηλιά, ποὺ ὁ θόλος της ἦταν σκεπασμένος ἀπὸ μιὰ κληματαριά, ποὺ εἶχε φυτεύσει μέσα ἐκεῖ μανάχη της.

‘Οταν μεγάλωσε ὁ Διόνυσος καὶ ἤπιε ἀπὸ τὸ κρασὶ ποὺ ἔγινε ἀπὸ τὸ κλῆμα τῆς σπηλιᾶς, ἐνθουσιάστηκε. Ἐτρεχε σὲ δλα τὰ μέρη κι ἔδειχνε στοὺς ἀνθρώπους πῶς νὰ φυτεύουν καὶ νὰ καλλιεργοῦν τὰ κλήματα.

Μιὰ μέρα ὁ Διόνυσος ἦταν σ' ἔνα ἐρημικὸ ἀκρογιάλι. Φοροῦσε φόρεμα κόκκινο, τὰ μαλλιά του κύματιζαν στοὺς ὥμους του, καὶ φαινόταν σὰν ἔνα πολὺ δυορφό ἀρχοντόπουλο ἀπὸ μεγάλο γένος.

‘Εκεῖ κοντὰ ἦταν ἀραγμένο ἔνα πλοῖο πειρατικό. Ὁ πλοίαρχος κι οἱ σύντροφοί του μόλις εἶδαν τὸ Διόνυσο, ἔτρεξαν, τὸν ἔπιασαν καὶ τὸν πῆγαν στὸ πλοῖο τους.

Εἶχαν μεγάλη χαρά, γιατὶ νόμιζαν πῶς ἦταν βασιλόπουλο καὶ θὰ ἔπαιρναν ἄφθονα χρήματα. Καὶ γιὰ νὰ μὴν τοὺς φύγη, ἔκοψαν λυγαριές καὶ τὶς ἔστριψαν γιὰ νὰ τὸν δέσουν. Ἀλλὰ δὲν κατώρθωναν τίποτε. Οἱ βέργες τῆς λυγαριᾶς ἔπεφταν ἀπὸ τὰ χέρια κι ἀπὸ τὰ πόδια του.

‘Ο τιμονιέρης δταν εἶδε αὐτά, τοὺς φώναξε κουνώντας τὸ κεφάλι του :

«'Ανόητοι! Δὲν καταλάβατε ἀκόμη ποιὸν πιάσατε σκλάβο; Αὐτὸς δὲν εἶναι ἄνθρωπος. Μοιάζει μὲ τοὺς θεοὺς ποὺ κατοικοῦν στὸν Ὄλυμπο. Ἀφῆστε τὸν ἐλεύτερο. Γρήγορα βγάλτε τὸν ἔξω στὴ στεριὰ καὶ μὴν ἀπλώνετε τὰ χέρια σας ἀπάνω του· γιατὶ ἂν θυμώσῃ ἀλίμονο σὲ δλους μας».

Στὰ λόγια αὐτὰ ὁ ἀρχηγὸς τῶν πειρατῶν θύμωσε, ἔρριξε μιὰν ἄγρια ματιὰ στὸν τιμονιέρη καὶ τοῦ εἶπε:

«Ἐσὺ κάνεις καλὰ νάχης τὸ νοῦ σου μόνο στὰ πανιά· καὶ γιὰ τὸ σκλάβο μας νὰ μὴ σὲ μέλη. Γι' αὐτὸν ἐμεῖς μονάχα θὰ φροντίσωμε. Γρήγορα θὰ φτάσωμε στὴν Αἴγυπτο ἢ στὴν Κύπρο. Ἐκεῖ θὰ ἔρθουν νὰ τὸν ξαγοράσουν, κι ἔτσι θὰ βροῦμε τὴν τύχη μας μ' αὐτόν».

Καὶ ἀμέσως πρόσταξε τοὺς ναῦτες νὰ ἐτοιμάσουν γρήγορα τὸ πλοῖο γιὰ νὰ φύγουν.

Οἱ ναῦτες ἔστησαν τὸ κατάρτι καὶ ἀπλωσαν τὰ πανιά. Μόλις δῦμως ἔκεινησε τὸ πλοῖο ἔγινε κάτι ἀπίστευτο. Ἀπάνω στὸ κατάστρωμα ἀρχισε νὰ τρέχη γλυκόπιοτο κρασὶ καὶ νὰ χύνεται στὴ θάλασσα κελαρύζοντας.

Ἐπειτα μιὰ ὥραία μυρωδιὰ μοσκοβόλησε σὲ δλο τὸ πλοῖο. Κι ἔξαφνα νά, φυτρώνει ἔνα καταπράσινο καὶ ζωηρὸ κλῆμα καὶ τυλίγεται στὸ κατάρτι. Καὶ ἀμέσως γεμίζει μὲ ἀνθη καὶ σταφύλια γινωμένα.

Ο πλοίαρχος ἀπὸ τὸ φόρτο του προστάζει τὸν τιμονιέρη νὰ διευθύνῃ τὸ πλοῖο ἵσια στὴ στεριά.

Στὴ στιγμὴ δῦμως ὁ Διονυσος μεταμορφώνεται σὲ φωβερὸ λιοντάρι. Ἀπὸ τὸ μουγκρητό του τὸ πλοῖο ὀλόκληρο σείστησε. Φλόγες ἔβγαζαν τὰ μάτια τοῦ θηρίου-

ἡ χαίτη του ἀνέμιζε, ἡ οὐρά του χτυποῦσε ἀδιάκοπα
δεξιὰ κι ἀριστερὰ τὰ πλευρά του καὶ τὸν ἄρδα.

Οἱ ναῦτες ἀπὸ τὴν τρομάρα τους ἔτρεξαν σὰν
τρελοὶ στὴν πρύμη, κοντὰ στὸν τιμονιέρη.

Τὸ λιοντάρι ὥρμησε μὲ μανία ἀπάνω τους καὶ
ἀρπάξε τὸν πλοίαρχο.

Οἱ ναῦτες γιὰ νὰ γλιτώσουν πέφτουν στὴ θάλασ-
σα. Μὰ ἐκεῖ ἄλλο πάλι θαῦμα. Οἱ ναῦτες πέφτοντας
στὴ θάλασσα γίνονται δελφίνια.

‘Ο Διονύσιος μόνο τὸν καλὸ τιμονιέρη λυπήθηε,
τὸν κράτησε καὶ τοῦ εἶπε:

«Ἐσὺ μὴ φοβᾶσαι, τίποτε δὲ θὰ πάθης, γιατὶ τι-
μᾶς καὶ σέβεσαι τοὺς θεούς. Ἐγὼ εἰμαι ὁ Διόνυσος».

Αὕτα εἶπε καὶ ἔγινε ἄφαντος.

63. Τέ παιγνίδια παίξαμε.

“Επειτα ἀπὸ τὰ τραγούδια ἀρχισαν οἱ τρυγητάδες
τὰ παιγνίδια. Μαζί τους παίζαμε κι ἐμεῖς. Μόνο ὁ

Στρεψιάδης δὲν ἔπαιξε. Τὸν ἐχάσαμε ἔξαφνα ἀπὸ μπροστά μας καὶ νομίσαμε πώς εἶχε γυρίσει στὸ σπίτι γιὰ νὰ μὴν παίξῃ.

Πρῶτα πρῶτα παίξαμε τὴ χύτρα. Κάθισε ἔνας ἀπὸ τὴ συντροφιὰ κάτω στὸ χῶμα σταυροπόδι, κρατώντας μὲ τὰ δυό του χέρια ἕνα σκοινάκι μακρὺ ὡς τρία μέτρα. Αὐτὸς ἦταν ἡ χύτρα. Ἐμεῖς οἱ ἄλλοι προσπαθούσαμε νὰ πᾶμε κοντὰ καὶ νὰ χτυπήσωμε τὴ χύτρα στὴν πλάτη μὲ τὴν παλάμη μας φωνάζοντας «ψήθηκε;» Ἀν πρόφταινε ὁ μάγειρας καὶ μᾶς χτυποῦσε μὲ τὸ πόδι του, τότε ὁ χτυπημένος γινόταν χύτρα κι ἡ χύτρα μάγειρας.

Ἐπειτα παίξαμε τὰ σκλαβόκια καὶ τὴν τυφλόμυιγα.

Ὑστερα παίξαμε τὸ κυνηγητὸ μὲ τὸ ἔνα πόδι. Ὁποιος πρόφταινε τὸν ἄλλο τὸν ἐχτυποῦσε στὴν πλάτη μὲν ἔνα μαντίλι μὲ κόμπο στὴν ἀκρη.

Τὸ πιὸ διασκεδαστικὸ παιγνίδι ἦταν ὁ λύκος, ὁ σκύλος καὶ τὸ ἀρνί. Κάμαμε δλοι ἔναν κύκλο. Μέσα στὸν κύκλο ἦταν ὁ σκύλος καὶ τὸ ἀρνί, κι ἀπέξω ὁ λύκος, ποὺ προσπαθοῦσε μὲ πονηριὰ ν' ἀρπάξῃ τὸ ἀρνί, μὰ ὁ σκύλος δὲν τὸν ἀφηνε.

64. Τέ ἔπαθε ὁ Στρεψιάδης

Ἐκεῖ ποὺ παῖζαμε, δικοῦμε ἔξαφνα φωνὲς καὶ κλάματα μαζί.

«Κάτι ἔπαθε ὁ Στρεψιάδης» εἶπε ὁ Κλεισθένης. «γνωρίζω τὴ φωνή του».

Καὶ ἀληθινὰ δὲν εἶχε γελαστῆ.

Κυψέλη

νάς μας ὁ Ἄρατος, ἔκανε στὸν γιὰ τὰ πολλὰ μελίσσια του.

«Ἄχ ! , ἄχ ! τί ἔπαθα» φώναζε ὁ Στρεψιάδης, χύνοντας βρύση τὰ δάκρυα.

— «Τί ἔπαθες ;» τοῦ λέει ὁ παιέρας μου πονετικά. «Τί χάλια εἰν' αὐτά ;»

Μὰ ὁ Στρεψιάδης δὲν ἀπάντησε στὸν πατέρα μου.

«Τί ἤθελα ἐγώ, ἔλεγε σὰ νὰ μιλοῦσε μόνος του, νὰ ἔρθω σὲ τοῦτο τὸ ἔλεεινὸ χωριό ! Δὲν ἔσπαζα καλύτερα τὸ πόδι μου ;»

— «Καὶ τί σοῦ φταίει τὸ χωριό ;» τοῦ λέει ὁ Ἄρατος. « Ἡρθες στὸ μελισσῶνα μου καὶ μοῦ ἀναποδογύρισες τὸ καλύτερό μου κοφίνι. Στάθηκες ὅμως τυχερὸς πολύ, ἀφεῦ γλίτωσες τόσο φτηνά. Ε-

Γυρίσαμε ὅλοι τότε κατὰ τὸ μέρος ποὺ ἔρχονταν οἱ φωνὲς καὶ τί εἶδαμε ; Φοίκη ; Τὸ Στρεψιάδη μὲ πρόσωπο πρισμένο, μὲ μάτια ὄλοκλειστα σχεδὸν ἀπὸ τὸ πρέξιμο !

Πίσω ἀπὸ τὸ Στρεψιάδη ἔτρεχε γιάνησυχος ὁ γείτονάς μας

Μελισσόκεντρο.

Ἐγὼ φοβήθηκα μὴν ἔπαθες χειρότερα· γι' αὐτὸν ἔτρεξα κι ἥρθα κοντά σου. Καλὰ ποὺ δὲν εἶναι τίποτε. Φέρετε μονάχα ἔνα πανὶ καὶ λίγο ἔιδι, ἀλάτι καὶ νερὸν ἀνακατεμένα».

Στὸ μεταξὺ δὲ Ἀρατος ἔβγαζε μελισσόκεντρα ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Στρεψιάδη, λέγοντας:

«Γιὰ ἵδε ζημιὰ ποὺ μοῦ ἔκαμες! Ἀπὸ τὰ κεντριὰ μπορεῖς νὰ καταλάβης πόσες μέλισσες μοῦ σκότωσες! Τί πρέπει τώρα νὰ σοῦ κάμω;»

Στὸ μεταξὺ ἔτρεξε ἡ μητέρα μου κι ἔφερε τὸ πανὶ καὶ τὸ ἄρμυρὸν ἔιδόνερο. Ὁ Ἀρατος τώρα ἔβρεχε πανιὰ καὶ τὰ ἔβαζε στὸ πρόσωπο τοῦ Στρεψιάδη.

Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα κι οἱ πόνοι λιγόστεψαν. Τὸ πρήξιμο ἄρχισε νὰ φεύγῃ. Τότε δὲ παππούς μου λέει στὸν Ἀρατο.

«Συγχώρεσέ τον, γείτονα. Εἶναι λίγο ἀνόητο παιδί καὶ δὲ συλλογίζεται τί κάνει».

— «Ἐγὼ δὲν ἔχω τίποτε πιὰ μὲ τὸ παιδί» εἶπε ὁ Ἀρατος. «Ἡ τιμωρία ἥρθε μόνη της. Σοῦ κάνω μόνο μιὰ παράκληση, νὰ ἔρθης στὸ μελισσῶνα μου νὰ ἴδης καὶ μὲ τὰ μάτια σου πόση ζημία μοῦ ἔκαμε».

— «Θὰ ἔρθω» εἶπε δὲ παππούς μου. «Θὰ ἔπαιρνα μάλιστα μὲ τὴν ἄδειά σου καὶ τὰ παιδιὰ νὰ ἴδοῦν τὸ μελισσῶνα σου».

«Σᾶς περιμένω αὔριο» μᾶς εἶπε δὲ Ἀρατος κι ἔφυγε.

65. Στὸ περιβόλι τοῦ Ἀράτου.

Τὸ ἄλλο πρωὶ πήγαμε στὸ περιβόλι τοῦ Ἀράτου. Ο Στρεψιάδης δὲ θέλησε νὰ ἔρθη μαζί μας.

Μόλις μᾶς εἶδε ὁ "Αρατος, ἔτρεξε καὶ μᾶς ὑποδέχτηκε μὲν μεγάλη εὐχαρίστηση.

«Σὲ καλὴ ὡρα ἥρθατε» μᾶς λέει. «Αὔτῃ τὴν ὡρα ἀπόχητησα ἔνα νέο μελίσσοι. Ὁ φίλος σας χτές τὸ ἀπόγευμα μοῦ χάλασε ἔνα μελίσσοι καὶ σήμερα τὸ πρωὶ οἱ θεοὶ μοῦ ἔστειλαν ἄλλο. Γιὰ ἴδετε το. Εἶναι πιασμένο σ' ἔκεῖνο τὸ κλαδὶ τῆς ἐλιᾶς. Δὲ φαίνεται σὰ μεγάλο τσαμπὶ μαύρου σταφυλιοῦ; Εἶναι δλες οἱ μέλισσες τοῦ μελισσιοῦ μαζεμένες ἡ μία ἀπάνω στὴν ἄλλη. "Ολες αὐτὲς σὲ λίγο θὰ μποῦν μέσα σ' αὐτὸ τὸ κοφινάκι ποὺ βλέπετε. Εἶναι αὐτὸ ποὺ μοῦ χάλασε χτές ὁ φίλος σας. Τὸ κοφινάκι αὐτὸ τὸ λέμε κυψέλη. Δέτε! Τὸ ἔχω ἀλειμμένο ἀπὸ μέσα μὲ μέλι καὶ θυμάρι.

»Νὰ καὶ ἡ συρματένια προσωπίδα μου μὲ τὸ πανί της, ποὺ φυλάγει τὸ πρόσωπό μου ἀπὸ τὶς μέλισσες.

»Νὰ καὶ τὰ μάλλινα χειρόχτια μου. Χωρὶς αὐτὰ εἶναι ἀδύνατο νὰ πάω κοντὰ στὰ μελίσσαι. Θὰ πάθαινα δ, τι ἔπαθε ὁ φίλος σας.

»Εἶναι καὶ ἄλλα προφυλαχτικά. 'Απ' δλα δμως τὸ καλύτερο εἶναι ὁ καπνός. "Αμα ἔχετε στὰ χέρια σας κάτι ποὺ καπνίζει, δὲν ἔρχεται κοντά σας μέλισσα. Γι' αὐτὸ ἔχω ἐδῶ αὐτὲς τὶς ξερὲς σβουνιές . . . Καὶ τώρα ἐλάτε μαζί μου».

Πήρε τὸ μελισσοκόφινο καὶ κάμποσες σβουνιές καὶ τράβηξε ἐμπρός. "Εμεῖς τὸν ἀκολουθήσαμε κρατώντας ἀπὸ ἔνα κομμάτι σβουνιὰ ἀναμμένο.

Κανθὼς πλησιάσαμε στὴν ἐλιά, ὁ "Αρατος μᾶς εἴπε νὰ σταθοῦμε λίγο μακριά, κι ἔκεῖνος προχώρησε καὶ πήγε ἀκριβῶς κάτω ἀπὸ τὸ κλαδὶ τῆς ἐλιᾶς ποὺ κρέμονταν οἱ μέλισσες.

Οἱ μέλισσες ὠρμησαν ἀπάνω του, μὰ τοῦ κάκου.

Τίποτε δὲν μποροῦσαν νὰ τοῦ κάμουν. Ἡ προσωπίδα καὶ τὰ χειρόκτια τὸν ἐφύλαγαν.

Οἱ μέλισσες σὲ λίγο ζαλίστηκαν ἀπὸ τὸν καπνό.

Ο "Ἀρατος ἔβαλε τότε τὸ κοφίνι κάτω ἀπὸ τὸ μελίσσι καὶ κούνησε τὸ κλαδὶ τῆς ἐλιᾶς μὲ τὸ χέρι του. Τὸ μελίσσι ἔπεσε ὀλόκληρο μέσα στὸ κοφίνι.

"Ἐπειτα δ "Ἀρατος σκέπασε τὸ κοφίνι καὶ τὸ πῆγε ἐκεῖ ποὺ ἦταν καὶ τ' ἄλλα μελίσσια.

66. Τέ μᾶς εἶπε ὁ "Ἀρατος γιὰ τὰς μέλισσες.

"Υστερα δ "Ἀρατος μᾶς ἔβαλε καὶ καθίσαμε κάτω ἀπὸ ἕνα μεγάλο φουντωτὸ δέντρο καὶ μᾶς ἔφερε διάφορα ὄπωρικά· ἔβγαλε ἀπὸ ἕνα μελισσοκόφινο δυὸ μεγάλες πίτες μέλι καὶ μᾶς τὶς ἔφερε. Ἡ μία ἦταν κάτασπρη, ἡ ἄλλη εἶχε τὸ χρῶμα τοῦ μελιοῦ. Καὶ οἱ δυὸ εἶχαν πολλὲς τρυπίτσες γεμάτες μέλι.

"Εμεῖς τὶς μοιραστήκαμε καὶ τρώγοντας τὸ μέλι βγάζαμε ἀπὸ τὸ στόμα μας τὴν κερήθρα.

«Πῶς βρέθηκε αὐτὸ τὸ μελίσσι στὸ κλαδὶ τῆς ἐλιᾶς;» φώτησε δ Θεαγένης.

Ο "Ἀρατος ἀποκρίθηκε: «Σὲ κάθε μελισσοκόφινο, παιδί μου, κατοικεῖ ἕνα μελίσσι ἀπὸ πολλὲς χιλιάδες μέλισσες.

»Τὸ κάθε μελίσσι ἔχει καὶ τὴ βασίλισσά του. Αὐτὴ εἶναι δ ἀρχηγὸς ἐκεῖ μέσα, αὐτὴ προστάζει τὶς ἄλλες μέλισσες τί νὰ κάμουν.

»Ἡ βασίλισσα εἶναι ἡ μόνη μέλισσα ποὺ γεννᾷ αὐγά. Κάθε καλοκαίρι μπορεῖ νὰ γεννήσῃ τριάντα ώς πενήντα χιλιάδες.

— «Δηλαδή, εἶπα ἔγώ, δὲν εἶναι μόνο βασίλισσα, παρὰ κι ἀληθινὴ μητέρα τοῦ λαοῦ της».

— «Σωστά, εἶπε ὁ Ἀρατος, γι αὐτὸ καὶ οἱ ἄλλες μέλισσες τὴν ἀγαποῦν πολὺ καὶ τὴ σέβονται. Ὁταν περνᾶ, παραμερίζουν μὲ σεβασμὸ καὶ τὴ χαιδεύουν μὲ τὰ κέρατά τους. Χωρὶς βασίλισσα κανένα μελίσση δὲν μπορεῖ νὰ ζήσῃ, σκορπίζεται καὶ χάνεται.

» Η βασίλισσα γεννᾶ χωριστὰ καὶ λίγα αὐγὰ ἀλιώτικα. Ἀπ' αὐτὰ βγαίνουν νέες βασίλισσες.

» Ὁταν μεγαλώσῃ μιὰ νέα βασίλισσα, ἡ παλιὰ παίρνει κάμποσες μέλισσες μαζί της, φεύγει καὶ πηγαίνει ἀλλοῦ νὰ κάμη νέο βασίλειο. Αὐτὸ ἔγινε καὶ σήμερα τὸ πρωί. Ἐφυγε ἀπὸ ἔνα μελισσοκόφινο ἡ παλιὰ βασίλισσα, μὲ τὴ συντροφιά της, καὶ πῆγε ἀπάνω στὸ κλαδὶ τῆς ἐλιᾶς».

— «Καὶ πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ γνωρίσῃ τὴ βασίλισσα; Μήπως φορεῖ βασιλικὰ φορέματα ἢ στέμμα;» ρώτησε ὁ Κλεισθένης γελώντας.

— «Τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲ φορεῖ» εἶπε ὁ Ἀρατος. «Καὶ ὅμως γνωρίζεται πολὺ εὔχολα ἀπὸ τὸ σῶμα της τὸ μακρουλὸ καὶ τὶς κοντὲς φτεροῦγες της».

— «Καὶ οἱ ἄλλες μέλισσες τί κάνουν;» ρώτησε ὁ Θεαγένης.

— «Οἱ ἄλλες μέλισσες εἶναι δύο εἰδῶν, κηφῆνες καὶ ἐργατικές.

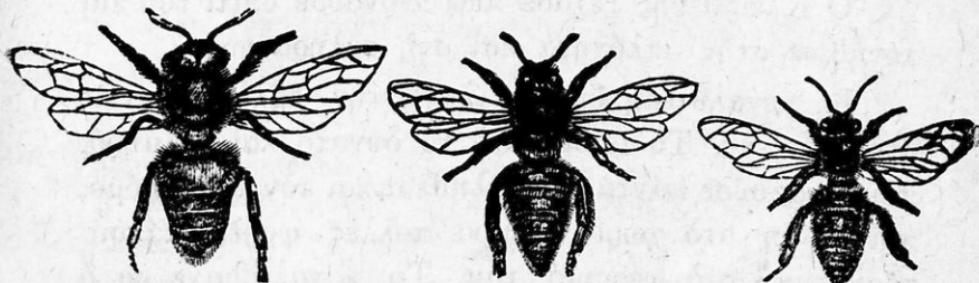
» Οἱ κηφῆνες εἶναι πιὸ μεγαλόσωμοι ἀπὸ τὶς ἄλλες μέλισσες κι ἔχουν χοντρὸ κεφάλι, ἀλλὰ κεντρὶ δὲν ἔχουν. Ἡ ζωὴ τους εἶναι μικρὴ καὶ τὸ τέλος τους ἐλεεινό.

» Καμιὰ δουλειὰ δὲν κάνουν. Ὁλη μέρα κάθονται καὶ τρῶνε ἀπὸ τὸ μέλι ποὺ κάνουν οἱ ἐργατικές. Μὰ ἐπιτέλους οἱ ἐργατικὲς μέλισσες κάνουν τὴν ὑπομονή

τους' ὄρμοῦν ἀπάνω τους, τοὺς σκοτώνουν καὶ τοὺς πετοῦν ἔξω ἀπὸ τὸ κοφίνι. Αὐτὸς εἶναι τὸ τέλος τῶν τεμπέληδων.

»Κοιτάξετε καλὰ αὐτὲς τὶς ἐργατικὲς μέλισσες, ἀξίζει νὰ τὶς θαυμάξετε. Ἡ ζωὴ τους εἶναι ἀδιάκοπη δουλειά. Ἀπὸ τὸ πρωὶ φεύγουν καὶ σκορπίζονται στοὺς ἀγρούς, στὰ λουλούδια καὶ στὰ δέντρα, καὶ ρουφοῦν μὲ τὴ γλῶσσα τους τὸ χυμὸν ἀπὸ τὰ λουλούδια».

—«Μὰ οἱ μέλισσες δὲν κάνουν μονάχα μέλι, κάνουν καὶ κερῆ» εἶπε ὁ Θεαγένης, δείχνοντας ἕνα κομ-

Κηφήνας.

Βασίλισσα.

Ἐργατική.

μάτι κερήθρα, ποὺ εἶχε μείνει ἀφάγωτο. «Πῶς γίνεται αὐτὸς τὸ κερῆ;»

—«Οἱ μέλισσες, εἶπε ὁ Ἄρατος, ἔχουν δυὸ στομάχια· τὸ ἕνα γιὰ τὸ μέλι, τὸ ἄλλο γιὰ τὸ κερῆ. Μὲ τὸ κερῆ κάνουν τὴν κερήθρα, ποὺ εἶναι δῆλο ἔξαγωνες τρυπίστες, καθὼς βλέπετε.

»Ἀφοῦ γεμίσουν τὸ στομάχι τους γλυκὸ χυμό, γυρίζουν στὴν κατοικία τους καὶ χύνουν τὸ μέλι μέσα σ' αὐτὲς τὶς τρυπίτσες. Ἔπειτα πάλι τὶς σκεπάζουν μὲ κερῆ».

Αὐτὰ μᾶς εἶπε ὁ Ἄρατος· κι ἐμεῖς φύγαμε εὔχαριστημένοι γιὰ δσα μάθαμε γιὰ τὶς μέλισσες.

67. Ο καλὸς ὁ Θεαγένης.

Ἡ ἔξοχὴ μὲ τὸν καθαρὸν ἀέρα τῆς, μὲ τὰ κρυσταλλένια τῆς νερά, μὲ τὶς πολλὲς ὄμορφιές, τὶς συχνὲς ἐκδρομὲς στὸ δάσος καὶ τὸ σκαρφάλωμα στὰ καταπράσινα ὑψώματα καὶ στὶς βουνοπλαγιές, ἡ ἀπλή, ἡ ἥσυχη, ἡ νοικοκυρεμένη ζωὴ τοῦ σπιτιοῦ μας ὠφέλησαν πολὺ τοὺς φίλους μους καὶ τοὺς δυνάμωσαν.

Ο Κλεισθένης ἔχασε πῶς περνοῦσε σπίτι του καὶ συνήθισε στὴν ἀπλότητα καὶ στὴ σκληραγωγία.

Τὴν μεγαλύτερη δμως δλλαγὴ τὴν ἔβλεπε κανεὶς στὸ Θεαγένη. Τὸ παιδί αὐτὸ τὸ δυνατὸ καὶ τολμηρό, ποὺ ἀγαποῦσε πάντα τὴν ἀλήθεια καὶ τὸν ἴσιο δρόμο, ποὺ ἔρθη στὸ χωριὸ ἔδειχνε πολλὲς φορὲς κάποια τραχύτητα στὸ φέρσιμό του. Τὸ καταλάβαινε κι ὁ ἕδιος καὶ μοῦ ζητοῦσε ὑστερα συχώρεση.

«Μὴ μὲ συνεργίζεσαι, Ἀριστογένη» μοῦ ἔλεγε. «Ἐγὼ δὲν εἶμαι σὰν τ’ ἄλλα τὰ παιδιά, ποὺ μεγάλωσαν μὲ τὰ φιλιὰ τῆς μάνας καὶ τὰ χάδια τοῦ πατέρα».

Τὶς πρῶτες ἡμέρες ποὺ γνωριστήκαμε συχνὰ τὸν ἔβλεπα νὰ κάθεται μονάχος, μὲ τὸ κεφάλι ὀκουμπισμένο στὴν παλάμη, λυπημένος χωρὶς νὰ ἔχῃ ὅρεξη νὰ μιλήσῃ. Δυὸ τρεῖς φορὲς τὸν εἶδα μάλιστα νὰ σκουπίζῃ μὲ τὸ μαντίλι τὰ μάτια του.

«Δὲν ἔχει πάλι ὅρεξη» λέγαμε μὲ τὸν Κλεισθένη, δταν τὸν ἔβλεπαμε μελαγχολικό καὶ βάζαμε τὰ δυνατά μας νὰ τὸν κάμωμε νὰ ζωηρέψῃ καὶ νὰ γελάσῃ. «Απὸ τὴν ἡμέρα ποὺ ἦρθε στὸ σπίτι μας καὶ κοι-

μήμηκε κάτω ἀπὸ τὴν στέγην μας καὶ ἔζησε μαζὶ μὲ τοὺς δικούς μου ἐγινε ἀλλιώτικος.

Αὐτὸς ποὺ ἔπαιζε καὶ γελοῦσε χωρὶς ὅρεξη, τώρα δὲν ἔβλεπε τὴν ὁρα νὰ γυρίσῃ στὸ σπίτι μας γιὰ νὰ παίξῃ καὶ νὰ γελάσῃ μὲ τὰ μικρὰ τ' ἀδερφάκια μου.

Καὶ αὐτὰ ὅμως δὲν ξεκολλοῦσαν ἀπὸ κοντά του. Τὸν προσκαλοῦσαν στὰ παιγνίδια τους καὶ τοῦ ἔλεγαν τὰ σχέδιά τους σὰ νὰ ἥταν συνομήλικός τους.

Κάθε στιγμὴ τὸν ἐρωτοῦσαν γιὰ τὸ καθετὶ καὶ ζητοῦσαν νὰ τὰ βοηθήσῃ πότε σὲ τοῦτο καὶ πότε σὲ κεῖνο.

— «Θεαγένη, τρύπησέ μας αὐτὸ τὸ καλάμι νὰ κάμωμε σφυρίχτρα».

— «Θεαγένη, ἔλα νὰ φτιάσωμε ἔνα σπιτάκι μὲ τοῦτα τὰ ἔυλαράκια».

— «Θεαγένη, χτίσε μας ἔνα φοῦρνο μὲ αὐτὲς τὶς πετρίτσες».

— «Θεαγένη, διόρθωσε τὸ τόπι μας ποὺ χάλασε».

Αὐτά γίνονταν κάθε μέρα, καὶ αὐτὸς πάντα πρόθυμος, πάντα γελαστὸς τὰ πρόφταινε ὅλα. Γι' αὐτὸ καὶ τὰ δυὸ ἀγοράκια μόνο κοντά του ἥταν εὐχαριστημένα.

Μὰ καὶ τὴν ἀδερφούλα μου πολὺ τὴν φρόντιζε. Ή Φιλομήλα ἥταν τριῶν χρονῶν κοριτσάκι τώρα, παχουλὸ καὶ ὅμορφο. Καὶ σὰν ὑστερογέννητο ποὺ ἥταν, τὸ εἶχαν παραχαῖδεψει. Κάθε στιγμὴ ἥθελε χέρια. Καὶ ποιὸς εἶχε χέρια νὰ τὴν κρατῇ δλη τὴν ὁρα, ποὺ ἥταν ἀσήκωτη ἀπὸ τὸ βάρος! "Οταν μᾶς ἔλεγε μὲ τὴν φωνούλα της τὴν παιδική, «ἀγκαλίτσα», κάναμε πῶς δὲν ἀκούαμε καὶ σφίγγαμε τὰ χείλια μας νὰ μὴ μᾶς πάρουν τὰ γέλια.

‘Ο Θεαγένης ἔτρεχε τότε γελαστὸς καὶ χαρούμε-

Στὰ Παλιὰ Χρόνια, ἔκδ. 7. 179127

10

.Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νος τὴν ἄρπαζε μὲ τὰ δυό του χέρια καὶ τὴν ἀνέβαζε στοὺς ὡμους του· καὶ τὸ χαριτωμένο κοριτσάκι φωνάζοντας ἀπὸ χαρὰ καθόταν σὰ μικρὴ βασιλοπούλα στὸ θρόνο της.

Μεγάλη ἐντύπωση ἔκαμε στὴ μητέρα μου αὐτὴ ᾧ ἀγάπη τοῦ Θεαγένη στὸ μικρό μας, καὶ μιὰ μέρα μοῦ λέει: «Τί κρίμα, ἔνα παιδί μὲ τέτοια χρυσὴ καρδιὰ νὰ εἶναι ὁρφανὸ καὶ χωρὶς οἰκογένεια! Γι αὐτὸ ἀγαπᾶ τόσο πολὺ τὰ παιδιά μας κι δλους μας. Τὴν ἀγάπην ἔκρυψε χρόνια μέσα στὴν ψυχή του, γιατὶ δὲν εἶχε ποιὸν ν' ἀγαπήσῃ. Μοιάζει μ' ἔναν ἄνθρωπο ποὺ φυλάγει τὰ χρήματά του, γιατὶ δὲν ἔχει ποῦ νὰ τὰ ἔοδέψῃ. Γι αὐτὸ ἀπὸ τότε ποὺ γνωριστήκατε σ' ἀγάπησε σὰν ἀδερφό του. Γι' αὐτὸ δείχνει τόσο σεβασμὸ σὲ μένα, στὴ γιαγιά, στὸν παππού, στὸν πατέρα σου. Γι' αὐτὸ ἀγαπᾶ τὰ μικρά μας σὰν ἀδερφάκια του. Ἐκεῖνο ποὺ λαχταροῦσε τόσον καιρὸ τὸ βρῆκε· βρῆκε οἰκογένεια, βρῆκε καρδιὲς ποὺ τὸν ἀγαπῶν καὶ τὸν πονοῦν, καὶ εἶναι εὔτυχισμένος.

»Καὶ σύ, Ἄριστογένη μου, νὰ τὸν ἀγαπᾶς σὰν ἀδερφό σου κι ἐγὼ θὰ τὸν ἀγαπῶ σὰν παιδί μου. Τοῦ ἀξέιτει!».

68. Ο κακὸς ὁ Στρεψιάδης.

Οση καλοσύνη εἶχε ὁ Θεαγένης, τόσο κακὸς ἦταν ὁ Στρεψιάδης. Ή χαρά του ἦταν νὰ βασανίζῃ τοὺς ὑπηρέτες, τὰ παιδιά, τὰ ζῶα.

Πόσες φορὲς τὸν ἔπιασα νὰ κρυφοσφίγγη τὴν οὐρὰ τῆς Φλόγας, νὰ βρέχῃ μὲ κρύο νερὸ τὸ γάτο τῆς Νικομάχης, νὰ τραβᾶ τὰ μαλλιά τῆς ἀδερφούλας μου,

νὰ σπᾶ τὰ παιγνίδια τῶν ἀδερφῶν μου καὶ νὰ τοὺς σπρώχην ἀπόσεχτα τάχα καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλη, καὶ νὰ φύγη στὴ λάσπη ἢ στὴ σκύνη τὸ ψωμὶ ποὺ ἔτρωγαν ἀλειφμένο μὲ μέλι ἢ μὲ βιούτυρο!

‘Ως καὶ οἱ χωριάτες δὲν τὸν ἔχωνευαν, γιατὶ πότε τοὺς ἔκανε τὸν ὑπερήφανο καὶ πότε τοὺς περίπαιζε.

Μιὰ μέρα ἦταν ξαπλωμένος στὸν πάγκο, ποὺ εἴχαμε κάτω ἀπὸ τὴ μεγάλη καρυδιά μας. Κοντά του ἦταν ἡ Νικομάχη.

«Σήκω» τοῦ λέω σιγά.

«Γιατί;» μὲ ρωτᾶ.

— «Γιὰ νὰ καθίσῃ ἡ Νικομάχη . . . Εἶναι ἀδύνατη ἀκόμη. Ἔπειτα εἶναι καὶ μεγαλύτερή μας».

— «Δὲ μ' ἀφίνεις;» μοῦ λέει μὲ θυμό. «Αὐτὸ μοῦ ἔλειπε τώρα, νὰ χαλάσω τὴν ἱσυχία μου γιὰ τὴ Νικομάχη, ποὺ ξενοδουλεύει γιὰ νὰ βγάλη τὸ ψωμί της!».

Τόσο πολὺ ταράχτηκα μὲ τὸν τρόπο του καὶ μὲ τὰ λόγια του ποὺ δὲ βάσταξα πιά τοῦ ἔδωσα μιὰ σκουντιὰ καὶ τὸν ἔρριξα κάτω ἀπὸ τὸ πάγκο.

“Αρχισε νὰ κλαίῃ σὰ μωρὸ παιδὶ καὶ μουρμουρίζοντας νὰ λέη: «Εἶσαι χωριάτης δὲν ξέρεις νὰ φερθῆς!»

— «·Εσὺ εἶσαι καλαναθρεμμένος» τοῦ ἀπάντησα χαμογελώντος καὶ τοῦ γύρισα τὶς πλάτες.

‘Άλλὰ μήπως πρώτη φορὰ ἦταν ποὺ φέρθηκε ἔτσι!

“Οσες φορὲς λείπαμε σὲ καμιὰ ἐκδρομὴ κι ἔμενε αὐτὸς σπίτι, τὰ ἵδια κι ἀπαράλλαχτα πάντοτε ἔκανε στὴ Νικομάχη πάντοτε τὴν περιφρονοῦσε, πάντοτε τῆς μιλοῦσε πρόστυχα. Καὶ τὸ καημένο τὸ κορίτσι ποτὲ δὲ μᾶς παραπονέθηκε.

Καὶ στὸν παππού μου κανένα σεβασμὸ δὲν εἶχε.

“Οταν δὲ καλόκαρδος γέρος μᾶς ἔλεγε καμιὰ ὅμορφη ίστορία, δὲ Στρεψιάδης ἄρχιε νὰ χασμουριέται καὶ νὰ τὸν περιπαῖζῃ.

Μὰ πιὸ πολὺ εὐχαριστιόταν νὰ βασανίζῃ τὸ γάτο τῆς Νικομάχης, κρατώντας τον κάτω ἀπὸ τὴν ἀνοιγμένη βρύση. Τὸ καημένο τὸ ζῶο νιαούριζε, σπαρταροῦσε καὶ πάλευε νὰ ξεφύγῃ.

Μιὰ μέρα δὲ γάτος ἔχασε τὴν ὑπομονή. Ἀγρίεψε, χύμηκε ἀπάνω του καὶ μὲ τὰ σουβλερά του νύχια τοῦ καταξέσκιζε τὸ πρόσωπο. Λίγο ἔλειψε νὰ τοῦ βγάλῃ καὶ τὰ μάτια.

‘Ο Στρεψιάδης ἔβαλε τότε τὶς φωνές. Βοήθεια! βοήθεια! Ο δαιμονισμένος γάτος σας μὲ κομμάτιασε!» “Ετσι φώναζε μὲ ἀπελπισία.

«Ποιὸς σοῦ φταίει;» τοῦ εἴπαμε δλοι. «Σοῦ ἔπρεπε αὐτὴ ἡ τιμωρία, γιατὶ τὸ βασανίζεις τὸ καημένο τὸ ζῶο». — «Ολοι σας εἶστε κακοί· δλοι εἶστε σὰν τὸ γάτο»

ἔλεγε κλαίοντας.

Μόνο ἡ μητέρα μου καὶ ἡ Νικομάχη τὸν ἔλυπήθηκαν· τοῦ μίλησαν παρηγορητικὰ καὶ τοῦ ἔδεσαν τὴν πληγή του. Καὶ ποῦ νὰ ξέρετε πῶς ξεπλήρωσε τὸ ἀχάριστο ἐκεῖνο παιδί, τὴν καλοσύνη τῆς μητέρας μου!

69. Τὸ πουλὸν τῆς θεᾶς.

Στὴν ἄκρη τοῦ περιβολιοῦ μας ἦταν ἡ ἀποθήκη τοῦ σιταριοῦ καὶ δὲ ἀχερῶνας. Ἐκεῖ δταν τελείωνε δὲ θερισμὸς καὶ τὸ ἀλώνισμα, ἀποθήκευε δὲ πατέρας κάθε καλοκαίρι χῦμα τὸ σιτάρι τῆς χρονιᾶς καὶ στὸ πλάγι, σ' ἄλλο ὑπόστεγο, τὸ ἄχερο.

“Ενα άπόγευμα ποὺ κατεβήκαμε στὸ περιβόλι, δι παππούς, δι Κλεισθένης, δι Θεαγένης κι ἐγὼ εἶδαμε μισοανοικτὴ τὴν πόρτα τῆς. ἀποθήκης κι ἀκούσαμε μιὰ φωνὴ νὰ λέη:

«Τί μοῦ κάνεις τὴν ψόφια; Σ' ἐμένα δὲν περνοῦν αὐτά!»

— «Ἡ φωνὴ τοῦ Στρεψιάδη!» εἶπα.

— «Τί δουλειὰ ἔχει μέσα στὴν ἀποθήκη;» εἶπε δι παππούς.

— «Δὲν μπῆκε γιὰ καλό» εἶπε δι Θεαγένης.

— «Πᾶμε σιγὰ σιγὰ νὰ ἴδοῦμε τί κάνει» εἶπα ἐγώ.

Πήγαμε ώς τὴν πόρτα χωρὶς νὰ μᾶς καταλάβῃ· μὰ δὲ βλέπαμε καλά, γιατὶ μέσα στὴν ἀποθήκη τὸ φῶς ἦταν λιγοστό, Ἐγὼ ἐδρασκέλισα μὲ προσοχὴ τὸ κατώφλι τῆς πόρτας καὶ μπῆκα μέσα.

Οταν συνήθισαν τὰ μάτια μου, εἶδα τὸ Στρεψιάδη νὰ παίρνη ἕνα ξύλο ἀπὸ μιὰν ἄκρη καὶ νὰ ἐτοιμάζεται νὰ χτυπήσῃ κάτι ποὺ δὲν τὸ ἔβλεπα καλά.

Τότε μπῆκαν μέσα δι παππούς μὲ τοὺς δύο φίλους μου.

Ο Στρεψιάδης τὰ ἔχασε μόλις μᾶς εἶδε.

«Τί κάνεις ἔκει, Στρεψιάδη;» τοῦ λέω.

— «Νὰ βρῆκα τὴν πόρτα τῆς ἀποθήκης ἀνοιχτὴ καὶ μπῆκα ἔτσι ἀπὸ περιέργεια, καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλω βρῆκα ἐδῶ ἕνα σταχτόμαυρο πουλί, ποὺ μοῦ κάνει τὸ ψόφιο!»

— «Εἶναι κουκουβάγια!» εἶπε δι παππούς.

Τὸ σταχτόμαυρο πουλὶ εἶχε τὸ πρόσωπό του γυρισμένο πρὸς τὸν τοῖχο· καὶ μόνο ἡ φάραγξ του φαινόταν.

«Θὰ κοιμᾶται ἀκόμη» εἶπε δι παππούς.

Αλλὰ τώρα ποὺ μπῆκε περισσότερο φῶς ἀπὸ τὴν

δλάνοιχτη πόρτα και ἄκουσε κοντά της φωνές, ἥ κουκουβάγια τρόμαξε και χτύπησε τὶς φτεροῦγες της γιὰ νὰ πετάξῃ.

‘Ο Στρεψιάδης, ποὺ ἦταν δειλός, τραβήχτηκε βιαστικὰ πίσω. ‘Ο παπποὺς ἔπιασε ἀπαλὰ μὲ τὸ χέρι του τὸ παράξενο πουλὶ και μᾶς εἶπε :

«Σιμῶστε πιὸ πολὺ νὰ ίδητε μὲ τὰ μάτια σας πῶς εἶναι τὸ κορμί της. Κοιτάξετε καλὰ τὴν καμπυλωτὴ μύτη της και τὰ φοβερὰ νύχια της. Κοιτάξετε και τὶς στρογγυλὲς φτεροῦγες της μὲ τὰ μαλακὰ φτερά, ποὺ πετοῦν πολὺ ἐλαφρὰ χωρὶς νὰ κάνουν τὸν παραμικρὸ θόρυβο. Κοιτάξετε και τὰ μεγάλα στρογγυλὰ μάτια της, ποὺ βλέπουν τόσο καλὰ στὸ μισοσκόταδο τῆς νύχτας».

— «Μὰ γιατί δὲ βγαίνει, παππού, ἔξω τὴν ἡμέρα;» ρώτησα περίεργα. «Ἐγὼ ποτέ μου δὲν εἶδα κουκουβάγια τὴν ἡμέρα σὲ κανένα δέντρο».

— «Γιατὶ εἶναι νυχνοπούλι· δὲν ἀγαπᾶ τὸ φῶς τοῦ ἥλιου, τὴν ζαλίζει. Μὰ και τί δουλειὰ ἔχει νάργη τὴν ἡμέρα; » Αν τύχη και βγῆ και τὴν πάρη τὸ μάτι κανενὸς πουλιοῦ, τὸ πουλὶ αὐτὸ βγάζει μιὰ ίδιαιτερη δυνατὴ φωνὴ και σὲ λίγο μαζεύονται ἔνα σωρὸ πουλιά τριγύρω στὴν κουκουβάγια, φωνάζοντας ὅλα ψυμωμένα και τὴ χτυποῦν μὲ τὶς μύτες τους».

— «Και τῆς κάνουν κακό;» ρώτησε ὁ Θεαγένης.

— «Αν τὰ πουλιὰ τύχη και εἶναι χελιδόνια, δὲν παθαίνει τίποτε· γιατὶ τὰ χτυπήματα τῶν χελιδονιῶν δὲν πονοῦν· μὰ οἱ φωνές τους φτάνουν μακριά, τὶς ἄκοῦνε οἱ κάργες και τότε ἀλίμονό της! Οἱ φοβερὲς κάργες τὴ χτυποῦν ἀλύπητα μὲ τὶς δυνατὲς φτεροῦγες τους, τόσο ποὺ τὴν ἀφήνουν κάποτε νεκρή.

»Γι· αὐτὸ ἥ κουκουβάγια βγαίνει μονάχα σὰ σκο-

τεινιάση. Ἀπὸ τὸ σούρουπο ἀρχίζει γι' αὐτὴν ἡ ζωή, τὸ κυνήγι. Πρέπει νὰ σᾶς πῶ καὶ κάτι ἄλλο. Ἡ κουκουβάγια ἀκούει πολύ. Τῶν ἄλλων πουλιῶν τ' αὐτιὰ δὲ φαίνονται. Τῆς κουκουβάγιας δμως φαίνονται, γιατὶ εἶναι μεγάλα. Βάλε τὸ χέρι σου, Ἄριστογένη, νὰ ἴδης».

Ἐγὼ στὴν ἀρχὴ δὲν τολμοῦσα νὰ γγίξω τὴν κουκουβάγια. Μὰ ντράπηκα νὰ δείξω πώς φοβοῦμαι· πῆρα θάρρος λοιπὸν κι ἔπιασα τὸ κεφάλι της.

— «Μέσα στ' αὐτὶ της χωράει τὸ δάχτυλό μου» εἶπα.

— «Ἀκούει πολὺ μὲ τὰ μεγάλα τ' αὐτιά της» ἔξακολούμησε ὁ παππούς. «Ἄμα λοιπὸν νυχτώσῃ, πετᾶ σὲ καμιὰ ἀποθήκη σιταριοῦ σὰν αὐτὴ ἐδῶ, κάθεται σὲ κάποιο δοκάρι καὶ παραμονεύει. Ἐξαφνα ἀκούει ἐνα κρίτς κι ἀμέσως καταλαβαίνει πώς κάποιος βγῆκε ἀπὸ τὴ φωλιά του καὶ τρώει σιτάρι. Δὲ χιμᾶ ἀμέσως καταπάνω του, γιατὶ μὲ τὴν ὁρμὴ μποροῦσε νὰ χτυπήσῃ τὸ στῆθος της στὴ γῆ καὶ νὰ πάθη. Πετᾶ ἀργὰ ἀργά, σιγὰ σιγά. Ὁ ποντικὸς δὲν ἀκούει τὸ πέταγμά της, γιατὶ οἱ φτεροῦγες τῆς κουκουβάγιας εἶναι ἀπαλές, Ἐξαφνα ἀπλώνει τὶς ὄχτὼ νυχάρες της καὶ τὶς μπήγει στὸ κορμί του. Τὸν ἀρπάζει τότε δπως εἶναι καὶ τὸν καταπίνει».

— «Ἐτσι ἀμάσητο, παππού;» ρώτησα μὲ ἀπορία. «Καὶ πῶς τὸν χωνεύει;»

«Τώρα ςὰ σοῦ τὸ πῶ. Ἀφοῦ φάει τὸν ἐνα ποντικό, γυρνᾶ πίσω στὸ δοκάρι καὶ ἀρχίζει πάλι τὸ καρτέρι. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο καταπίνει καὶ δεύτερο καὶ τρίτο ποντικό. Σὰ χορτάσῃ καλά, γυρίζει στὴ φωλιά της, κλείνει τὰ μάτια της καὶ κοιμᾶται βαθειά».

— «Καὶ πῶς χωροῦν τόσοι δὰ ποντίκαροι μέσα στὸ στομάχι της;»

— «Τὸ στομάχι της εἶναι σὰ λάστιχο, τεντώνεται καὶ ἀνοίγει. Ἀς ἔρθωμε τώρα στὸ χώνεμα ποὺ μὲν ἐρώτησες. Οταν ἡ κουκουβάγια κοιμᾶται, τὸ στομάχι της δουλεύει σὰ μηχανή· διτι εἶναι νρέας καὶ τὴν τρέφει, τὸ χωνεύει· διτι δμως δὲν τῆς χρειάζεται, τὸ φτύνει. Ετσι ποτὲ δὲν ἔχει βαρυφορτωμένο τὸ στομάχι, της».

Καὶ στὴν ὡρα, ἡ κουκουβάγια, ποὺ εἶχε ξυπνήσει καλά, ἀρχισε νὰ φτύνη ἀπὸ τὸ ράμφος της κόκαλα, δέρματα. τρίχες.

«Βλέπετε;» εἶπε ὁ παππούς. «Χτες ὅλη τὴ νύχτα ἔδούλεψε καλά. Μᾶς ἐγλίτωσε ἀπὸ πολλοὺς ἔχθρούς».

— «Ποιοὺς ἔχθρούς;» ρώτησα ἔγω.

— «Καὶ ὑπάρχουν πιὸ μεγάλοι ἔχθροι γιὰ δσους ἔχουν σιτάρι, κριμάρι καὶ ἄλλα γεννήματα ἀπ' αὐτοὺς τοὺς μεγάλους ποντικούς, τοὺς ἀρουραίους! Οταν εἶναι πολλοί, μποροῦν νὰ οημάξουν ὀλόκληρη ἀποθήκη· μὰ ἄς εἶναι καλὰ οἱ κουκουβάγιες.

»Εἶναι κουκουβάγιες ποὺ τρῶνε σὲ μιὰ νύχτα ἔκατὸ ἀρουραίους· καὶ γι' αὐτὸ οἱ γνωστικοὶ γεωργοὶ στὶς ἀποθήκες τους, πρὸς τὴν ἀροφή, ἀφήνουν δυδτρῦπες γιὰ νὰ φωλιάζουν δυὸ κουκουβάγιες».

Ακούοντας γιὰ τὴν κουκουβάγια, εἶχαμε ξεχάσει τὸ Στρεψιάδη. Αὐτὸς εἶχε πετάξει τὸ ξύλο ἀπὸ τὸ χέρι του καὶ τραβήχτηκε πίσω μουδιασμένος, μὲ κεφάλι σκυφτό.

«Αὐτὸ ποὺ ἔκαμε ὁ φίλος σας, εἶπε ὁ παππούς μου κοιτάζοντας τὸν Κλεισθένη, τὸ Θεαγένη καὶ ἔμένα, εἶναι πολὺ κακό, γιατὶ ποτὲ δὲν πρέπει νὰ πειράζωμε τὰ ζῶα ποὺ δὲ μᾶς βλάπτουν, καὶ μάλιστα δσα μᾶς δουλεύουν πιστα, δπωςδ σκύλος, τὸ ἄλογο· ἥ μᾶς εἶναι ὄφελιμα σὰν πολλὰ πουλιά.

»Μὰ δὲν εἶναι μόνο κακὸ αὐτὸ ποὺ ἔκαμε ὁ Στρεψιάδης, εἶναι καὶ ἀσέβεια καὶ ἀμαρτία. Ἡ κουκουβάγια εἶναι τὸ ἴερὸ πουλὶ τῆς θεᾶς μας τῆς Ἀθηνᾶς· εἶναι τὸ σημάδι τῆς σοφίας. Ὁπως τὸ μάτι τῆς κουκουβάγιας λάμπει τὴ νύχτα καὶ διαπερνᾶ τὸ σκοτάδι, ἔτσι καὶ τὸ ματι τῆς θεᾶς διαπερνᾶ τὸ σκοτάδι, ποὺ ἔχουν οἱ ἄνθρωποι στὸ μυαλό τους, καὶ βρίσκει

Μαζεύονται ἔνα σωρὸ πουλιά, φωνάζουν θυμωμένα καὶ τὴ χτυποῦν μὲ τὶς μύτες τους (σ. 150)

τὴν ἀλήθεια. Γι αὐτὸ οἱ γλύπτες κοντὰ στὴν Ἀθηνᾶ, ἀχώριστο γνώρισμά της σκαλίζουν πάντα τὴν κουκουβάγια».

— «Τ’ ἀκοῦς, κακὲ Στρεψιάδη, τί πῆγες νὰ κάμης;» φωναῖα ἐγὼ μὲ θυμό. «Πῆγες νὰ σκοτώσῃς τὸ πουλὶ τῆς θεᾶς!»

«Ο Στρεψιάδης δὲν ἔβγαλε μιλιά. Φαινόταν σὰν νὰ κατάλαβε τὸ σφάλμα του· μὰ ὁ νοῦς του ἦταν πάντα στὸ κακό· καὶ δὲν ἀργησε νὰ τὸ δειξῃ μὲ τρόπο φρικτό.

ΤΟ. Τὸ ὑστερονὸ κατόρθωμα τοῦ Στρεψάδη.
Πῶς τι μωρόήθηκε.

Μιὰ ὅμορφη βραδιὰ καθόμαστε δλοι στὸ περιβόλι μας. Τὸ φεγγάρι δλοστρόγγυλο, ψηλὰ στὸν οὐρανό, ἔφεγγε σὰν νὰ ἥταν ἡμέρα.

Ο παπποὺς μᾶς ἔλεγε τί ἔπαθε μιὰ φορὰ σ' ἔνα ταξίδι ποὺ εἶχε κάμει στὰ νιάτα του.

Τὸν εἶχαν πιάσει πειρατές, καὶ τὸν πῆγαν μὲ ἄλλους πολλοὺς σ' ἔνα νησὶ γιὰ νὰ τὸν πουλήσουν σκλάβο.

«*Ημουν ἀπελπισμένος*» μᾶς ἔλεγε. «*Κουρασμένος*, μὲ χέρια δεμένα καὶ βασανισμένος ἀπὸ τὴν πεῖνα καὶ τὴν κακομεταχείρηση. *Ημουν ξαπλωμένος στὴν ἀκρογιαλὶα* καὶ κοίταζα μὲ μάτια δακρυσμένα τὴν θάλασσα. *Αναστέναζα πικρὰ κι ἔλεγα μὲ τὸ νοῦ μου.* — *Ποιὸς θὰ μ' ἀγοράσῃ καὶ ποῦ θὰ μὲ πάη.* Σὲ τί βαρειὰ δουλειὰ θὰ μ' ἀγγαρέψῃ;»

»Καὶ συλλογιζόμουν πότε τὸ σπιτάκι μου, τὴ γυναικούλα μου, τὰ παιδιά μου, ἐσένα, ἀγαπημένε μου Νικόστρατε, ποὺ ἥσουν μικρὸ στὴν κούνια. Συλλογιζόμουν δλη τὴν εύτυχία μου ποὺ θὰ ἔχανα γιὰ πάντα καὶ δάχρυα διέβαιναν στὰ μάτια μου.

»Εξαφνα κάτι βλέπω βαθιὰ στὸ πέλαγος.

»Μὲ πιάνει ἀνατριχίλα! Τινάζομαι ἀπάνω καὶ τρίβω τὰ μάτια μου. Εἰν' ἀλήθεια; ἔνα πλοϊο ἀθηναϊκὸ μπαίνει στὸ λιμάνι τοῦ νησιοῦ! Σὰν ἀστραπὴ περνᾷ τὸ εἰ ἀπὸ τὸ νοῦ μου ἔνα σχέδιο. Νὰ σπάσω τὰ δεσμά μου, νὰ πέσω στὴ θάλασσα καὶ νὰ πάω κολυμπώντας στὸ πλοϊο, νὰ σωθῶ.

»Περίμενα μὲ καρδιοχτύπι νὰ βραδιάσῃ καὶ οἱ ὁρες μοῦ φαίνονταν ἀτελείωτες. Νύχτωσε ἐπὶ τέλοιος! Οὔτε

φεγγάρι στὸν οὐρανό, οὕτε ἄστρα. Παντοῦ σκοτάδι.
Σιγὰ σιγά . . . ».

‘Ο παπποὺς στάθηκε λίγο νὰ ἔανασάνη. Ἡ φωνή του ἔτρεμε ἀπὸ συγκίνηση. ‘Εμεῖς δλοι καθισμένοι γύρω του ἀκίνητοι χωρὶς ἀναπνοὴ περιμέναμε ἀνυπόμονοι ν’ ἀκούσωμε μὲ τί τρόπο γλίτωσε.

«Σιγὰ σιγὰ στὸ σκοτάδι . . . » ἔανάρχισε ὁ παπποὺς . . .

Μὰ ἔξαφνα φωνὲς σπαραχτικὲς ἀκούστηκαν ἀπὸ τὸ σπίτι.

«Ἡ Φιλομήλα!» φωνάζει ἡ μητέρα μου καὶ πετιέται ἀπάνω κατατρομαγμένη. Τρέχει σὰν τρελὴ στὸ σπίτι καὶ ὅρμα στὴν κάμαρα ποὺ ἥταν στὸ κρεβατάκι τὸ κοριτσάκι της. Μὰ σὲ τί κατάσταση! Ἀγριεμένο, μὲ μάτια γουρλωμένα, μὲ στόμα ὀλάνοιχτο, κατακίτριγο σὰν πεθαμένο.

«Παιδί μου, παιδάκι μου», φωνάζει ἡ μητέρα μου κλαίοντας. «Τί ἔπαθες, χρυσό μου; . . . »

Μὰ ἡ Φιλομήλα τρέμει ὀλόκληρη καὶ δὲν μπορεῖ νὰ μιλήσῃ.

Σὲ λίγο φτάνομε κι ἐμεῖς τρέχοντας. Ἐκείνη τὴ στιγμὴ βγάζει μιὰ σπαραχτικὴ φωνὴ ἡ μητέρα μου «ᾶ . . . » καὶ μὲ τρομάρα μᾶς δείχνει κάτι στὴ σκοτεινὴ γωνιά.

Γυρνοῦμε δλοι ἐκεῖ τὰ μάτια μας καὶ βλέπομε ἔνα ἀσπροφορεμένο φάντασμα ψηλό, πολὺ ψηλό.

Στὴν ἀρχὴ δλοι τὰ χάσαμε. Μὰ ὁ πατέρας μου ὅρμα ἀπάνω στὸ φάντασμα καὶ τὸ πιάνει γερά. Μ’ ἔνα στρίψιμο τοῦ χεριοῦ τραβᾶ τὸ σεντόνι καὶ ξεσκεπάζει — ποιὸν θαρρεῖτε; — τὸ Στρεψιάδη!

·Ακουμποῦσε ἀπάνω σὲ δυὸς ξυλοπόδαρος. Αὐτὰ τὸν ἔκαναν τόσο ψηλό.

·Οἱ ἄνθρωποι ἐπεσε τρέμοντας στὰ γόνατα τοῦ πατέρα μου. Τοῦ φιλοῦσε τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια λέγοντας μὲ κλάματα:

«Μὴ μὲ δείφης· μὴ μὲ σκοτώσης. Δὲν τὸ ἔκαμα γιὰ κακό. Τὸ ἔκαμα ἔτσι στὸ ἀστεῖα, νὰ γελάσω λιγάκι».

«Ἐξω, ἔξω!» τοῦ φωνάζει ἀγρια ὁ πατέρας μου· καὶ μὲ τὸ δυνατό του χέρι, ποὺ τὸ ἔκανε πιὸ δυνατὸ ὁ θυμός, τὸν ἀρράζει, τὸν πετᾶ ἔξω, κλείνει τὴν πόρτα κι ἔρχεται ἀμέσως στὴ μητέρα μου κοντά.

·Η μητέρα μου εἶχε πάρει τὴν μικρὴ στὴν ἀγκαλιά της καὶ τῆς ἐλεγε τὰ πιὸ γλυκὰ λόγια χαῖδεύοντάς την γιὰ νὰ ἡσυχάση.

Τοῦ κάκου δμωσ! ·Η ἀδερφούλα μου μόλις ἥρθε στὰ σύγκαλα της, μόλις ἔπυνησε ἀπὸ τὴν ἀναισθησία της, γύρισε τρομαγμένα μάτια στὴ γωνιὰ ποὺ ἦταν τὸ φάντασμα. Κι ἀρχισε πάλι νὰ σπαρταρᾶ καὶ νὰ βγάζῃ ἀπελπιστικὲς φωνές.

·Η λύπη μας δὲ λέγεται.

·Απελπισία γεμίζει τὸ ἡσυχο καὶ εύτυχισμένο μας σπιτάκι. ·Η Νικομάχη κλαίει. Μὰ μὲς στὰ δάκρυνά της δὲν ἔχηνα πῶς πρέπει κάτι νὰ φροντίσῃ. Καὶ τρέχει στὸ μαγερειὸ κι ἔτοιμάζει ἕνα γιατρικό· γιατὶ ἥξερε ἡ καλὴ κοπέλα κάμε ἀγριοβότανο καὶ τὴ γιατρειά του.

Σὲ λίγο γυρίζει στὴν κάμαρα βιαστικὴ μ' ἔνα φλιντζάνι ζεστό. Γονατίζει ἐμπρός στὴ μητέρα μου καὶ μὲ πολλὴ δυσκολία κατορθώνει νὰ στάξῃ μερικὲς σταλαματιὲς στὸ στόμα τῆς μικρῆς ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ σφιγμένα δόντια της.

Τί κακή νύχτα ποὺ περάσαμε! κάθησε στιγμὴ χτυποῦσε ἡ καρδιά μας μήπως τὴ δοῦμε νὰ ξεψυχήσῃ!

Κατὰ τὰ ξημερώματα γύρισε στὸ καλύτερο. Οἱ σπασμοὶ σταμάτησαν, τὸ σωματάκι τῆς ἡσύχασε καὶ τὸ κακόμοιδο κοριτσάκι, ἀποκαμωμένο ἀπὸ τὴν ἄγωνία, ἔβγαλε ἐνα βαθὺ στεναγμό, ἔγειρε τὸ κεφαλάκι του στὸν ὠμὸ τῆς μητέρας μου καὶ ἀποκοιμήθηκε βαθειά.

‘Ο πατέρας μου βγαίνει τότε σιγὰ ἔξω κι ἀναζητᾶ τὸ Στρεψιάδη, ποὺ κρύβεται καὶ τρέμει νὰ φανερωθῇ μπροστά του. Τὸν βρίσκει κρυμμένο στὸ περιβόλι.

«Νὰ φύγης ἀπὸ δῶ!» τοῦ λέει μὲ φωνὴ ποὺ ἔτρεμε. «Ἐξω ἀπ’ αὐτὸ τὸ σπίτι, ποὺ ἔφερες μαζί σου τὴν ἀνησυχία καὶ τὴ δυστυχία. Νὰ εὐχαριστῆς τοὺς θεοὺς ποὺ δὲν πέθανε τὸ κοριτσάκι μου... Ως τώρα ποτὲ δὲν ἔκλεισα τὴν πόρτα μου σὲ ξένο, τώρα ὅμως πρέπει νὰ τὸ κάμω. Ἐξω γρήγορα καὶ κοίταξε νὰ μὴν ξαναφανῆς στὰ μάτια μου!»

‘Ο πατέρας μου κάνει νόημα στοὺς ὑπηρέτες καὶ τοῦ δίνουν μερικὰ τρόφιμα γιὰ τὸ δρόμο. Τοῦ ἀνοίγουν τὴν ἔξωπορτα καὶ τὸν διώχνουν. Καὶ ὁ ἄνθιος, χωρὶς κὰν νὰ ζητήσῃ συγχώρεση, χωρὶς νὰ δείξῃ πώς μετάνιωσε γιὰ τὸ κακούργημά του, ξεκινᾶ γιὰ τὴν πόλη.

‘Εμεῖς ἀπὸ τὸ περιβόλι βλέπαμε τὸν ἔνοχο νὰ φεύγῃ ντροπιασμένος.

‘Ο Στρεψιάδης ἀφοῦ προχώρησε ὡς ἔκατὸ βῆματα στάθηκε, γύρισε πρὸς τὸ μέρος μας καὶ κουνώντας σφιγμένη τὴ γροθιά του μᾶς φοβέρισε.

Δὲν ξέρω κι ἔγώ, γιατί ἔνιωσα μιὰ ἀνησυχία σὲ κείνη τὴ φοβέρα. Καὶ πόσο σωστὰ τὸ μάντεψε ἡ καρδιά μου! ‘Αχ, πόσα πικρὰ δάκρυα μ’ ἔκαμε νὰ χύσω τὸ διαστραμμένο, τὸ σκληρόκαρδο ἔκεινο παιδί!

ΜΕΡΟΣ Γ'.

ΤΙ. Πάλι στήν Αθήνα.

"Αμα ἔφυγε ὁ Στρεψιάδης, βρήκαμε πάλι τὴν ἡσυχία μας στὸ σπίτι.

Ἡ Φιλομήλα ποὺ ἔμεινε κάμποσον καιρὸν στὸ κρεβάτι, ἀρχισε νὰ γίνεται καλύτερα. Τὴν ἔσωσε ἡ μεγάλη περιποίηση τῆς μητέρας μου καὶ τῆς Νικομάχης. "Ενας φόρβος ὅμως τῆς ἔμεινε μὲ τὸ παραμικρὸ τρόμαζε κι ἔχανε τὸ χρῶμα της. Τότε ἔτρεχε ὁ Θεαγένης αὐτὸς μόνος μποροῦσε νὰ τὴν ἡσυχάσῃ καὶ νὰ τὴν κάμη νὰ γελάσῃ.

Οἱ δικοί μου ἔκαναν ὅτι μποροῦσαν γιὰ νὰ μᾶς εὐχαριστήσουν.

Ἡ Νικομάχη εἶχε ξαναγεννηθῆ. Κι ἀν δὲν εἶχε τὸ νοῦ της στὴ γιαγιά της, ποὺ ἔμενε μονάχη στὴν Αθήνα, θὰ ἦταν ἡ πιὸ εύτυχισμένη κόρη.

Ἡ Νικομάχη ἦταν πολὺ ἐργατικὴ καὶ δὲν μποροῦσε οὔτε στιγμὴ νὰ μείνη μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα. Πάντα ἥθελε νὰ κάνῃ κάτι. Πότε κεντοῦσε κάτι τῆς μητέρας μου, καὶ πότε ἔφτιανε μὲ κοκκινόχωμα ὠραῖα ἀγγεῖα καὶ διάφορα παιγνίδια γιὰ τὰ ἀδερφάκια μου.

Μιὰ μέρα ἔφτιασε γιὰ τὴ Φιλομήλα μιὰ ὅμορ-

φη. μὰ πολὺ δυορφη κουκλίτσα. Ή μικρή μόλις τὴν εἶδε, πηδοῦσε ἀπὸ τὴν χαρά της καὶ δὲν τὴν χωριζόταν οὕτε στὸν ὑπνο της.

Ἐτσι σιγὰ σιγὰ καὶ δύχως νὰ τὸ καταλάβωμε-

·Η Νικομάχη ἔφτιανε μὲ κοκκινόχωμα ὥρκιν ἀγγεῖα
καὶ παιγνίδια (σελ. 158).

πέρασε ὁ καιρὸς κι ἦρθε ἡ ἡμέρα νὰ φύγωμε γιὰ τὴν
·Αθήνα.

Εὐτυχισμένη ζωὴ πέρασα μὲ τοὺς δικούς μου στὸ
σπιτάκι μας, στὴν ἐλεύθερη ζωὴ τῶν ἀγρῶν, στὸν κα-

Θαρὸ ἀέρα τῆς ἔξοχῆς. Κάπου κάπου ὅμως ποθοῦσα καὶ τὸ σχολεῖο καὶ τοὺς δασκάλους μου, τὴ μουσικὴ καὶ τὴν παλαιότρα, τοὺς ἄγῶνες καὶ τὴ λαχτάρα τῆς νίκης.

Τὴν ἡμέρα ποὺ θὰ φεύγαμε, οἱ δύο φίλοι μου κι ἐγώ, σταθήκαμε στὴ σειρὰ μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι, καὶ ὁ παπποὺς καὶ ὁ πατέρας μου μᾶς ἔδωσαν μὲ τὸ χέρι τους τὴν εὐλογία τῶν θεῶν ἔπειτα μᾶς ἀγκάλιασαν καὶ μᾶς φίλησαν δλους. Τὸ ἀμάξι ἦταν ἔτοιμο καὶ ἔκινήσαμε.

γ2. Ποὺ εἶχαν χρυμμένο τὸν Ποσειδῶνα.

Μὲ πολλὴ χαρὰ ἔανάρχισα τὴ μαθητικὴ μου ζωὴ μαζὶ μὲ τοὺς δυὸ ἀγαπημένους μου φίλους. Μὲ συγκίνηση ἔαναπέρασα τὸ κατώφλι τοῦ σχολείου καὶ εἶδα τὴν αὐλή, τὰ δέντρα, τ' ἀγάλματα, τοὺς παλιούς μου φίλους καὶ τὸν ἀγαπημένο δάσκαλό μου!

Μόλις μπῆκα στὸ σχολεῖο, τὸ πρῶτο ποὺ ζήτησα ἦταν ἡ σάκα μου· γιατὶ ἀπὸ τὴ βία μου νὰ φύγω γεήγορα στὸ χωριό, εἶχα ἔχαστει νὰ τὴν πάρω μαζὶ μου!

Τὴ βρῆκα κρεμασμένη σὲ μιὰ γωνία τοῦ τοίχου. Τρέχω, τὴν ἔειρεμῶ γιὰ νὰ τὴ λύσω, παράξενο! μοῦ φάνηκε πολὺ βαριά. «Τί τρέχει!» εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου καὶ τὴν ἄνοιξα νὰ ἴδω. Καὶ τί νομίζετε πὼς ἦταν μέσα; Τὸ ὠραῖο ἀγαλματάκι τοῦ Ποσειδῶνα.

Πῶς βρέθηκε ἔκει; Ποιὸς τὸ ἔβαλε; Δὲν μποροῦσα νὰ τὸ καταλάβω. Βασάνισα τὸ νοῦ μου μὰ τοῦ κακοῦ! Κακὸ ὅμως δὲν πέρασε ἀπὸ τὸ μυαλό μου. Φωνάζω τὸν Κλεισθένη καὶ τοῦ δείχνω τὸ ἀγαλμα

«Ποῦ τὸ βρῆκες;» μὲρος ρώτησε μὲρος συγκίνηση.
— «Μέσα στὴ σάκα μου, αὐτὴν τὴ στιγμή.»
— «Περίεργο!... Ποιὸς νὰ τὸ ἔβαλε;»

Καὶ τὶ νομίζετε πώς ήταν μέσα; Τὸ ώραῖο ἀγαλματάκι,
τοῦ Ποσειδῶνα (σ. 160)

— «Τί μᾶς μέλει» ἀποκρίθηκα. «Φτάνει ποὺ βρέ-
Στὰ Πα'ιά χεόκα, ἔχει 7.119127.

θηκε. Μὲ τί χαρὰ θὰ ξαναϊδῆ ὁ πατέρας σου τὸν Ποσειδῶνα!...»

Σὲ λίγο μαζεύτηκαν δλοι γύρω μας καὶ ἀποροῦσαν πῶς τὸ περίφημο ἔργο τοῦ Φειδία βρέθηκε μέσα στὴ σάκα μου. "Ολοι ἥθελαν νὰ τὸ ἴδοῦν, νὰ τὸ πιάσουν στὰ χέρια τους, καὶ δλοι ἔλεγαν: «Τί ώραῖο! μὰ ποιὸς τὸ ἔκλεψε; Ποιὸς τὸ ἔβαλε στὴ σάκα τοῦ Ἀριστογένη!»

Φανταστῆτε τὴ χαρὰ τοῦ Λεωκράτη ἀμα εἶδε τὸ περίφημο ἀγαλματάκι στὰ χέρια τοῦ παιδιοῦ του! Καὶ τὴ συγκίνησή του δταν τὸ ἔπιασε καὶ τὸ ἔβαλε στὴ θέση του!

γ3. Ἡ συκοφαντία.

Μὲ τί χαρὰ ἡ Νικομάχη καὶ ἡ γιαγιά της ἔμαθαν τὸ μεσημέρι τὴν καλὴ εἰδηση!

Τὸ ἀπόγεμα πῆγα στὸ σχολεῖο γιὰ νὰ ἔξετάσω καλύτερα πῶς ἔγινε αὐτὸ τὸ ἀνέλπιστο. Μὰ στὸ μεταξὺ ποὺ ἔλειπα δυὸ παιδιὰ τοῦ σχολείου μας τὸ ἔξήγησαν ὅπως ποτὲ δὲ θὰ περνοῦσε ἀπὸ τὸ νοῦ μου.

— «Αὐτὸ τὸ θαῦμα, λέει ὁ ἔνας, καὶ ὁ πιὸ κουτός ἀνθρωπος μπορεῖ εὔκολα νὰ τὸ ἔξηγήσῃ. Ἐφοῦ τὸ ἀγαλματάκι βρέθηκε στὴ σάκα τοῦ Ἀριστογένη, θὰ πῆ πὼς ὁ Ἀριστογένης τὸ ἔκλεψε».

— «Αὐτὸ εἶναι φῶς φανερό!» εἶπε ὁ ἄλλος.

·Αλίμονο! μὲ τόση εύκολία πιστεύει ὁ κόσμος τὸ κακό! Μὰ ἀν βρέθηκαν δυὸ κακοὶ νὰ ποῦν γιὰ μένα τέτοιο λόγῳ, βρέθηκαν δμως καὶ περισσότεροι ποὺ μὲ-

νπερασπίστηναν. Καὶ πιὸ πολὺ ἀπ' ὅλους ὁ Κλεισθένης μὲ τὸ Θεαγένη.

«Ντροπὴ νὰ λέτε τέτοια λόγια γιὰ τὸν Ἀριστογένη» εἶπε ὁ Κλεισθένης. «Μόνο ἔνας βλάκας θὰ μποροῦσε νὰ κάμη τέτοιο πρᾶμα· νὰ κλέψῃ κάτι καὶ νὰ τὸ κρύψῃ μέσα στὴ σάκα του· κι ὑστερα νὰ τὴν κρεμάσῃ μπροστὰ στὰ μάτια ὅλων σὰ νὰ λέῃ: «νὰ δέτε! ἐγὼ εἴμαι ὁ κλέφτης!» Αὐτὰ τὰ πράματα δὲ γίνονται καὶ εἰναι ἀνόητοι δσοι τὰ πιστεύουν».

Καὶ γιὰ νὰ τοὺς ἀποδεῖξῃ τὴν ἐκτίμηση καὶ τὴν ἀγάπη ποὺ εἶχε σὲ μένα, ἔτρεξε μόλις μπῆκα στὸ σχολεῖο καὶ μὲ ἀγκάλιασε καὶ μοῦ ἔλεγε πόσο χάρηκαν οἱ δικοί του.

Μὰ καὶ ὁ Θεαγένης στὴν περίσταση αὐτὴ πῆρε τὸ μέρος μου περισσότερο ἀπ' δ, τι μποροῦσε.

«Ο Ἀριστογένης, ἔλεγε, εἰναι τὸ πιὸ τίμιο παιδί. Κάποιος ποὺ ἔρχεται ἐδῶ ἔκλεψε τὸ ἀγαλματάκι καὶ τὸ ἔβαλε στὴ σάκα τοῦ Ἀριστογένη».

Αὐτὰ ἔλεγε κάθε μέρα ὁ καλός μου φίλος, καὶ ἀλίμονο σ' ἔκεῖνον ποὺ θὰ τολμοῦσε νὰ ξεστομίσῃ ἐμπρός του κακὸ λόγο γιὰ μένα.

Μὰ κι ὁ καλός μου δάσκαλος ὁ Κρατῖνος, τὴν ἴδια γνώμη εἶχε. «Οπου κι ἄν στεκόταν ἔλεγε:

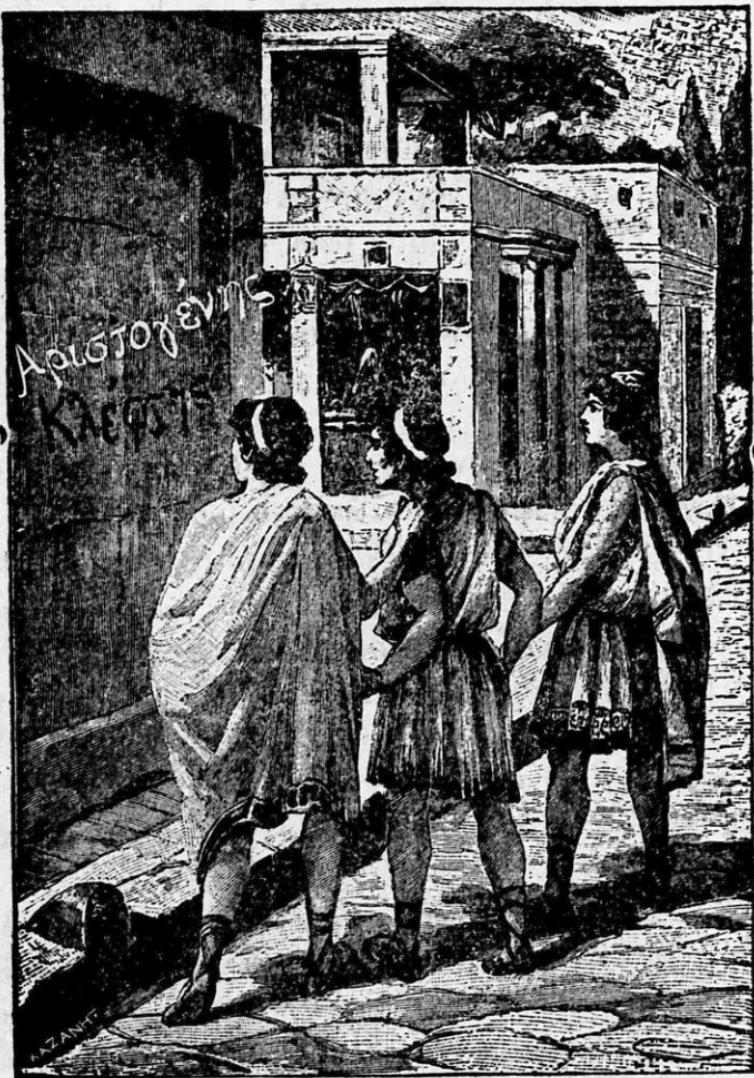
«Ο Ἀριστογένης εἰναι παιδὶ τίμιο. Χωρὶς ἄλλο κάποιος ἔχθρός του τὸ ἔκαμε ἐπίτηδες, ἀπὸ κακία».

·Ἀπ' ὅλα αὐτὰ ἐγὼ τίποτα δὲν ἤξερα. ·Ἐπειτα τὰ ἔμαθα ἀπὸ τὸ Θεαγένη. Καὶ δταν ἀκουσα πῶς μὲ κακολογοῦν γιὰ κλεψιά, γέλασα καὶ σήκωσα τοὺς ὕμους μου ἀπὸ περιφρόνηση.

·Άλλὰ πῶς φανερώθηκε ὁ πραγματικὸς κλέφτης; Τώρα θὰ σᾶς τὸ πῶ.

ΤΑ. "Ενα ξαφνικό έπεισόδιο.

Μὲ τὸ Στρεψιάδη οὗτε ἐγὼ οὗτε οἱ φίλοι μου εἴ-

Πήγα κι ἐγὼ κοντά καὶ διαθάξω : 'Αριστογένης αλέφτης (σ. 165).

χαμε καμιὰ σχέση ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ τὸν ἔδιωξε δ

πατέρας μου. Μὰ κι αύτὸς ἔκανε τάχα πὼς δὲ μᾶς γνώριζε. Οὗτε ποτὲ ἀνακατώμηκε στὴ συζήτηση γιὰ τὸν Ποσειδῶνα ποὺ εἶχε χαθῆ. "Έκανε τὸν ἀδιάφορο. Ἐγὼ δμως καὶ οἱ φίλοι μου εἴμαστε βέβαιοι πὼς αὐτὸς θέλει τὸ κακό μου.

Μιὰ μέρα πήγαινα περίπατο μὲ τοὺς δυὸς φίλους μου. "Εξαφνα βλέπω τὸ Θεαγένη κατακίτρινο καὶ ἄνω κάτω ἀπὸ τὸ θυμό· ἔτρεμε δλόκληρος· τὰ μάτια του ἔβγαζαν φωτιές. Εἶχε διαβάσει κάτι ποὺ ἦταν γραμμένο σ' ἓναν τοῖχο. Πῆγα κι ἐγὼ κοντὰ καὶ διαβάζω:

ΑΡΙΣΤΟΓΕΝΗΣ ΚΛΕΦΤΗΣ

"Αστροπελέκι ἔτεσε στὸ κεφάλι μου. Τὸ αἷμα μου πάγωσε, τὰ μάτια μου θόλωσαν. 'Ορμῶ καὶ σβύνω τὴ φοβερὴ βρισιά. Οἱ φίλοι μου προσπαθοῦν νὰ μὲ ἡσυχάσουν.

"Μὴν πειράζεσαι, 'Αριστογένη» μοῦ λέει δὲ Κλεισθένης. «Δὲ λένε μόνο ἐσένα 'Αριστογένη· καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἔχουν τὸ ἴδιο ὄνομα».

Αύτὸ κάπως μὲ ἡσύχασε. Τραβήξαμε τὸ δρόμο μας. Μὰ δὲν εἶχαμε προχωρήσει πολὺ καὶ βλέπομε πάλι ἐπάνω σὲ τοίχους καὶ σὲ μαρμάρινες στῆλες τὶς ιδιες λέξεις:

ΑΡΙΣΤΟΓΕΝΗΣ ΚΛΕΦΤΗΣ ΑΡΙΣΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΣΤΡΑΤΟΥ ΕΚΛΕΨΕ ΤΟΝ ΠΟΣΕΙΔΩΝΑ ΤΟΥ ΛΕΩΚΡΑΤΗ

▲άκρυα ἅρχισαν νὰ τρέχουν ἀπὸ τὰ θολωμένα μάτια μου. Τὰ γόνατά μου λύθηκαν καὶ δὲν μποροῦσα τὰ σταθῶ στὰ πόδια μου.

«Ποιὸς ἄθλιος γράφει αὐτὰ γιὰ μένα!» εἶπα μὲ φωνὴ σβησμένη. «Ἄς ἔρθη νὰ τὰ πῆ ἐμπρός μου, ἀν εἶναι τίμιος! Μὲ αὐτὸ ποὺ κάνει δείχνει πὼς εἶναι τιποτένιος συκοφάντης. Καὶ τώρα τί νὰ κάμω; Πῶς νὰ βρῶ τὸ δίκιο μου καὶ ν' ἀποδεῖξω πὼς εἶμαι ἀνδῶος;»

Οἱ φίλοι μου προσπαθοῦσαν νὰ μὲ παρηγορήσουν.

«Μὴν κλαῖς, 'Αριστογένη» μοῦ εἶπαν. «Κάμε καρδιά, φουρτούνα εἶναι καὶ θὰ περάσῃ. Μὴν ἀπελπίζεσαι, ἡ ἀλήθεια γρήγορα φανερώνεται. 'Ο κλέφτης καὶ δὲ ψεύτης λίγον καιρὸν χαίρονται. 'Εμεῖς θὰ σὲ βοηθήσωμε καὶ θὰ κάμωμε τὸ ἀδύνατα δυνατά, γιὰ νὰ βροῦμε καὶ τὸν κλέφτη καὶ τὸν ψεύτη... Ποιὸς ξέρει! Μπορεῖ νὰ εἶναι ὁ ἴδιος».»

— «Ἐχετε δίκιο» τοὺς εἶπα. «Ἡ συγείδησή μου εἶναι καθαρή· δὲ χρειάζονται κλάματα σ' αὐτὴ τὴν περίσταση. ቩ ἐκτίμηση καὶ ἡ ἀγάπη σας μοῦ φτάνουν».

ΤΑ. Ἡ δυστυχέα μου.

Τὸ εἶχα πάρει ἀπόφαση, νὰ μὴ δώσω πιὰ σημασία στὴν ψεύτικη καὶ ἄδικη κατηγορία. Αὐτὸ δμως δὲν ἥταν εὔκολο δσο τὸ φανταζόμουν στὴν ἀρχή. «Οταν εἶδα σιγὰ σιγὰ νὰ μὲ ἀποφεύγονται μὲ τρόπο τὸ ἄλλα παιδιὰ στὸ σχολεῖο, δταν κατάλαβα δτι ποιὸς λίγο ποιὸς πολὺ εἶχαν κάποια ὑποψία γιὰ μένα, δὲν μποροῦσα νὰ ἡσυχάσω.

Μιὰ μέρα ποὺ ἦμουν στὸ σπίτι τοῦ Κλεισθένη, τόση μεγάλη ἀπελπισία εἶχα, ποὺ πῆγα κοντὰ στὸ ἀγαλματάκι τοῦ Ποσειδῶνα καὶ τοῦ εἶπα μὲ δακρισμένα μάτια:

«Μίλησε λοιπόν!» γιατί σωπαίνεις; Γιατί δὲ φανερώνεις τὸν κλέφτη; Βγάλε ἀπὸ πάνω μου αὐτὸ τὸ τρομερὸ μαρτύριο ποὺ ἄδικα ὑποφέρω!».

Ἐκεῖ ποὺ μιλοῦσα καὶ κοίταζα προσεκτικὰ τὸ ἄγαλμα, βλέπω πὼς ἔλειπε ἡ τρίαινα ἀπὸ τὸ δεξὶ του χέρι. Φωνάζω τὸν Κλεισθένη καὶ τοῦ τὸ λέω.

— «Ναί, τὸ ξέρω» ἀποκρίθηκε ἐκεῖνος.

— «Μὰ γιατί δὲ μοῦ τὸ εἰπες;»

— «Γιατὶ δὲ μοῦ φάνηκε σπουδαῖο. Ἐπειτα νόμισα πὼς τὸ ξέρεις, γιατὶ ἔτσι μοῦ τὸ ἔδωσες.»

Δὲν τοῦ εἴπα ἄλλη λέξη. Κατέβηκα τρέχοντας τὴ σκάλα καὶ τράβηξα ἵσια γιὰ τὸ σχολεῖο. Μονάχα ὁ δάσκαλος ἥταν ἔκει. Τὸν ἔχαιρέτησα κι ὕστερα ξεκρέμασα ἀπὸ τὸν τοῦχο τὴ σάκα μου καὶ τὴν ἔψαχνα.

Δὲ βρῆκα τίποτε.

«Τί γυρεύεις ἔκει;» μὲροτησε ὁ δάσκαλος.

— «Απὸ τὸν Ποσειδῶνα λείπει ἡ χρυσή του τρίαινα· καὶ ἥρθα νὰ ἴδω μήπως ἔμεινε μέσα στὴ σάκα μου, μὰ δὲν τὴ βρίσκω ... Ἀχ! καλέ μου δάσκαλε, δὲν μπορεῖς νὰ φανταστῆς σὲ τί ἀπελπισία βρίσκομαι μὲν αὐτὴν τὴν ὑπόθεση! Σοῦ δρκίζομαι στὴ ζωὴ τοῦ πατέρα μου πὼς εἶμαι ἀθῶος».

— «Μὴ μοῦ δρκίζεσαι, παιδί μου. Σὲ πιστεύω καὶ πολὺ λυποῦμαι ποὺ δὲν μπορῶ νὰ σὲ βοηθήσω. Σὲ συμβουλεύω δμως νὰ ἔχης λίγη ὑπομονὴ καὶ νὰ μήν πικραίνεσαι, γιατὶ ἡ ἀλήθεια ἀργὰ ἢ γρήγορα πάντα φανερώνεται.»

Εὔχαριστησα τὸ δάσκαλό μου γιὰ τὸ θάρρος ποὺ μοῦ ἔδωσε καὶ γύρισα συλλογισμένος σπίτι μου.

· Η Νικομάχη στὴ μεγάλῃ μου λύπῃ μοῦ φάνηκε κάτι παραπάνω ἀπὸ ἀδερφῆ. Μέρα καὶ νύχτα μὲ παρηγοροῦσε καὶ μοῦ ἔδινε ἐλπίδα. Χωρὶς τὴ Νικομάχη δὲν ξέρω καὶ γὰρ τί θὰ εἶχα γίνει.

γε. Πῶς τεμώρησε τὸ Λυκίδα.

Μιὰ μέρα βρῆκα ὅλα τὸ ἄλλα παιδιὰ μαζεμένα στὴν παλαιότρα.

«Ἀριστογένη, μοῦ λέει ὁ γυμναστῆς, σὲ περίμενα. Τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὴν παλαιότρα τοῦ Τιμαίου, θέλουν νὰ παραβγοῦμε σήμερα στὸ πάλεμα: Πρέπει λοιπὸν νὰ διαλέξω ἀπὸ σᾶς τοὺς πιὸ καλοὺς γιὰ νὰ μοῦ τιμήσουν τὴν παλαιότρα μου. Ἀπὸ σήμερα ἀρχίζομε τὶς δοκιμές. Ἐμπρός! Ἀρχία καὶ Θεαγένη, παλέψετε πρῶτοι».

Ο Θεαγένης ὕρμησε στὸν Ἀρχία. Τὸ πάλεμα βάσταξε ἀρκετὴ ώρα, ὥσπου στὸ τέλος νίκησε ὁ Θεαγένης.

«Καὶ τώρα ἡ σειρά σου, Κλεισθένη, μὲ τὸ Γλαύκωνα» εἶπε ὁ γυμναστῆς.

Οἱ δύο νέοι πάλεψαν μὲ τέχνη. Ἐβαλαν καὶ οἱ δύο τὰ δυνατά τους καὶ νικητὴς ἔμεινε στὸ τέλος ὁ Κλεισθένης.

— «Ἀριστογένη καὶ σὺ Λυκίδα, ἡ σειρά σας» φώναξε ὁ γυμναστῆς.

Ἐγὼ σηκώθηκα καὶ ἦμουν ἔτοιμος νὰ παλέψω. Μὰ ὁ Λυκίδας ποὺ εἶχε σηκωθῆ ἔανακάθισε.

«Δὲν ἀκούσεις;» τοῦ φωνάζει ὁ γυμναστῆς μὲ δυνατὴ φωνή.

— «Τὸ ἀκουσα» ἀποκρίθηκε δὲ Λυκίδας.

— «Ἄφοῦ τὸ ἀκουσεῖς, ἐμπρόδει λοιπόν.».

— «Θὰ παλέψω, εἶπε δὲ Λυκίδας, μὰ ὅχι μ' αὐτόν.. καὶ μ' ἔδειξε μὲ τρόπο περιφρονητικό.

— «Γιατί δὲ θέλεις νὰ παλέψης μαζί μου; » τὸν ἐρώτησα τρέμοντας.

— «Γιατί δὲν καταδέχομαι νὰ παλέψω μ' ἐναν κλέφτη» ἀποκρίθηκε μὲ περιφρόνηση.

Δὲν πρόφτασαν νὰ βγοῦν ἀπὸ τὸ στόμα του τὰ τελευταῖα του λόγια καὶ τοῦ ἔδωσα μιὰ καλὴ γροθιὰ στὸ πρόσωπο.

«Ψεύτη, τοῦ φώναξα, ψεύτη» καὶ τὸν ἐχτυποῦσα δυνατά.

Πιαστήκαμε στὰ χέρια καὶ κυλιστήκαμε μαζὶ στὸν ἄμμο. Ποτὲ ή παλαίστρα δὲν εἶδε τέτοιο πάλεμα. Τοῦ κάκου φώναξε δὲ γυμναστής νὰ σταματήσωμε καὶ νὰ χωριστοῦμε. Καὶ οἱ δυὸ χτυπιόμαστε ἀλύπητο.

«Ψεύτη, ψεύτη!» τοῦ ἔλεγα. «Εσὺ λοιπὸν τὰ γράφεις ἔκεινα τὰ ψέματα στοὺς τοίχους!»

Καὶ δο θυμόμοντιν τὴν προσβολή, τόσο περισσότερο θύμωνα καὶ τόσο μεγαλύτερη ἔνοιωθα τὴ δύναμή μου. Τὸν ἐνίκησα, τὸν ἀναποδογύρισα κι ἔβαλα στὸ στῆθος του τὸ γόνατό μου. Τοῦ ἔσφιξα τὸ λαιμὸ μὲ τὰ δυό μου χέρια καὶ τοῦ φώναξα:

«Ἐλα, πὲς ἐμπρόδει σ' δλους, ἐλεεινέ, πὼς εἰπες ψέματα, ἀλλιῶς σὲ πνίγω.»

Καὶ θὰ τὸ ἔκανα ἀπάνω στὸ θυμό μου, ἀν δὲ μὲ τραβοῦσε ἀπὸ πίσω μὲ δύναμη δὲ γυμναστής.

«Ο Λυκίδας σηκώθηκε ντροπιασμένος καὶ λέει στὸ γυμναστή:

«Σὲ εἰδοποιῶ πώς θὰ φύγω ἀπὸ τὴν παλαιότρα σου, δᾶν ἔρθη ὁ Ἀριστογένης στὸ πάλεμα».

— «Κι ἐγὼ δὲ θὰ πατήσω πιὰ τὸ πόδι μου ἔδω, ἂν δὲν ἔρθη ὁ Ἀριστογένης» φώναξε δυνατὰ ὁ Θεαγένης.

— «Κι ἐμεῖς τὸ ἴδιο» λένε μὲν μιὰ φωνὴ ὁ Κλεισθένης καὶ ὁ Ἀρχίας.

— «Φτάνουν πιὰ τὰ λόγια καὶ οἱ φιλονικίες» φωνάζει θυμωμένος ὁ Ταυρέας. «Τώρα ἔχομε ἄλλη δουλειά. Πάρετε τὰ κοντάρια σας καὶ ἀρχίστε».

Περισσότερο ἀπὸ μιὰ ὥρα μᾶς κράτησε ὁ γυμναστῆς σ' αὐτὸ τὸ κοπιαστικὸ γύμνασμα. Ὁ ἴδρωτας ἔτρεχε ποτάμι ἀπὸ πάνω μας.

“Υστερα πῆρα τοὺς φίλους μου καὶ φύγαμε.

γγ. Πώς ἔσωσα τὸ Στρεψίδη

“Οσο περνοῦσαν οἱ ἡμέρες τόσο μεγάλωνε ἡ στενοχώρια μου. Εἶχα χάσει τὸν ὑπνο μου καὶ δὲν εἶχα δρεξῆ γιὰ τίποτε δλα μὲ στενοχωροῦσαν.

Σιγὰ σιγὰ ἀρχισε νὰ μὲ βαραίνῃ ἀκόμη κι ἡ συντροφιὰ τῶν φίλων μου. Κάθε λίγο καὶ λιγάκι τοὺς πείραζαν ἐξ αἰτίας μου. Καὶ αὐτὸ μὲ δυσαρεστοῦσε. Γι' αὐτὸ ἥθελα νὰ είμαι μόνος καὶ νὰ μὴ ἔβλεπα κόσμο. μόνο δταν πήγαινα περίπατο στὴν ἔξοχή, δλομόναχος ἀνάμεσα στ' ἀνθισμένα δέντρα, στὰ δροσερὰ νερὰ καὶ στὰ πράσινα λιβάδια ἔβρισκα λίγη ἀνάπταυση.

“Ἐνα πρωὶ πήγα στὸν Ἰλισό. Τὸ πόταμι ἔκείνη τὴν ἡμέρα ἦταν ἀγριεμένο. Εἶχε βρέξει πυλὺ καὶ τὰ θολὰ νερά του ἔτρεχαν μὲ δρμῆ.

Ξαπλώθηκα στὰ πράσινα χορτάρια κάτω ἀπὸ τὰ ψηλὰ πλατάνια, ποὺ ἦταν στὴν ἀκροποταμιά. "Εξαφνα ἐκεῖ ποὺ κοίταζα γύρω μους τὴν ὅμορφη τοποθεσία, δὲν ξέρω πῶς ἔτυχε κι' ἔπεσε τὸ μάτι μου σὲ μιὰ μαρμάρινη στήλη. Κι ἐκεῖ ἀκόμη ἦταν γραμμένο μὲ μεγάλα γράμματα :

Ο ΑΡΙΣΤΟΓΕΝΗΣ ΕΙΝΑΙ ΚΛΕΦΤΗΣ

"Ο οὐρανὸς ἔπεσε καὶ μὲ πλάκωσε ἄμα τὸ διάβασα.

«Κι ἐδῶ ἀκόμη ἔφτασε ἡ κακία τους!» εἶπα μὲ πόνο. «Παντοῦ μὲ κυνηγοῦν οἱ ἔχθροι μου; Τί νὰ κάμω; Θεοί, ἐσεῖς ποὺ ξέρετε τὴν ἀθωότητά μου, γιατί δὲ μὲ γλιτώνετε ἀπ' αὐτὸ τὸ βάσανο! Δὲν μπορῶ πιὰ νὰ βαστάξω· ἡ θὰ πεθάνω ἡ θὰ τρελαθῶ» Κι ἔπεσα χάμω κι ἔκλαιγα σὰν τὸ μωρὸ παιδί.

"Εξαφνα ἀκούω μιὰ σπαραχτικὴ φωνή: «Βοήθεια! βοήθεια! Σῶστε με! Πνίγομαι!»

Ξεχνῶ τὴ λύπη μου, σφουγγίζω τὰ μάτια μους καὶ τινάζομαι ἀπάνω. Πετῶ τὰ ροῦχά μους ἔτοιμος νὰ πέσω στὸ ποτάμι. "Ηξερα καλὸ κολύμπι. Κοιτάζω δεξιὰ κι ἀριστερὰ γιὰ νὰ δῶ ποὺ βρίσκεται αὐτὸς ποὺ χαροπάλευε.

Σὲ λίγο βλέπω ἔνα κεφάλι ἔξω ἀπὸ τὸ νερό. "Ηταν ὁ Στρεψιάδης. Ταράχτηκα, γιατὶ εἶχα βεβαιωθῆ πιὰ πῶς αὐτὸς ἦταν ποὺ ἔγραφε παντοῦ πῶς είμαι κλέφτης.

Ρίχνομαι στὸ νερό, τὸν ἀρπάζω ἀπὸ τὰ μαλλιά, καὶ κολυμπώντας ἀνάσκελα, κρατῶ τὸ κεφάλι του ἀκουμπισμένο ἀπάνω στὸ σῶμά μους ἔξω ἀπὸ τὸ νερό. "Ετσι φτάσαμε κι οἱ δυὸ στὴν ὅχθη.

Θυμοῦμαι τότε τί εἶδα νὰ κάνη ὁ παππούς μου μιὰ φορὰ στὸ χωριό μας, δταν γλίτωσε ἔνα παιδί ποὺ πνιγόταν στὴ θάλασσα.

"Ανοίγω ἀμέσως τὰ φορέματά του, ποὺ εἶχαν κολ-

λήσει ἀπάνω του καὶ τὸν ἔαπλώνω μπρούμντα πάνω στὸ λυγισμένο γόνατό μου, μὲ τὸ κεφάλι γερμένο κάτω. Ζουλῶ μὲ τὶς δυὸ παλάμες μου τὰ πλευρά του ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ, καὶ βλέπω νὰ τρέχῃ ἀπὸ τὸ στόμα του ποτάμι τὸ νερό.

“Οταν ἀδειασε τὸ στομάχι του, τὸν ἔαπλωσα ἀνάσκελα ἀπάνω στὰ χορτάρια.

Εἶναι δλως διόλου ἀναίσθητος. Δὲν ἀναπνέει καθόλου καὶ τοῦ κάκου βασανίζομαι. Ἀρχίζω ν' ἀπελπίζωμαι, ἔξαφνα δμως νιώθω ἐνα φύσημα ἀλαφρὸ νὰ βγαίνη ἀπὸ τὸ ἀνοιγμένο στόμα του. Λίγο λίγο γίνεται δυνατώτερο τὸ στῆθος ἀνεβοκατεβαίνει, μὰ τὸ σῶμα εἶναι ἀκόμη κρύο, παγωμένο. Ἀρχίζω τώρα νὰ τὸν τρίβω μὲ δλη μου τὴ δύναμη. Ο ἵδρωτας τρέχει ἀπὸ τὸ πρόσωπό μου. Σιγὰ σιγὰ νιώθω τὸ ἄψυχο κορμὶ νὰ ζεσταίνεται.

“Η καρδιά του ἀρχίζει νὰ χτυπᾶ ἀδύνατα.

“Ο πνιγμένος ἀνοίγει τὰ μάτια του. Στὴν ἀρχὴ βλέπει χωρὶς νὰ καταλαβαίνῃ. Σὲ λίγο δμως μὲ κοιτάζει καλὰ καλά. Μὲ γνωρίζει . . .

— «‘Αριστογένη» μοῦ ψιθυρίζει μὲ ἀδύνατη φωνή.

«Εσὺ μὲ γλίτωσες ;»

Δὲν τοῦ δίνω ἀπόκριση. Φορῶ βιαστικὰ τὰ ροῦχα μου καὶ κινῶ νὰ φύγω, γιατὶ ἡταν ὥρα τοῦ σχολείου.

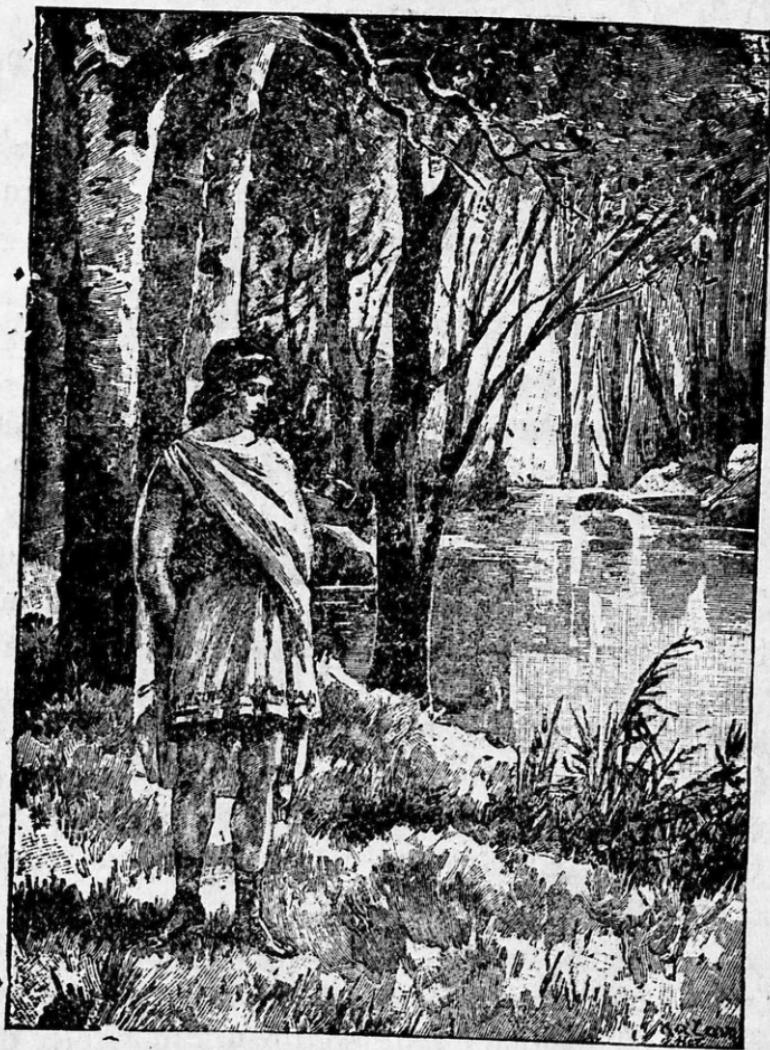
— «‘Αριστογένη, ‘Αριστογένη,» μοῦ φωνάζει ὁ Στρεψιάδης «μὴ μὲ ἀφήνεις μοναχό !»

— «Δὲν ἔχεις πιὰ τίποτα» τοῦ εἴπα. «Θέλεις νὰ μείνω γιὰ νὰ σ' εὐχαριστήσω γιὰ δσα ἔγραψες ἔκει πέρα ;» καὶ τοῦ ἔδειξα τὴ μαρμαρένια στήλη.

“Ο Στρεψιάδης ἀρχισε νὰ τρέμη μόλις ἀκουσε αὐτὰ τὰ λόγια καὶ μὲ φωνὴ τρεμουλιαστὴ μοῦ λέει:

Σωγχώρεσέ με, ‘Αριστογένη, γιὰ τὸ κακὸ ποὺ σοῦ

«**Έκαμα!** Συγχώρεσέ με, είμαι ένας αδύλιος. Μετανιώνω μ' δλη μου τὴν καρδιά. Σοῦ κάνω δρόκο. "Υστερα ἀπ'" αὐτὸ ποὺ έκαμες γιὰ μένα θὰ είμαι αἰώνια φίλος σου»

«Ενα πρωὶ πῆγα στὸν Ἰλισό (σ. 170)

—«Δὲ θέλω τὴ φιλία σου. "Ο, τι έκαμα δὲν τὸ έ-καμα γιὰ σένα. Εγὼ ἀκουσα τὴν καρδιά μου, ποὺ μοῦ

ξέλεγε νὰ γλιτώσω ἔναν ποὺ κινδύνευε καὶ οίχτηκα στὸ νερό. Ἔσὺ δὲ μοῦ χρωστᾶς καμιὰ χάρη».

Αὐτὰ τοῦ λέω καὶ φεύγω βιαστικά, γιατὶ εἶχε περάσει ἡ ὥρα τοῦ σχολείου. Μὰ δὲν εἶχε πιὰ τὴν ἀνάγκη μου.

Φεύγοντες εἶδα δύο διαβάτες ποὺ χωρὶς ἄλλο θὰ τὸν βοηθοῦσαν, ἀν χρειαζόταν τίποτε.

Κι ἀλήθεια οἱ δυὸ διαβάτες ἅμα τὸν εἶδαν σὲ τέτοια κιτάσταση, τὸν πῆραν στὸ σπίτι τους, ποὺ ἦταν ἔκει κοντά, καὶ τὸν περιποιήθηκαν.

γ8. Ποεὸς εἶχε κλέψει τὸν Πισειδῶνα

“Ολο τὸ πρωὶ ἔμεινα στὸ σχολεῖο χωρὶς νὰ πῶ τίποτε σὲ κανένα. Τὸ ἀπόγεμα νὰ κι ἔρχεται ὁ Στρεψιάδης. Ἡταν κατάχλομος καὶ φαινόταν πὼς κάτι εἶχε πάθει.

“Ημαστε δλοι σκορπισμένοι στὴν αὐλὴ καὶ περιμέναμε τὸ δάσκαλο. Ὁ Στρεψιάδης ἀρχισε νὰ λέη στοὺς φίλους του τὸ πάθημά του. Ἔξαφνα κόβει τὴν δμιλία του, κιτρινίζει καὶ φωνάζει μὲ συγκίνηση.

«Ἀχ, τί ἔπαθα! ἔχασα τὸ πανωφόρι μου. Τὸ εἶχα ἀφῆσει ἔκει στὸν Ἰλισὸ τὸ πρωὶ, κοντὰ σ' ἔνα δέντρο, πρὶν γλιστρήσω μέσα στὸ ποτάμι. Τώρα πάει πιά! Θὰ τὸ βρῆκε κάποιος καὶ θὰ τὸ πῆρε. Καὶ τώρα τί θὰ γίνω ποὺ δὲν ἔχω ἄλλα!»

Δὲν πρόφτασε νὰ πῆ ἄλλη λέξη καὶ μπαίνουν στὴν αὐλὴ δύο ἄνθρωποι. Ἡταν αὐτοὶ ποὺ τὸν εἶχαν περιποιηθῆ τὸ πρωὶ. Ὁ ἔνας κρατοῦσε στὰ χέρια του τὸ πανωφόρι,

«Πάρε παιδί μου, τὸ πανωφόρι σου» λέει στὸ Στρεψιάδη. «Οταν ἔφυγες, τὸ πρωὶ, τὸ βρῆκα κάτω ἀπὸ ἔνα δέντρο».

‘Ο Στρεψιάδης πηδώντας άπό τὴ χαρά του ἀρ-
πάζει τὸ πανωφόρι κι ἀρχίζει νὰ τὸ ψάχνη.

«Α! μοῦ τὴν πῆραν, μοῦ τὴν ἔκλεψαν οἱ ἄθλιοι!»

— «Ντροπή σου νὰ βρίζης ἔτσι εὔκολα τὸν κόσμον» τοῦ λέει δὲνας ἀπὸ τοὺς δύο μὲθυμό. «Βλέπω πὼς ἡ γλῶσσα σου εἶναι πιὸ συνηθισμένη νὰ βρίζῃ παρὰ νὰ λέη εὐχαριστῶ. Γιατὶ τὸ πρωὶ ἔφυγες ἀπὸ τὸ σπίτι μας χωρὶς νὰ πῆς εὐχαριστῶ, ποὺ σοῦ στεγνώ-
σαμε τὰ ροῦχα σου καὶ σοῦ ἐτοιμάσαμε ζεστό.

»Αν φωνάζης γιὰ τὸ παιγνιδάκι ποὺ εἶχες μέσα στὴν τσέπη σου, νά, τὸ φέρνει δὲ φίλος μου. Πάρε το καὶ βάλε χαλινάρι στὴ γλῶσσα σου, εἰδεμή...»

Σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ πῆγε κοντὰ δὲ Θεαγένης καὶ ἄκουσε δλη τὴν ὅμιλία. Καὶ καθὼς εἶδε πὼς τὸ παιγνίδι ἔκεινο ἦταν ἡ χαμένη χρυσὴ τρίαινα, πρὶν προφτάσῃ νὰ τὴν πάρῃ δὲ Στρεψιάδης, δὲ Θεαγένης χύνεται καὶ τὸν ἀρπάζει ἀπὸ τὸ λαιμὸ φωνάζοντας: «ἄθλιε, κλέφτη, συκοφάντη» καὶ τὸν ρίχνει χάμου.

“Ολοι τρέξαμε πρὸς τὸ μέρος τους χωρὶς νὰ ξέ-
ρωμε τί συμβαίνει.

«Παιδιά» λέει τότε δὲ Θεαγένης! «Νὰ ἡ τρίαινα
τὴν ἔφεραν αὐτοὶ οἱ καλοὶ ἄνθρωποι. Τὴ βρῆκαν
μέσα στὸ φόρεμα τοῦ Στρεψιάδη. Νὰ λοιπὸν ποιὸς
ἦταν δὲ κλέφτης».

“Επειτα μὲ χαρούμενη φωνὴ γυρίζει σὲ μένα καὶ
ἀπὸ τὴν πολλή του τὴ χαρὰ μὲ ἀγκαλιάζει σφιχτά.

Τώρα κατάλαβα τί τρέχει. Μονομιᾶς νιώθω και-
νούρια ζωὴ μέσα μου!

‘Ο Κλεισθένης καὶ δλοι οἱ καλοί μου φίλοι μοῦ
σφίγγουν τὸ χέρι. Μόνο δὲ Λυκίδας στέκεται παρά-
μερα, μὲ τὸ κεφάλι σκυμμένο ἀπὸ ντροπή.

·Η ἔξιμοιολόγηση τοῦ Στρεψίαδη.

Ἐκεῖ ποὺ γίνονταν δλα αύτὰ ἔρχεται ὁ δάσκαλος. Τὰ εἶχε καταλάβει δλα. Μὲ φωνὴ δυνατὴ πρόσταξε νὰ σωπάσωμε καὶ γυρίζοντας εἶπε τοῦ Στρεψίαδη:

«Εἶναι χρέος σου νὰ πῆς δλη τὴν ἀλήθεια. Μίλησε μὲ θάρρος. Μόνο ἄν πῆς δλη τὴν ἀλήθεια, θὰ σοῦ συχωρέσωμε δσα ἔχεις καμωμένα ώς τώρα».

— «Θὰ μιλήσω, καὶ πρέπει νὰ μιλήσω, γιατὶ ἂν ζῶ αύτὴ τὴ στιγμή, τὸ χρεωστῶ στὸν Ἀριστογένη. Σήμερα τὸ πρῶτο περνώντας τὴν ὅχθη τοῦ Ἰλισοῦ γλίστρησα κι ἔπεσα μέσα, καὶ θὰ πνιγόμουν χωρὶς ἄλλο, ἂν δὲ Ἀριστογένης δὲν ἔπεφτε στὸ ποτάμι νὰ μὲ γλιτώσῃ».

Καὶ ἀρχισε νὰ τὰ λέη δλα χωρὶς νὰ προσθέσῃ ν' ἀφήσῃ τίποτε.

«Ορκίζομαι στοὺς θεούς, πὼς ἐπίτηδες ἥρθα στὸ σχολεῖο γιὰ νὰ πετύχω ἐδῶ τὸν Ἀριστογένη καὶ νὰ τοῦ τὰ πῶ δλα» εἶπε κλαίοντας.

— «Μὴν κλαῖς καὶ μὴ μοῦ ὀρκίζεσαι» τοῦ λέει ὁ δάσκαλος. «Όλοι μας σὲ πιστεύομε... Ἐξακολούθησε, πές μου πῶς πῆρες τὸν Ποσειδῶνα ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Λεωκράτη καὶ πότε. Καὶ γιὰ ποιὸ σκοπὸ τὸν πῆρες. Πές τα δλα».

— «Ήταν ἡ παραμονὴ τῆς ἡμέρας ποὺ φύγαμε ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Λεωκράτη. Ο πατέρας μου ἦταν θυμωμένος, καθὼς κι ἐγώ.

» «Ηθελα νὰ τὸν ἐκδικηθῶ γι' αύτὸ ποὺ μᾶς ἔκαμε, νὰ μᾶς πετάξῃ στὸ δρόμο χωρὶς λεπτό.. Συλλογιζόμουν μὲ τί τρόπῳ νὰ τὸν κάμω νὰ λυπηθῇ κατάκαρδα. Ἐξαφνα θυμήθηκα τὸν Ποσειδῶνα του, ποὺ τόσο πολὺ

τὸν ἀγαποῦσε, καὶ ἀποφάσισα νὰ τοῦ τὸν κλέψω.
”Ηξερα καλὰ τὸ σπίτι μέσα, ηξερα καὶ τὴν ὥρα ποὺ
ἡ βιβλιοθήκη ἦταν ἔρημη.

» Μπῆκα λοιπὸν σιγὰ σιγὰ καὶ ἀρπαξα τὸν Πο-
σειδῶνα. Κανεὶς δὲ μὲ εἶχε δεῖ. Κανεὶς δὲ μὲ ύπο-
ψιάστηκε. Ό Λεωκράτης ἦταν ἀπαργύρητος . . .

» ”Ολα ἔγιναν δπως ἡθελα. Μὰ δὲν πέρασαν
πολλὲς ἡμέρες κι ἀρχισα νὰ στενοχωροῦμαι. Τί νὰ
κάμω αὐτὸ τὸ ἀγαλματάκι; Ποῦ νὰ τὸ κρύψω; Δὲν
εἶχα μέρος κατάλληλο. Ἐγὼ κι ὁ πατέρας μου συχνὰ
ἀλλάζαμε κατοικία. Γιὰ μιὰ στιγμὴ σκέφτηκα νὰ τὸ
βάλω πάλι στὴ θέση του, μὰ κι αὐτὸ δὲν ἦταν εὔκολο.
Δὲν μπαινόβγαινα πιὰ ἐλεύθερα στὸ σπίτι τοῦ Λεωκρά-
τη. Δὲν ἡξερα τί νὰ κάμω. ”Επρεπε, δπου πηγαίνω, νὰ
κουβαλῶ μαζί μου καὶ τὸν Ποσειδῶνα. Καὶ στὸ χωριὸ
ἀκόμη ποὺ πῆγα, τὸν εἶχα μαζί μου.

» ”Εκεῖ ἔκαμα τόσο πολὺ νὰ τρομάξῃ ἢ ἀδερφοῦλα
τοῦ Ἀριστογένη ποὺ λίγο ἔλειψε νὰ πεθάνῃ. Ό πατέ-
ρας της ἀπάνω στὸ θυμό του μ' ἔδιωξε ἀπὸ τὸ σπίτι
του. Εἶχε πολὺ δίκιο καὶ μοῦ φέρθηκε δπως μοῦ ἔπρεπε.
Μὰ ἐγὼ γύρισα στὴν Ἀθήνα θυμωμένος. ”Ηθελα νὰ
τοῦ κάμω δσο περισσότερο κακὸ μποροῦσα. Κι ἀμέσως
βρῆκα τρόπο. Ντρέπομαι νὰ πῶ τί ἔκαμα! Κακὸς δαί-
μονας μοῦ ἔβαλε στὸ νοῦ αὐτὴ τὴ σκέψη. ”Ερχομαι στὸ
σχολεῖο καὶ βάζω κρυφὰ τὸν Ποσειδῶνα μέσα στὴ
σάκα τοῦ Ἀριστογένη. Μὰ δὲν ἔφτασε αὐτὸ μονάχα,
ἀρχισα καὶ νὰ τὸν βρίζω ἀπὸ πίσω του. ”Οπου καὶ
νὰ στεκόμουν μὲ τ' ὄνομά του εἶχα νὰ κάμω. Δὲν ἀ-
φησα τοῦχο ποὺ νὰ μὴ γράψω ἀπάνω πῶς αὐτὸς ἔ-
κλεψε τὸν Ποσειδῶνα. Κι αὐτὸς γιὰ τὸ κακὸ ποὺ τοῦ
ἔκαμα μοῦ γλίτωσε τὴ ζωή! μὲ λίγα λόγια οἴμαι ἔνας

ἀθλιος, ἔνας ψεύτης, ἔνας τιποτένιος! Δὲν εἶμαι ἄ-
ξιος νὰ ἴδω ἀνθρώπυ πρόσωπο.

» Αὕτη εἶναι ἡ ἀλήθεια. Οἱ θεοὶ ἀς μὲ τιμωρή-
σουν ἀν ἔκρυψα ἡ ἀν ἄλλαξα τίποτε ».

80. Πῶς ἐκχνιοποιήθηκε..

“Ολοι ἀκουναν σιωπηλοὶ τὴν ἰστορία αὐτή. Καὶ
μόλις τελείωσε, εἶπε ἔνας: «Ἐγὼ ἥμουν βέβαιος πὼς
ὅτα φανῇ μία μέρα ἡ ἀθωότητα τοῦ Ἀριστογένη »..

Τὸ ᾖδιο εἶπαν καὶ ἄλλοι πολλοί.

«Ο δάσκαλός μου μοῦ ἔσφιξε καὶ τὰ δυό μου χέρια.

Οἱ φίλοι μου ἀπὸ τὴν χαρὰ καὶ τὸ μεγάλο τους
ἐνθουσιασμὸ μὲ σήκωσαν στοὺς ὕμους των καὶ μὲ
γύρισαν μὲ φωνὲς καὶ μὲ ζήτω σὲ δλην τὴν αὐλῆ.
”Ανοιξαν ἔπειτα τὴν θύρα καὶ ὕρμησαν ἔξω στὸ δρό-
μο καὶ ἐγὼ πάντα στὸν ὕμο τους. Μαζὶ ἔρχονταν
δλοι καί, γιὰ νὰ δείξουν τὴν χαρά τους, πετοῦσαν στὸν
ἀέρα τὰ σκιάδια τους καὶ φώναζαν:

«Ζήτω ὁ Ἀριστογένης, ζήτω...»

Οἱ διαβάτες στέκονταν μὲ ἀπορία καὶ ρωτοῦσαν
τί τρέχει. Καὶ δταν τὸ μάθαιναν, μᾶς ἐπαινοῦσαν
κι ἔλεγαν μὲ τὴν καρδιά τους:

«Ποτὲ δὲν κρύβεται γιὰ πάντα ἡ ἀλήθεια ».

Πολλοὶ ἀπ’ αὐτοὺς μᾶς ἀκολούθησαν ὡς τὸ
σπίτι μου καὶ φώναζαν. Ἐκεῖ μὲ κατέβασαν ἀπὸ τὸν
ὕμο τους κι ἐγὼ μὲ δάκρυα στὰ μάτια τοὺς εὐχαρί-
στησα δλους.

“Η Νικομάχη ἔκλαψε ἀπὸ τὴν χαρά της καὶ ἡ
γιαγιά της μὲ φίλησε. Κι ἐγὼ κατάλαβα τώρα πὼς
ἔνα βάρος μοῦ ἔφυγε ἀπὸ πάνω μου, τὸ βάρος τὸ
μεγάλο ποὺ μοῦ ἔσφιγγε νύχτα καὶ μέρα τὴν καρδιά.

§1. Παλεύω μὲ τὸν Λυκίδα.

Τὸ ἀπόγεμα πηγαίνω στὴν παλαιστρὰ. Εἰχα δλόκληρη ἐβδομάδα νὰ πατήσω ἐκεῖ τὸ πόδι μου, επειτα ἀπ' ὅσα ἔγιναν μὲ τὸ Λυκίδα.

Ο γυμναστῆς ποὺ τὰ εἶχε μάθει δλα, ἔτρεξε γελαστὸς καὶ μοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι.

Νά, καὶ ὁ Λυκίδας παραπέρα. Τὸν πλησιάζω καὶ τοῦ λέω γελώντας:

«Λυκίδα, πιστεύω πὼς τώρα δὲ θὰ ντροπιαστῆς, ἀν παλέψης μαζί μου!»

Ο Λυκίδας κοκκινίζει, στενοχωριέται καὶ μὲ δειλὴ φωνὴ μοῦ λέει:

«Δὲν μπορεῖς νὰ φανταστῆς τὴ λύπη μου, Ἀριστογένη. Λυποῦμαι κατάκαρδα ποὺ γελάστηκα καὶ πίστεψα αὐτὸν τὸν ἄθλιο». Καὶ μοῦ ἔδωσε τὸ χέρι του νὰ παλέψωμε.

Πόση διαφορὰ εἶχε τὸ πάλεμά μας τώρα, ἀπὸ τὸ ἄλλο πάλεμα ποὺ εἶχαμε κάμει μαλωμένοι! Τότε παλεύαμε μὲ πάθος καὶ χτυπόμαστε μὲ λύσσα. Τώρα παλεύαμε κανονικὰ σὰ φίλοι ποὺ παραβγαίνουν ποιὸς νὰ νικήσῃ.

Νίκησα ἐγώ. Ο γυμναστῆς ποὺ παρακολουθοῦσε τὸν ἄγῶνα μας μὲ πολλὴ προσοχή, μ' ἐπαίνεσε μπροστὰ σὲ δλους πὼς πάλεψα θαυμάσια καὶ μὲ προβίβασε στὴν τάξη ποὺ ἦταν οἱ πρῶτοι.

Σὲ λίγες ήμέρες ἔγινε ὁ ἄγῶνας. Η παλαιστρὰ μας νίκησε τὴν παλαιστρὰ τοῦ Τιμέα. Ἀπὸ τοὺς πρώτους ἦταν ὁ Θεαγένης, ὁ Λυκίδας κι ἐγώ.

82. Πώς τεμωρήθηκε ὁ Στρεψιάδης.

Στὸ σχολεῖο δὲ οἱ μὲν ἀγαποῦσαν. Μὲν τὸ Θεαγένη καὶ τὸν Κλεισθένη ἥμαστε ἀχώριστοι. Ὅποιος ἔβλεπε κάπου τὸν ἐναν ἀπὸ τοὺς τρεῖς μας, ἦταν βέβαιος πώς καὶ οἱ ἄλλοι δυὸς θὰ ἦταν παραπέδαι.

Οὐ Θεαγένης κάθε καλοκαίρι, στὶς διακοπές, ἐρχόταν στὸ χωριὸ μαζί μας. Τὸ Στρεψιάδη κανεὶς πιὰ δὲν τὸν πλησίαζε. Πολλοὶ τοῦ γύριζαν τὶς πλάτες γιὰ νὰ εὐχαριστήσουν τάχα ἐμένα. Τοῦ κάκου ὁ δάσκαλος τοὺς ἔκανε συχνὰ τὴν παρατήρηση, νὰ μὴν τοῦ φέρονται μὲ τέτοιον τρόπο.

« Ἀφῆστε τὸν πιὰ ἥσυχο » τοὺς ἔλεγε. « Τοῦ φτάνει ἡ συμφορά του. Αὐτὸς ποὺ ἔπαθε τοῦ ἔγινε, πιστεύω, μάθημα· κι ἐλπίζω πώς μὲ τὸν καιρὸ θὰ διορθωθῇ. Ὅσοι ἔχουν εὐγενικὴ ψυχὴ εἶναι γενναιόψυχοι καὶ συγχωροῦν. Τὰ δάκρυα ποὺ χύνει αὐτὴν τὴν στιγμὴ δείχνουν πώς μετάνοιωσε. Ἔπειτα, δὲν παίρνετε παράδειγμα τὸν Ἀριστογένη; Δέτε πῶς φέριεται σ' ἐκεῖνον ποὺ τὸν ἔκαμε νὰ χύσῃ τόσα δάκρυα! »

Κι αὐτὸς ἦταν ἀλήθεια. Ὅσο ἔβλεπα τ' ἄλλα παιδιὰ νὰ τὸν περιφρονοῦν καὶ νὰ τὸν βρίζουν, τόσο σιγὰ σιγὰ ἡ καρδιά μου ἀρχισε νὰ τὸν λυπᾶται, καὶ προσπαθοῦσα μὲ κάθε τρόπο νὰ παίρνω τὸ μέρος του. Μιλοῦσα μαζί του, ζητοῦσα γιὰ χάρη νὰ μὴν τὸν πειράζουν κι ἔκανα διτι μποροῦσα γιὰ νὰ τὸν κάμω καλύτερο.

Οἱ ἄλλοι ἀρχισαν κι ἐκεῖνοι νὰ κάνουν σιγὰ σιγὰ δπως ἐγώ. Μονάχα ὁ Λυκίδας τόσο πολὺ τὸν εἶχε σιχαθῆ, ποὺ οὔτε τ' ὄνομά του δὲν ἦθελε ν' ἀ-

κούση. Νόμιζε προσβολή του πώς γελάστηκε κι ἔκαμε φίλο—ἄς ἦταν καὶ γιὰ λίγον καιρὸ—ένα παιδί μὲ τέτοιο χαφακτῆρα.

·Αλίμονό του ἄν τολμοῦσε νὰ παρουσιαστῇ ἐμπρὸς στὸ Σπαρτιάτη.

Μὰ κι ὁ Στρεψιάδης τὸ ἥξερε καὶ μόλις τὸν ἔβλεπε ἀπὸ μακριὰ ἄλλαξε δρόμο.

ΜΕΡΟΣ Δ'

ΕΦΗΒΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΓΕΝΗ

83. Πώς ἔδωσα τὸν ὄρκο τοῦ στρατιώτη.

Πέρασαν τὰ εὔτυχισμένα χρόνια τοῦ σχολείου.

Ἡρθε πιὰ ὁ καιρὸς ν' ἀποχαιρετήσω τὴν μαθητικὴν
ζωὴν, ν' ἀφῆσω τὰ παιγνίδια
καὶ τὰ εὔκολα μαθήματα. Ἡρ-
θε ὁ καιρὸς νὰ γίνω στρατιώ-
της τῆς πατρίδας.

Στὴν Ἀθήνα ὅταν ὁ νέος
γίνη δεκαοχτώ γρονῶν, λέγε-
ται ἔφηβος.

Δὲ μένει πιὰ στὸ πατρικό
του σπίτι, γιατὶ ἀπὸ κείνη τὴν
στιγμὴν ἀνήκει στὴν πατρίδα.
Γίνεται στρατιώτης.

Ποτέ μου δὲ θὰ λησμονή-
σω τὴν ἡμέρα, ποὺ μαζὶ μὲ
τὸν Κλεισθένη, τὸ Θεαγένη,
καὶ τὸ ἄλλα συνομίληκα παιδιά
πήγαμε. Στὸ ίερὸ τῆς Ἀγραύ-
λου γιὰ τὸν δόρκο.

Ἐκεῖ ἔνας ἔνας μὲ τὴ σειρά του ἐρχόταν ἐμπρὸς.

Ο Ἀριστογένης ἔφηβος.

στὸν ἄρχοντα τῆς πολιτείας κι ἔπαιρνε ἀπὸ τὰ χέρια του τὰ ὅπλα ποὺ τοῦ ἔδινε ἡ πατρίδα, καὶ μὲ φωνὴ ζωηρὴ καὶ μὲ τὸ κεφάλι ψηλὰ ἔδινε αὐτὸν τὸν ὅρκο, ποὺ καὶ τώρα ἀκόμη ὑστερα ἀπὸ τόσα χρόνια, μοῦ φέρνει ἀνατριχίλα σὲ δλο μου τὸ κορμὶ καὶ γεμίζει δάκρυα τὰ μάτια μου.

«Θὰ τὰ κρατῶ τὰ ὅπλα αὐτὰ καὶ δὲ θὰ τὰ ντροπιάσω καὶ μόνος καὶ μὲ συντροφιὰ κι ἔδω κι ὅπου κι ἀν εἴμαι. Θὰ πολεμήσω ἀκούραστα κι ἀφρόντιστα θὰ πέσω καὶ τὴν πατρίδα μιὰ φορὰ μεγάλη θὰ τὴν κάμω. Καὶ θ' ἀγαπῶ τοὺς δίκαιους καὶ θὰ τιμῶ τοὺς νόμους, θὰ κατατρέχω τὸν κακό, θὰ σφάξω τὸν προδότη, κι ἀνίσως λέω ψέματα κολάστε με, θεοί μου!

“Οποιος ἔδινε αὐτὸν τὸν ἱερὸν ὅρκο ἦταν παιδὶ πιὰ τῆς πατρίδας. Ἀπὸ τὴν ἐπίσημη ἐκείνη στιγμὴ δὲ φηβίος γινόταν πολίτης, στρατιώτης τῆς καὶ ὑπερασπιστής της.

“Αμα βγήκαμε ἀπὸ τὸ ναό, ὅλος ὁ κόσμος ποὺ ἦταν ἀπέξω μαζεμένος μᾶς ὑποδέχτηκε μὲ ζήτω καὶ μὲ χειροκροτήματα. Ἐμεῖς μὲ τὴν καρδιὰ γεμάτη χαρὰ τραβήξαμε τραγουδώντας γιὰ τὸ νέο σχολεῖο ποὺ θὰ μαθαίναμε τὰ στρατιωτικὰ γυμνάσια κι ὅτι ἄλλο μᾶς χρειαζόταν.

Τί ἀλησμόνητα χρόνια! Τὰ πιὸ εὔτυχισμένα ἀπὸ ὅσα εἶχα ζήσει ως τότε! Τί ὅμορφη ποὺ μοῦ φαινόταν ἡ ζωή! Καμιὰ στενοχώρια, καμιὰ λύπη! Ζοῦσα μὲ ἀγαπημένους φίλους καὶ στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μεγάλης μητέρας, τῆς πατρίδας μου.

‘Ο θάνατος δὲν είχε ἀγγίξει κανέναν ἀπ’ ὅσους ἀ-

γαποῦσα. "Ημουν τόσο εύτυχισμένος, ποὺ δὲν μποροῦσα ποτέ μου νὺ φανταστῶ, πὼς θὰ ἔημέρωναν γιὰ μένα ἡμέρες πικρὲς καὶ χρόνια φαρμακωμένα.

•Αλίμονο!... Ποὺ εἶναι τώρα ἐκεῖνοι ποὺ εἶχα κοντά μου στὴν ἄνοιξη τῆς ζωῆς μου! Ό Κλεισθένης ἔπεισε παλικαρίσια στὴ μάχη, δοξασμένος ἥρωας· τὸ Θεαγένη τὸν πῆρε σὰν καὶ μένα ἥ πικρὴ σκλαβιά!...

Καὶ σᾶς, μητέρα κι ἀδέρφια μου, τάχα θὰ σᾶς ξαναδῶ καμιὰ φορά;

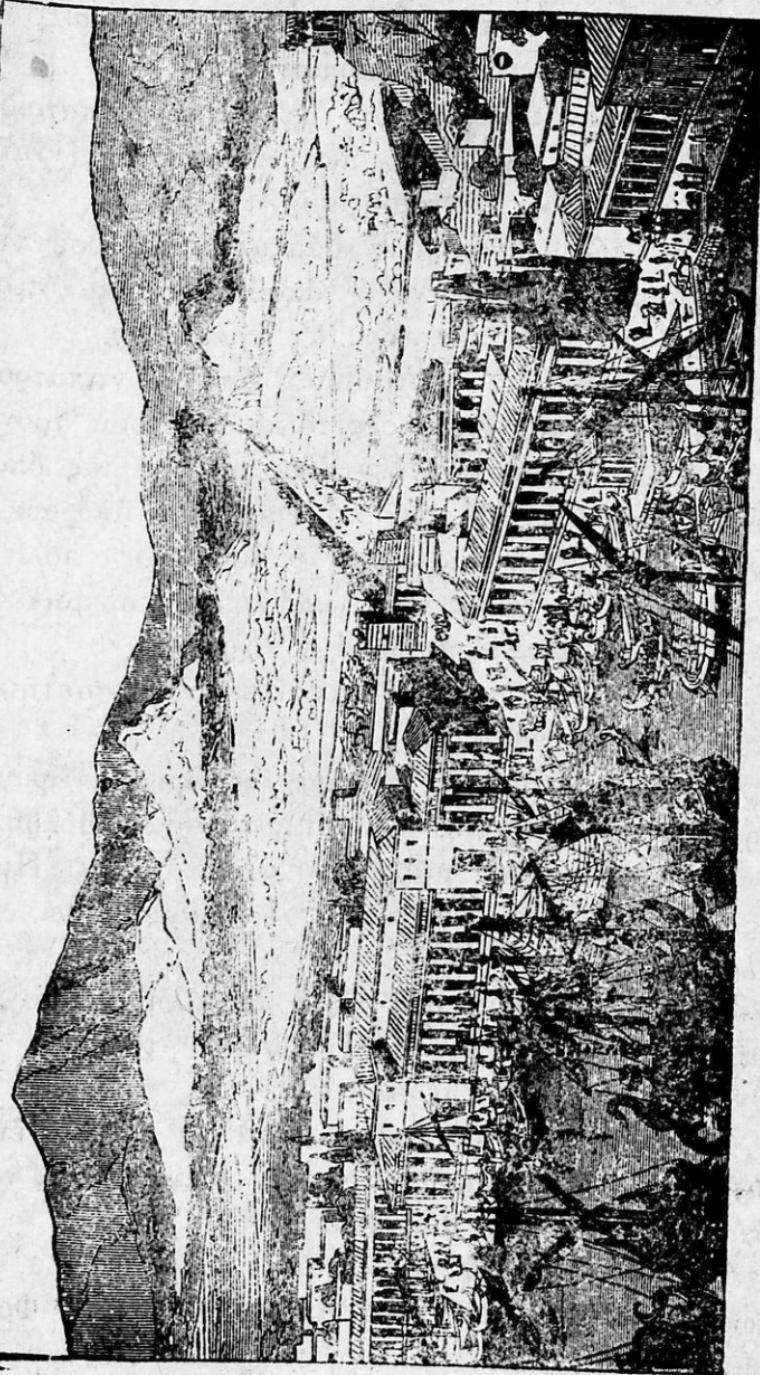
•Εσύ, τιμημένε μου παππού, ἔσβησες γλυκὰ ἀπὸ τὰ γερατειά, σὰν τὸ λυχνάρι ποὺ σιγοσβήνει ἀμα τελειώσῃ τὸ λάδι του! Εσύ, Νικόστρατε, πολυαγαπημένε μου πατέρα, περνᾶς γεράματα πικραμένα ποὺ μὲ συλλογίζεσαι ἔρημο καὶ σκλάβο στὴν ξενιτιά! Κι ἐγὼ δ ἄμοιρος δ γυιός σου δὲν εἶχα τὴν τύχη τοῦ Κλεισθένη, νὰ κλείσω τὰ μάτια μου γιὰ πάντα στὸν πόλεμο, μόνο σέρων τὴν ἄμοιρη ζωή μου σκλάβος στὰ ξένα!

Αὐτὰ εἶπε δ Ἀριστογένης βαρυαναστενάζοντας· σταμάτησε τὴ διήγησή του κι ἔβαλε τὸ κεφάλι του μέσα στὶς δυό του παλάμες.

84. Ηώς πέρκαση ως ἔφηδος.

Τὰ δυὸ μακεδονόπουλα βλέποντας ἔτσι τὸ δάσκαλό τους, ἔνιωσαν δάκρυα ν' ἀνεβαίνουν στὰ μάτια τους· καὶ δ Ἀμύντας, δ μικρότερος, σηκώθηκε, τὸν ἀγκάλιασε μὲ τὰ δυό του χέρια καὶ τοῦ εἶπε:

«Μὴ στενοχωριέσαι καὶ μὴ βασανίζεσαι. "Έχεις κι ἐδῶ φίλους ποὺ σ' ἀγαποῦν. Μὴ συλλογίζεσαι πιὰ τὶς κακὲς ἡμέρες! Καλύτερα θυμήσου τὸ δοξασμένο καιρὸ

“Ο Πειραιᾶς στὰ παλιὰ χρόνια.

ποὺ πολεμοῦσες γιὰ τὴν πατρίδα σου κι ἔχυσες τὸ αἷμα σου γιὰ νὰ τὴν ὑπερασπιστῆς.

»Ναί, στὸν πόλεμο αὐτὸ δὲ νίκησε ἡ πατρίδα σου. Ἐσὺ δικαιοῦζεις πὼς πολέμησες γενναῖα κι αὐτὸ πρέπει νὰ σὲ παρηγορῇ.

»Ἐλα τώρα, ἀγαπημένε δάσκαλε, τελείωσε τὴν ἱστορία σου. Μᾶς ἀρέσει νὰ σ' ἀκοῦμε· δσο καὶ ὑτερα σὲ γνωρίζομε, τόσο πιὸ πολὺ σ' ἀγαποῦμε».

—«Σωστὰ λέει δ 'Αμύντας, εἶπε ὁ Ἀντίπατρος. Ἀπὸ τότε ποὺ μᾶς ἴστυρησες τὰ παιδικά σου χρόνια καὶ μάθαμε τὴ ζωὴ σου, δὲν εἰσαι πιὰ γιὰ μᾶς δπως πρῶτα, ἔνας σκλάβος τοῦ πολέμου ποὺ ἀγόρασε δ πατέρας μου· γιὰ μᾶς εἰσαι ὁ τιμημένος πολίτης μιᾶς δοξασμένης χώρας. Πέρι μας λοιπόν, σὲ παρακαλοῦμε, πῶς πέρασες τὰ ἐφηβικά σου χρόνια».

—«Πιὸ ὠραῖα ἀπ' δσο μπορεῖτε νὰ φανταστῆτε», εἶπε ὁ Ἀριστογένης.

Τὰ δυὸ χρόνια ποὺ πέρασα ώς ἐφηβος, ἐφυγαν γρήγορα, σὰν ἀστραπῆ. Δὲν τὰ κατάλαβα καθόλου.

Τὸν πρῶτο χρόνο μᾶς γύμναζαν στὰ ὅπλα. Πολὺ μᾶς ὠφελοῦσαν τὰ γυμνάσια ποὺ εἶχαμε μάθει στὶς παλαιστρες.

Τώρα κρατούσαμε στὰ χέρια μας ἀληθινὰ κοντάρια, μὲ μύτες ἀτσαλένιες. Τεντώναμε τὸ τόξο καὶ ωίχναμε στὸ σημάδι μὲ τὰ βέλη.

Γυμναζόμαστε μὲ τ' ἄλογα γιὰ νὰ εἴμαστε ἔτοιμοι στοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες. Κάναμε καὶ ναυτικὰ γυμνάσια στὴ θάλασσα.

•Οταν μάθαμε νὰ χειρίζωμαστε καλὰ τὰ ὅπλα, μᾶς ἔδωσαν ἀπὸ μὰ λόγχη κι ἀπὸ μιὰν ἀσπίδα. Φορέσαμε τὴ βαθύχρωμη μάλλινη χλαμύδα. Δέσαμε στὰ

πόδια μας στερεὰ σαντάλια καὶ φορέσαμε στὰ κεφάλια μας πλατύγυρες ψάθες.

Τὸν ἄλλο χρόνο καβαλικέψαμε τ' ἄλογά μας καὶ βγήκαμε ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη, γιὰ νὰ κατασκηνώσωμε στὴν ἔξοχή· Ἀπὸ κεī κάναμε συχνὰ ἐκδρομὲς σὲ δῆλην τὴν Ἀττικὴ καὶ φροντίζαμε γιὰ τὴν τάξη. Ἔτοι γνωρίσαμε κάθε σπιθαμὴ τῆς γῆς, ποὺ εἶχαμε χρέος νὰ ὑπερασπίσωμε καὶ μὲ τὸ αἷμα μας.

Ἀπὸ τὶς ἐκδρομὲς αὐτὲς δυὸ μέρες θὰ μείνουν ἀλησμόνητες σὲ δῆλη μου τὴν ζωή. Ἡ πρώτῃ ἦταν δταν πήγαμε στὸ Μαραθῶνα. Θυμοῦμαι σὰ νὰ εἰναι τώρα δά, δταν πήγαμε πρώτη φορὰ στὸ δοξασμένον κάμπο· κανείς μας δὲ μιλοῦσε. Πατούσαμε τὸ χῶμα ἐκεῖνο μὲ μεγάλο σεβασμὸ καὶ ἐμπρός μας περνοῦσε ἡ εἰκόνα τῆς μεγάλης μάχης.

Μᾶς φάνηκε πὼς βλέπαμε τὸ Μιλτιάδη κι ἀκούαμε τὴν προσταγὴ του νὰ χτυπήσουν οἱ σάλπιγγες ἔφοδο. Καὶ βλέπαμε τοὺς Ἕλληνες μὲ τὴν πανοπλία τους νὰ δρμοῦν, ἀπὸ τὸ ψήλωμα ποὺ ἦταν στρατοπεδευμένοι, ἀπάνω στὸν Περσικὸ στρατό.

Καὶ βλέπαμε τοὺς Πέρσες ν' ἀντιστέκωνται, γιατὶ ἦταν περισσότεροι, ἀμέτρητοι! Μὰ ἡ ἀντίστασή τους δὲν κράτησε πολὺ. Οἱ Ἕλληνες μὲ τὰ κοντάρια τους καὶ μὲ τὶς μακριὲς ἀτσαλένιες λόγχες τους θερίζουν ἀλύπητα τοὺς Πέρσες. Αὐτοὶ δειλιάζουν, γυρίζουν τὶς πλάτες κι ἀρχίζουν νὰ φεύγουν.

Οἱ δικοί μας τοὺς κυνηγοῦν καὶ τοὺς πᾶνε ὡς τὴν θάλασσα, ὡς τὰ πλοῖα. Καὶ κοκκινίζει ἡ θάλασσα ἀπὸ τὰ αἷματα τὰ περσικά. Τί χαλασμὸς ἦταν ἐκεῖνος!

Αὐτὰ βλέπαμε μὲ τὴν ψυχή μας, σὰν ὅνειρο εὐχάριστο. Κι ἀπὸ τὸ ὅνειρο αὐτὸ μᾶς ξύπνησε ἡ φωνὴ τοῦ.

ἀρχηγοῦ μας. Μᾶς εἶχε διατάξει μ' ἔνα βροντόφωνο πρόσταγμα νὰ σταματήσωμε.

Εἶχαμε μπροστά μας ἔνα μικρὸ ύψωμα ἀπὸ χῶμα. Ἡταν ὁ τάφος ποὺ ἔκρυβε μέσα του τὰ δοξασμένα παλικάρια ποὺ ἐπεσαν στὴ μεγάλη μάχη.

Ἐδῶ κι ἐκεῖ στὸ λόφο ἥταν στημένες μαρμαρένιες στῆλες μὲ τὰ ὄνόματα καὶ τὴν πατρίδα τῶν παλικαριῶν.

Πλησιάσαμε μὲ σεβασμὸ καὶ διαβάσαμε τὰ τιμημένα τους ὄνόματα. Τότε κατάλαβα ἀκόμη πιὸ καλὰ τὰ μεγάλα λόγια τοῦ ὄρκου ποὺ ἔδωσα στὸ ίερὸ τῆς Ἀγραύλου.

Ἡ ἄλλη μέρα ἥταν ποὺ πήγαμε στὴ Σαλαμῖνα. Μπήκαμε ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ σὲ καράβια καὶ ἔκινήσαμε.

Τὰ καράβια ἔσκιζαν ἥσυχα τὴν θάλασσα. Ἐτοι σιωπάσαμε στὸ δοξασμένο νησί. Ὁ ἀρχηγός μας μᾶς ἔδειξε πῶς ἥταν παραταγμένα τὰ καράβια τῶν Ἑλλήνων καὶ πῶς τὰ περσικά. Τὸ εἶχε ἀκούσει ἀπὸ τὸν παπού του, ποὺ πολέμησε κι αὐτὸς ἐκεῖ ὅταν ἥταν νέος.

« Ἄμα βγῆκε ὁ ἥλιος, μᾶς εἶπε, καὶ φύσης ἀπὸ τὴν θάλασσα ὁ δυνατὸς μπάτης, ἀκούστηκε ἀπὸ τὰ δικά μας πλοῖα τὸ πολεμικὸ τραγούδι:

« Ἐμπρός, ἐμπρός, παιδιὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἐλευθερώσετε τὴν πατρίδα σας! Ἐλευθερώσετε καὶ τὰ παιδιά σας, τὶς γυναῖκες, τὰ ίερὰ τῶν θεῶν σας, τοὺς τάφους τῶν προγόνων σας ».

» Μᾶς μὲ τὸ τραγούδι αὐτὸς ἀκούστηκαν κι οἱ περσικὲς φωνές ».

Ο ἀρχηγός μας μᾶς ίστόρησε ἐπειτα τὴν ναυμαχία, σὰ νὰ τὴ βλέπαμε μὲ τὰ μάτια μας.

Μᾶς διηγήθηκε τὴν ἀφταστη παλικαριὰ τῶν Ἑλλήνων. Τὸ φόβο ποὺ ἐπιασε τοὺς Πέρσες, ὅταν ἔβλεπαν ἔνα νὰ βουλιάζουν τὰ θεόρατα καράβια τους.

Καὶ μᾶς ζωγράφησε πῶς ἡ θάλασσα σὲ λίγες ωρες γέμισε ἔχθρικὰ κορμιὰ καὶ συντρίμματα ἀπὸ τὰ πλοῖα.

Ἡ θάλασσα ἐκείνη τὴν ἡμέρα ποὺ πήγαμε ἦταν καθαρώτατη. Καὶ στὸ βυθό της κάτω φαίνονταν δλα τὰ συντρίμματα ἀπὸ τὰ περσικὰ καράβια.

Τί ἀνατριχίλα πέρασε τὰ νεανικά μας στήθη! Ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμό μας φωνάξαμε σὰ μεθυσμένοι: «Πατρίδα! Πατρίδα! Ἐμεῖς θὰ σὲ δοξάσωμε καὶ πάλι!»

Σ. Μεγάλη τιμὴ στὸ Θεογένη καὶ σ' εἰμένα.

Πόση χαρὰ καὶ πόση δόξα μοῦ ἔφερε ὁ δεύτερος χρόνος.

Μιὰ μέρα ἔπιασε στὴν Ἀθήνα μεγάλη πυρκαγιά. Φυσοῦσε δυνατὸς ἀέρας καὶ δυνάμωνε τὶς φλόγες. Κάηκαν πολλὰ σπίτια κι ἦταν φόβος νὰ χαθοῦν καὶ πολλὲς ψυχές. Κινδύνεψε νὰ γίνη στάχτη ὅλη ἡ πόλη.

Τότε ἤρθε διαταγὴ στοὺς ἐφῆβους νὰ τρέξωμε στὴν πόλη, νὰ σβήσωμε τὴ φωτιὰ καὶ νὰ προλάβωμε κάθε δυστύχημα.

Κάμαμε δλοι τὸ χρέος μας μὲ τὸ παραπάνω.

Γλιτώσαμε πολλὰ γυναικόπαιδα ποὺ θὰ καίονταν, καὶ στὸ τέλος σβήσαμε τὴ φωτιὰ μὲ κίνδυνο τῆς ζωῆς μας.

Οἱ ἄρχοντες τῆς πολιτείας πρόσταξαν κι ἔστησαν σ' ἔνα κεντρικὸ μέρος μιὰ μαρμαρένια στήλη. Ἡταν γιὰ νὰ τιμήσουν ὅλους τοὺς ἐφῆβους ποὺ ἔσωσαν τὴν πόλη.

«Οἱ Ἀθηναῖοι, ἔγραφε μὲ γράμματα χρυσὰ ἡ στήλη, εὐγνωμονοῦν ὅλους τοὺς νέους, ποὺ ἔσωσαν τὴν Ἀθήνα ἀπὸ τὴ φωτιά· καὶ ξεχωριστὰ τὸν Ἀριστογένη καὶ τὸ Θεαγένη».

Γιατί ξεχωριστὰ ἐμᾶς τοὺς δυὸ μὲ τ' ὄνομά μας;

Φαίνεται πώς ὁ Θεαγένης κι ἐγὼ σώσαμε πολλοὺς
ἀνθρώπους καὶ κινδυνέψαμε περισσότερο τὴ ζωὴ μας.

“Α! πόσο χάρηκαν οἱ δικοί μου ὅταν τὸ ἔμαθαν!
Μὰ κι ἐγὼ ἥμουν εὐτυχισμένος γιὰ τὴ χαρά τους.

86. Ἡ Ὀλυμπέα.

Τὸν Ταυρέα, ποὺ εἶχαμε στὴν παλαιότερα δάσκαλό
μας στὴ γυμναστική, τὸν προβίβασαν διευθυντὴ στὸ
γυμναστήριο τῶν ἑφήβων. “Ἐτσι τὸν εἶχαμε πάλι δά-
σκαλο στὰ γυμνάσια.

Ο Ταυρέας ποὺ μᾶς γνώριζε ἀπὸ παιδιὰ κι ἥξερε
τί ἄξιζε ὁ καθένας μας, ἀποφάσισε νὰ ἐτοιμάσῃ τοὺς
καλύτερους γιὰ ν' ἀγωνιστοῦν στοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀ-
γῶνες. Μέσα σ' αὐτοὺς ποὺ διάλεξε ἥμουν κι ἐγὼ κι οἱ
δύο φίλοι μου.

Τοὺς ἀγῶνες αὐτοὺς τοὺς λένε Ὀλυμπιακούς, γιατὶ
γίνονται στὴν Ὀλυμπία, στὸν κάμπο τῆς Ἡλείας.

Ἡ Ἡλεία εἶναι χώρα πολὺ πολὺ ὁραία, δῆλο
βλάστηση καὶ πρασινάδα. Ἐκεῖ οἱ σκῖνοι γίνονται ψη-
λοὶ σὰ δέντρα.

Τὸ κάτω μέρος τῆς Ἡλείας τὸ ποτίζει ἔνα ποτάμι,
ὁ Ἀλφειός, ποὺ χύνεται στὸ Ἰόνιο πέλαγος.

Μέσα στὸν Ἀλφειὸν χύνεται ἔνα μικρὸ ποτάμι, μὲ
νερὸ κρυσταλλένιο.

Ἐκεῖ ποὺ ἐνώνονται τὰ δυὸ ποτάμια εἶναι ἡ Ὀ-
λυμπία. Μὰ μὴ θαρρεῖτε πώς ἡ Ὀλυμπία εἶναι καμιὰ
πολιτεία! “Οχι. Εἶναι ἔνα ὅμορφο δάσος, ἀφιερωμένο
στὸν πιὸ μεγάλο ἀπὸ τοὺς θεοὺς τῶν Ἑλλήνων, στὸ
Δία, καὶ στὴ γυνατική τὴν πατερικὴν.” Η

Ἐκεῖ στὴν Ὀλυμπία κάθε πέντε χρόνια μαζεύονται πολλὲς χιλιάδες κόσμος.

Δὲν ἔρχονται μονάχα ὅσοι ἔχουν σκοπὸν ἀγωνιστοῦν. Ἐρχονται καὶ οἱ συγγενεῖς τους καὶ οἱ φίλοι τους καὶ χιλιάδες ἄλλοι γιὰ νὰ ἰδοῦν τοὺς μεγάλους ἀγῶνες.

Ξεκινοῦν ἀπὸ δλες τὶς ἑλληνικὲς χῶρες, ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο, τὴν Στερεά καὶ τὰ νησιά, ἀπὸ τὴν Ἡπειρο καὶ τὴν Μακεδονία, ἀπὸ τὴν Θράκη καὶ τὸν Εὔξεινο Πόντο, ἀπὸ τὴν Μικρασία καὶ τὶς μακρυνές ἀκρογιαλιὲς τῆς Ἰταλίας, τῆς Σικελίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς.

Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες γίνονται τὸ καλοκαίρι.

Λίγες ἡμέρες πρὸ τοῦ ἀρχίσουν, πηγαίνουν στὴν Ὀλυμπία οἱ ἑλλανοδίκες, δηλαδὴ ἡ ἐπιτροπὴ ποὺ φροντίζει γιὰ τὴν τάξη καὶ κρίνει ποιὸς νικᾶ στοὺς ἀγῶνες.

Σιγὰ σιγὰ ἔρχεται καὶ ὁ ἄλλος κόσμος. Καὶ πρῶτα οἱ πραματευτάδες. Στήνουν σκηνὲς καὶ παραπήγματα, καὶ μέσα τοποθετοῦν ὅτι ἔχουν γιὰ πούλημα.

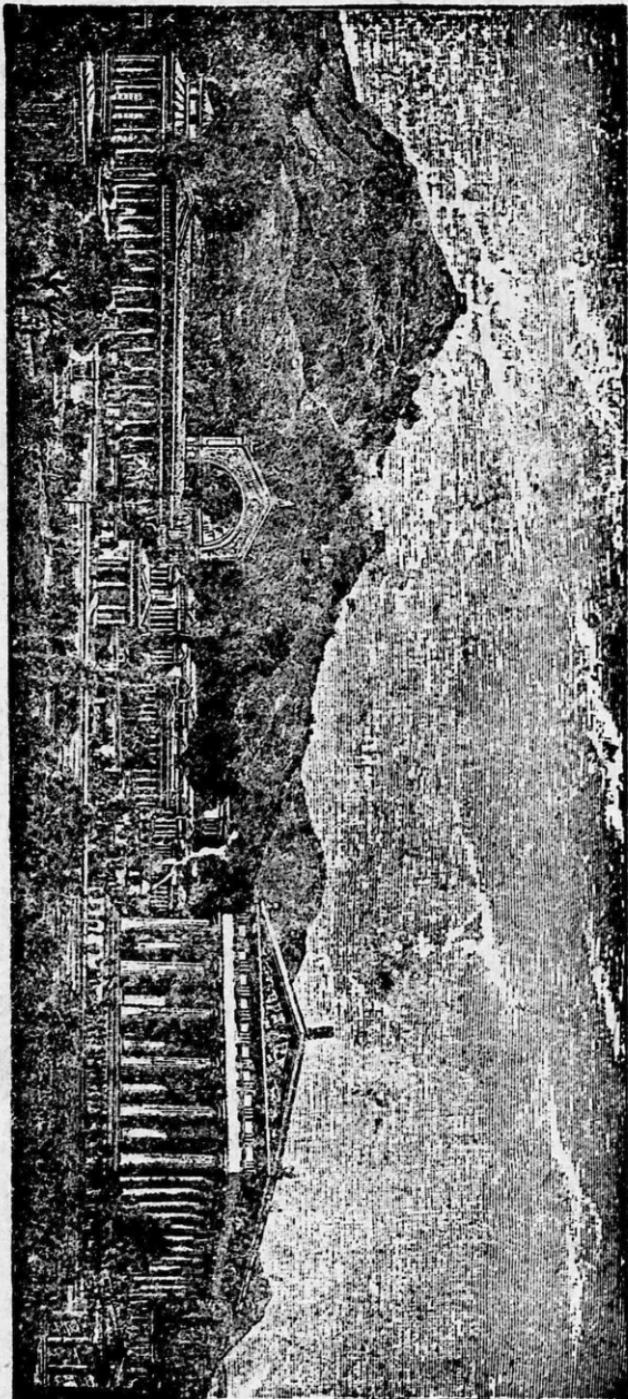
Ἐρχονται ὅμως ἀπὸ πρὸ τοῦ καὶ ἄλλοι πολλοὶ γιὰ νὰ πιάσουν καλὴ θέση. Στήνουν σκηνὲς ἢ φτιάνουν πρόχειρα ξύλινα σπιτάκια, γιὰ νὰ μείνουν ὅσες μέρες θὰ βαστάξουν οἱ ἀγῶνες.

Τί κόσμος, τί θόρυβος, τί ὀχλοβοή! Ἐδῶ δουλεύουν χτίστες, ἐκεῖ μαραγκοί, παρέκει βελάζουν ἢ μουγκούζουν τὰ ζῶα ποὺ εἶναι γιὰ θυσία ἢ χλιμιντρίζουν τ' ἄλογα ποὺ θ' ἀγωνιστοῦν. Καὶ παντοῦ ἀκούονται οἱ φωνὲς ἐκείνων ποὺ πουλοῦν ὀπωρικὰ καὶ νερὸ δροσερό.

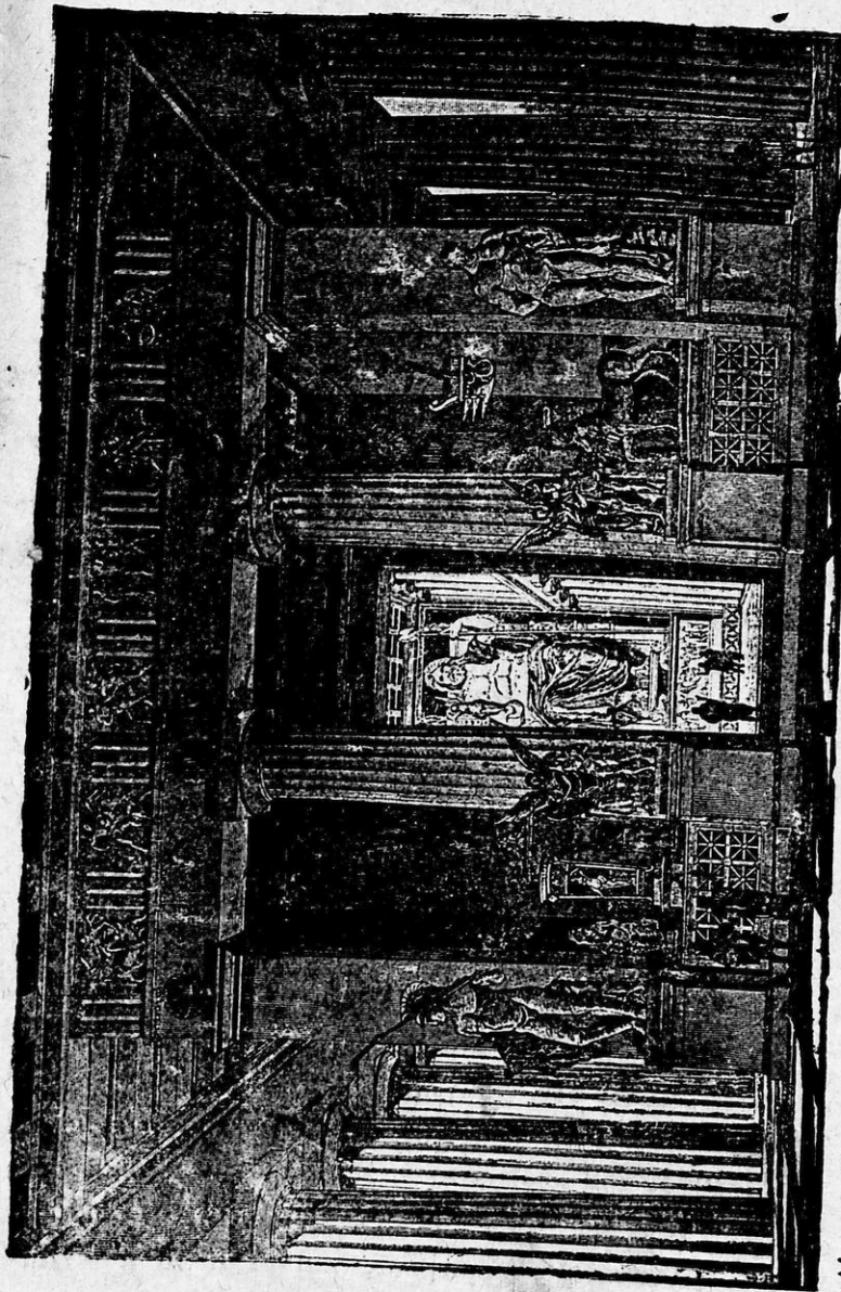
87. Τεμὲς στοὺς Ὀλυμπιεονέκες.

Τὸ στεφάνι τοῦ Ὀλυμπιονίκη εἶναι γιὰ μᾶς τὸ πιὸ μεγάλο εὐτύχημα, ποὺ μπορεῖ νὰ τύχῃ σ' ἔναν ἀνθρώπο στὴ ζωή του.

Η. Ολυμπία στην παλιά Αρχόντια.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Στά Παλιά Χρόνια, έκδ. 7. 1)9)27

13

• Ο Δίας και θόρυβον σε χρυσό θρόνο και πρωτούσος στὸ δεξὶ του γέροι ορθοστάτην ἀγόλμα τῆς Νίκης (σ. 185).

‘Υμνοῦν μὲ τραγούδια τὸ νικητή, κι οἱ πολιτεῖς στήνουν μαρμάρινο ἢ χάλκινο ἄγαλμα στὸν πολίτη τους ποὺ θὰ στεφανωθῇ στὴν Ὁλυμπία.

“Οταν ὁ νικητής γυρίζῃ στὴν πατρίδα του, οἱ συγγενεῖς, οἱ φίλοι κι οἱ ἄλλοι πατριῶτες βγαίνουν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη νὰ τὸν δεχτοῦν καὶ τὸν ὁδηγοῦν μέσα μὲ χαρὲς καὶ μὲ μουσικές.

‘Ο Ὁλυμπιονίκης, ντυμένος μὲ κόκκινο φόρεμα, κάθεται σ’ ἓνα ἄρμα ποὺ τὸ τραβοῦν τέσσερα ἀσπρα ἄλογα.

Πολλὲς πόλεις, ὅταν δέχωνται τὸν Ὁλυμπιονίκη τους, γκρεμίζουν ἓνα μέρος ἀπὸ τὰ τείχη τους. Μὲ τοῦτο θέλουν νὰ ποῦν πώς εἶναι περιττὰ τὰ τείχη, ὅταν ἔχουν τέτοια ἡρωικὰ κορμιὰ νὰ φυλάγουν τὴ χώρα.

‘Ο Ἀλκιβιάδη-, ὁ περίφημος πρόγονος τοῦ φίλου μου τοῦ Κλεισθένη, εἶχε πάρει τρία στεφάνια στοὺς Ὁλυμπιακοὺς ἀγῶνες. Εἶχε στείλει στὴν ἀρματοδρομία ἑφτὰ ἄρματα καὶ νίκησαν τὰ τρία.

Νικητὴς στοὺς Ὁλυμπιακοὺς ἀγῶνες, τὸ ξέρετε βέβαια, ἥταν κι ὁ θεῖος σας ὁ Φίλιππος. Δὲν ἀγωνίστηκε ὁ ἴδιος, μὰ ἐστειλε ἓνα πλούσιο ἄρμα μὲ λαμπρὰ ἄλογα, ποὺ τὰ γύμνασαν οἱ ἀνθρωποί του ἐμπρὸς στὰ μάτια του.

Καὶ τί σύμπτωση, παιδιά μου! Μέσα σὲ λίγες μέρες τότε ἥρθαν στὸ θεῖο σας τρεῖς εὐτυχίες. Πῆρε τὸ στεφάνι τῆς ἀγριελιᾶς στὴν Ὁλυμπία, ὁ Παρμενίωνας δ στρατηγός του κέρδισε νίκη μεγάλη στὴν Ἡπειρο, κι ἡ γυναικα του ἡ Ὁλυμπιάδα γέννησε τὸν Ἀλέξανδρο.

“Ε Ἀντίπατρε, χαμογελᾶς καὶ τὰ μάτια σου λαμποκοποῦν ἀπὸ χαρά! ”Ηθελες καὶ σὺ νὰ νικήσης

στὴν Ὀλυμπία καὶ νὰ στεφανωθῆς μὲ τὸ τιμημένο στεφάνι τῆς ἐλιᾶς! Τί σ' ἔμποδίζει; "Εχεις ὅλα τὰ μέσα νὰ τὸ κατορθώσῃς καὶ εἶμαι βέβαιος πὼς ότι τὸ κατορθώσῃς.

"Ολοι οἱ μεγάλοι ἄντρες στὴν Ἑλλάδα ταχτικὰ πηγαίνουν σ' αὐτὸ τὸ μεγάλο πανηγύρι. Πῆγε κι ὁ Θεμιστοκλῆς, ἔπειτα ἀπὸ τὴ νίκη στὴ Σαλαμῖνα. Εἶχαν ἀρχίσει οἱ ἀγῶνες ὅταν μπῆκε στὸ Στάδιο· μὰ οἱ χιλιάδες Ἑλληνες ποὺ ἦταν ἐκεῖ μαζωμένοι, ἀφησαν καὶ ἀγῶνες καὶ θεάματα καὶ κοίταξαν ὅλοι τὸ μεγάλο λυτρωτὴ τῆς Ἑλλάδας, καὶ τὸ Στάδιο ἄντη-γῆσε ἀπὸ χειροκροτήματα καὶ ζητωκραυγές.

"Ἐκείνη τὴ στιγμή, ὅπως εἶπε ἀργότερα ὁ ἴδιος ὁ Θεμιστοκλῆς, ἦταν ἡ ὥραιότερη στὴ ζωὴ του.

88. Οἱ τρεῖς φέλοις στὴν Ὀλυμπίᾳ.

"Ο Κλεισθένης, ὁ Θεαγένης κι ἐγὼ ἀμα φτάσαμε στὴν Ὀλυμπία, πήγαμε ἵσια στὸν περίφημο ναὸ τοῦ Ὀλύμπιου Δία. Μέσα ἐκεῖ ἀστραφτε τὸ χρυσελεφάντινο ἄγαλμά του.

"Ο θεὸς καθόταν σὲ χρυσὸ θρόνο, καὶ κρατοῦσε στὸ δεξὶ του χέρι ἓνα χρυσελεφάντινο ἄγαλμα τῆς Νίκης· καὶ στὸ ἀριστερό του σκῆπτρο καμωμένο ἀπὸ διάφορα μέταλλα.

Τὸ σῶμα του εἶναι ἀπὸ ἐλεφαντοκόκαλο, καὶ τὰ φορέματα καὶ τὰ σαντάλια ἀπὸ καθαρὸ χρυσάφι.

Τὸ ἀριστούργημα αὐτὸ τοῦ Φειδία, τοῦ μεγάλου καλλιτέχνη, εἶναι τόσο ὥραιο ποὺ κάθε Ἑλληνας νομίζει μεγάλο δυστύχημα νὰ πεθάνῃ χωρὶς νὰ τὸ ἴδῃ.

Τέτοια ἐντύπωση μοῦ ἀφησε τὸ ἄγαλμα ἐκεῖνο καὶ

η συγκίνηση αἰσθάνθηκα ἀπὸ τὸ βλέμμα του, ποὺ δὲν μπόρεσα καλὰ καλὰ νὰ προσέξω οὕτε τὸν ώραῖο ναὸ οὐθεὶς καὶ τὸ θρόνο, ποὺ εἶναι καμώμένος ἀπὸ χρυσάφι, ἐλεφαντοκόκαλο, ἔβενο καὶ πολύτιμα διαμαντικά.

Ναὶ, εἶχε δίκιο ἐκεῖνος ποὺ εἶπε, πῶς χωρὶς ἄλλο ἦ ὁ Δίας κατέβηκε στὴ γῆ καὶ τὸν εἶδε ὁ Φειδίας, ἢ ὁ Φειδίας ἀνέβηκε στὸν οὐρανὸν καὶ εἶδε τὸ Δία.

Κοντὰ στὸ ναὸ ἐκεῖνο εἶαι ὁ ναὸς τῆς Ἡρας, στολισμένος μὲ πολλὰ ώραῖα ἀγάλματα καὶ περίσσεις ζωγραφιές. Ἔνα ἀπὸ τὰ καλύτερα ἀγάλματα εἶναι τοῦ Ἐρμῆ, ἔργο τοῦ Πραξιτέλη.

89. Τέ βλέπεις κακεῖς στὴν Ὀλυμπία.

Δὲν εἶναι εὔκολο, παιδιά μου, νὰ σᾶς περιγράψω τὸ τί γίνεται σ' αὐτὲς τὶς ἔξι ἑφτὰ ήμέρες ποὺ βαστᾶ ἡ γιορτή. Ὁλόκληρος ὁ κάμπος τῆς Ὀλυμπίας εἶναι γεμάτος ἀπὸ χιλιάδες ἀνθρώπους, Ἑλληνες καὶ ξένους. Οἱ ἔξοχώτεροι καλλιτέχνες καὶ ἐπιστήμονες μαζεύονται ἐκεῖ.

Αὐτὲς τὶς ήμέρες ὅλοι οἱ Ἑλληνες εἶναι ἀδερφωμένοι. Ἄν εἶναι πόλεμος, παύει. Εἰρήνη καὶ ἀγάπη βασιλεύει ἀπὸ τὴν μιὰν ἄκρη ως τὴν ἄλλη. Ἐχθροπραξίες δὲν ἐπιτρέπονται. Ἀλίμονο σὲ κεῖνον ποὺ θὰ τολμήσῃ νὰ παρακούσῃ αὐτὴν τὴν διαταγή.

Ξημερώνει τέλος ἡ ήμέρα ποὺ θ' ἀρχίσουν οἱ ἀγῶνες.

Ο δρόμος ποὺ φέρνει στὸ Στάδιο εἶναι πλατύς καὶ περιποιημένος. Δεν τροστοιχίες δεξιὰ κι ἀριστερὰ ἀπὸ θεόρατα πλατάνια καὶ φουντωμένες ἐλιές. Ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ ἀνάμεσα στὰ πράσινα φυλλώματα λάμπουν τ' ἀγάλματα τῶν νικητῶν στὴν Ὀλυμπία, ἄλλα ἀπὸ μάρμαρο καὶ ἄλλα ἀπὸ χαλκό. Δύο ἀπὸ τὰ ἔργα αὐτὰ

μοῦ ἔκαμαν τὴν μεγαλύτερην ἐντύπωσιν. Τὸν ἔνα δέδειχνε
ἔνα ἄλογο· ὃ καβαλάρης του εἶχε πέσει, αὐτὸν δυνατός
ἐτρεχεν δύοένα ὥσπου κέρδισε τὸ βραβεῖο τῆς νίκης. Τὸν
ἄλλο παράσταινε ἔναν ἀμλητή ποὺ ἔτρεξε τὸ γῦρο τοῦ
Σταδίου κρατώντας στοὺς δύμους του ἔνα μεγάλο βόδι.

90. Ὁ Θεαγένης νικᾷ στοὺς ἀγῶνες.

Πλησιάσαμε στὸ Στάδιο. Τὰ μαρμαρένια του καθί-
θματα δὲ φαίνονταν, σκεπασμένα ἀπὸ χιλιάδες ἀνθρώ-
πους. Πολλοὶ ἀλλ' αὐτοὺς εἶχαν περάσει ἐκεῖ τὴν νύχτα,
ἀπὸ φόβο μήπως δὲ βροῦν θέση.

Τὸ Στάδιο εἶναι ὡρισμένο γιὰ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶ-
νες, δηλαδὴ τὸ τρέξιμο, τὸ πήδημα, τὸ δίσκο, τὴν πυγ-
μαχία, τὸ πάλεμα καὶ τὸ κοντάρι. Γιὰ τὶς ἵπποδρομίες
καὶ τὶς ἀρματοδρομίες εἶναι ὁ Ἰππόδρομος.

Τὸ Στάδιο καὶ ὁ Ἰππόδρομος εἶναι στολισμένα μὲ
ἀγάλματα τῶν νικητῶν.

Ἐκείνη τὴν στιγμὴν ἔμπαιναν στὸ Στάδιο ἀργὰ καὶ
μὲ σοβαρότητα μεγάλη οἱ ἑλλανοδίκες. Φοροῦσαν κόκκι-
να φορέματα καὶ στὸ κεφάλι εἶχαν στεφάνη ἀπὸ δάφνη.

Ἄπὸ πίσω τους μπαίνομε καὶ ἐμεῖς στὸ Στάδιο καὶ
ὅρκιζόμαστε ἐμπρὸς στὸ ἄγαλμα τοῦ Δία πὼς θρό-
γωνιστοῦμε τίμια.

Σὲ λίγο ἔνας κήρυκας φωνάζει δυνατὰ νὰ παρουσια-
στοῦν δοσοὶ θὰ τρέξουν. Αὐτοὶ παρουσιάζονται ἀμέσως
καὶ στέκονται στὴν γραμμὴ ἐμπρὸς στὴν ἐπιτροπή. Ὁ κή-
ρυκας φωνάζει τὸ ὄνομα καὶ τὴν πατρίδα τοῦ καθενὸς
καὶ τὸν ωτᾶ μήπως ποτέ του ἔκαμε κανένα ἔγκλημα
ἢ ἀσέβησε στοὺς θεοὺς ἢ μπῆκε στὴ φυλακὴ ἢ ἔζησε
ἄταχτη ζωὴ.

Παντοῦ βασιλεύει σιωπή· οὔτε μουρμουρητὸ δὲν

άκούεται. Νομίζει κανεὶς πώς δλο ἐκεῖνο τὸ πλῆθος δὲν ἔχει στόμα. Μονάχα οἱ χτύποι τῆς καρδιᾶς μας ἀπὸ τὴ συγκίνηση ἀκούονται.

Ἡ σάλπιγγα δίνει τὸ σύνθημα ν' ἀρχίσῃ ὁ ἀγῶνας. Ἀπὸ τὴν Ἰσια τους γραμμή, σκύβοντας ἐμπρὸς τὸ κορμί, ὁρμοῦν σὰν ἀστραπὴ δσοι ἀγωνίζονται στὸ τρέξιμο.

Σὲ λίγο ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ κήρυκα: «Ο Θεαγένης τοῦ Κοροίβου, νίκησε δλους στὸ τρέξιμο».

Ολόκληρο τὸ Στάδιο σείεται ἐκείνην τὴ στιγμὴ ἀπὸ τὶς ζητωκραυγὴς καὶ τὰ χειροκροτήματα. Τ' ὄνομα τοῦ φίλου μου ἀντηχεῖ ὡς τὰ σύννεφα. Τρέχω, τὸν ἀγκαλιάζω καὶ τὸν φιλῶ.

Οἱ ἀγῶνες ἔξακολουθοῦν. Ὅτερα ἀπὸ τὸ ἀπλὸ τρέξιμο ἔρχεται τὸ διπλὸ κι ἔπειτα τ' ἄλλα.

Τῆς νίκης τὸ στεφάνι θὰ τὸ πάρῃ ὁ νικητὴς τὴν τελευταία ἡμέρα τῶν ἀγώνων. Ἡ ἐπιτροπὴ ὅμιως δίνει ἀπὸ τώρα στὸν καθένα ἔνα κλαδὶ φοινικιᾶς.

Οἱ γονεῖς καὶ οἱ συγγενεῖς, οἱ φίλοι κι οἱ πατριῶτες περικυκλώνουν τότε τοὺς δικούς των ποὺ νίκησαν στοὺς ἀγῶνες, καὶ μὲ φωνὲς καὶ χειροκροτήματα τοὺς γυρίζοντας ἀπάνω στοὺς ὕμους των σὲ δλο τὸ Στάδιο. Κι δλο τὸ πλῆθος τοὺς φαίνει μὲ λουλούδια.

ΘΙ. Ἰπποδρομέα.

Ἡ ἄλλη ἡμέρα ἦταν ὡρισμένη γιὰ τὴν ἱπποδρομία καὶ τὴν ἀρματοδρομία.

Πρωὶ πρωὶ πήγαμε στὸν Ἰππόδρομο.

Τὸ ἀλογάκι μου, ὁ Αἴολος, μὲ περίμενε μὲ τὸ κεφάλι στολισμένο μὲ τριαντάφυλλα, καὶ μὲ τὴ χαίτη χτενισμένη καὶ δεμένη μὲ θαλασσιὲς κορδέλες.

Μόλις μὲ εἶδε ἄρχισε νὰ χλιμιντοῖςη χαρούμενα καὶ θαρρετά, σὰ νὰ μοῦ ἔλεγε: «μὴ φοβᾶσαι· ἐδῶ εἴμαι ἐγώ».

Τὸ καβαλικεύω. Σ' αὐτὸ τὸ ἀγώνισμα θ' ἀγωνιστοῦ-
με πολλοί. Τ' ἄλογα φυσομανοῦν, σκάβουν τὸ χῶμα,
τεντώνουν τὸ λαιμό τους, ἀνυπομονοῦν γιὰ τὴ νίκη.

Ἡ σάλπιγγα δίνει τὸ σύνθημα καὶ τ' ἄλογα τι-
νάζονται, πετοῦν, χύνονται σὰν ἀστραπῆ.

Ο Αἰολος μὲ τὰ πόδια τεντωμένα σκίζει τὸν ἀέρα
σὰν ἀητός. Τὰ πέταλά του βγάζουν σπίθες. Κι ἄλλα
ἄλογα τρέχουν στὸ πλάγι του, καὶ βάζουν τὰ δυ-
νατά τους νὰ τὸν προσπεράσουν, αὐτὸς δμως θεριεύει
περισσότερο.

Ολο τὸ πλῆθος κρατᾶ τὴν ἀναπνοή του γιὰ νὰ
ἀκούσῃ τὸ ὄνομα τοῦ νικητῆ. Ἔξαφνα ἀκούεται ἡ
φωνὴ τοῦ κήρυκα:

«Ο Ἀριστογένης τοῦ Νικοστράτου, Ἀθηναῖος, νί-
κησε στὴν ἵπποδρομίᾳ».

Δὲν περιγράφεται τί ἔγινε ἐκείνην τὴ στιγμή! Ολο
τὸ Στάδιο εἶναι στὸ πόδι. Ολοι χειροκροτοῦν, καὶ τ' ὄ-
νομά μου τρέχει σὲ δλο τὸ Στάδιο, ἀπὸ στόμα σὲ στόμα.

Πετιοῦμαι κάτω ἀπὸ τὸ ἄλογό μου, τὸ ἀγκαλιάζω
καὶ τὸ φιλῶ στὸ μέτωπο. Κι ἐκεῖνο τὸ καημένο γεμάτο
ἀπὸ χαρὰ μὲ κοιτάζει στὰ μάτια τινάζοντας τὴ χαίτη του.

Τρέχει ὁ πατέρας μου κλαίοντας ἀπὸ τὴ χαρά του
καὶ μὲ σφίγγει στὴν ἀγκαλιά του. Ο γεροπαππούς μου
ξανάνιωσε. Τρέχει κι αὐτὸς σὰν παιδί καὶ μὲ φιλεῖ.

Οἱ φίλοι μου πηδοῦν ἀπὸ τὴ χαρά τους. Ο Θεαγέ-
νης μοῦ λέει πῶς περισσότερο εὐχαριστήθηκε γιὰ τὴ
δική μου νίκη παρὰ γιὰ τὴ δική του. Καὶ τὸ πιστεύω.

92. Ἀρματοδρομέων.

Ἐπειτα ἀπὸ τὴν ἵπποδρομία ἀρχισε ἡ ἀρματοδρομία. Τὸ ἄγωνισμα αὐτὸ εἶναι τὸ πιὸ λαμπρότερο μὰ καὶ

Τὰ ἄλογα, τινάξονται, πετοῦν, χύνονται σὰν ἀστραπή (σ. 199).

τὸ πιὸ δύσκολο. Σ' αὐτὸ θ' ἀγωνιζόταν ὁ Κλεισθένης.

Ο ὅμορφος νέος ἔστεκε ὁρθὸς ἀπάνω στὸ ἐλεφάντινο ἄρμα του μὲ τὶς ἀσημένιες ρόδες. Ο κοντὸς χιτῶνας του ἦταν κάτασπρος, καὶ ἡ κορδέλα ποὺ ἔδενε τὰ ἔανθα

μαλλιά του στολισμένη μὲ μαργαριτάρια. Φοροῦσε ώραια πέδιλα.

Στὸ ἄρμα τοῦ Κλεισθένη ἦταν ζεμένα ἔξι ἄλογα.

Ἡ σάλπιγγα δίνει τὸ σύνθημα. Τὸ σκοινὶ ποὺ κρατοῦσε στὴ σειρὰ τ' ἄρματα πέφτει μονομιᾶς καταγῆς καὶ τ' ἄλογα ὁρμοῦν ἀκράτητα. Οἱ ρόδες τους πετοῦν σπίθες.

Στὴν ἄρχῃ τ' ἄρματα βρίσκονται στὴν ἴδια γραμμή. Σὲ λίγο δμως ἔνα ἀπ' αὐτά, τὸ πιὸ λαμπρό, προχωρεῖ ἐμπρός καὶ τ' ἀφήνει δλα πίσω. Εἶναι τὸ ἄρμα τοῦ Κλεισθένη.

Οἱ ἀντίπαλοί του τρέχουν μέσα στὰ σύννεφα τῆς σκόνης, δσο μποροῦσαν πιὸ γρήγορα, γιὰ νὰ τὸ φτάσουν. Τὸ μάτι μόλις μπορεῖ νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ. Σπάζουν ρόδες, ἀναποδογυρίζουν ἄρματα, πέφτουν καταγῆς ἄλογα, γίνεται χαλασμὸς κόσμου. Μὰ τοῦ κάκου! Τὸ ἄρμα τοῦ Κλεισθένη πηγαίνει πάντα ἐμπρός. Τρέχει σὰν ἀστραπὴ καὶ φτάνει πρῶτο στὴν ἐπιτροπή.

Ἡ φωνὴ τοῦ κήρυκα ἀντηχεῖ σ' δλον τὸν Ἰππόδρομο: « Ὁ Κλεισθένης τοῦ Λεωκράτη, Ἀθηναῖος, νίκησε στὴν ἄρματοδρομία ».

Τραντάζει ὁ Ἰππόδρομος ἀπὸ τὰ ζῆτω. Ὅσοι Ἀθηναῖοι ἦταν ἔκει πηδοῦν, φωνάζουν, χειροκροτοῦν, κάνουν σὰν τρελοὶ ἀπὸ τὴν χαρά τους, ποὺ νίκησε διατριώτης τους.

“Υστερα γυρίζομε. πάλι στὸ Στάδιο. Ἐκεῖ γίνεται τὸ πάλεμα, τὸ πήδημα, τὸ κοντάρι, ἡ δισκοβολία καὶ ἡ πυγμαχία.

Θ3. Τὰ βραβεῖα.

Ἐημέρωσε ἡ τελευταία μέρα ποὺ θὰ μοίραζαν σὲ κάθε νικητὴ τὸ στεφάνι του. Ἡ συγκινητικὴ αὐτὴ τελετὴ

ἔγινε στὸ ἄλσος ποὺ εἶναι ἐμπρὸς στὸ ναὸ τοῦ Δία.

Πρῶτα πρῶτα ἔγιναν θυσίες στοὺς θεούς. "Ἐπειτα
ἔψαλαν ἔνα λαμπρὸ ὑμνό γιὰ ὅσους εἶχαν νικήσει. Καὶ

ὕστερα δὲ κήρυκας κάλεσε πρῶτο ἀπ' ὅλους τὸ Θεα-
γένη τὸν Ἀθηναῖο, ποὺ νίκησε στὸ Στάδιο.

"Οἱ ἀρχοντας τὸν ἐστεφάνωσε μὲ στεφάνι ἀγριελιᾶς,
καμωμένο ἀπὸ κλαδὶ ποὺ εἶχε κόψει ἀπὸ τὸ ίερὸ δέντρο
τοῦ θεοῦ μὲ χρυσὸ μαχαίρι ἔνα παιδὶ ποὺ τοῦ ζοῦσαν
κι οἱ δυό του γονεῖς. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο στεφανω-
θήκαμε δὲ Κλεισθένης, ἐγὼ καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι.

“Οταν μὲ εἶδε ὁ παππούς μου μὲ τὸ τιμημένο στεφάνι στὸ κεφάλι, τέτοια ἦταν ἡ χαρά του, ποὺ εἶπε: «Ας πεθάνω τώρα».

Καὶ στ' ἀλήθεια δὲν πέρασε πολὺς καιρὸς κι εκλεισε γιὰ πάντα τὰ μάτια του εὐτυχισμένος μέσα στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ παιδιοῦ του.

94. Τὸ Μνητεῖο τῶν Δελφῶν.

Λίγο πρὸν τελειώσῃ ἡ ἐφηβικὴ ὑπηρεσία μου ἀρχισε ὁ ἵερὸς πόλεμος. Σ' αὐτὸν τὸν πόλεμο ποὺ ἔγινε αἴτια νὰ καταστραφοῦμε, φανερώθηκε γιὰ πρώτη φορὰ ἡ δύναμη τῆς Μακεδονίας.

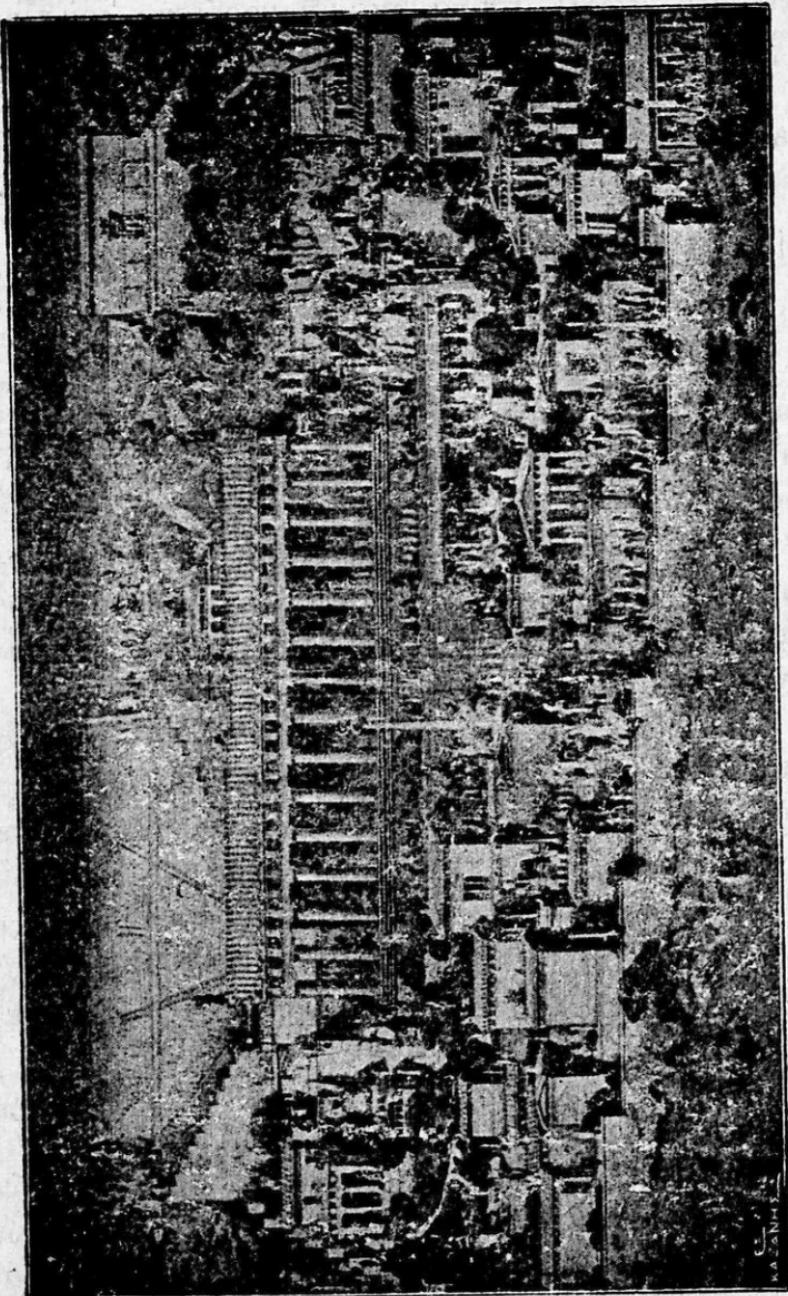
“Εχετε ἀκούσει γιὰ τὸ ναὸ τῶν Δελφῶν ποὺ εἶναι στὴ Φωκίδα, γιὰ τὴν Πυδία καὶ τοὺς χρησμοὺς της, γιὰ τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τοὺς ἀγῶνες ποὺ γίνονται κοντὰ στὸ ναό του.

Τὸ περίφημο μαντεῖο τῶν Δελφῶν δὲν τὸ ξέρουν μόνον οἱ Ἑλληνες, μὰ καὶ οἱ ξένοι. Χιλιάδες ἄνθρωποι ἀπὸ δλον τὸν κόσμο μαζεύονται ἐκεῖ γιὰ νὰ ζητήσουν τὴ συμβουλὴ τοῦ Μαντείου καὶ νὰ δοῦνε τοὺς ἀγῶνες.

“Ἀπὸ τὰ πολλὰ ἀφιερώματα ποὺ προσφέρουν, ὁ ναὸς εἶναι πολὺ πλούσιος. ”Εχει δλόκληρους θησαυρούς. ”Εχει καὶ κτήματα πολλά.

Κοντὰ στοὺς Δελφοὺς κατοικοῦν οἱ Φωκεῖς.

Μιὰ φορὰ οἱ Φωκεῖς καλλιέργησαν γιὰ λογαριασμό τους τὰ κτήματα τοῦ Μαντείου. Αὐτὸ δμως ἦταν μεγάλο ἔγκλημα καὶ τὸ Ἀμφικτυονικὸ συνέδριο τοὺς καταδίκασε νὰ πληρώσουν μεγάλο πρόστιμο. Οἱ Φωκεῖς δὲ θέλησαν νὰ τὸ πληρώσουν, καὶ τὸ συνέδριο διπλασίασε τὸ πρόστιμο.

Τὸ Μανεῖο τῶν Δελφῶν στὰ παλιὰ χρόνια,

95. Ο ιερὸς πόλεμος καὶ ὁ Φέλιππος.

Οἱ Φωκεῖς ἀπὸ φόβῳ μήπως οἱ ἄλλοι Ἑλληνες τοὺς χτυπήσουν, ἀρπάζουν τοὺς ψησαυροὺς τοῦ Μαντίου, καὶ μὲ τὰ ιερὰ χρήματα ἔτοιμάζουν στρατό.

Πρώτη φορὰ ἔγινε στὴν Ἐλλάδα τέτοιο πρᾶμα! Ν' ἀρπάζωνται ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ ιερὸ τὰ πολύτιμα τάματα! Τὸ χρυσάφι καὶ τὸ ἀσήμι τοῦ ναοῦ νὰ τὸ κόβουν νομίσματα, γιὰ νὰ πληρωθῇ ὁ μισθὸς τῶν στρατιωτῶν!

“Ολη ἡ Ἐλλάδα χωρίζεται τότε σὲ δυὸ κόμματα καὶ ἀρχίζει ἐμφύλιος πόλεμος. Τότε βρῆκε κατάλληλη τὴν περίσταση ὁ θεῖος σας ὁ Φίλιππος ν' ἀνακατωθῇ στὰ πολιτικά μας, μὲ τὴν πρόφαση πὼς ἥθελε τάχα νὰ συμφιλιώσῃ τὰ δυὸ κόμματα. Μὰ ὁ σκοπός του ἥταν ἄλλος. Ἡθέλε νὰ πάρῃ τὴν χώρα μας.

“Η Ἀθῆνα εἶχε τὴν φήμη πὼς ἔβγαζε πάντα μεγάλους ἀντρες. Σ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ζοῦσε ἐκεῖ ὁ Δημοσθένης, ὁ μεγαλύτερος ορήτορας τοῦ κόσμου. Ο Δημοσθένης ἀγαποῦσε πολὺ τὴν πατρίδα του καὶ τὴν ἥθελε μεγάλη καὶ τιμημένη σὰν πρῶτα.

“Ο Δημοσθένης κατάλαβε τοὺς σκοποὺς τοῦ Φιλίππου. Ανεβαίνει στὸ βῆμα καὶ μιλεῖ μὲ πίκρα γιὰ τὰ σχέδιά του. Τὰ φλογερὰ λόγια του ξυπνοῦν τὶς ψυχές, γεμίζουν ἐνθουσιασμὸ τὶς καρδιές. Δίνει θάρρος στοὺς Ἀθηναίους, τοὺς παρακινεῖ νὰ στείλουν στρατὸ στὸ στενὸ τῶν Θερμοπυλῶν γιὰ νὰ μὴν ἀφῆσουν τὸ Φίλιππο νὰ κατεβῇ παρακάτω.

“Ο Φίλιππος ἀφοῦ πῆρε δῆλην τὴν Θεσσαλία προχώρησε στὴ Φθιώτιδα κι ἔφτασε στὶς Θερμοπύλες. Ἐκεῖ βρίσκει τοὺς Ἀθηναίους κι ἀναγκάζεται νὰ γυρίσῃ πίσω στὴ Μακεδονία.

96. Η μάχη τῆς Χαιρώνειας.

Ο Φίλιππος ἔνα εἶχε στὸ νοῦ του, νὰ γίνη ἀρχηγὸς ὅλων τῶν Ἑλλήνων. Γι' αὐτὸ ἥθελε νὰ νικήσῃ τὴν Ἀθήνα, τὴν Σπάρτη καὶ τὴν Θήβα, τὶς πιὸ μεγάλες πόλεις.

Απὸ μᾶς λίγο λίγο πῆρε ὅσα μέρη εἴχαμε στὰ παράλια τῆς Μακεδονίας καὶ στὴ Χαλκιδική.

Ο Φίλιππος εἶχε πολλὰ χρήματα. Ἐνα μεταλλεῖο ποὺ βγάζει χρυσάφι κοντὰ στὸ Στρυμόνα δούλευε νύχτα μέρα γι' αὐτόν. Μὲ τὰ χρήματα αὐτὰ ἔκαμε πολὺ καὶ δυνατὸ στρατό ἔκαμε καὶ δυνατὸ στόλο. Τότε ἀρχισαν δλοι νὰ τὸν φοβοῦνται. Πολλὲς πολιτεῖες ζήτησαν νὰ γίνουν σύμμαχοί του· ἄλλες πῆρε μὲ τὸ μέρος του μὲ τὰ χρήματα· καὶ μὲ ἄλλες ἔκαμε πόλεμο καὶ τὶς σκλάβωσε.

Ἐτσι πῆρε τὴν Θέσσαλία, πέρασε στὶς Θεομοπύλες κι ἥρθε μὲ τριάντα χιλιάδες στρατὸ στὴ Βοιωτία.

Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχαν συμμαχήσει μὲ τοὺς Θηβαίους. Οἱ δυὸ ἀντίπαλοι στρατοὶ συναντήθηκαν στὴ Χαιρώνεια.

Σ' αὐτὴν τὴ μάχη ἡ πατρίδα μου ἔχασε τὴν ἐλευθερία της· κι ἐγὼ δ, τι πολύτιμο εἶχα σὲ τοῦτον τὸν κόσμο.

Ο Κλεισθένης, δ Θεαγένης κι ἐγὼ ἥμαστε στὴν ἴδια ἥλη τοῦ ἵππικοῦ. Ἀρχηγὸς ἦταν δ Κλεισθένης.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἥμαστε ἀποφασισμένοι νὰ νικήσωμε. Πολεμήσαμε γενναῖα καὶ στὴ δεξιὰ πλευρὰ ἀρχίσαμε νὰ κυνηγοῦμε τὸ στρατὸ τοῦ Φιλίππου.

Στὸ ἀριστερὸ δμως μέρος πολεμοῦσαν οἱ Θηβαῖοι, καὶ μὲ αὐτοὺς ἦταν κι δ ἰερὸς λόχος τους, νέοι ποὺ ὡς τότε δὲν εἶχαν ποτὲ νικηθῆ.

Ορμᾶ ἀπάνω στοὺς Θηβαίους μὲ τὸ ἵππικό του δ Αλέξανδρος, μόλις δεκαοχτώ χρονῶν παλικάρι.

Οἱ Θηβαῖοι ἀντιστέκονται γενναῖα, μὰ στὸ τέλος
σκορπίζονται. Μόνο ὁ ἵερὸς λόχος μένει στὴν θέση του.
Οὕτε ἔνας τους δὲν ἔφυγε, οὔτε ἔνας δὲν παραδόθηκε.
• "Οἱ σκοτώθηκαν ἐκεῖ ποὺ τοὺς εἶχε βάλει ἡ πατρίδα.

"Ο Ἀλέξανδρος ἀφοῦ γλίτωσε, ἀπὸ τοὺς Θηβαίους,
χύνεται ἀπάνω μας μὲ τὸ ἴππικό του. Γυρίζουν τότε πί-
στο κι ἐκεῖνοι ποὺ ἔφευγαν κι ἔτσι μᾶς βάζουν στὴν μέση.

Τί μάχη ἦταν ἐκείνη! Κι ἀπὸ τὸ ἔνα μέρος κι ἀπὸ
τὸ ἄλλο πολεμοῦσαν σὰν τὰ λιοντάρια.

ΦΩΤ. Πῶς σκοτώθηκε ὁ Κλεισθένης.

"Ο Κλεισθένης σκορπίζει τὸ θάνατο γύρω του. Ἀπὸ
τὸ ἄλογό του, ὅμορφος ὅπως ἦταν, μὲ τὸ βλέμμα γε-
μάτο φλόγες, μὲ τὸ φοβερὸ κοντάρι στὸ χέρι ἔμοιαζε μὲ
κάποιον ἀπὸ τοὺς θεούς, ὅπως μᾶς τοὺς περιγράφει ὁ
Ομηρος, ὅταν κατέβαιναν ἀπὸ τὸν Ὄλυμπο καὶ πολε-
μοῦσαν μαζὶ μὲ τοὺς Ἑλληνες ἢ μὲ τοὺς Τρῶες. Μὰ ἄ-
ξαφνα φονικὴ κονταριὰ τὸν βρίσκει στὴν καρδιά. Γέρ-
νει ἀπὸ τὸ ἄλογό του, τὸ κοντάρι φεύγει ἀπὸ τὸ χέρι
του, τὰ πόδια του ξεφεύγουν ἀπὸ τὶς σκάλες καὶ πέφτει
καταγῆς ἐμπρός μουν ἀναίσθητος.

Ξεχνῶ τὸν ἑαυτό μουν, τὸ δικό μου κίνδυνο πεζεύω
καὶ τρέχω νὰ τὸν πάρω στὴν ἀγκαλιά μουν. Τὸ αἷμα
ἀναβλύζει ἀπὸ τὴν ἀνοιχτὴ πληγὴ καὶ ἡ χλαιῖνα γίνεται
κατακόκκινη. Βάζω τὸ χέρι μου στὴν καρδιά του,
βάζω τὸ αὐτί μου στὸ στόμα του γιὰ νὰ νιώσω τὴν ἀ-
ναπνοή του... Τίποτα! Ἡταν νεκρός! Μὰ καὶ νεκρός
ἦταν ὅμορφος σὰν τὸν Ἀπόλλωνα! Τοῦ κλείνω τὰ μά-
τια καὶ τὸ στόμα, ὅπως εἶνε χρέος μας νὰ κάνωμε
στοὺς νεκρούς.

·Απόθεσα τὸν νεκρὸ μὲ προσοχὴ σ' ἔνα χαντάκι γιὰ
-νὰ μὴν τὸν πατήσουν τ' ἀλογα. ·Ανεβαίνω πάλι στὸν

·Απὸ τὰ πολλὰ ὅφιερώματα ποὺ προσφέρουν ὁ ναὸς εἶναι
πολὺ πλούσιος (σ. 203).

Αἰολό μου, βρίσκω τὸ Θεαγένη, ποὺ ἦταν παρέκει κι
δροῦσιμε νὰ ἐκδικήσωμε τὸ φίλο μας.

Πῶς πολεμούσαμε; οὗτε ἐμεῖς δὲν τὸ ξέραμε. Ἀλί-
μονο σ' ὅποιον τολμοῦσε νὰ φανῇ ἐμπρός μας. Στὸ τέ-
λος δμως μᾶς περικυκλώνουν· καὶ εἴτε γιατὶ τοὺς ἔκαμε
ἐντύπωση ἡ παλικαριά μας, εἴτε γι' ἄλλο λόγο δὲ μᾶς
σκότωσαν, παρὰ ζήτησαν νὰ παραδοθοῦμε.

« Ποτέ! » βροντοφωνήσαμε κι οἱ δυὸς καὶ χυθή-
καμε ν' ἀνοίξωμε δρόμο ἀνάμεσα στοὺς Μακεδόνες.

98. Πῶς γλιτώσαμε.

Στὸ δρόμο ποὺ ἀνοίξαμε μὲ τὴν ἔφοδο, πλήγω-
σα βαριὰ ἔναν ἀξιωματικὸ καὶ τὸν ἔρριξα νεκρὸ
κάτω ἀπὸ τὸ ἄλογο. Ἐκείνην τὴ στιγμὴ μὲ πλήγοι-
σαν στὸ πόδι κι ἀπὸ τότε κουτσαίνω ὡς σήμερα.

Ἀνοίξαμε δρόμο. Ὁταν δμως μακρύναμε ἀρκετά,
δὲν μπόρεσα πιὰ νὰ κρατηθῶ στὸ ἄλογό μου. Ἐπεσα
κάτω καὶ τὸ αἷμα ἔτρεχε ποτάμι ἀπὸ τὴν πληγή
μου. Λιποθύμησα, κι δταν ἀνοίξα τὰ μάτια μου βλέ-
πω κοντά μου τὸ Θεαγένη.

« Φύγε » τοῦ λέω. « Ἐμένα ἀφησέ με. Δὲν είμαι
γιὰ ζωῆ. Φύγε, γλίτωσε ».

— « Ποτέ » μοῦ λέει. « Ἡ μαζὶ θὰ γλιτώσωμε
ἡ μαζὶ θὰ πεθάνωμε ».

Ἐπλυνε καλὰ τὴν πληγὴ μου, πρῶτα μὲ κρύο νερὸ
γιὰ νὰ σταθῇ τὸ αἷμα, κι υστερα μὲ δυνατὸ κρασὶ γιὰ
νὰ μὴ σαπίσῃ τὸ κρέας. Στάθηκε γιὰ μένα νοσοκόμος,
γιατρός, ἀδερφός. Ἄν ζῶ, σ' αὐτὸν χρεωστῶ τὴ ζωῆ
μου. Ὁλη ἐκείνη τὴν ἥμέρα μ' ἔκρυψε μέσα σὲ
πυκνὰ δέντρα· κι δταν νύχτωσε, μὲ πῆρε στὸν δμό
του κι ἀπὸ ἑνα μονοπάτι ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ τὸ
πατήσῃ ἄλογο, τραβήξαμε γιὰ τὰ δικά μας σύνορα.

“Ετσι φτάσαμε στὰ σύνορα τῆς Βοιωτίας. Ἐκεῖ δμως παρουσιάστηκε ἔξαφνα μπροστά μας ἕνα ἀπόσπασμα ποὺ φύλαγε. Μᾶς περικύκλωσε καὶ μᾶς ἐπιασε αἰχμάλωτους.

Μᾶς πῆγαν ἐμπρὸς στὸν ἀρχηγό. Ὁ Φίλιππος, γιὰ νὰ καλοπιάσῃ τοὺς Ἀθηναίους, ἐλευθέρωσε χωρὶς πληρωμὴ τὶς δυὸς χιλιάδες αἰχμάλωτους ποὺ εἶχε πιάσει στὴ μάχη, καὶ τοὺς ἐστειλε στὰ σπίτια τους. Μόνο σὲ μᾶς ἔδειξε μεγάλη αὐστηρότητα, γιατὶ εἶχε μάθει πὼς ἐμεῖς εἴχαμε σκοτώσει τὸν καλύτερο ἀξιωματικό του.

“Οταν ἔγινα καλά, μᾶς πούλησαν σκλάβους καὶ τοὺς δύο. Ἐμένα μὲ ἀγόρασε ὁ πατέρας σας ὁ στρατηγός. Τὸ Θεαγένη ἀγόρασε κάποιος πλούσιος ἀπὸ τὴν Ὑλυνθό. Εἶναι δάσκαλος στὰ παιδιά του, δπως κι ἐγὼ εἶμαι δικός σας δάσκαλος.

99. Κηδεές τοῦ Κλεισθένη.

“Ο Ἀριστογένης ἔσκυψε τὸ κεφάλι του κι ἔμεινε συλλογισμένος. Τὰ παιδιὰ τὸν κοίταζαν μὲ συμπάθεια.

«Κι ὁ Κλεισθένης, ποὺ τὸν ἄφησες μέσα στὸ χαντάκι, τί ἀπόγινε;» ρώτησε ὁ Ἀμύντας.

“Ο Ἀριστογένης ἔρριξε μιὰ λυπημένη ματιὰ στὰ παιδιὰ καὶ ξανάρχισε τὴ διήγησή του :

«Θυμᾶστε, παιδιά μου, δταν ὁ Ἀλέξανδρος ἔφευγε γιὰ τὴν Περσία μὲ τὸν στρατό του, ἥ μητέρα σας, ἐσεῖς κι ἐγὼ μαζί σας κατεβήκαμε ὡς τὴν παραλία τοῦ Θερμαϊκοῦ, γιὰ νὰ καταβοδώσωμε τὸ πατέρα σας, τὸ στρατηγὸ Λεοννάτο; Ἐκεῖ κάτω βρῆκα ἔνα Ἀθηναίικο πλοῖο. Γνώρισα τὸν πλοίαρχό του, τὸ μόνο Ἀθηναῖο ποὺ εἶδα ὑστερα ἀπὸ τόσα χρόνια ποὺ εἶμαι σκλάβος,

καὶ τὸν ἐρώτησα γιὰ τὴν πατρίδα μου. Αὐτὸς μὲ λίγα λόγια μοῦ τὰ εἶπε δλα ὅσα ἔγιναν.

Τοὺς ἄλλους σκοτωμένους τοὺς ἔθαψαν ἐκεῖ στὴ Χαιρώνεια. Τὸν Κλεισθένη δικαὶος μερικοὶ συγγενεῖς του, ποὺ τοὺς ἀφῆσαν ἐλεύθερους, τὸν ἔφεραν βιαστικὰ στὴν Ἀθήνα.

Στὴ μάχη τῆς Χαιρώνειας εἶχαν σκοτωθῆ ἀπὸ μᾶς περισσότεροι ἀπὸ χίλιοι. Πολλὲς οἰκογένειες ἔκλαιαν τοὺς δικούς των· ἄλλες τὸν πατέρα τους, ἄλλες τὸν ἀδερφό τους, ἄλλες τὸ παιδί τους ἢ τὸ συγγενή τους.

Μὰ δλοι, μικροὶ καὶ μεγάλοι, δάκρυσαν ὅταν ἔμαθαν τὴν θλιβερὴ εἰδηση: 'Ο Κλεισθένης σκοτώθηκε! Νεκρὸς τὸν φέροντες τὸν Κλεισθένη!

Γέμισε θρήνους τὸ ἀρχοντόσπιτο τοῦ Λεωκράτη.

'Αμέσως ἐπλυναν καὶ καθάρισαν τὸ ὡραῖο του κοριμὶ καὶ τὸ ἄλειψαν μὲ λάδι καὶ μυρωδικά, τοῦ φόρεσαν ἀσπρὸ χιτῶνα καὶ τοῦ ἔβαλαν στὸ κεφάλι ὡραῖο στεφάνι.

Πρωτύτερα δικαὶος ἔκοψαν τὰ μαλλιά τοῦ Κλεισθένη καὶ τὰ κρέμασαν στὴν ἐξώπορτα, καὶ στὴν εἰσόδο ἔβαλαν ἓνα δοχεῖο μὲ νερὸ γιὰ νὰ φαντίζωνται ὅσοι μπαίνουν καὶ ὅσοι βγαίνουν.

Κόκκινο ἦταν τὸ κρεββάτι ποὺ τὸν εἶχαν ξαπλώσει μὲ τὰ πόδια κατὰ τὴν πόρτα. Αὐτὸς φανέρωνε πῶς ὁ Κλεισθένης ἦταν γιὰ ταξίδι καὶ δὲ θὰ ξαναγύριζε πιά!

Τοῦ ἔβαλαν στὸ στόμα ἓνα ἀσημένιο νόμισμα, γιὰ πληρώση τὸ Χάρο, ὅταν θὰ τὸν περνοῦσε μὲ τὴ βάρκα του.

Τοῦ ἔβαλαν καὶ μιὰ πίτα γιὰ τὸν Κέρβερο.

Οἱ συγγενεῖς κι οἱ φίλοι τοῦ ἔφεραν τὰ πιὸ ὡραῖα λουλούδια τῆς Ἀττικῆς καὶ τὰ πιὸ διμορφα ἀγγεῖα καὶ τὰ ἔβαλαν γύρω στὸ λείψανο.

Οἱ μοιρολογίστρες, καθισμένες γύρω στὸ νεκρό, ἔκλαιαν καὶ τραβοῦσαν τὰ μαλλιά τους, χτυποῦσαν τὰ στήθη τους καὶ μοιρολογοῦσαν τὴν δύμορφιὰ καὶ τὰ νιάτα τοῦ Κλεισθένη.

*Ἐξαφνα ἀνάμεσα στοὺς φίλους καὶ τοὺς συγγενεῖς πρόβαλαν οἱ δυστυχισμένοι γονεῖς του. Πῆγαν, στάθηκαν κοντά του, καὶ θρηνοῦσαν καὶ μιλοῦσαν μὲ τὸ παιδί τους, σὰ νὰ μποροῦσε νὰ τοὺς ἀκούσῃ καὶ νὰ τοὺς δώσῃ ἀπόκριση! Καὶ τοῦ ἔλεγαν λόγια χαῖδευτικά, δπως δταν ἥταν μικρὸς καὶ τὸν κρατοῦσαν στὴν ἀγκαλιά τους.

*Ἀπάνω στὸ λείψανο ἀνάμεσα στὰ λουλούδια, ἔλαμπαν μακριὰ μεταξένια μαλλιά· ἥταν τὰ ὡραῖα μαλλιὰ τῆς μητέρας του. Τὰ ἔκοψε καὶ τὰ ἔβαλε στὸ νεκρό, νὰ πᾶνε κι αὐτὰ στὸν τάφο μαζὶ μὲ τὸν πολυαγαπημένο της.

*Ἡ πατρίδα μας τιμᾶ πολὺ τὰ παιδιά της, ποὺ πενθαίνουν ἥρωικὰ γι' αὐτήν. Πληρώνει τὰ ἔξοδα τῆς κηδείας τους, καὶ τὰ θάβει σὲ ξεχωριστὸ μέρος, στὸν ἔξω Κεραμεικό. Σὲ κεῖνο τὸ νεκροταφεῖο τῶν ἥρων ξεκίνησε νὰ πάη ἡ νεκρικὴ πομπή.

Τὸ κυπαρισσένιο φέρετρο ἥταν γεμάτο λουλούδια· ἀνάμεσα σ' αὐτά, σὰ λουλούδι μαραμένο, τὸ πιὸ ὡραῖο ἀπ' δλα, ἔβλεπε κανεὶς τὸ χλοιμὸ πρόσωπο τοῦ Κλεισθένη.

Τὸ φέρετρο τὸ κρατοῦσαν νέοι πεζοὶ ἀπὸ τὶς πιὸ μεγάλες οἰκογένειες. *Ἐμπρὸς πήγαιναν οἱ μουσικοὶ· ἔπειτα ἔρχονταν οἱ ἄντρες, ὕστερα οἱ γυναῖκες μὲ πένθιμα φορέματα καὶ μὲ μάτια σκυμμένα στὴ γῆ.

Στὸν τόπο μας τὰ παλιὰ χρόνια τοὺς πεθαμένους τοὺς ἔθαβαν. Στὰ χρόνια μας δύως τοὺς κατενε.

*Όταν ἔφτασαν στὸν Κεραμεικό, μιὰ ὡραία φωτιὰ ἔκαιγε τὴν εἶχαν ἀνάψει μὲ ξύλα ἀπὸ κέδρο κι ἄλλα ξύλα, ποὺ μοσκοβιόλοῦσαν καὶ σκόρπιζαν γύρω γλυκειὰ εύωδιά.

Οἱ εὐγενικοὶ νέοι ἀπόθεσαν χάμω τὸ νεκρό, καὶ
χάποιος ἔβγαλε λόγο γιὰ τὸν Κλεισθένη. Ο λόγος

“Οταν ἔφτασαν στὸν Κεραμεικό, μιὰ ὡραία φωτιὰ ἔκαιγε (σ. 212).
του ἐκεῖνος ἦταν σὰν ἔνας ὕμνος στὴν ὄμορφιά του,
στὴν χαλοσύνη του καὶ στὴν παλικαριά του.

« Δὲν ἔχει νὰ κάμη ποὺ δὲ νικήσαμε » εἶπε· « φάνηκες ἥρωας σὰν τοὺς προγόνους σου, ποὺ νίκησαν στὸ Μαραθῶνα, στὴ Σαλαμῖνα καὶ στὶς Πλαταιές. Εἶσαι ἄξιος ἀπόγονος. Καὶ σὺ τίμησες σὰν ἐκείνους καὶ τὴ γενιά σου καὶ τὴν πατρίδα σου! »

Τότε πῆραν μὲ σεβασμὸ τ' ὡραῖο κορμὶ καὶ τὸ ἔβαλαν στὴ φωτιά. Γύρω της ἔκαμαν θυσίες μὲ κρασί, καὶ στὴ φωτιὰ ἔρριχναν δ, τι εἶχε δικό του, δ, τι ἀγαποῦσε δ νεκρός τὰ ροῦχα του, τὰ δαχτυλίδια του, τὰ ὅπλα του. Φωνὲς πνιγμένες στὰ δάκρυα φώναζαν:

« Κλεισθένη! Κλεισθένη! Κλεισθένη! »

Άλιμονο δμως, κανεὶς δὲν ἀπαντοῦσε. Κι ἡταν τόσο λυπητερὴ αὐτὴ ἡ σιωπὴ, τόσο σπαραχτικὸς αὐτὸς δ αἰώνιος χωρισμός, ποὺ δλοι ἔκλαιαν σὰν μικρὰ παιδιά.

Στὸ μεταξὺ τὸ σῶμα τοῦ Κλεισθένη εἶχε γίνει στάχτη. Ό αἱμοιρος Λεωκράτης τὴ μάζεψε μὲ τρεμουλιαστὰ χέρια, τὴν ἔβαλε σὲ μιὰ στάμνα πολύτιμη καὶ κλαίοντας πῆγε καὶ τὴν ἀκούμπησε στὸν τάφο, κοντὰ σὲ ἄλλες στάμνες τῶν προγόνων του. Γιατὶ ἔκει στὸν Κεραμεικὸ ἡταν θαμμένοι κι ἄλλοι δικοί του. Πολλοὶ ἀπὸ τὸ γένος του εἶχαν θυσιάσει τὴ ζωή τους γιὰ τὴν πατρίδα.

Απάνω στὸν τάφο του ἔνας μεγάλος τεχνίτης σκάλισε στὸ μάρμαρο τὸν Κλεισθένη τὸν ἔκαμε ἀπάνω στὸ ἄλογό του τὴ στιγμὴ ποὺ πέθαινε πολεμώντας. Ό ἀτρόμητος καβαλάρης ὠρμοῦσε σ' ἔναν ἔχθρο καὶ τὸν ἔρριχνε κάτω νεκρό.

Στὰ τρίμερα καὶ στὰ ἐνιάμερα, δλοι οἱ συγγενεῖς, στ' ἄσπρα ντυμένοι, μὲ στεφάνια στὸ κεφάλι πῆγαν στὸν τάφο τοῦ Κλεισθένη. Απόθεσαν στὸ μάρμαρο πανεράκια μὲ ὡραῖα ὀπωρικά, καὶ κρέμασαν στεφάνια ἀπὸ δμορφα λουλούδια.

Ἐκεῖ ἔταξαν στὸ νεκρὸ πῶς δὲ θὰ τὸν ἔχασσον ποτέ· πῶς κάθε χρόνο τὴν ἴδια ἡμέρα θὰ ἔρχωνται στὸν τάφο του νὰ λένε τὶς χάρες ποὺ εἶχε δταν ζοῦσε.

Ἐδῶ σταμάτησε ὁ Ἀριστογένης· δὲν μποροῦσε πιὰ νὰ προχωρήσῃ. Τὰ δάκρυα τὸν ἐπνιγαν. Ἀκούμπησε τὸ κεφάλι στὸ χέρι του κι ἔμεινε ὡρα συλλογισμένος. Ἐτσι ἀκίνητος ποὺ ἦταν, μὲ τὴν πίκρα ζωγραφισμένη στὸ πρόσωπό του, φαινόταν σὰν ἔνα ἄγαλμα τοῦ πόνου.

100. Οἱ φέλοι μου.

Τὰ δυὸ παιδιὰ τὸν κοίταζαν μὲ συγκίνηση καὶ μὲ σεβασμό. Τώρα κατάλαβαν τί ἀνθρωπος ἦταν ὁ δάσκαλός τους κι ἔνοιωθαν τί γινόταν μέσα στὴν ψυχή του. Ἐπιτέλους ὁ Ἀμύντας δὲ βάσταξε σηκώθηκε, τὸν ἀγκάλιασε καὶ τοῦ εἶπε :

«Πολὺ μᾶς συγκίνησε ὁ θάνατος τοῦ φίλου σου. Μὰ εἶναι γιὰ νὰ τὸν λυπᾶται κανεὶς τὸν Κλεισθένη; Εἶναι πιὸ ὠραῖος θάνατος ἀπὸ τὸ νὰ πεθαίνη κανεὶς γιὰ τὴν πατρίδα;»

— «Ἐγὼ ἔτσι θέλω νὰ πεθάνω κι ἔτσι θὰ πεθάνω!» εἶπε ὁ Ἀντίπατρος, ποὺ ἀγαποῦσε τὶς μάχες καὶ τὸν πόλεμο.

— «Ο Κλεισθένης στάθηκε εὐτυχισμένος στὸ θάνατό του, δπως ἦταν εύτυχισμένος καὶ στὴ ζωή του» εἶπε ὁ Ἀριστογένης. «Τὴ δική μου τὴ δυστυχία συλλογίζομαι καὶ κλαίω. Ἄχ! γιατὶ νὰ μὴν πέσω κι ἐγὼ νεκρὸς στὴ μάχη! Θὰ πέθαινα τιμημένος καὶ δὲ θὰ ἥμουν τώρα στὰ ἔνα, σκλάβος κι ἀθλιος, ἔρημος, ἔνα ἐρείπιο...»

«Ω, μὴν τὸ λέσ αὐτό» εἶπε ὁ Ἀμύντας. «Δὲν εἶσαι μόνος στὸν κόσμο· δὲν εἶσαι πιὰ ἔρημος. Ἐμεῖς εἴμα-

στε φίλοι σου καὶ δὲ σ' ἔχομε πιὰ σκλάβο. Ἐμεῖς σὲ ἀγαποῦμε καὶ σὲ τιμοῦμε, καὶ μὴν ἀπελπίζεσαι. Θὰ ἰδῆς, ἄκουσέ μας, όταν ξαναῖδης τοὺς δικούς σου, τοὺς παλιούς σου φίλους...

»Ἐλα πές μας τώρα γιὰ τοὺς φίλους σου. Τί ἔγινε ἡ Νικομάχη, ποὺ ζωγράφιζε τ' ἀγγεῖα;»

«Αὐτή, παιδιά μου, ἔγινε μεγάλη καὶ τρανή» εἶπε ὁ Ἀριστογένης. «Θυμᾶστε τί φτωχὴ ποὺ ἦταν κι ἀρωστιάρα, καὶ πῶς γιὰ νὰ βγάλουν τὸ ψωμί τους ἡ γιαγιά της πήγαινε στ' Ἀνθεστήρια, νὰ πουλήσῃ τ' ἀγγεῖα της καὶ τὰ ἀγαλματάκια της; Μέσα λοιπὸν στὸ ἀδύνατο ἐκεῖνο κορμὶ ἦταν μιὰ δυνατὴ ψυχή. Ψυχὴ καλλιτεχνικὴ ποὺ ἀφωσιώθηκε ὅλη στὴν τέχνη της. Ἔτσι λίγο λίγο ἔβγαλε ὄνομα. Ὁλοι μιλοῦσαν μὲ θαυμασμὸν γιὰ τὰ ἔργα της. Οἱ πλούσιοι τὸ εἶχαν εύτύχημά τους ν' ἀγοράσουν ἐνα ἔργο της καὶ πλήρωναν δσα ζητοῦσε.

Τὰ ἔμαθα αὐτὰ ἀπὸ ἑναν Ἀθηναῖο πλοίαρχο, ποὺ ἀπάντησε στὸ λιμάνι τοῦ Θερμαϊκοῦ.

Ἡ Νικομάχη λοιπὸν ὕστερα ἀπὸ τὴν κηδεία τοῦ Κλεισθένη, ἔφτιασε ἐνα μεγάλο, ὠραιότατο πήλινο ἀγγεῖο. Κι ἀπάνω σ' αὐτὸ ζωγράφισε τὸν Κλεισθένη σὰν ἔφηβο μὲ τὴ χλαμύδα του, καὶ μὲ τὰ ὅπλα ποὺ τοῦ εἶχε πρωτοδώσει ἡ πατρίδα. Ὁλοι δσοι τὸ εἶδαν ἐκεῖνο τὸ ἔργο τὸ θαύμασαν.

Μιὰ μέρα ἡ Νικομάχη τὸ πῆρε καὶ τὸ ἔφερε στὸ λυπημένο σπίτι τοῦ Λεωκοάτη. Τοῦ τὸ πρόσφερε καὶ τοῦ εἶπε:

«Λεωκοάτη, σοῦ προσφέρω τὸ ἔργο μου αὐτὸ ποὺ ἔκαμπα γιὰ τὸ παιδί σου. Σοῦ τὸ προσφέρω γιὰ τὴν παλικαριά του καὶ γιὰ τὴν καλοσύνη, ποὺ ἔδειξε μιὰ φορὰ γιὰ μένα στὶς μέρες τῆς δυστυχίας μου».

‘Ο Λεωκράτης ἔσφιξε μὲ συγκίνηση τὸ χέοι τῆς Νικομάχης καὶ φίλησε μὲ δάκρυα τὸ ἀγαπημένο πρόσωπο τοῦ παιδιοῦ του.

Ἐπειτα μὲ προσοχὴ καὶ σεβασμὸ ἔβαλε τὸ καλλιτεχνικὸ ἔργο κοντὰ στὸν Ποσειδῶνα του καὶ στοὺς ἄλλους πατρογονικοὺς θησαυρούς του.

«Τώρα πιά, μοῦ εἶπαν, ἡ Νικομάχη δὲν εἶναι χλομὴ κι ἀδύνατη σὰν πρῶτα. Ἐγινε γερή, γιατὶ πολὺν καιρὸ ζῆ στὴν ἔξοχή, στὸ χωριό μου, μὲ τοὺς δικούς μου».

«Καὶ οἱ δικοί σου τί γίνονται;» ωρτησε ὁ Ἀμύντας. «Υστερα ἀπ’ ὅσα μᾶς εἶπες, μᾶς φαίνονται σὰ νὰ τοὺς ἔρωμε ἀπὸ καιρό, καὶ τοὺς ἀγαποῦμε σὰ δικούς μας. Ζοῦν ὁ πατέρας σου κι ἡ μητέρα σου;»

— «Ναί, ζοῦν, εἶπε μὲ στεναγμὸ ὁ Ἀριστογένης, μὰ ὁ καημός τους εἶναι πάντα γιὰ μένα. Χρόνια μὲ περιμένον μὲ τὰ δάκρυα στὰ μάτια. Κι εἶναι δυστυχισμένοι ποὺ εἶμαι σκλάβος. Μὰ δὲν ἔχουν μόνο τὴ δική μου λύπη... Θυμᾶστε τὴ μικρούλα μας, τὴ Φιλομήλα;»

— «Ποὺ τὴν εἶχε τρομάξει ὁ Στρεψιάδης;»

— «Ναί, παιδιά μου. Μεγάλωσε, ἔγινε κοπέλα, καὶ ἐπειτα μιὰ χαριτωμένη γυναικούλα τοῦ Θεαγένη. Καὶ ἔτσι αὐτὸς ποὺ ἦταν ἀδερφός μου, ἀπὸ φιλία, ἔγινε διπλὰ ἀδερφός μου, κι ἀπὸ συγγένεια. Γι αὐτό, ὅταν ἥμουν βαριὰ λαβωμένος, τὸν ἔξωρκιζα μὲ δάκρυα νὰ μ’ ἀφήση νὰ ξεψυχήσω, κι αὐτὸς νὰ φύγη, νὰ γλιτώσῃ.

«Λυπήσου τὴ γυναικα σου, λυπήσου τὰ παιδάκια σου» τοῦ ἔλεγα τότε. Αὐτὸς δμως τὰ θυσίασε ὅλα στὴ φιλία· γιὰ νὰ σώσῃ ἐμένα, ἀφησε νὰ τὸν πιάσουν κι αὐτὸν αἰχμάλωτο, καὶ νὰ τὸν πουλήσουν σκλάβο. Γι’ αὐτὸς ἀπὸ καιρὸ δυὸ θέσεις μένουν ἀδειες στὸ σπίτι μας. Καὶ δλοι τους μὲ δακρυσμένα μάτια στὸ πρόσωπο ἀναζητοῦν

πάντα. Μὰ τοῦ κάκου τὰ περιμένουν! Οἱ ἔενιτεμένοι εἶναι μακρυά, εἶναι σκλάβοι!...»

Καὶ πάλι σώπασε δὲ ὁ Ἀριστογένης καὶ πάλι βυθίστηκε στοὺς πικρούς του λογισμούς. Μὰ τὰ δυὸς ἀδέρφια τώρα δὲν εἶπαν τίποτε. Πατώντας στὰ νύχια βγῆκαν ἔξω καὶ σιγὰ σιγὰ πῆγαν ἵσια στὴ μητέρα τους, τὴν Πραξιθέα.

101. Τί ζητούν ἡπὸ τὴ μητέρα τους τὰ δυὸς ἀδέρφια.

Οἱ Ἀντίπατρος καὶ ὁ Ἄμυντας μπῆκαν γρήγορα στὴν κάμαρα τῆς μητέρας τους.

Τὸ μητρικὸ μάτι κοιτάζει πάντα βαθειὰ τὴν ψυχὴν τῶν παιδιῶν. Ἀπὸ μιὰ κίνηση, ἀπὸ ἕνα βλέμμα, ἀπὸ ἕνα σούφρωμα φρυδιῶν καταλαβαίνει ἡ μητέρα τί γίνεται στὴν παιδικὴ καρδιά.

Ἐτσι καὶ τώρα ἡ μητέρα τῶν παιδιῶν κατάλαβε πὼς κάτι ἔχουν σήμερα τὰ παιδιά της. Τὸ περπάτημά τους ἦταν πιὸ γρήγορο. Τὰ μάτια τους φαίνονταν σὰν κλαμένα. Ἡ φωνὴ τους ὅταν τὴν καλημέρισαν σὰ νὰ ἔτρεμε.

«Τί ἔχετε, ἀγόρια μου;» τοὺς ωτησε.

Τὰ δυὸς ἀδέρφια τὴν ἀγκάλιασαν καὶ τῆς εἶπαν: «Μητέρα, πές μας πὼς θὰ κάμης αὐτὸ ποὺ θὰ σὲ παρακαλέσωμε». — «Μά, παιδιά μου, χωρὶς νὰ ξέρω; νὰ μοῦ πῆτε πρῶτα καὶ βέβαια... ἀν γίνεται... ἀν μπορῶ...»

Τὰ δυὸς παιδιὰ κάθισαν κοντά της καὶ ἀρχισαν τὴν ἱστορία τοῦ Ἀριστογένη. Πολλὴ ὡρα ἔμειναν μαζί της.

Καὶ ὅταν τελείωσαν, ἡ μητέρα συγκινημένη εἶπε στὰ παιδιά της:

«Ναί, θὰ βάλω τὰ δυνατά μου. Εἶναι δύσκολο, πολὺ δύσκολο· πιὸ πολὺ δύσκολο γιὰ κεῖνον ποὺ εἶναι στὴν Ὁλυνθό. Αὐτὸ δῆμας εἶναι δουλειὰ τοῦ πατέρα σας. Ἐγὼ σᾶς δίνω τὴν ὑπόσχεσή μου πὼς θὰ βάλω ὅλα μου τὰ δυνατά. "Αν χρειαστοῦν χρήματα, δίνω ἀπὸ τὰ δικά μου. Ναί, καλά μου παιδιά... δὲν εἶναι ἀδύνατο. Μὴν ἀπελπίζεστε!»

102. Τὸ γούμα τοῦ Λεοννάτου.

“Υστερα ἀπὸ λίγες μέρες ἔφτασε στὴν Πέλλα, τὴν πρωτεύουσα τῆς Μακεδονίας, ἔνας ταχυδρόμος ἀπὸ τὸ στρατόπεδο τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐφερνε ἔνα γράμμα τοῦ βασιλιᾶ στὴν Ὁλυμπιάδα, τὴ μητέρα του, κι ἔνα ἄλλο τοῦ στρατηγοῦ Λεοννάτου στὴ γυναικα του.

“Ἄς δοῦμε τί ἔγραφε τὸ δεύτερο γράμμα.

‘Ο Λεοννάτος στὴν Πραξιδέα εῦχεται χαρὰ καὶ ὑγεία.

Σοῦ γράφω ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Μικρασίας. Νικήσαμε τοὺς βαρβάρους καὶ σὲ κάθε βῆμα ποὺ προχωροῦμε ἐλευθερώνουμε σκλάβους ἀδερφοὺς ἀπὸ τὴν Περσικὴ σκλαβιά!

Θυμᾶσαι πῶς ἔκεινήσαμε ἀπὸ τὴ Μακεδονία;

“Υστερα ἀπὸ εἴκοσι μέρες πεζοπορία φτάσαμε στὸν Ελλήσποντο. Τὸ στρατὸ τὸν πέρασαν ἀντίκρου ἑκατὸν ἔξηντα καράβια πολεμικὰ καὶ πολλὰ φορτηγά. Ὁ Ἀλεξανδρος κρατώντας τὸ τιμόνι ἔφερε τὸ βασιλικὸ καράβι στὴν Τροία, στὸ μέρος ποὺ εἶναι οἱ τάφοι τοῦ Ἀχιλλέα καὶ τοῦ Πατρόκλου. Ἄμα ἔφτασε τὸ

καράβι στὴν ἀκρογιαλιά, πρῶτος πήδησε στὴ στεριὰ ὁ Ἀλέξανδρος μὲ δλη του τὴν πανοπλία.

“Υστερα, ἐκεῖνος ἐμπρὸς κι ἐμεῖς οἱ στρατηγοὶ πίσω του, ἀνεβήκαμε στὸ ψήλωμα, ποὺ εἶναι τὰ ἔρείπια τῆς Τροίας. Μπήκαμε στὸ ναὸ τῆς Ἀθηνᾶς κι ὁ Ἀλέξανδρος ἔβγαλε τὴν πανοπλία του, τὴν πρόσφερε στὴ θεὰ καὶ πῆρε ἀπὸ τὸ ναὸ τὰ δπλα καὶ τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἀχιλλέα.

“Επειτα πῆγε στὸν τάφο τοῦ Ἀχιλλέα, τὸν ἐστόλισε μὲ λουλούδια καὶ τὸν ἔρρανε μὲ μῆρα. “Υστερα ἔγιναν ἀγῶνες κι οἱ ντόπιοι Ἑλληνες— γιατὶ πέρα ως πέρα ἡ χώρα ἐκείνη εἶναι ἑλληνικὴ— ἔφεραν χρυσὰ στεφάνια στὸ βασιλέα. Ἀπὸ κεῖ τράβηξε πρὸς τὸν κάμπο καὶ περίμενε τὸ στρατό του. Ἀμέσως ἔκεινήσαμε καὶ σὲ λίγες μέρες φτάσαμε στὴ ἀκροποταμιὰ τοῦ Γρανικοῦ.

Στὴν ἀντικρινὴ ὅχθη μᾶς περίμεναν οἱ Πέρσες. Εἴχαμε φτάσει ἀργὰ στὸ Γρανικὸ καὶ ὁ στρατὸς ἦταν κατακουρασμένος ἀπὸ τὴν πολλὴ πορεία. Ὁ ποταμὸς ἦταν βαθὺς κι ἡ ἀντικρινὴ ὅχθη γεμάτη βράχια καὶ γκρεμούς· γι' αὐτὸ ἔλεγαν πολλοὶ στρατηγοὶ νὰ μὴ ἀρχίσωμε ἀμέσως τὴ μάχη.

Μὰ ὁ Ἀλέξανδρος, ἀφοῦ κοίταξε καλὰ καλὰ τὶς θέσεις τοῦ ἔχθροῦ, πήδησε στὸ ἄλογό του λέγοντας: «ἔλατε μαζί μου».

“Ἐνα ἀπόσπασμα ὠρμησε στὸν ποταμὸ καὶ μαζὶ μ' αὐτοὺς κι ὁ Ἀλέξανδρος· κι οἱ σάλπιγγες ἔπαιζαν ἔνα πολεμικὸ τραγούδι. Πρὶν φτάσωμε ἀντίκρυ, οἱ Πέρσες ἔρριχναν ἀπάνω μας σὰ χαλάζι τὰ κοντάρια καὶ τὰ βέλη τους· μᾶς ἐμπόδιζε καὶ τὸ νερὸ νὰ προχωρήσωμε. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος ὠρμησε πρῶτος στὸ

μέρος ποὺ ἡταν οἱ πολλοὶ Πέρσες. Πατᾶ στὴν ἄλλη δχθῆ, πίσω του ὁρμᾶ τὸ ἄλλο ἵππικὸ καὶ ἀρχίζει μὲ λύσσα ἡ μάχη.

Ο Ἀλέξανδρος φίχνει κάτω νεκρὸ τὸ γαμπρὸ τοῦ Δαρείου. Σκοτώνει καὶ ἄλλους ἀρχηγούς. Κινδύνεψε δμῶς πολύ, κι ἀπὸ τρίχα νὰ σκοτωθῇ, ἀν δὲν πρόφταινε ὁ Κλεῖτος μὲ μιὰ σπαθιὰ νὰ κόψῃ τὸ χέρι τοῦ Πέρση, τὴ στιγμὴ ποὺ ἡταν ἔτοιμος νὰ χτυπήσῃ τὸ κεφάλι τοῦ βασιλιᾶ.

Στὸ τέλος πέρασε δλος ὁ στρατός μας ἀντίκρυ. Σὰν τὰ λιοντάρια χυθῆκαμε ἀπάνω στοὺς ἔχθρούς. Όλο τὸ μέρος γέμισε ἀπὸ ἔχθρικὰ πτώματα. Οἱ Πέρσες δείλιασαν καὶ σκόρπισαν.

Υστερα ἀπὸ τὴ νίκη, τὴν πρώτη, τὴ μεγάλη νίκη, ὁ Ἀλέξανδρος ἀκούραστος ἔκαμε τὸ γύρο στὸ στρατόπεδο, ἐσφιγγε τὸ χέρι τῶν γενναίων, ωτοῦσε τοὺς πληγωμένους πὼς πληγώθηκαν καὶ τοὺς ἀκουε νὰ διηγοῦνται τὰ κατορθώματά τους.

Πήραμε ἀμέτρητα λάφυρα. Χαλιά, πορφύρες κι ἄλλα πολύτιμα πράματα στέλνει ὁ Ἀλέξανδρος στὴ μητέρα του. Απὸ τὶς περσικὲς ἀσπίδες στέλνει τρακόσιες στοὺς Αθηναίους γιὰ νὰ τὶς κρεμάσουν στὸν Παρθενῶνα.

Τὰ λάφυρα αὐτὰ θὰ τὰ φέρω ἐγὼ στὴν Ἑλλάδα. Υστερα ἀπὸ δυὸ ἑβδομάδες θὰ εἶμαι στὴν Πέλλα, θὰ εἶμαι στὸ σπίτι μας, μαζί σου, Πραξιθέο μου, μαζί μὲ τὰ παιδιά μας. Κι ἀφοῦ παραδώσω τὰ δῶρα στὴ βασίλισσα, θὰ πάω τὶς ἀσπίδες στὴν Αθήνα.

Χαῖρε !

Δὲν περιγράφεται ἡ χαρὰ τῆς Πραξιθέας καὶ τῶν δύο παιδιῶν του. Πρὸν εἶχαν τέτοια ἀνησυχία μὴν ἔπαθε τί-

ποτε στὸν πόλεμο ὁ πατέρας τους. Καὶ τώρα μεμιᾶς μάθαιναν πῶς ἦταν γερὸς καὶ δοξασμένος, καὶ σὲ λίγες μέρες θὰ τὸν ἔβλεπαν.

Τὰ παιδιά πιὸ πολὺ τώρα μιλοῦσαν γιὰ τὸ σχέδιό τους.

«·Αντίπατρε, τὸ νοῦ σου» ἔλεγε ὁ ·Αμύντας.

— «Θὰ κάμωμε ἀμέσως ἔφοδο» ἔλεγε ὁ ·Αντίπατρος, «καὶ θὰ νικήσωμε!»

— «Μητέρα!» ἔλεγαν στὴν Πραξιθέα. «Μὴν ἔχάσῃς τὸν ·Αριστογένη!»

— «Εἶμαι πιστός σας σύμμαχος» ἔλεγε γελώντας ἡ μητέρα. «Θὰ νικήσωμε!»

103. ·Ο γυρισμὸς τοῦ Λεοννάτου.

Πόσο ἀργὰ περνοῦν οἱ ὕδρες ὅταν περιμένη κανεὶς κάτι ἀνυπόμονα! Αἰῶνες φαίνονταν οἱ ἡμέρες ἐκεῖνες στὴν Πραξιθέα, τὴ γυναῖκα τοῦ Λεοννάτου καὶ στὰ δυὸ ἀγόρια.

Ἐνα βράδυ ἡ μητέρα καὶ τὰ παιδιὰ κάθονταν στὸν κῆπο, κάτω ἀπὸ τὰ πυκνὰ καὶ δροσερὰ δέντρα.

«Πέντε μέρες ἀκόμη!» εἶπε ὁ ·Αντίπατρος, κοιτάζοντας στὰ μάτια τὴ μητέρα του.

— «Δὲ βαστῶ πιὰ νὰ περιμένω!» εἶπε καὶ ὁ ·Αμύντας.

— «Τί λέτε; πᾶμε νὰ τὸν ὑποδεχτοῦμε;» ρώτησε ὁ ·Αντίπατρος.

— «Ναί, αὐτὸ εἶναι τὸ καλύτερο» εἶπε ἀποφασιστικὰ ἡ Πραξιθέα. Καὶ στὴ στιγμὴ μητέρα καὶ παιδιὰ πῆραν τὴν ἀπόφασή τους.

·Ο στρατηγὸς Λεοννάτος θὰ ἔφθανε μὲ τὸ βασιλικὸ-

πλοῖο στὸ Θερμαϊκὸ κόλπο. Ἔνα λιμανάκι ἦταν στὸ στόμιο ποὺ χυνόταν ὁ Λουδίας· αὐτὸς ὁ ποταμὸς περνοῦσε κοντὰ ἀπὸ τὴν Πέλλα. Στὰ ἥσυχα καὶ βαθιὰ νερά του μποροῦσαν νὰ ταξιδέψουν βάρκες· ταχτικὰ ἀπὸ τὴν Πέλλα ως τὴν θάλασσα ἀνεβοκατέβαιναν βάρκες πολλές.

Τὴν ἄλλη μέρα ἡ Πραξιθέα μὲ τὰ παιδιά της καὶ μὲ τὸ δάσκαλό τους μπῆκαν σὲ μιὰ μεγάλη βάρκα καὶ ἔσκινησαν. Τί ὅμορφη ποὺ φάνταζε στὶς πρασινάδες ἡ Λουδία λίμνη καὶ πῶς ἔλαμπε μὲ τοὺς μαζμαρένιους ναούς της στὴ βουνοπλαγιὰ ἡ δοξασμένη Πέλλα!

Δὲν περίμεναν πολὺ ἐκεῖ κάτω στὸ λιμάνι. Ὅστερα ἀπὸ λίγες ὕρες πρόβαλε τὸ βασιλικὸ καράβι σκίζοντας τὴν θάλασσα τοῦ Θερμαϊκοῦ. Πίσω ἐρχόταν ἔνα μεγάλο καράβι φορτηγό, ποὺ εἶχε μέσα τὶς τριακόσιες ἀσπίδες καὶ ἀρκετοὺς πληγωμένους, ποὺ τοὺς ἔστελνε ὁ Ἀλέξανδρος στὴν πατρίδα του νὰ βροῦν τὴν ὑγεία τους.

“Οταν ἡ βάρκα ἔφτασε κοντὰ στὸ βασιλικὸ καράβι, πήδησαν ἀπάνω ἡ Πραξιθέα, ὁ Ἀντίπατρος καὶ ὁ Ἀμύντας, καὶ ὤρμησαν μὲ συγκίνηση στὸν ἡλιοκαμένο, τὸ μεγαλόσωμο στρατηγό, ποὺ ἦταν στὴν πρύμη κοντὰ στὸν πλοίαρχο.

Τί ἀγκαλιάσματα, τί φιλήματα, τί δάκρυα! Ὄλοι τους ρωτοῦσαν γιὰ τὸ μακρινὸ ταξίδι· γιὰ τὶς μάχες, γιὰ τοὺς κινδύνους ποὺ πέρασε· κι ἐκεῖνος ρωτοῦσε γιὰ τὴν ὑγεία τους, γιὰ τὴν προκοπὴ τῶν παιδιῶν, γιὰ τοὺς συγγενεῖς, γιὰ τὴ χώρα.

Στὸ μεταξὺ ἔφτασε τὸ καράβι στὸ λιμάνι, κι ὅλη ἡ συνοδεία βγῆκε ἔξω. Τότε εἶδε ὁ Λεοννάτος καὶ τὸν Ἀριστογένη.

«Ἐ Ἀθηναῖε, τοῦ λέει χαμογελώντας, εἰσαι εὑ-
χαριστημένος ἀπὸ τὰ παιδιά μου;»

— « Στρατηγέ» τοῦ ἀποκρίνεται ὁ Ἀριστογένης,

«Μητέρα, πές μας πώς θὰ κάμης αὐτὸ ποὺ θὺ
σὲ παρακαλέτωμε » (σελ. 218).

«ἡ γῆ εἶναι πολὺ γόνιμη· ἂν εἶναι καλὸς κι ὁ σπό-
ρος, θὰ ἔχωμε χωρὶς ἄλλο μεγάλη ἐσοδειά ».
Εὐχαριστήθηκε ἡ πατρικὴ καρδιὰ ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ

δασκάλου· γιατί ή πιὸ μεγάλη χαρὰ γιὰ τοὺς γονεῖς εἶναι ν' ἀκοῦν καὶ γιὰ τὰ παιδιά τους.

‘Ο Λεοννάτος πρόσταξε καὶ ἀρμάτωσαν τὴν ὠραιότερη καὶ μεγολύτερη βασιλικὴ βάρκα, φόρτωσαν σὲ ἄλλη τὶς κάσεις, ποὺ εἶχαν τὰ πλούσια δῶρα τοῦ Ἀλεξάνδρου στὴ μητέρα του Ὁλυμπιάδα, καὶ ἔκινησαν.

ΙΟΔ. · Η ἔφοδος καὶ ἡ νέαη.

Τὰ κουτιὰ ἀνεβοκατέβαιναν ρυθμικὰ καὶ ἡ μεγάλη βάρδια, σκίζοντας μὲ ἀφρὸν τὰ ἥσυχα νερά του. Στὴν πρύμη σ' ἑνα ὠραιοῖ καμαράκι μὲ παράδυρα ἀπ' ὅλες τὶς μεριές, κάθισε ὁ στρατηγός, καὶ κοντά του ἡ γυναικα του καὶ τὰ δύο παιδιά τους. ἄλλος κανεὶς δὲν ἦταν ἔκει. Τὰ παιδιά κάπι σπουδαῖο ἔλεγαν στὸν πατέρα τους ὅταν ἔπαινε τὸ ἔνα, μιλοῦσε τὸ ἄλλο. Κάποτε ἔλεγε τὸ λόγο τῆς καὶ ἡ μητέρα.

‘Ο στρατηγὸς ἀκούε μὲ προσοχή· καὶ πότε σούφρωνε τὰ φρύδια του σὰ νὰ ἔλεγε: «δὲ γίνεται», καὶ πότε χαμογελοῦσε εὐχαριστημένος· καὶ τὰ παιδιὰ δὲ ἔλεγαν, καὶ τὰ μάτια τους ἔλαμπαν, καὶ ἡ φωνὴ τους ἔτρεμε, καὶ μὲ τὰ χέρια τους ἔπιαναν τὰ γόνατα τοῦ πατέρα τους φὰ νὰ τὸν παρακαλοῦσαν καὶ ἡ μητέρα ἐνώνε καὶ ἔκείνη τὴ φωνὴ τῆς καὶ ἔλεγε: «Ναί, Λεοννάτε· κάμε το, κάμε το!»

‘Ο στρατηγὸς ἔμεινε λίγο συλλογισμένος. “Ἐλεγε μὲ τὸ νοῦ του: «νά, ὁ καλὸς ὁ σπόρος δέχισε νὰ φυτρώῃ στὴν καλὴ τὴ γῆ».»

‘Η μητέρα καὶ τὰ παιδιὰ περίμεναν μὲ ἀγωνία τὴν ἀπόφαση· θὰ ἦταν νὰ ἡ θὰ ἦταν ὅχι;

«Φωνάξε· τὸ δέσκαιό σας!» εἶπε σὲ λιγὸ ὁ Λεοννάτες.

Στὰ Παλιὰ Χρόνια. 7. 1/9/27

Ο Αμύντας πήγε σε τὴν Σαρκάδι, καὶ γένεσε ἀμέσως κρατώντας ἀπ' τὸ χέρι τὸν Ἀριστογένη.

«Ἀριστογένη, τοῦ λέει ὁ Λεονάτος, τὰ παιδιὰ μοῦ διηγήσου τὴν ἱστορία σου. Τίλη ἄκουσα μὲ συγκίνηση μεγάλη.» Ήσουν ἐλεύθερος πολίτης μᾶς δοξασμένης πολιτίας καὶ τέτοιος πρόπει νὰ ξαναγίνης. Άπ' αὐτῇ τῇ στιγμῇ δὲν εἶσαι σκλάβος, εἶσαι ἐλεύθερος. Εἶσαι ἴσος μας. εἶσαι φίλος μας, σὲ φιλοξενοῦμε. Καὶ σὲ λίγο ποὺ θὰ στρωθῇ τὸ τραπέζι, θὰ καθήσῃς κοντά μας· κι ὅταν ἔρθῃ ἡ ὥρα γιὰ τὸ κρασί, θέλω νὰ κάμιω πρόποση γιὰ τὸ γυριό σου, γιατὶ γρήγορα θὰ πατήσῃς τὸ χῶμα τῆς πατρίδας σου μᾶζι μὲ τὸν καλό σου φίλο, τὸ Θεαγένη. Αὔριο στέλνω ἄνθρωπό μου στὴν "Οἰλυνθο" νὰ τὸν ἐξαγοράσω. Γυρίσετε στὸν τόπο σας, στὸ χῶμα ποὺ γεννηθήκατε, καὶ ζήσετε εὐτυχισμένοι!...»

Δὲν παραβαλίζει μόνο ἡ μεγάλη λύτη, μὰ κι ἡ μεγάλη χαρά. Ο Ἀριστογένης τὰ ἔχασε. Τίποτε δὲν τοῦ εἶχαν πεῖ τὰ παιδιά, κι ἡ μεγάλη εὐτυχία τοῦ ἥρθε ἔξαφνα. Δὲν ἤξερε τὶ νὰ πῇ. Δὲν εὑρισκε λόγια· τὰ μάτια του μόνο μλούσαν γεμάτα δάκρυα. «Εσφιξε δυνικά τὸ χέρι τοῦ Λεονάτου καὶ τῆς γυναίκας του, ἀγκάλιασε τὰ δυὸ παιδιά καὶ τότε μονάχα τοῦ λύθηκε ἡ γλῶσσα καὶ ψιθύρισε:

— «Ω εὐγενικῶν γονιῶν εὐγενικὰ βλαστάρια! Ω εὐγενικές ψυχές, εὐχαριστῶ!»

ΙΟΣ. Η πεὸς εὐτυχισμένη μητέρα.

Μὲ μεγάλες τιμὲς ὑπεδέχτηκαν στὴν Πέλλα τὸ στρατηγὸ Λεονάτο. Νέοι στρατιῶτες ἀμούσπιοι — γιατὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἦσαν στὸν πόλεμο — παρατάχτηκαν ὡπλισμένοι ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη.

‘Ο στρατηγὸς Ἀντίπατρος, ποὺ τὸν εἶχε ἀφήσει ὁ Ἀλέξανδρος ἀντικαταστάτη του, ἦρθε μὲ συνοδεία μεγάλη νὰ πῆ τὸ «καλῶς ὕρισες» στὸν ἀπεσταλμένο του βασιλιᾶ. Καὶ ἅμα μίλησε ὁ Λεοννάτος κι εἶπε τὶς μεγάλες νίκες, τ’ ἀπίστευτα κατορθώματα του βασιλιᾶ καὶ του στρατοῦ, ὅλος ὁ λαὸς τῆς Πέλλας, ποὺ ἦταν ἐκεὶ μαζεμένος, ξέσπασε σ’ ἔναν ἀκράτητο ἐνθουσιασμὸν καὶ τὰ ζήτω ἀνέβαιναν ώς τὰ οὐράνια.

Μόλις πάτησε τὸ πόδι του ὁ στρατηγός, ἔστειλε ἔναν πιστό του ἄνθρωπο στὴν Ὁλυμπο.

«Δῶσε αὐτὴν τὴ διαταγὴ καὶ τὰ λύτρα στὸν Ὁλύνθιο, πάρε τὸ Θεαγένη κι ἔλα γρῆγορα» του εἶπε.

‘Ο Λεοννάτος φόρτωσε σὲ βασιλικὰ ἀμάξια τὰ πολύτιμα δῶρα, ποὺ ἔστελνε στὴν Ὁλυμπιάδα τὸ παιδί της, καὶ τὰ ἔφερε στὸ παλάτι. Ἡ βασίλισσα σάστισε ὅταν εἶδε τὰ χαλιὰ καὶ τὶς πορφύρες καὶ τὴν ἀφάνταστη περσικὴ πολυτέλεια· καὶ πρόσταξε νὰ βάλουν τὰ βασιλικὰ ἔκεινα λάφυρα στὴ μεγάλη σάλα του παλατιοῦ καὶ ν’ ἀφήσουν τὸν κόσμο νὰ ἔρχεται νὰ τὰ θαυμάζῃ. Κράτησε τὸ Λεοννάτο στὸ βασιλικὸ τραπέζι· κι ἐνῷ ἔτρωγαν, ἡ βασίλισσα φωτούσε τὸ στρατηγὸ γιὰ τὸ παιδί της. Ἀκουε μὲ ἀνατριχίλα τοὺς κινδύνους του· μὰ καὶ μὲ καμάρι τὰ πρωτάκουστα ἀντραγαθήματα καὶ τὶς νίκες του· καὶ ἡ μητρικὴ καρδιά της γέμιζε ὑπερηφάνεια.

106. ‘Ο γυρισμὸς τοῦ Θεαγένη.

Τὴν ἄλλη μέρα πρωὶ πρωὶ ὁ Λεοννάτος κατέβηρε στὸ μεγάλο κῆπο του, τὸν καταπράσινο, καὶ ἀνέπνεε τὴν πρωινὴ δροσιὰ κι ἀκουε τὰ κελαδήματα τῶν πουλιῶν. Σὲ λίγο βλέπει ἐμπρός του τὸν Ἀριστογένη.

— «Στρατηγές, θὰ σου ξητήσω μιὰ μεγάλη χάρη» τοῦ λέει. «Μοῦ δίνεις τὴν ἄδεια νὰ κατεβῶ ώς κάτω στὸ Θερμαϊκό, γιὰ νὰ ὑποδεχτῷ τὸ Θεαγένη;»

— «Ναι ναι, φύλε μου» εἶπε πρόθυμα ὁ Λεοννάτος. «Μπορεῖς νὰ φύγῃς ἀφέσως. Στάσου μόνο νὰ γράψω στὸν πλοίαρχο, νὰ στείλῃ ἐδῶ τοὺς πληγωμένους καὶ νὰ ἔτοιμάσῃ γιὰ ταξίδι ἓνα πλοῖο καὶ τὸ φορτηγὸ μὲ τὶς ἀσπίδες, γιατὶ σὲ λίγες μέρες φεύγομε γιὰ τὸν Πειραιᾶ.

Ἐκείνη τὴν στιγμὴ πρόβαλαν καὶ τὰ δυὸ παιδιὰ κι ἄκουσαν τὰ τελευταῖα του λόγια.

«Πατέρα, πάρε μας καὶ μᾶς μαζί σου. Ἐχομε τέτοια ἐπιθυμία νὰ ἴδούμε τὴν δοξασμένη πόλη... Πάρε μας, πάρε μας, καλέ μας πατέρα...»

— «Θὰ σᾶς πάρω, εἶπε ὁ Λεοννάτος, καὶ θ' ἀνεβοῦμε μαζὶ στὸν Ηαρθενῶνα. Ἐκεῖ θὰ δῆτε κάτι ποὺ δὲν ξανάγινε, κάτι μεγάλο ποὺ γίνεται πρώτη φορὰ ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ ἔγιναν οἱ Ἑλληνικὲς πολιτεῖες».

Τὰ παιδιὰ τὸν κοίταζαν στὰ μάτια μὲ ἀπορία σὺ νὰ φωτοῦσαν «τί;» μὰ ὁ Λεοννάτος δὲν εἶπε πιὰ τίποτε.

Τὰ δυὸ ἀδέρφια σὲ λίγο οὕτε τὸ συλλογίστηκαν. Είχαν τόσα πράματα νὰ φωτίσουν, νὰ μάθουν γιὰ τὴν ἐκστρατεία καὶ τὸν πόλεμο καὶ δὲν εἶχαν ξεκολλημὸ ἀπὸ τὸν πατέρο τους. Τώρα ποὺ ἔλειπε ὁ Ἀκριστογένης, αὐτὸς ἦταν ὁ δάσκαλός τους. Καὶ τὸν ἐρωτοῦσαν καὶ τὸν ξαναρωτοῦσαν γιὰ τὸν πόλεμο.

Ἡ καρδιὰ τοῦ Ἀμύντα, ὅταν ἀκούε πόσο πολλοὶ ἦταν οἱ Πέρσες, καὶ πόσο λίγοι οἱ Ἑλληνες, χτυποῦσε κάποτε ἀπὸ ἀνησυχία. Μὰ ή καρδιὰ τοῦ Ἀντιπάτρου ἀναπτιθοῦσε γενναῖα μέσα του τοῦ φαινόταν πὼς χυμοῦ-

σε μέσα στοὺς ἔχυρούς, καὶ ώριμονσε στὴ νίκη καὶ στὴ δόξα!...

Σὲ λίγες μέρες ὁ Ἀριστογένης γύρισε ἀπὸ τὸ ταξίδι του μὲ τὸ φίλο του. Μὲ τί ἀγάπη θ' ἀγκαλιάστηκαν ἄμα πρωτοδόθηκαν καὶ πόσα δάκρυα θὰ ἔχυσαν! Τώρα πιὰ εἶχαν περάσει τὰ βάσανα! Ἡ χαρὰ ξανάδινε ζωὴ στὸ μαραμένο τους πρόσωπο καὶ τὸ κουρασμένο κορμί τους ξανάνιωνε.

Ήταν πάντα μαζί, πάντα ἀχώριστοι, ὅπως στὰ παιδικά τους χρόνια καὶ στὰ νιάτα τους.

Ο Ἀμύντας βλέποντάς τους ἔτσι, μυαιήθηκε τὰ λόγια τοῦ Κλεισθένη, «δυὸς ἐσεῖς, καὶ ἐγὼ τρεῖς!»

«Πάντα τρεῖς εἴμαστε» εἶπε μὲ συγκίνησι ὁ Ἀριστογένης. «ὁ φίλος μας μᾶς περιμένει στὸν Κεραμεικό. καὶ σ' αὐτὸν θὰ κάμιωμε τὴν πρώτη μας ἐπίσκεψη!»

Τὴν ἄλλη μέρα ὅλη ἡ συντροφιὰ ξεκίνησε γιὰ τὸ ταξίδι. Η Πραξιμέα κατέβηκε στὸ Θερμαϊκὸ γιὰ νὰ κατεβοδώσῃ τὰ παιδιά της. Πρώτη φορὰ ἔφευγαν μακριά της.

Τὰ πλοῖα σήκωσαν τὴν ἄγκυρα· καὶ ὥσπου νὰ βγοῦν ἔξω ἀπὸ τὸ λιμάνι, ἡ λυπημένη μητέρα κουνοῦσε στὸν ἀέρα τὸν ἄσπρο πέπλο της στὸ πλοῖο ποὺ ἔπαιρνε μακριά της ὅτι πολύτιμο εἶχε σὲ τοῦτον τὸν κόσμο.

107. Στὸν Παρθενῶνα.

Τὰ παιδιά ἔγραψαν σὲ λίγο ἀπὸ τὴν Ἀθήνα στὴ μητέρα τους αὐτὸ τὸ γράμμα:

«Ο Ἀντίπατρος καὶ ὁ Ἀμύντας εὔχονται στὴ μητέρα τους χαρὰ καὶ ὑγεία.

Εἴμαστε στὴν Ἀθήνα, τὴ δοξασμένη πόλη. Τὴν ξέραμε σὰ νὰ τὴν εἶχαμε καὶ ἄλλοτε ίδει. Ο Ἀριστογένης

μᾶς ἔκαμε νὰ τὴν ἀγαπήσωμε γιὰ δεύτερη πατρίδα μας.
"Άλλο ὅμως νὰ τὴ δῆ κανεὶς μὲ τὰ μάτια του! Τί ναοί,
τὶ στοές, τὶ ἀγάλματα, τὶ κῆροι, τὶ θέατρα, τὶ ὁμορφιά,
τὶ μεγαλεῖο, τὶ μαγεία!" Άλλη φορὰ θὰ σου τὰ γράψω
με ὅλα ἔνα ἔνα. Σήμερα θὰ σου γράψωμε τὰ τρία πρά-
ματα ποὺ μᾶς ἔκαμαν τὴν πιὸ μεγάλη ἐντύπωση.

Πρῶτα πρῶτα πήγαμε στὸν Κεφαλεικό, μαζί μὲ τὸν
Ἀριστογένη καὶ τὸν Θεογένη. Οἱ δυὸ φίλοι κρέμασαν
ἀπὸ ἔνα ωραῖο στεφάνι στὸν τάφο τοῦ φίλου τους· γονά-
τισαν, καὶ τοῦ μιλοῦσσαν σὰ νὰ ἡταν ξωντανὸς καὶ νὰ
τοὺς ἀκουε.

«Κλεισθένη, ἥρθαμε εἴμαστε μαζί σου κι εἴμαστε
τρεῖς πάλι ἀχώριστοι, γιατὶ οὔτε ὁ θάνατος δὲ μᾶς χω-
ρίζει!»

Ἐμεῖς δὲν μπορέσαμε νὰ κρατήσωμε τὰ δάκρυα.

Ἐκεὶ κοντὰ πουλοῦσσαν λουλούδια. Ἀγοράσαμε πολ-
λὰ καὶ τὰ σκορπίσσαμε στὸ μαρμαρένιο τάφο τοῦ Κλει-
σθένη. Καὶ οἱ δυὸ φίλοι μᾶς εὐχάριστησαν μὲ τὰ δακρυ-
σμένα τους μάτια κι ἔσφιξαν τὸ χέρι μας χωρὶς νὰ
ποῦνε λέξη. "Υστερα πήγαμε στὸ Λύκειο, στὸ περίφη-
μο σχολεῖο τοῦ Αριστοτέλη." Επρεπε νὰ πᾶμε δχι μόνο
γιατὶ εἶναι πατριώτης μας, ἀπὸ τὰ Στάγειρα, μὰ καὶ
γιατὶ εἶναι ὁ δάσκαλος τοῦ Ἀλεξάνδρου, αὐτὸς ποὺ τοῦ
ἔβαλε μέσα στὴν ψυχή του τὸν πόθο γιὰ κάθε εὐγενικὸ
καὶ μεγάλο.

Τί ωραῖο ποὺ εἶναι τὸ Λύκειο! Εἶναι κοντὰ στὴν
ὅχθη τοῦ Ἰλισοῦ. "Εχει κήπους μεγάλους μὲ δεντροστοι-
χίες καὶ γύρω ἔνα δάσος. Οἱ μαρμαρένιες στοές καὶ τὰ
ἀγάλματα φαίνονται πιὸ ωραῖα μέσα στὰ πράσινα δέντρα.
Εἶναι ἐνεὶ γυμναστήριο καὶ Στάδιο καὶ λουτρά.

"Ο:αν πήγαμε εἶχε μάθημα. Σταθήκαμε ἀπὸ μα-

κριὰ καὶ τὸν κοιτάζαμε μὲ θαυμασμό. Ἐκανε τὸ μάθημά του περπατώντας στὶς δεντροστοιχίες. Οἱ μαθητές του τὸν ἀκολουθοῦσαν μὲ σεβασμὸ καὶ τὸν ἄκουαν μὲ προσοχὴ....

Τὸ τρίτο εἶναι ποὺ ἀνεβήκαμε τρεῖς τέσσαρες φορὲς κι εἶδαμε τὴν Ἀθηνᾶ τοῦ Φειδία, καὶ τὴν μαρμαρένια πομπὴ τῶν Παναθηναίων. Εἶδαμε τὸ Ἔρεχθείο μὲ τὶς μαρμαρωμένες κοπέλες. Εἶδαμε, καὶ ἡ ψυχή μας γέμισε ἀπὸ θεία ὄμορφιά. Θὰ πάμε πάλι ἔκει.

Μὰ σήμερα εἶδαν τὰ μάτια μᾶς κάτι πολὺ ώρατο. Ξέρεις πώς ὁ Ἀλέξανδρος ἔστειλε μὲ τὸν πατέρα ἀπὸ τὰ λάφυρα τοῦ Γρανικοῦ τραχύσιες ἀσπίδες γιὰ νὰ τὶς ἀφιερώσῃ στὴν Παλλάδα Ἀθηνᾶ. Σήμερα ὁ πατέρας εἶπε καὶ κάρφωσαν ψηλά, ἀπάνω ἀπὸ τὶς κολόνες, εἰκοσιδυὸ χρυσωμένες ἀσπίδες, δεκατέσσαρες στὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ κι ὅχτω στὴ δυτική. Καὶ ἀνάμεσα στὶς ἀσπίδες, ποὺ ἔλαμπαν φουσκωτὲς κι ὀλοστρόγγυλες στὸν ἥλιο κάρφωσαν ἐπιγραφὲς μὲ χάλκινα γράμματα. κι οἱ ἐπιγραφὲς ἔγραψαν:

«'Ο Ἀλέξανδρος τοῦ Φιλίππου καὶ οἱ Ἑλληνες, ἀπὸ τὰ λάφυρα τῶν βαρβάρων τῆς Ἀσίας». 'Αφοῦ τελείωσε αὐτὴ ἡ ἐργασία ὁ πατέρας γύρισε καὶ μᾶς εἶπε:

«Αὐτὸ ποὺ εἶδατε, παιδιά μου, εἶναι ἔκεινο ποὺ δὲν ξανάγινε ως τώρα: ἡ ἐνωσις τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Ὁ Ἀλέξανδρος καὶ οἱ Ἑλληνες, λένε οἱ ἐπιγραφές, ὅχι πά χωρισμένοι, κομματιασμένοι σὲ μικρὲς πολιτεῖες κι ἔχθροὶ μεταξύ τους, ἀλλὰ ἐνωμένοι γιὰ νὰ πολεμήσουν τοὺς ἔχθροὺς τῆς πατρίδας. Αὐτὴ ἡ ἐνωση τῶν Ἑλλήνων φέρνει τὴν νίκην καὶ τὸ θρίαμβο, κι αὐτὴ εἶναι ἡ ἀληθινὴ ἑλληνικὴ δόξα...»

Αύτὸν ποὺ εἶδαν σήμερα τὰ μάτια μας, θὰ μείνη βαθιὰ:
χαραγμένο στὴν ψυχή μας.

Χαῖρε

108. Πίσω στὸ σπέιο, στὴν εὐτυχία!...

Απὸ τὴν πρώτη μέρα ποὺ ἔφτασαν στὴν Ἀθήνα,
μόλις κρέμασαν τὰ στεφάνια στὸν τάφο τοῦ Κλεισθένη,
οἱ Ἀριστογένης μὲ τὸ Θεαγένη τραβήξαν γιὰ τὸ χωριό.

Τὸ σπιτάκι τὸ γέλαστὸ πὸν γνωρίσαμε, ἡταν βουβός
καὶ λυπημένο. Εἶχε φύγει γιὰ πάντα ἀπὸ κεῖ ἡ εὐτυχία.
Τὰ γέλοια κι οἱ χαρὲς εἶχαν χαθῆ ἀπὸ κεῖ μέσα. Τὰ δα-
κρυσμένα μάτια κοίταζαν χωρὶς ἐλπίδα τὸ δρόμο. Τοῦ
κάκου!

Οἱ δυὸι φύλοι ἥξεζαν πὼς ἡ μεγάλῃ ξαφνικῇ χαρὰ
μπορεῖ νὰ τέρη κακό, ὅπως κι ἡ μεγάλῃ ξαφνικῇ λύπη.
Γι' αὐτὸ ἔστειλαν ἐναν ἄνθρωπο στὸ χωριὸ νὰ φέρῃ τὴν
εἰδηση πὼς φάνηκαν στὴν πρωτεύουσα δυὸ ἄνθρωποι,
πὸν μοιάζοντα μὲ τὸν Ἀριστογένη καὶ τὸν Θεαγένη.

'Ο γέρω-Νικόστρατος, ἡ Φιλομήλα καὶ τὰ παιδιά τῆς
ξαφνίστηκαν ἔκλαψαν καὶ γέλασαν, εἴπαν πὼς εἶναι ψέ-
μα κι ἀποφάσισαν νὰ μηνύσουν τῆς Νικομάχης στὴν Ἀ-
θήνα νὰ μάθῃ ἂν ἥρθαν ὁ Ἀριστογένης καὶ ὁ Θεαγένης.

'Ως τόσοι εἶχαν τὸ νοῦ τους ὅλοι κατὰ τὸ δρόμο. Καὶ
ὅταν τὸ βράδυ βράδυ φάνηκε ἀπὸ μακριὰ ἐνα ἀμάξι νὰ
τρέχῃ βιαστικὰ ποδὸς τὸ χωριὸ, ὅλοι ἔτρεξαν νὰ ἴδουν.

"Οταν ἔφτασε, εἶδαν πὼς εἶχε μέστα δυὸ ἄνθρωπους,
μὰ δὲν τοὺς γνώσισε κανεὶς ποιοὶ ἡταν. Κι ὅμως ἡταν
ἐκεῖνοι πὸν τόσα χρόνια περίμεναν. 'Ο καιρὸς καὶ τὰ βά-
σαν τοὺς εἶχαν ἀλλάξει καὶ δὲν τοὺς γνώρισαν ἀμέσως.

Μὰ ἂν καμιὰ φορὰ τὰ μάτια κάνουν λάθος, ἡ καρ-
διὰ ποτέ της δὲ γελιέται. 'Ετσι ἔγινε καὶ τώρα. Γνώ-
ρισε ὁ πατέρας τὸ παιδὶ κι γυναικα τὸν ἄντρα τῆς!
Καὶ στὴ στιγμὴ ὅλοι τους βρέθηκαν ἀγκαλιασμένοι.

— Παιδί μου!» ἔλεγε κλαίοντας ὁ Νικόστρατος.

— «Θεαγένη μου!» ἔλεγε ἡ Φιλομήλα ἀγκαλιάζον-
τας τὸν ἄντρα τῆς.

— «Πατέρα, θεῖε!» φώναζεν τὰ παιδιὰ ἀπλώνοντας
τὰ χέρια τους.

‘Ως τὰ βαθιὰ μεσάνυχτα ἔμειναν ἐκεῖνο τὸ βράδυ
μὲν ἔλεγαν, ἔλεγαν τόσα πολλά! Καὶ πόσο γλυκὸς ἦταν ὁ
ὑπνος σὲ ὅλους ὕστερα ἀπὸ τὰ βάσανα τῆς ἔεντιᾶς καὶ
τῆς σκλωβιᾶς, τῆς ἐρημᾶς καὶ τῆς ὁρφάνιας στὸ πλάι
τῶν ἀγαπημένων!

Μόλις ἔημέρωσε ὁ Ἀριστογένης καὶ ὁ Θεαγένης ἔξε-
ψαν γιὰ νὰ γυρίσουν πάλι στὴν Ἀθήνα.

«Ποῦ πάτε;» εἶπαν ἀνήσυχα μικροὶ μεγάλοι.

— «Στὴν Ἀθήνα· σὲ δυὸ μέρες θὰ ἔρθωμε πάλι.
Μαζί μας θὰ φέρωμε τὴν Νικομάχη καὶ κάποιους φίλους
μας».

Στὴν Ἀθήνα βρῆκαν τὸ Λεοννάτο, τὸν Ἀντίπατρο
καὶ τὸν Ἀμύντα, ἔκαμπον μαζὶ τὸ γῆρο τῆς πολιτείας,
ἀνέβηραν στὸν Παρθενώνα καὶ ἔπειτα πῆγαν στὸ ἐργα-
φήρι τῆς Νικομάχης. “Ολοι θάνυταν τὰ ἔξοχα ἐργα
τῆς μὰ πὸ βαθιὰ ἐντύπωση ἔκαμπον αὐτὰ στὸν Ἀμύντα!

«Θεοί, εἴτε μὲ δυνατὴ φωνή, ἀς γίνω ἄξιος κι ἐγὼ
νὰ κάνω τέτοια ἐργα μιὰ μέρα!»

— «Θὰ γίνης, τοῦ εἴτε ἡ Νικομάχη, γιατὶ δύως
βλέπω ἔχεις καλλιτεχνικὴ ψυχή!».

Στὶς δύο ἡμέρες ὅλη ἡ συντροφιὰ ἦταν στὸ χωριό.
Συγκανητικὴ ἦταν ἡ στιγμὴ ὅταν ὁ γέρο-Νικόστρατος, ἡ
Φιλομῆλα καὶ τὰ παιδιὰ περικύκλωσαν τὸ στρατηγὸ καὶ
τὰ παιδιά του, καὶ φιλοῦσαν μὲ δάκρυα τὰ χέρια τους.

‘Ο Ἀντίπατρος καὶ ὁ Ἀμύντας πῆγαν νὰ ἴδουν τὸν
κῆπο κι ὅλα τὰ μέρη τριγύρω, ποὺ τὰ ἤξεραν ἀπὸ τὴν
διήγηση τοῦ Ἀριστογένη. “Οταν εἴδαν τὰ μελίσσια τοῦ
γείτονα, θυμήθηκαν τὸ Στρεψιάδη καὶ γέλασαν μὲ τὴν
καρδιά τους».

«Τί νὰ γίνεται αὐτὸς ὁ ἀνθρωπος;» φώτησε ὁ Ἀ-
μύντας.

“Ποιὸς ξέρει!» ἀποκρίθηκε ὁ Ἀριστογένης.

“Οταν γύρισαν στὸ σπίτι, ἀπάντησαν στὴν πόρτα ἐνα
θοῦλο, ποὺ ἔφερνε ἵνα πανέρι γεμάτο λουκάνικα.

•Σᾶς τὰ στέλνει ὁ κύριος μου» εἶπε.

Μὰ πρὶν προφτάσουν νὰ ρωτήσουν ποιὸς ἦταν αὐτός,
φάνηκε ἐνας κοντίπαχος Ἀθηναῖος, μὲ μάτια ἔξυπνα καὶ
πονηρά. Στάθηκε θιορετὰ ἐμπρός στὸν Ἀριστογένη καὶ
τὸ Θεαγένη καὶ τοὺς ρώτησε : «Δὲ μὲ γνωρίζετε;»
Οἱ δυὸ φίλοι κοίταζαν ὁ ἐνας τὸν ἄλλο καὶ εἶπαν :
«Οχι!»

— «Δὲν εἶμαι ὁ Στρεψιάδης ; » Εμαδικ πῶς ἥρθατε κι
ἥρθα νὰ σᾶς δῶ καὶ νὰ φιλήσω αὐτὸ τὸ χέρι ποὺ μοῦ γλί-
τωσε τὴ ξωῇ ὅταν πνιγόμουν στὸ ποτάμι, καὶ τοῦτο τὸ
χέρι ποὺ μὲ ξυλοφόρτωσε τότε ποὺ βρέθηκε ἡ τρίαινα
στὸ μανδύα μου. Δὲν εἶμαι πιὰ ὁ παλιὸς ὁ Στρεψιάδης
ποὺ ξέρετε.

»Μιὰ μέρα ποὺ εἶχα κάμει πάλι κάπια ἀπὸ τὶς συ-
μβισμένες μου τρέλες καὶ μοῦ εἶχαν κάμει μαῦρο τὸ
σῶμα ἀπὸ τὸ ξύλο, βγῆκα στὸ τρίστρατο καὶ κάθισα σὰν
τὸν Ἡρακλῆ, ρωτώντας ποὺ δρόμο νὰ πάρω : «Στρεψι-
άδη, εἶπα μέφα μου, νὰ ποῦ σ' ἔφερε ὁ κακὸς ὁ δρόμος!
Τρῶς ἀλύπητο ξύλο, κι ὅλοι σὲ συχαίνονται καὶ σὲ περι-
φρονοῦν· ως κι αὐτὰ τὰ μελίσσια, γιὰ τοὺς ἄλλους ἔχουν
τὸ μέλι τους καὶ γιὰ σένα μόνο τὰ κεντριά τους.

»Στρεψιάδη, ἄλλαξε δρόμο ἀν θέλης τὸ καλό σου.
Κάμε μεταβολή, εἰδεμὴ χάθηκες! »Κι ἔτσι ἀποφάσισα νὰ
γίνω τίμιος ἀνθρωπος. Μὰ τί δουλειά νὰ πιάσω ;
»Η καλύτερη μοῦ φάνηκε νὰ πουλῶ λουκάνικα καὶ
χοιρινά.

»Αλλη φορὰ ἔτερεκα ἐγὼ στ' ἀρχοντόσπιτα· τώρα
στέλνω τὰ λουκάνικά μου καὶ οἱ πλούσιοι τὰ δέχονται

πιὸ καλὰ ἀπὸ μένα. Γιατὶ είναι ἔξοχα, αὕτα νὰ στολίσουν καὶ τὸ τραπέζι βασιλιᾶ. Σὲ λίγο θὰ τὰ δοκιμάσετε καὶ θὰ θυμηθῆτε τὰ λόγια μου».

‘Ο Στρεψιάδης ήταν ἀστεῖος στὸν ἐνθουσιασμό του.

Τὰ γέλια ὅμως κόπτραν ἀξαφνα, ὅταν ἤρθε ἔνας δούλος κι ἔφερε ἔνα γράμμα ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Ἡταν ἀπὸ τὸ Λεωφόρατη, τὸν πατέρα τοῦ Κλεισθένη, καὶ παρακαλοῦσε τοὺς δύο φίλους νὰ περάσουν τὸ γρηγορώτερο ἀπὸ τὸ απίτι του, γιὰ νὰ τοὺς πῆ κάτι ποὺ τοὺς ἐνδιαφέρει.

Τὴν ὄλλη μέρα πῆγαν κι ἔμαθαν πῶς ὁ Κλεισθένης, πρὸιν ἔσεχινήσῃ γιὰ τὸν πόλεμο, εἶχε κάμει διεθίκη καὶ ἀφήγε κληρονόμους τοὺς δύο φίλους του.

Εἶχε ὁ Κλεισθένης καὶ ἔσχωριστὴ περιουσία, ἀμπέλια, χωράφια κι ἐλαιῶνες. Κι ήταν πολὺ μεγάλη.

‘Απὸ τὸ ἀρχοντόσπιτο τοῦ Λεωφόρατη πῆγαν ἵστα στὸν Κεφαλεικό :

«Κλεισθένη!» εἶπαν οἱ δύο φίλοι, ὅταν ἔφτασαν στὸν τάφο του καὶ σκόρπισαν τριαντάφυλλα, «μᾶς δείχνεις τὴν ἀγάπη σου καὶ μέσα ἀπὸ τὸν τάφο σου. Οὕτε ὁ θάνατος δὲ μᾶς γρήγορε εἴμαστε πάντα τρεῖς, πιστοί καὶ ἀχώριστοι.

Τὰ πτήματα τοῦ Κλεισθένη, ἀμπέλια, χωράφια, ἐλαιῶνες, δίνουν μεγάλο εἰσόδημα, μὰ θέλουν καὶ πολλὴ δουλειά κι ὁ Θεαγένης ἀκούραστος φροντίζει γιὰ τ’ ὄργανα, γιὰ τὸ σκάλισμα τῶν χωραφιῶν, γιὰ τὸ κλάδευμα τῶν ἐλαιῶνα καὶ τῶν ἀμπελιῶν, καὶ τὴν σπορά, γιὰ τὸ θέρισμα, γιὰ καλὸ λάδι, καλὸ κρασί.

‘Ο Αριστογένης δὲν είναι γιὰ πολλοὺς κόπους καὶ γιὰ μακρινοὺς δρόμους ἡ μεγάλη του ἀληγγή τὸν κάνει πάντα νὰ κονταίνῃ. Μένει στὸ απίτι καὶ είναι δάσκαλος στὰ παιδιά τοῦ Λεοννάτου. Μαζεύει τριγύρω του τ’. ἀνιψάκια.